

လူ့အခွင့်အရေးလက်စွဲ

အဖွင့်စကားချီး

လူ့ခပ်သိမ်းကုန်တို့၏ မျိုးရိုးဂုဏ်သိက္ခာနှင့်တကွ လူတိုင်းအညီအမျှ ခံစားခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် လူ့ခပ်သိမ်းတို့၏ လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုတို့၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

လူ့အခွင့်အရေးများကို အရေးမထား မထိမဲ့မြင်ပြုခြင်းသည် လူ့ခပ်သိမ်းတို့၏ အကျင့်သိက္ခာကို ချိုးဖောက်ဖျက်ဆီးတတ်သည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အပြုအမူများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သက်ဝင်ယုံကြည်ခွင့်၊ တောင်းတခြင်း၊ ကြောင့်ကျခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်စွာ အသက်မွေးနိုင်မှုတို့ကို ခံစားရယူနိုင်စေမည့် လောကတခု ပေါ်ပေါက်လာရန်အရေးကို လူ့ခပ်သိမ်းတို့က မိမိတို့၏ အထက်သန်ဆုံးသော လိုလားချက် ဆန္ဒကြီးအဖြစ်ဖြင့် ကြွေးကြော်ကြေညာပြီး ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

လူ့ခပ်သိမ်းတို့သည် တရားမဲ့အုပ်ချုပ်မှု၊ ဖိနှိပ်မှုတို့ကို နောက်ဆုံးမလွှဲသာ မရှောင်သာတော့သဖြင့် လက်နက်စွဲကိုင်တော်လှန်ခြင်း၊ ပုန်ကန်ခြင်းများမပစေရန်၊ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေဖြင့်ထိမ်းသိမ်း ကာကွယ်ပေးရမည် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံအချင်းချင်း ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုတိုးတက်စေရန် ကြံဆောင်ရမည်ဖြစ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မူလအခွင့် အရေးများကိုလည်းကောင်း၊ လူ၏ဂုဏ်သိက္ခာကိုလည်းကောင်း၊ အမျိုးသားအမျိုးသမီးတို့၏ တူညီသော အခွင့်အရေး များကိုလည်းကောင်း လေးစားယုံကြည်သက်ဝင်ပါသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂတွင် ထပ်လောင်း

အတည်ပြုပြီးသည့်အပြင် လူမှုကြီးပွားတိုးတက်ရေးနှင့်တကွ ပိုမိုလွတ်လပ် ကောင်းမွန်သော လူ့ဘဝအဆင့်အတန်းတို့ကို မြှင့်တင်ရန် သံဓိဋ္ဌာန်ချပြီးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည် ကုလသမဂ္ဂနှင့်ပူးပေါင်း၍ လူ့အခွင့် အရေးများကိုလည်းကောင်း၊ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့် အခွင့်အရေးများကိုလည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင်ရှိသော လေးစားကျင့် သုံးစောင့်စည်းကြခြင်းကို အားပေးထောက်ခံမည်ဟု ကတိပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

ထိုသို့အခြေအနေမျိုးကိုတွင် ထိုအခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်ခွင့်များကို အားလုံးနားလည် သဘောပေါက်ရန် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

ထို့ကြောင့်

အထွေထွေညီလာခံသည် -

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို လူတိုင်း၊ အဖွဲ့အစည်းတိုင်းက နှလုံးသွင်း၍ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ရရှိသေလေးစားကြစေရန် ဆုံးမသွန်သင်ခြင်းဖြင့် အားထုတ်ကြရမည်ဟုလည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် ထိုနိုင်ငံတို့၏ တရားစီရင်ထုံး အာဏာစက်အောက်တွင် သက်ရောက်သော ပြည်သူများအား အဆိုပါအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထိရောက်စွာ သိမှတ်ကျင့်သုံး စောင့်စည်းကြစေရန် ပြည်တွင်းပြည်ပဆိုင်ရာ တိုးတက်သော ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အားထုတ်ကြရမည်ဟုလည်းကောင်း၊ ရည်ရွယ်ပြီးလျှင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို နိုင်ငံခပ်သိမ်း၊ လူ့ခပ်သိမ်းတို့ တပြေးညီစွာ ဆောင်ရွက်ကြနိုင်စေရေးအတွက် ယခုကြေညာစာတမ်း ကို ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။

အပိုဒ် (၁) လူသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်၍ တန်းတူညီသော ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများဖြင့် ဖွေးဖွားလာသူများဖြစ်သည်။ ထိုလူသားတို့သည် ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် ကျင့်ဝတ်ကိုတာဝန်သိတတ်သောစိတ်တို့ရှိကြ၍ တဦးနှင့်တဦး ညီရင်းအကို၊ မောင်ရင်းနှမစိတ်ဖြင့် ဆက်ဆံသင့်သည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလွတ်လပ်မှုရှိကြပြီး တန်းတူညီမှုရှိသည်။

အပိုဒ် (၂) လူ သားတိုင်း ဤလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း တွင် ဖော်ပြထားသည့်အခွင့်အရေးများ အားလုံး၏ လွတ်လပ်ခွင့်များအားလုံးကို ပိုင်ဆိုင်ခံစားခွင့်ရှိသည်။ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆ သို့မဟုတ် အခြားယူဆချက်၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေးဇစ်မြစ်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ မျိုးရိုးဇာတိ၊ အခြားအဆင့်အတန်းအားဖြင့် ခွဲခြားခြင်းမရှိစေရ။

ထို့ပြင် လူသားတဦးမှီတင်းနေထိုင်ရာ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသသည် လွတ်လပ်သော တိုင်းပြည်သည် အချုပ်အချာအာဏာပိုင်သော လွတ်လပ်သောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ၊ အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမရှိသောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ပတ်သက်၍ အခြားသောဘောင်သွင်း ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေသောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ ယခုလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ ခွဲခြားမှု လုံးဝမရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဘာသာစကား တို့ကြောင့်ခွဲခြားခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် (၃) လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၄) မည်သူ့ကိုမှကျွန်ုပ်ပြုခြင်း၊ အစေအပါးအဖြစ် နိုင်ငံထက်စီးနင်းစေခြင်းခြင်း မရှိစေရ။လူသားတို့ကို ကျေးကျွန်သဖွယ်စေခြင်းခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ထိုသဘော သက်ရောက်စေသော ပုံစံမှန်သမျှ ပိတ်ပင်တားမြစ်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူ့ကိုမှ ကျွန်အဖြစ်ဆက်ဆံရောင်းဝယ်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၅) မည်သူ့ကိုမှ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်လူမဆန်စွာ ဂုဏ်ငယ်စေသော ဆက်ဆံခြင်းဖြင့် မဆက်ဆံရ။ သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းမပြုရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူ့ကိုမှ နှိပ်စက်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၆) လူတိုင်းနေရာမရွေး ဥပဒေရေးမှောက်တွင် လူသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း တရားဥပဒေရှေ့တွင် လူသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရမည်။

အပိုဒ် (၇) လူတိုင်း တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တပြေးညီတူညီကြပြီး တရားဥပဒေ၏ကာကွယ်မှုကို ခွဲခြားမှုမရှိ တူညီမှုအပြည့် စောင့်ရှောက်ခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

ဤကြေညာစာတမ်းပါအချက်များကိုဖိဆန် ဆန့်ကျင်သည့် မည်သည့်ခွဲခြားမှုမျိုး သို့မဟုတ် ထိုသို့ခွဲခြားမှုများ ကိန်းအောင်းစေအောင် လှုံ့ဆော်မှုမျိုးမှ ကင်းလွတ်စေရန် အကာအကွယ်ကို တူညီစွာ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းတရားဥပဒေရှေ့တွင် ကျောသားရင်သားမခွဲခြားဘဲ တန်းတူညီတူရှိသည်။

အပိုဒ် (၈) လူတိုင်း မိမိတို့အား အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရအပ်နှင်းထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခံရသည့်အခါ နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးရုံးများတွင် ထိရောက်သော အရေးယူ ကုစားမှုများ ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းအခွင့်အရေးများလေးစားမခံရသည့်အခါ ဥပဒေ၏အကူအညီကို တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၉) မည်သူ့ကိုမှ တရားလက်လွတ် အကြောင်းမဲ့ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ထိမ်းသိမ်းချုပ်နှောင်ထားခြင်း၊ သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခြင်းမပြုလုပ်ရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူ့ကိုမှ မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ တိုင်းပြည်မှနှင်ထုတ်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၁၀) လူတယောက်၏ အခွင့် အရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ပတ်သက်၍ လည်းကောင်း၊ စွဲချက်တင်လာသော ပြစ်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍လည်းကောင်း အဆုံးအဖြတ်ခံယူရာတွင် လူတိုင်းသည် လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော တရား စီရင်မှုရုံးတော်တွင် လူအများ တက်ရောက်ကြားနာနိုင်သော စစ်ဆေးမှုမျိုးကိုတူညီစွာ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းတရားမျှတ၍ လူအများကြားနာနိုင်သောတရားစီရင်မှုကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၁) (က) တရားဥပဒေချိုးဖောက်သည့်အမှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရသူတိုင်းသည် မိမိကိုယ်မိမိ ကာကွယ်နိုင်ရန် လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်စရာများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရရှိပြီး လူအများရှေ့တွင် ဥပဒေအတိုင်း စစ်ဆေး၍ အပြစ်ကျူးလွန်သည်ဟု ထင်ရှားပြီး စီရင်ချက် အတိအကျ မချမချင်း ထိုလူတွင် အပြစ်မရှိဟု ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) တစ်စုံတစ်ယောက်၏ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အပြုအမူနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထိုအပြုအမူပြုလုပ်ခဲ့စဉ် အချိန်အခါက ထုတ်ပြန်ထားသော နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာဥပဒေအရ ငြိစွန်းသော ပြစ်မှုတခုအဖြစ် ခိုင်ခိုင်လုံလုံ မတင်ပြနိုင်ခဲ့လျှင် ထိုသူအား အဆိုပါအပြုအမူအတွက် အပြစ်ရှိသည်ဟု မယူဆနိုင်။ ထို့အတူ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုအတွက် ပြစ်မှုကျူးလွန်စဉ်အခါက ထိုက်သင့်စေနိုင်သော အပြစ်ဒဏ်ထက် ပိုမိုကြီးလေးသောအပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း မရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတယောက်အပေါ် အပြစ်ရှိသည်ဟု ခိုင်လုံသော စီရင်ချက်မချမချင်း ထိုသူသည် အပြစ်မရှိဟု ယူဆရမည်။

အပိုဒ် (၁၂) မည်သူ၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စများ၊ မိသားစုနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စများ၊ နေအိမ်နှင့် စာပေးစာယူ ကိစ္စများတို့ကိုမူ ဥပဒေအရမဟုတ်သော ဝင်ရောက်

စွက်ဖက်မှုမခံစေရ။ ထို့အပြင် ထိုသူ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ပုတ်ခတ်ပိုင်ခွင့်မရှိ။ လူတိုင်းတွင် ထိုသို့စွက်ဖက်ခြင်းမှ သော်လည်းကောင်း၊ ပုတ်ခတ်ခံရခြင်းကို သော်လည်းကောင်း ဥပဒေအရ ကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက် ။ မကောင်းသောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အခြားသူ၏ အိမ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်း စာများဖောက်ဖတ်ခြင်း မပြုလုပ်ရ။

အပိုဒ် (၁၃) (က) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်၏ နယ်နမိတ်အပိုင်းအခြားအတွင်း လွတ်လပ်စွာ သွားလာရွှေ့ပြောင်းခွင့်၊ နေထိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်အပါအဝင် အခြားမည်သည့် တိုင်းပြည် ကိုမဆိုထွက်ခွာခွင့်နှင့် မိမိတိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၄) (က) လူတိုင်း မတရားအပြစ်ပေးနှိပ်စက်မှုမှ လွတ်မြောက်ရန် အခြားတိုင်းပြည် များတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(ခ) နိုင်ငံရေးနှင့် မသက်ဆိုင်သော ပြစ်မှုမျိုး၊ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက်၊ မူဝါဒများကို ဖိဆန်ဆန့်ကျင်သော ပြစ်မှုမျိုးကို အမှန်တကယ် ကျူးလွန်သောကြောင့် အကျိုးဆက်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသော အရေးယူမှုမျိုးဖြစ်ပါက ဤအပိုဒ်ပါအခွင့်အရေးနှင့် အကြုံးဝင်မှုမရှိပေ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူမဆို မတရားအပြစ်ပေး ခံရတော့မည့် အခြေအနေမျိုးရောက်ပါက အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၅) (က) လူတိုင်းနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) မည်သူ့ကိုမှ ၎င်း၏နိုင်ငံသားဖြစ်မှုမှ ကြောင်းကျိုးမဲ့ ပစ်ပယ်ခွင့်မရှိစေရ။ ထိုသူ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ငြင်းပယ်ခြင်းမရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဆန္ဒအရ အခြားနိုင်ငံသားအဖြစ် ကူးပြောင်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၆) (က) အရွယ်ရောက်ပြီးသော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတိုင်းသည် လူမျိုး၊ တိုင်းရင်းသား၊ သို့မဟုတ် ဘာသာရေး အကြောင်းပမာဏ ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်ခြင်း

မရှိစေရဘဲ လက်ထပ်ခွင့်နှင့် မိသားစု ထူထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လက်ထပ်ထိမ်းမြားချိန်၊ ပေါင်းသင်းချိန်နှင့် အိမ်ထောင်ပြုကွဲသည့် အချိန်များတွင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုအမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတို့တွင် တူညီသောအခွင့်အရေးများရှိသည်။

(ခ) ရည်ရွယ်ထားသော သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့၏ လွတ်လပ်သောသဘောဆန္ဒကို အပြည့်အဝ ရယူပြီးမှသာ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း ပြုရမည်။

(ဂ) မိသားစုဘဝသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ သဘာဝကျသော၊ အခြေခံကျသောအစိတ်အပိုင်းတခု ဖြစ်သည်။ မိသားစုဘဝများကို ကာကွယ်ပေးရန် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရတို့က တာဝန်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ အရွယ်ရောက်ပြီးသောလူတိုင်း လက်ထပ်ထိမ်းမြားပိုင်ခွင့်နှင့် မိသားစုဘဝထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၇) (က) လူတိုင်းသည် ဓနပစ္စည်းဥစ္စာများကို မိမိတဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အခြားသူများနှင့်ဖက်စပ်၍ဖြစ်စေ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) မည်သူတဦးတယောက်၏ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းကိုမှ ဥပဒေကြောင်းကျိုးမဲ့ သိမ်းပိုက်ခြင်းမရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၈) လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ခံယူရပ်တည်ပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့်ရှိသည်။ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်အရ မိမိကိုးကွယ်သောဘာသာကို သို့မဟုတ်

သက်ဝင်ယုံကြည်ချက်ကို လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ပြင် မိမိတစ်ဦးထည်း သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသူများနှင့် စုပေါင်း၍ သော်လည်းကောင်း အများရှေ့တွင်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် မိမိသီးသန့်တွင်ဖြစ်စေ မိမိကိုးကွယ်သည့် ယုံကြည်မှု သို့မဟုတ် ဘာသာကိုလွတ်လပ်စွာ သင်ပြနိုင်ခွင့်၊ ကျင့်သုံးခွင့်၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ဆောက်တည်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်ရှိပြီး ဆန္ဒရှိပါက အခြားဘာသာသို့ ကူးပြောင်းကိုးကွယ်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၉) လူတိုင်း လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ဖွင့်ဟတင်ပြပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုအခွင့် အရေးများအရ မိမိတင်ပြယူဆချက်များကို အနှောင့် အယှက်အဟန့်အတားမရှိ ခံယူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နယ်မြေပိုင်းခြားမှုမရှိ ဘဲသတင်းစာနယ် ဇင်းများမှတစ်ဆင့် သတင်းများ၊ အယူအဆများကို ရှာဖွေ ဆည်းပူးပိုင်ခွင့်၊ လက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ဖြန့်ဖြူးပိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း မိမိယူဆချက်များကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်တင်ပြခွင့်ရှိ ပြီး သတင်းများကို ရယူပိုင်ခွင့်လည်းရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၀) လူတိုင်း ငြိမ်းချမ်းစွာ လူစုလူဝေး စုဝေးပိုင်ခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့များ ထူထောင်ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ မည်သူ့ကိုမျှငှင်း၏ဆန္ဒသဘောထားမပါဘဲ အဖွဲ့အစည်း တခုသို့ ဝင်စေရန် အတင်းအကြပ်မပြုရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ဖွဲ့ထားသောအဖွဲ့များကို ဝင်ရောက်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၁) (က) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်၏ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ် တင်မြောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ် များမှတစ်ဆင့် သော်လည်းကောင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်အတွင်းရှိ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့ လုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်နိုင်ရန် တူညီသော အခွင့်အလမ်းများရှိသည်။

(ဂ) အစိုးရ၏ အာဏာသည် ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒအပေါ်တွင် အခြေခံရမည်။ ပြည်သူ့ဆန္ဒများကို အချိန်ကာလပိုင်းခြားလျက် ကျင်းပပေးသည့် စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် ဖော်ထုတ်စေရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လူတိုင်း အညီအမျှမဲပေးနိုင်ခွင့် ရှိရမည့်အပြင် ထိုရွေးကောက်ပွဲများကို လှိုင့်ဝက် မဲပေး စနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူလွတ်လပ်သော မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကျင်းပရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်၏ အစိုးရကို မိမိဆန္ဒဖြင့် ရွေးချယ်တင်မြောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၂) လူသားတိုင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ဝင်တယောက်ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ လူမှုရေးလုံခြုံခွင့် ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။ ထို့ပြင် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်အရည်အသွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို လွတ်လပ်စွာ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးစေရေး အတွက် မလွဲမသွေလိုအပ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို သဘောပေါက်ခံယူနိုင်ရန် အခွင့်အရေးများရှိရမည်။

ထိုသို့သဘောပေါက် ခံယူနိုင်ရန် မိမိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ နိုင်ငံရှိ အရင်းအမြစ် အင်အားများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သည့် နိုင်ငံတော်၏ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် တမျိုး၊ နိုင်ငံတကာ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့်တဖုံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း လူမှုဘဝလုံခြုံရေးခံစားခွင့်ရှိသည်။ မိမိအတတ်ပညာများ တိုးတက်စေမည့် အခွင့်အလမ်းများကိုလည်း ခံစားခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၃) (က) လူတိုင်းအလုပ်လုပ်ခွင့်၊ မိမိအလုပ်ကိုမိမိ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တရားမျှတ၍ သင့်လျော်သော လုပ်ငန်းခွင်ကို ရွေးချယ်ခွင့်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခြင်းမှ ကာကွယ်မှုရရှိခွင့်များ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်းခွဲခြားမှုမရှိဘဲ တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသောအခကြေးငွေ ကိုရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဂ) အလုပ်လုပ်သည့်လူတိုင်း မိမိနှင့်မိမိ၏မိသားစုအတွက် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ညီညွတ်အောင် နေထိုင်စားသောက်နိုင်ရန် စိတ်ချလောက်သည့်အပြင် တရားမျှတ၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လစာခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လိုအပ်ပါက အခြားနည်းလမ်းများမှ လူမှုရေးအထောက်အပံ့များကိုလည်း ထပ်မံ၍ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဃ) လူတိုင်း မိမိအကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်နှင့် ဝင်ရောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း သင့်တော်သောလစာဖြင့် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကို ဝင်ရောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၄) လူတိုင်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အလုပ်ချိန်အပြင် အခါအားလျော်စွာ

သတ်မှတ်ထားသော လစာနှင့် ခွင့်ယူခွင့်အပါအဝင် အပန်းဖြေအနားယူခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း အပန်းဖြေအနားယူခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၅) (က) လူတိုင်းသည် မိမိနှင့် မိမိ၏မိသားစု ကျန်းမာရေးနှင့်တကွ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာအေးချမ်းစွာ နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော အစားအစာ၊ အဝတ်အစား၊ အိုးအိမ်၊ ဆေးဝါးပစ္စည်းနှင့် အခြားလိုအပ်သော လူမှုရေးအထောက်အပံ့များပါဝင်သော သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် လူမှု အဆင့်အတန်းကို ရယူခံစားခွင့်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်သည့် အခါတွင်လည်းကောင်း၊ မကျန်းမမာဖြစ်သည့်အခါတွင် လည်းကောင်း၊ ကိုယ်အင်္ဂါမစွမ်း မသန် ဖြစ်သောအခါတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိခင်ပွန်း သို့မဟုတ် ဇနီး သေဆုံးသွား သောအခါတွင်လည်းကောင်း၊ အသက်အရွယ် အိုမင်းလာသည့်အခါတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိပယောဂကြောင့် မဟုတ်သော အလုပ်အကိုင်မဲ့ခြင်းကို ရင်ဆိုင်ရသောအခါတွင် လည်းကောင်း နေထိုင်စားသောက်ရေးအတွက် လုံခြုံစိတ်ချရမှု အခွင့်အရေးခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(ခ) သားသည်မိခင်များနှင့် ကလေးငယ်များကို အထူး စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့်အကူအညီ ပေးခြင်းတို့ကို ပေးရမည်။ တရားဝင် လက်ထပ်ထိမ်း မြားပြီး မွေးလာသောကလေးဖြစ်စေ၊ တရားမဝင် မွေးလာသော ကလေးပင်ဖြစ်စေ တူညီသော လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဆေးကုသခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၆) (က) လူတိုင်း ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အနည်းဆုံးမူလတန်းပညာနှင့် အခြေခံအဆင့် ပညာရေးသည် အခမဲ့ဖြစ်စေရမည်။ မူလတန်းပညာသည် မသင်မနေရဖြစ်ရမည်။ စက်မှုလက်မှု ပညာနှင့် သက်မွေးဝမ်းကြောင်းပညာများကို ယေဘုယျအားဖြင့် လူအများသင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။ အထက်တန်းပညာနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာများကို အရည်အချင်းအပေါ်မူတည်၍ သင်ကြား

နိုင်ရန် တူညီသော အခွင့်အလမ်းရရှိစေရမည်။

(ခ)ပညာရေးကို လူသားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အရည်အသွေးများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်ပြည့်ဝလာစေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားမှု ပိုကဲလာစေရန် ဦးတည်ထားရမည်။ ပညာရေးသည် တနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံ၊ လူမျိုးတမျိုးနှင့်တမျိုး၊ ဘာသာရေးအသင်းအဖွဲ့တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့အကြား နားလည်မှု၊ သဘောထားကြီးမှု၊ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ် လာစေရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးတည်တံ့စေရန် ကုလသမဂ္ဂက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းများ အခွန်ရှည်စေရန် ဆောင်ကျဉ်းနိုင်ရမည်။

(ဂ) မိဘများသည် မိမိတို့၏ ရင်သွေးများ သင်ယူရမည့် ပညာအမျိုးအစားကိုရွေးချယ်နိုင်သော လက်ဦးအခွင့်အရေးရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းပညာသင်ခွင့်ရှိသည်။ မူလတန်းပညာသည် မသင်မနေရနှင့် အခမဲ့ဖြစ်ရမည်။

အပိုဒ် (၂၇) (က) လူတိုင်းသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် လွတ်လပ်စွာပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊ အနုပညာ သုခုမပညာရပ်များကို လွတ်လပ်စွာ လိုက်စားမွေ့လျော်နိုင်ခွင့်၊ သိပ္ပံ ပညာထွန်းကားရေး လုပ်ငန်းများတွင် လွတ်လပ်စွာ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့်နှင့် ထိုပညာ၏ အကျိုးအမြတ်တို့ကို လွတ်လပ်စွာ ခံစားသုံးစွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်းသည် မိမိကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်ဖန်တီးမှုမှ ဖြစ်ထွန်းလာသော သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ တီထွင်မှုများ၊ စာပေဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အနုပညာဆိုင်ရာ ဖန်တီးမှုများတို့၏ ဂုဏ်နှင့်ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကို ခံစားရယူနိုင်ရန်အတွက် ကာကွယ်မှုများ ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းမိမိပတ်ဝန်းကျင်၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၈) လူတိုင်း ဤစာတမ်းတွင်ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ အလေးထား အသိအမှတ်ပြုသော လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အခြေအနေတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း ယခုဖော်ပြပါအခွင့်အရေးများထွန်းကားရန် လိုအပ်သောအချက်များကို လေးစားရမည်။

အပိုဒ် (၂၉) (က) လူသားတိုင်းသည် မိမိကိုယ်ပိုင် အရည်အသွေးကို တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်ပြည့် ဝလာအောင် လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ပေးသော လူ့ဘောင်အား ပြန်လည်ပေးဆပ်ရန် တာဝန်ဝတ္တရားရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်းတယောက်သည် မိမိ၏အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကို ရယူရာတွင်အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်လွတ်လပ်ခွင့်များကို ထိုက်ထိုက်တန်တန် အသိအမှတ်ပြုလေးစားရမည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ထွန်းကားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ရေး၊ စည်းကမ်း သေဝပ်မှုရှိရေးနှင့် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းရေးတို့အတွက် တရားမျှတစွာ ကျင့်ဆောင်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားသော ကန့်သတ်ချက်မျိုးကိုလူတိုင်းလိုက်နာရမည်။

(ဂ) ဤအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက်နှင့် အခြေခံမူများအား ဆန့်ကျင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် ရယူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရမည်။

အပိုဒ် (၃၀) ဤစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များကို ဖျက်လိုဖျက်ဆီးဖြစ်စေမည့် လုပ်ငန်းလုပ်ရပ်များအား မည်သည့်နိုင်ငံ၊ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း၊ မည်သည့်လူပုဂ္ဂိုလ်ကမှ ကိုယ်တိုင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊ ပါဝင်လုပ်ဆောင် ခွင့်မရှိကြောင်း ဤကြေညာစာတမ်းက အတိအလင်းကြေညာသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ ယခုစာတမ်းပါအချက်များကို မည်သူတိုင်းတယောက်ကမှ ချိုးဖောက်ခြင်းမပြုရ။

အခန်း(၁) လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားတယောက်ဖြစ်သောကြောင့် လူတို့တွင်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးဟူ၍ ရိုးရိုးလေးပင် ပြောရပေမည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးအပေါ် ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ လူတိုင်းအတွက် တန်းတူညီမျှစွာ ရှိနေသည်။ အခြားမည်သူကမှ မိမိထံတွင်ရှိနေသော လူ့အခွင့်အရေးများကို ယူဆောင် သိမ်းပိုက်၍ မရချေ။ ထိုပြင် မည်သည့်အခွင့်အရေးသည် အရေးအကြီးဆုံး မည်သည့်အခွင့် အရေးများကိုတော့ အရေးမကြီးဟူ၍လည်း သတ်မှတ်၍မရချေ။ တခုနှင့်တခုလည်း အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် တခုနှင့်တခု အပြန်အလှန် အမှီပြုနေလျက်ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားတို့ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာအပြည့်အဝဖြင့် အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် လိုအပ်သော အခြေခံအဆင့်အတန်း အချက်များဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း နောက်ထပ်တမျိုး အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားလျက် ရှိသည်။ လူသားမျိုးနွယ်အားလုံးအကြောင်း ဂုဏ်သိက္ခာ တန်းတူညီမျှကို တန်ဖိုးထား လေးစားခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အနှစ်သာရအချက်ပင် ဖြစ်သည်။ လူသားတစ်ဦးအား လေးစားတန်ဖိုးထားရန်ဆိုသော ထိုအနှစ်သာရအချက်ကို ယဉ်ကျေးမှုတိုင်း၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတိုင်း ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာတိုင်း၊ အတွေးအခေါ် အယူအဆတိုင်းတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟု ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပြောဆိုနေသောစကားလုံး၏ အဓိက အချက်မှာလည်း ထိုသို့ လူလူချင်း လေးစားတန်ဖိုးထားရန်ကို တောင်းဆိုနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ လူတယောက်၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုသည်မှာ ထိုသူအား လူသားတယောက်အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြု မဆက်ဆံခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး တောင်းဆိုမှုဆိုသည်မှာလည်း လူသားတိုင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားကြရန် တောင်းဆိုခြင်းသာဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး၏ အခြေခံအချက်များမှာ-

- လူ့အခွင့်အရေးသည် လူတိုင်းအတွက် မေးရာပါအခွင့်အရေး ဖြစ်သည်။ (Human Right is inherent)
- လူ့အခွင့်အရေးကို ဝယ်ယူ၍မရ၊ လွှဲပြောင်း၍မရ။ လူတိုင်းသည် လူသားဖြစ်နေသော အချက်ကြောင့်ပင် လူ့အခွင့်အရေးကို ရယူပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ (Human Right is universal)

အသားအရောင်၊ လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ အတွေးအခေါ်၊ လိင်ကွဲပြားမှုမရွေး လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးအပေါ် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်။ လူသားအားလုံးသည် မွေးဖွားလာသည်မှ စတင်၍ လွတ်လပ်၍ တန်းတူညီသော လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အဆင့်အတန်းရှိသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သူကမှ ယူဆောင်သိမ်းပိုက်၍မရ။ (Human Right is inalienable.)

လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သူတစ်ဦးတယောက်ကမှ ယူဆောင် သိမ်းပိုက်ခွင့်မရှိ၊ လူတယောက်၏ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးကို ထိုသူ၏ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အစိုးရဥပဒေများက အသိအမှတ်မပြုသည့်တိုင်အောင် ထိုသူတွင် လူ့အခွင့်အရေး ခံစားခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ အသိအမှတ်မပြုခြင်းသည် ထိုသူအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

- လူ့အခွင့်အရေးများသည် တခုနှင့်တခု အပြန်အလှန် ဆက်စပ်အမှီပြုနေသည်။ (Human Right is indivisible)

- လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ နေထိုင်အသက်ရှင်နိုင်ရန်အတွက် လူသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်ခွင့်၊ လုံခြုံခွင့်နှင့် လုံလောက်သော လူနေမှုဘဝများအား လိုက်လျောညီထွေစွာ ခံစားခွင့်ရှိသည်။ မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမှ အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပိုမိုအရေးကြီးသည်ဟု ပြောဆို၍မရ။ လူ့အခွင့်အရေးတခုကို ချိုးဖောက်ခံရပါက အခြားအခွင့်အရေးများကိုပါ ထိခိုက်စေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး အသွင်လက္ခဏာများ

(၁) လူ့အခွင့်အရေးအချို့သည် လူတစ်ဦးတယောက်ချင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Individual Rights) ဖြစ်သလို တချို့မှာလည်း အုပ်စုလိုက်နှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ (Group Rights) ရှိသည်။ ထို့ပြင် အချို့မှာ လူတစ်ဦးချင်းနှင့်ရော၊ အုပ်စုလိုက်နှင့်ပါ သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာ - လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်သည် လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးဖြစ်သလို အခြားလူအုပ်စု အလိုက် ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးမျိုး ဖြစ်သည်။

(၂) လူ့အခွင့်အရေးတချို့ကို ချက်ချင်းလက်ငင်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်၍ ရသော်လည်း တချို့ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အစီအစဉ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရသည်။ လူတယောက်၏ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်ကို ချက်ခြင်း ခွင့်ပြု၍ရသော်လည်း ပညာသင်ခွင့်အတွက် လိုအပ်သော ကျောင်းများဆရာများကို ချက်ချင်းလက်ငင်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် မလွယ်ကူချေ။

(၃) အချို့သော အခွင့်အရေးများကို ဒီမိုကရေစီ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းအကျိုးနှင့် လူထုအကျိုးစီးပွားအတွက် ဖြစ်စေ၊ စိတ်ဓာတ်စာရိတ္တပိုင်းဆိုင်ရာအတွက် ဖြစ်စေ လိုအပ်ပါက ဥပဒေအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်။ - ဥပမာ လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ဆိုသော ထိုသို့ သွားလာမှုကြောင့် အများပြည်သူအတွက် မလိုလားအပ်သော အကျိုးများ ဖြစ်စေနိုင်သည်ဆိုပါက ဥပဒေအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်။

(၄) သို့သော် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အခြေအနေ၊ မည်သည့်အကြောင်းမျိုးကြောင့်မှ ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများမှာ - အသက်ရှင်ခွင့်၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ အကြွေးကြောင့် ချုပ်နှောင်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ပြစ်မှုတခုအပေါ် နှစ်ခါပြန်စီရင်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ဥပဒေ ရှေ့မောက်တွင် လူသားတစ်ဦးအဖြစ် ဆက်ဆံပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ယုံကြည်ခွင့်တို့ ဖြစ်သည်။

တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေး (Individual Rights) ဆိုသည်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော လူတိုင်း ခံစားခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။

အများအခွင့်အရေး သို့မဟုတ် အုပ်စုလိုက်အခွင့်အရေး (Collective/Group Rights) ဆိုသည်မှာ အုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင် (ဥပမာ - အမျိုးသမီး၊ ကလေးသူငယ်၊ မူရင်းငှာနေလူမျိုးစု၊ ဒုက္ခသည်တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား၊ လိင်တူချစ်သူများ) ဖြစ်သောကြောင့် အခြားသူများခံစားခွင့်ရှိသော တဦးတယောက်ချင်း ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်မရသော၊ ငြင်းပယ်ခြင်းခံရသော၊ ခွဲခြားကန့်သတ်ခံသော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးများသည် အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် လိုအပ်သော အုပ်စုများအတွက် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သောကြောင့် အမြတ်ထုတ် ခေါင်းပုံဖြတ်မှုကို ပိုမိုခံစားရသော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးခြင်းသည်လည်း အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေး တောင်းဆိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (Legal Rights) ဆိုသည်မှာ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ ခိုင်လုံသော အကြောင်းအချက် မရှိမချင်း အပြစ်မရှိဟု ဥပဒေက ဖွင့်ဆိုထားချက်များ၊ သက်သေ အာမခံရရှိခွင့်များသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများပင် ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဟူသော စကားနှင့်အတူ အများဆုံးတွဲလျက် တွေ့ရသည့် စကားလုံးများမှာ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်တင်ရေး (Promoting Human Rights) နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး (Protecting Human Rights) ဟူသော စကားနှစ်လုံး ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်တင်ရေး ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးများကို တိုးတက်မြှင့်တင်လာရေး၊ နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ပါဝင် အကောင်အထည်ဖော်လာရေး၊ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများပြုစုရေး၊ ပညာရေးနှင့် လူမှုရေးအစီအစဉ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး ရည်ရွယ်ချက်များကို ထည့်သွင်းရေးတို့ ပါဝင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဆိုသည့် စကားရပ်၏ အဓိပ္ပာယ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပြစ်တင်ရှုတ်ချခြင်း၊ အာဏာအလွဲသုံးစားလုပ်၍ ပြည်သူတို့အပေါ် ဖိနှိပ်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးခြင်း၊ ဖိနှိပ်သူ အစိုးရကို နိုင်ငံရေးအရ တိုက်ရိုက်ဖိအားပေးခြင်း စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်တင်ရေးအောင် လုပ်ခြင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းပြုစုခြင်းနှင့် တရားမျှတ၍ ကောင်းမွန်သော တရားဥပဒေစနစ် ထူထောင်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု ရှေးယခင်က ယူဆထားကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ ထူထောင်ခြင်းသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အကြီးဝင်လာသည်။ ထိုအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် ယဉ်ကျေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ထူထောင်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာသည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲ နိုင်ငံအတော်များများတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများကို ပြည်သူတို့ကိုယ်တိုင် နားမလည်သဖြင့် အစိုးရလက်အောက်တွင် အသားသေပုံစံကျစွာဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံနေရသည်။ ထိုအဖြစ်များကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက မီးမောင်းထိုး ဖော်ထုတ် ပြသပေးနိုင်သည်။ ပြည်သူလူထုကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေး အသိတရားများ အခြေခိုင်တိုးတက်စေရန် ထိုအဖွဲ့အစည်းက လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများအပြင် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်တင်ရေးအတွက် အကောင်းဆုံး လုပ်ဆောင်နိုင်သူများမှာ ပြည်သူများကိုယ်တိုင်ပင် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ လိုအပ်နေသော အခွင့်အရေးများကို လေ့လာဆန်းစစ်ကာ ဦးစားပေးမှုများ သတ်မှတ်ပြီး မိမိတို့ ယဉ်ကျေးမှု အခြေအနေအရ အကျိုးရှိနိုင်မည့်

နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူများကိုယ်တိုင် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပါဝင်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သည့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချခြင်း ဖစ်သည်။ ပြစ်တင်ရှုတ်ချခြင်းနှင့်အတူ လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်သည်လည်း အကြုံးဝင်သည်။ တခါတရံ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်သွားအောင် ထိုနိုင်ငံတွင်းရှိ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့များ မလုပ်ဆောင်နိုင်တော့သည့်အခါ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချမှုနှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှု တို့ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်သွားအောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရတော့သည်။

အခန်း (၂) လူ့အခွင့်အရေးသမိုင်းကြောင်း

လူ့အခွင့်အရေးဟူသော စကားလုံးကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ် နောက်ပိုင်းတွင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ပြောဆိုသုံးစွဲ လာခဲ့ကြသော်လည်း ထိုလူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သော အယူအဆသဘောတရားတို့ကို ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် လူသားတို့က အသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဟူ၍ အမည်တပ် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း မရှိခဲ့သော်လည်း ထိုအယူအဆနှင့် ဆင်တူသော အယူအဆများကို လူသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ၊ ထုံးထမ်းဓလေ့မျိုးစုံတို့ထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။

လူ့သမိုင်းတလျှောက်တွင် မိသားစုနှင့်ဖြစ်စေ၊ အုပ်စုဖြင့်ဖြစ်စေ၊ လူမျိုးစုအလိုက်ဖြစ်စေ၊ အလွှာအလိုက်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံအလိုက်ဖြစ်စေ နေထိုင်ခဲ့သော လူသားများအကြားတွင် အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိမှုတို့ကို လက်ခံကျင့်သုံး လာခဲ့ကြသည်။ ရှေးဟောင်း လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် မိမိအပေါ် ဆက်ဆံစေလိုသည့် ပုံစံအတိုင်း အခြားသူများကို မိမိက စတင်ဆက်ဆံပါဟူသော ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို လက်ကိုင်ဆွဲ ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ ဟိန္ဒူဝေဒကျမ်းစာများ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဟောကြားချက်များ၊ ဘာဘီလိုးနီးယမ်းတို့၏ ဟာမုရာဘီကိုဒဥပဒေ၊ ခရစ်ယာန် သမ္မာကျမ်းစာ၊ အစ္စလာမ်ကိုရ်မ် ကျမ်းစာနှင့် ကွန်ဖြူးရှပ်အဆိုအမိန့်များတို့တွင် လူသားတို့၏ တာဝန်နှင့် အခွင့်အရေးတို့အား ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် ဥရောပတိုက်တွင် ရှေးရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာက တည်ရှိခဲ့သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ဂျွန်ဘုရင်လက်ထက်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော မဂ္ဂနာကာတာ (Magna Carta) တွင် နောင်ကာလများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုလာခဲ့သော သဘောတရားများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများအား အစိုးရက ဝင်ရောက်စွတ်ဖက်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှခွင့် ဆိုသော အချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးဟူသော စကားလုံးကို မပေါ်ပေါက်မီ ထိုခေတ် ထိုအချိန်ကတည်းက ထိုစာတမ်းတွင်ပါဝင်သော အချက်များဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော စကားကို ၁၉၄၅ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အချိန်မှစတင်၍ သုံးစွဲခဲ့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆဖြစ်သော “လူတိုင်းသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာ၊ ကိုးကွယ်မှု အဆင့်အတန်းမခွဲ တန်းတူညီမျှရှိသည်” ဟူသော အယူအဆမှာ ထိုအချိန်မတိုင်မီကပင် တည်ရှိခဲ့သည်။ ၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုအတွင်း ဥရောပတိုက်တွင် လူသည် လူသားဖြစ်သော သဘာဝတရားကြောင့် အခွင့်အရေး ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်သောကြောင့်၊ လူမျိုးနှင့် ဘာသာရေးအုပ်စုဝင် တစ်ခုဖြစ်သော အကြောင်းအချက်ကြောင့် မည်သူမှ အခွင့်အရေး ပိုမိုပိုင်ဆိုင်ခြင်း မရှိဟူသော သဘာဝတရား အခွင့်အရေး (Natural Rights) အယူအဆသစ် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ပထမတွင် လူသားတို့သည် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရ၏ လက်လွှတ်စပယ် ဖမ်းဆီးမှုများ၊ တရားမမျှတမှုများကို ကာကွယ်ရန် သူတို့၏ အခွင့်အရေးကို

ပထမဦးစွာ ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အစိုးရထံ မိမိတို့၏ လိုလားတောင်းဆိုချက်များ တောင်းဆိုနိုင်ရန်အတွက် လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်၊ ပြောဆိုခွင့် စသည့် နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ၊ အစိုးရကို ရှေးကောက်တင်မြောက်နိုင်ရန်အတွက် မဲပေးပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဘဝအသက်ရှင် ရပ်တည်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်း ရရှိရေး၊ လုပ်ငန်းခွင်သာယာရေး၊ စသည့် လူမှုအခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။

ထိုအယူအဆသစ်၏ အားပေးလှုံ့ဆော်မှုအရ ၁၈ရာစု နှောင်းပိုင်းကာလများအတွင်း ထူးခြားသည့် တော်လှန်ရေးနှစ်ခုဖြစ်သော အမေရိကန်တော်လှန်ရေးနှင့် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးတို့ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ၁၇၇၆ ခုနှစ်တွင် မြောက်အမေရိကတိုက်ရှိ ဗြိတိသျှကိုလိုနီများက အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေး ကြေညာစာတမ်း (The American Declaration of Independence) ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲရလဒ်အဖြစ် ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့ပြီး ၁၇၉၁ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အလားတူပင် ၁၇၈၉ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပြည်သူများက သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့ပြီး ပြင်သစ်လူသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (Declaration of the Rights of Man) ကို ထုတ်ပြန်လာနိုင်ခဲ့သည်။

၁၈ ရာစုတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး၊ အမေရိကန်တော်လှန်ရေးတို့နှင့် ၎င်းတို့၏ ကြေညာ စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများသည် ကမ္ဘာတဝှမ်းရှိ ဖိနှိပ်ခံပြည်သူတို့၏ လွတ်မြောက်လိုစိတ်ကို နှိုးဆွပေးနိုင်ခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် လက်တင်အမေရိကန် နိုင်ငံငယ်များ၏ လွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သရသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆ များသည်လည်း ရှေ့တန်းသို့ ရောက်ခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကာလများအတွင်းက ယူဆခဲ့သော လူ၏ အခွင့်အရေး (Rights of Man) ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ပြဌာန်းထားသော အမျိုးသားအခွင့်အရေး (National Rights) မျှသာ ဖြစ်သည်။ တကမ္ဘာလုံးကို လွှမ်းခြုံပြီး တကမ္ဘာလုံးက ထိမ်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရမည့် လူ့အခွင့်အရေး စံတရပ်အနေနှင့် စဉ်းစားတွေးခေါ်မှု အဆင့်အထိ မရောက်ရှိခဲ့သေးချေ။

အတွေးအခေါ် ပညာရှင်များဖြစ်သော သောမတ်ပိန်းနီ (Thomas Paine)၊ ဂျွန်စတီးဝပ်မေး (John Stuart Mill) နှင့် ဟင်နရီဒေးဗစ်သော်ရီး (Henry David Thoreau) တို့သည် သဘာဝတရား အခွင့်အရေး (Natural Rights) ကို အခြေတည်၍ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေး (Universal Rights) အယူအဆကို တဆင့်တက် တွေးခေါ်လာခဲ့သည်။ ထိုအတွေးအခေါ် ပညာရှင်များ၏ အယူအဆသည် လီယိုတော်စတိုင်း (Leo Tolstoy)၊ မဟတ္တမဂန္ဒီ (Mahatama Gandhi) နှင့် မာတင်လူသာကင်း (Martin Luther King) စသည့် ထင်ရှားသောသူများ အတွေးအခေါ်အယူအဆများအပေါ် များစွာသြဇာ သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။

လူ့အခွင့်အရေးသမိုင်းကြောင်းတွင် ပထမဦးဆုံးပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် မဂ္ဂနာကာတာ (၁၂၁၅)၊ ပြင်သစ်လူသားနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (၁၇၈၉)နှင့် အမေရိကန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၇၉၁) တို့သည် ၂၀ ရာစုတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများ၏ သမိုင်းအစဟု ဆိုနိုင်သလို ထိုစာတမ်းများသည် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားနှင့် ပတ်သက်၍ ယနေ့တိုင် မှီငြမ်းကိုးကားနေရသော စာတမ်းများဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကြေညာစာတမ်းများတွင် အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးသူငယ်များ၊ အသားရောင်ရှိသူများ၊ လူမှုရေး၊

ဘာသာရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အုပ်စုအဖွဲ့ဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများ ပါဝင်အောင် လွှမ်းခြုံခဲ့ခြင်း မရှိချေ။

၂၀ ရာစုကုမ္ပဏီလောကီသောအခါ အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် စတင်လုပ်ဆောင် လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization) သည် အလုပ်သမားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင် လုံခြုံရေး အပါအဝင် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများကို လေးစားကာကွယ်ရန် သဘောတူစာချုပ်များကို စတင်ပြုစုခဲ့သည်။ ထို့အတူ ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် လူမျိုးစုအဖွဲ့ဝင်များအား ကာကွယ်မှုပေးရန်အတွက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး (League of Nations) က တင်ပြခဲ့သော်လည်း အောင်မြင်မှု မရရှိခဲ့ပေ။ အမေရိကန်နိုင်ငံကို အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဝင်ရောက်လာအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အပြင် ဂျပန်နိုင်ငံက တရုတ်နိုင်ငံနှင့် မန်ချူးရီးယားကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ အီသီယိုးပီးယားအား အီတလီနိုင်ငံက တိုက်ခိုက်ခြင်းတို့ကို တားဆီးခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးသည် ၁၉၃၉ ခုနှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် စတင်သည့် အချိန်မှစ၍ ပြိုပျက်ခဲ့သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများ အရှိန်အဟုန်ပြင်းပြင်းဖြင့် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြန်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများကို ပိုမိုတွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ပြောဆိုလာခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျူးလူမျိုးများ၊ ဂျစ်ပစ်များ၊ လိင်တူချစ်သူများ လူဦးရေး ခြောက်သန်းကျော်ကို သတ်ဖြတ်သတ်သင်ခဲ့သော နာဇီဂျာမနီတို့၏ လုပ်ရပ်က ကမ္ဘာတစ်ခုလုံးကို တုန်လှုပ်စေခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် စစ်နိုင် နိုင်ငံများက သူတို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူတစ်ဦးစီ၏ အခွင့်အရေး (Individual Rights) ကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူနေမှုပုံစံသစ် (New World Order) တခုကို ဖန်တီးတည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ မကြာမီတွင် ထိုကမ္ဘာ့ပုံစံသစ်ကို အခြားနိုင်ငံများကလည်း လိုက်လံအတုယူ ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်။ စစ်နိုင်မဟာမိတ် အင်အားစုများက စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များအား သေဒဏ်ပေးမည့်အစား လူထုရှေ့မှောက်တွင် တရားစီရင်နိုင်ရန် နျူရင်ဘတ် နိုင်ငံတကာစစ်ခုံရုံးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နျူရင်ဘတ်နှင့် တိုကျိုမြို့တို့တွင် စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များအား လူသားမျိုးနွယ်တရပ်လုံးအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှု (Crimes against Humanity) နှင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါးနှောင့်ယှက်သော ရာဇဝတ်မှု (Crimes against Peace) တို့ဖြင့် အပြစ်ပေးခဲ့သည်။ ထိုပြစ်မှုများသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတခုချင်းစီ၏ တရားဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်း၊ မချိုးဖောက်ခြင်းတို့နှင့် မပတ်သက်သော နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ စစ်နိုင်သူ မဟာမိတ်များဘက်က မည်သူ့ကိုမျှ ရာဇဝတ်ကောင်အဖြစ် တရားစွဲဆို အပြစ်ပေးခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့သော အချက်မှလွဲ၍ နျူရင်ဘတ်နိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံး၏ စီရင်ထုံးများသည် ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ထူးခြားသော စီရင်ထုံးများ ဖြစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေများသည် နိုင်ငံတခုချင်းစီ၏ တရားဥပဒေများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိသည် ဟူသောအချက်ကို ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် လက်တွေ့ပြသလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းစီရင်ထုံးများအရ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူ တစ်ဦးချင်းကိုသာမက ၎င်းတို့၏ အထက်အရာရှိများကိုပါ ကြံရာပါများအဖြစ် အရေးယူ စီရင်ချက်ချခဲ့သည်။ ထိုမျှမက ထိုသို့သော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ နောက်ထပ်တကြိမ် ထပ်မဖြစ်ပွားစေရန် အတွက် ကြိုတင်တားဆီးရန် နည်းလမ်းများ ကြံဆရာဗေဒ လာကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး နိုင်ငံများအနေနှင့် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခ တားဆီးရေးတို့အတွက် ကြံဆစဉ်းစားလာခဲ့သည်။ လူသားတို့၏ ဘဝနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ခံစားခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးအား မည်သူမှ မတရားသဖြင့် ဖော်တားနှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုနိုင်အောင် ကာကွယ်မှုများပြုရန် တွေးတောလာခဲ့ကြသည်။

တိုင်းပြည်တပြည်၏ အစိုးရတခုက တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ ပြည်သူတို့အပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ မကျူးလွန်နိုင်စေရန်အတွက် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး စံချိန် စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ရန် ကြံဆလာခဲ့ကြသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများအနေနဲ့လည်း မိမိတို့ပြည်သူများအပေါ် ထိုလူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ ဆက်ဆံအုပ်ချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းလာခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ ပါဝင်သော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတခုကို ဖွဲ့စည်း၍ လူသားတို့၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ (United Nation) ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြပြီး အစိုးရများပြုမူ ကျင့်သုံးကြရမည့် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ရန် အယူအဆတရပ် ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာလုံခြုံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါးစေမည့် အန္တရာယ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြပြီး ရန်စကျူးကျော်သည့် နိုင်ငံများကို ကုလသမဂ္ဂက အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် မျှော်မှန်းခဲ့သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် တည်မိရမည်ဟူသော အယူအဆလည်း ပါဝင်လာခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်များသည် နိုင်ငံအတော်များများက ဆက်လက်ထိမ်သိမ်း လိုသည့် တင်းမာသော နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပျက်ယွင်းစေခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးစံများ ပြဌာန်းလိုက်မှုသည် အစိုးရများ၏ ပြည်သူများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုများကိုလည်းကောင်း၊ လူမျိုးရေး ခွဲခြားချိုးနှိမ်မှုများကိုလည်းကောင်း၊ ရိုက်ချိုးနိုင်ခဲ့သည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတော်အစိုးရများ အနေနှင့် သူတို့၏ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် နိုင်ငံတကာ၏ ဝင်ရောက်စွပ်ဖက်မှု သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်မှုကို လက်ခံလာခဲ့ကြရသည်။

လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆသည် ခေတ်မီနိုင်ငံများ စတင်ပေါ်ထွန်းရာ ဥရောပမှ စတင်ခဲ့သည်။ ဆိုသော်လည်း ယနေ့ကာလတွင် တကမ္ဘာလုံးရှိ နိုင်ငံများ၊ ပြည်သူများနှင့်လည်း ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု ရှိလာပြီး ဖြစ်သည်။ ပြည်သူတို့သည် သူတို့ကိုသူတို့ နိုင်ငံတော်အာဏာမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် အထူးသဖြင့် ယင်းအာဏာသည် အခွင့်ထူးခံ လူနည်းစု လက်ထံသို့ ရောက်သွားသောအခါ ကာကွယ်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော အယူအဆ ပေါ်ထွန်းလာရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသူများသည် သူတို့စိတ်ကြိုက် တရားဥပဒေကို သူတို့စိတ်တိုင်းကျ ရေးဆွဲခွင့် အခွင့်အရေးရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် ထိုအာဏာများ၏ အတိုင်းအတာကို ကန့်သတ်ထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ဒဿနပညာရှင် ဂျက်ဒေါ့နယ်လီ၏ “သီအိုရီနဲ့ လက်တွေ့အတွင်းက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများ” စာအုပ်တွင် “လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံသား တဦးချင်းအပေါ် ပိုမိုလွှမ်းမိုး သက်ရောက်သော နိုင်ငံတော်အာဏာအပေါ် တန်ပြန်ထိုးနှက်လိုက်သည့် လူထု၏ဖန်တီးမှု ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုထားသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားတို့ကို တရားဥပဒေဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေးသည် တရားဥပဒေထက်တွင် တည်ရှိသည်။ ၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုများအတွင်းက လူ့အခွင့်အရေး ဆိုသည်မှာ သဘာဝတရားဥပဒေ (Natural Law) မှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ကြပြီး လူ့အခွင့်အရေးကို တရားဥပဒေ ပြဌာန်းကန့်သတ်ချက် (Legislation) ဖြင့် ဆန့်ကျင်၍မရဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် သဘာဝတရားဥပဒေဆိုသည်မှာ တိတိကျကျ လက်တွေ့ဆုပ်ကိုင် ပြုသရန်မလွယ်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိတိကျကျ ရည်ညွှန်းပြောဆိုသည့်အခါတိုင်း ကုလသမဂ္ဂ

ပဋိညာဉ်စာတမ်း (UN Charter) နှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် စာတမ်းများကိုသာ အခြေခံကိုးကား ပြောဆိုရမည် ဖြစ်သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် အမေရိကန် ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့တွင် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း (Charter of the United Nation) ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမား သမဂ္ဂများနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့များသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံငယ်များပူးပေါင်း၍ ကုလသမဂ္ဂ ချာတာတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်ကျသော စာပိုဒ်များ ပါဝင်ရန်အတွက် အထူးလှုံ့ဆော်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ လှုံ့ဆော်မှုအကျိုးကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေးအား နိုင်ငံတကာ ပိုင်းဝန်းကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန်လိုအပ်သည် ဆိုသည့်အယူအဆနှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အဖွင့်နိဒါန်းတွင် နိုင်ငံကြီး နိုင်ငံငယ်တို့တွင် နေထိုင်သော အမျိုးသား အမျိုးသမီးအားလုံးတို့၏ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ယုံကြည်မှု ရှိသည်ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အပိုဒ် (၁) တွင် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားရန်မှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသလို၊ အပိုဒ်(၃) တွင် လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို တိုးတက်ပြန့်ပွားစေရေး အတွက် လေးစားလိုက်နာရန် လိုအပ်ကြောင်း ပန်ကြားထားသည်။ အခြားအပိုဒ်များတွင်လည်း ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး ထွန်းကားစေရေးအတွက် လိုအပ်သော ပူပေါင်းလုပ်မှုများ လုပ်ဆောင်ကြစေရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကနေ၍ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်များကို ဖွင့်ဆိုရင်းပြနိုင်မည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ထိုကြေညာစာတမ်းကို အပြီးသင်နိုင်ခဲ့အပြီး ၁၉၄၈ ဒီဇင်ဘာလ (၁၀)ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင် ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ထိုကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုပြုငြာန်းခဲ့သည်။

ယနေ့တိုင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ယန္တရားတစ်ခုလုံး၏ အခြေခံ ရေသောက်မြစ်သဖွယ် ဖြစ်နေသေးသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစာတမ်းသည် လူသားအားလုံးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အားလုံးတို့ကို လွှမ်းခြုံဖော်ပြထားသည်။ ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ်နောက်တဖန် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများအဖြစ် ပြုငြာန်းထားသလို နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများနှင့် အခြားဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြုငြာန်းထားလာခဲ့ကြသဖြင့် နိုင်ငံတော် အဆင့်တွင်လည်း ထိုကြေညာစာတမ်း၏ အနှစ်သာရများ အသက်ဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သော ဖွင့်ဆိုချက်များက လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာများသာ မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတကာနှင့် သက်ဆိုင်သော တာဝန်ရှိမှုများဖြစ်သည် ဟူသော အယူအဆကို ထင်ဟပ်စေသည်။ ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အရာများ၊ ခွဲခြား၍မရသော အရာများဖြစ်သည်ဟူသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်များကို

အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြနေသည်။ ထိုအခြေခံအချက်အရ လူ့အခွင့်အရေးကို လူတိုင်းသည် အချိန်တိုင်းတွင် ခံစားခွင့်ရှိသော်လည်း အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို စတေးပြီး မိမိအခွင့်အရေးကို ခံစားခွင့်မပြုသင့်ဟူ၍ လူသားတို့က လက်ခံလာကြသည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂက ဦးစီးကျင်းပခဲ့သော နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးညီလာခံတွင် ပြဌာန်းခဲ့သည့် ဝီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းပါ လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံ သဘောထားများကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံပေါင်း ၁၇၁ နိုင်ငံက တစ်ခက်ထပ်ခံ အတည်ပြု ထောက်ခံခဲ့သည်။ ထိုမျှမက လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးတခု ဖွင့်လှစ်တာဝန်ပေးရန်နှင့် အမျိုးသမီးများ လူ့အခွင့်အရေး အပြည့်အဝ ခံစားနိုင်စေရေးအတွက် နိုင်ငံအစိုးရများနှင့် ကုလသမဂ္ဂတို့က ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်ရန် လမ်းကြောင်းများ ချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။

အာရှတန်ဖိုး (Asia Value)

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများမှ တချို့အစိုးရများက လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ အနောက်တိုင်းအတွေးအခေါ် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆဖြန့်ဖြူးမှုသည် အနောက်တိုင်းယဉ်ကျေးမှုကို သွတ်သွင်းမှုဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုသို့ ပြောဆိုမှုသည် လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်းက စတင်၍ အာရှဒေသတွင် ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ အာရှဒေသများတွင်ရှိသော ကွဲပြားသည့် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးအနေနှင့် လွှမ်းခြုံမှုရှိသည်ဟူသော အချက်အပေါ် အာရှတိုက်ရှိ အာဏာရှင် အစိုးရများက စောဒကတက်ခဲ့ကြသည်။

အာရှတိုက်တွင် အာရှတိုက်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသော အာရှလူ့အခွင့်အရေးစံ ရှိရမည်ဆိုသည့် အယူအဆကို အာရှတိုက်မှ အစိုးရအချို့က တင်ပြပြောဆိုလာခဲ့သည်။ အာရှတိုက်တွင် တည်ရှိနေသော လူတိုင်းတယောက်ချင်းအကြား သို့မဟုတ် လူတိုင်းတယောက်နှင့် အစိုးရတို့အကြား ယဉ်ကျေးမှုအရ ဆက်သွယ်မှုသည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် မတူဘဲ ကွဲပြားမှုရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ အာရှလူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် လူတန်းစားအဖွဲ့ (Community) အကျိုးကို ပိုမိုဦးစားပေးဆောင်ရွက်ပြီး အနောက်နိုင်ငံများတွင် လူတယောက်ချင်း (Individual) ၏ အကျိုးကို ပိုမိုဦးစားပေးသည်ဟု ဆိုကြသည်။ လူတိုင်းတယောက်ချင်းကို တန်ဖိုးထား ဦးစားပေးသော တကိုယ်တော်သဘော (Individualism) ထက် ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ မိသားစုဆွေမျိုး၊ သံယောဇဉ်နှောင်ဖွဲ့မှု၊ စုပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုတို့အပေါ် တန်ဖိုးထားသော အာရှလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အနောက်တိုင်းမှ သွတ်သွင်းလာသော လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆကို လုံးဝပုံတူကူးယူရန် မလိုအပ်ဟု အကြောင်းပြကြသည်။

သို့ရာတွင် အာရှတိုက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ၊ ပညာရှင်များက ထိုအယူအဆကို လက်မခံနိုင်ကြောင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ တကမ္ဘာလုံးတွင်ရှိသော လူသားတိုင်းအတွက် လွှမ်းခြုံမှုရှိကြောင်း ဆိုကြသည်။ အာရှတိုက်ရှိ အစိုးရတချို့တို့က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနေသကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးအား လွှမ်းခြုံမှုမရှိနိုင်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၊ ဒေသတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာတို့အပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်သည်ဟုဆိုသည့် အာရှတန်ဖိုး (Asia Value) အယူအဆအပေါ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က သူမ၏ ကြောက်ရွံ့ခြင်းမှ ကင်းဝေးရေး စာအုပ်တွင် ယခုလိုရေးသားထားသည်။ "မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဒီမိုကရေစီ တောင်းဆိုမှု တိုက်ပွဲထဲမှာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုတဲ့ တောင်းဆိုသံတွေ ပါလာတာနဲ့ တပြိုင်နက် စစ်အစိုးရရဲ့ သတင်းစာတွေ၊ စာစောင်တွေမှာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုတာ အနောက်တိုင်းကနေ အာရှရဲ့ ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာတွေကို ဖျက်ဆီးမဲ့

တိုင်းတပါး အတွေးအခေါ်တရပ်ဖြစ်တယ်လို့ ဝေဖန်ပုတ်ခတ်၊ မဟုတ်တမ်းတရား ပြောဆိုလာမယ် ဆိုတာကို ကြိုတင်တွက်ဆလို့ ရပါတယ်” လို့ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ရေးသားခဲ့သည်။

အာရှလူ့အခွင့်အရေး သုတေသီ Yash Ghai က အာရှဒေသတွင် ပြောဆိုနေသည့် လူတန်းစားအဖွဲ့ အမျိုးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသော အယူအဆသည် သီအိုရီအရ လူတယောက်ချင်းအကျိုးထက် လူတန်းစားအဖွဲ့ အကျိုးကို ပိုမိုကာကွယ်ဟန်ရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး အတွက်ဟူ၍ အကြောင်းပြကာ လူတန်းစားအဖွဲ့၏ အကျိုးကို တားမြစ်နေခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အာရှဒေသရှိနိုင်ငံများတွင် လူတန်းစားအဖွဲ့ အကျိုး၏ အရေးပါမှုကို အဓိကပြောဆို နေသော်လည်း လူတန်းစားအဖွဲ့၏ ဘဝကို အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထုထောင်ခွင့်တို့ကို လေးစားလိုက်နာခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံတော်ကို ထိပါးနှောက်ယှက်နိုင်သည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် နိုင်ငံသားတို့၏ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများအပေါ် အာရှရှိအစိုးရများက တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ပိတ်ပင်မှု များပြုလုပ်နေသည်ဟု Yash Ghai က ဆိုသည်။

ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းချင်း မတူညီသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော အယူအဆသည် ဆီလျော်အပ်စပ်မှုမရှိဟူသော အကြောင်းပြချက်သည် ပြည်သူတို့အပေါ် တချက်လွှတ် ဩဇာလွှမ်းမိုးသက် ရောက်စေလိုသူများ၏ အကြောင်းပြချက်ပင် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများကြောင့် ပြည်သူတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာချုပ်ကိုင်မှုအပေါ် ပြန်လည်မေးခွန်း ထုတ်လာခြင်းများ၊ နိုင်ငံတော်ဘာသာကိုပါ ကန့်သတ်ခြင်းများ လုပ်လာနိုင်သည်ဟု သဘောပေါက်သည့်အတွက် ကြိုတင်အကြောင်းပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို အခြေတည်၍ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေအချို့အပေါ် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှု အမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း ကွဲပြားမှုများမှာ မဆိုသလောက် အသေးအဖွဲ့မျှသာ ဖြစ်သည်။ ကိုယ်လိုရာ အဓိပ္ပာယ်ဆွဲယူထားသော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပြည်သူတို့ ရသင့်ရထိုက်သော အခွင့်အရေးများကို မျက်ကွယ်ပြုခြင်းမှာ မှန်ကန်မှု မရှိလှပေ။ ရှေးယခင်က မိရိုးဖလာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော စကားလုံးမရှိခဲ့ပါ။ မိမိတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားနှင့် လိုအပ်ချက်အတိုင်း လိုအပ်သော ယန္တရားတခုကို တည်ထောင်ပြီး အသက်ရှင် လုပ်ကိုင်နေခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ယနေ့ခေတ်သစ်တွင် ယခင်ကဲ့သို့ မဟုတ်တော့ဘဲ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများ ပေါ်ထွန်းလာပြီး ကမ္ဘာ့သစ်လူနေမှုပုံစံတရပ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ဒေသ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်း တခုတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုသည်မှာ ယခင်က မရှိခဲ့သည်အတွက် ယခုလည်း ရှိစရာမလိုဟူသော အယူအဆသည် မှားယွန်းသော အယူအဆသာ ဖြစ်သည်။

အာရှဒေသရှိ အချို့အစိုးရများကလည်း နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်နေစဉ်အတွင်း ကန့်သတ်ထားသင့်သည်ဟူသော အယူအဆကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံသားများအား နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ခံစားခွင့်ကို ပေးအပ်လိုက်ပါက တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည်ဟူ၍လည်း ဆိုလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ပိတ်ပင်ထားသော်လည်း စီးပွားရေး တိုးတက်လာအောင် အာမမခံနိုင်ကြောင်းကို အာရှတိုက်ရှိ ဖိလိပိုင်နှင့် အင်ဒိုနီးရှား အဖြစ်အပျက်များက သက်သေပြလျက်ရှိသည်။ ထိုနှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် နိုင်ငံသားများ၏ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး

အခွင့်အရေးများကို အာဏာရှင်အစိုးရတို့က ပိတ်ပင်ထားသော်လည်း စီးပွားရေးချွတ်ချွဲကျပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်သူတို့၏ ဒီမိုကရေစီ တောင်းဆိုမှုများဖြင့် ရင်ဆိုင်ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာသာ ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပြောဆိုရာတွင် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ တခုလုံးကို လွှမ်းမိုးပြောဆိုရမည်ဖြစ်ပြီး တခုချင်းခွဲခြား သတ်မှတ် ပြောဆို၍ မရနိုင်ပါ။ အစိုးရတရပ်၏ တာဝန်သည် ပြည်သူတို့၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် စားဝတ်နေရေး ဖူလုံမှုနှစ်မျိုးစလုံးအပေါ် လေးစားရန် တာဝန်ရှိသည်။ လူတယောက်သည် ဆင်းရဲငတ်မွတ်နေပါက လွတ်လပ်မှုကို မခံစားနိုင်သလို ဆင်းရဲငတ်မွတ် နေသည့် အကြောင်းကို တင်ပြခွင့်မရလျှင်လည်း ငတ်မွတ်မှုမှ လွတ်မြောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုတိုင်းတွင်လည်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံသဘောထားများကို လက်ခံအသိအမှတ်ပြုထားချက်များ ရှိပါသည်။ သို့သော် တခါတရံတွင် ယဉ်ကျေးမှုတခု၏ လက်ခံထားချက်တခုသည် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံ သဘောထားများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိဘဲ ထိပ်တိုက်အငြင်းပွားရသော အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိတတ်သည်။ ဥပမာ - အာဖရိကတိုက် နိုင်ငံအချို့တွင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ဓလေ့အဖြစ် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အမျိုးသမီး၏ လိင်အင်္ဂါကို ဖြတ်တောက်ခြင်းနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ကျင့်သုံးနေသည့် လူ၏ခြေလက်ကို ဖြတ်တောက်၍ အပြစ်ပေး တရားစီရင်ခြင်းများသည် ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာနှင့် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသဘောထားများအကြား အငြင်းပွားစရာ ဖြစ်လာသည်။ လူ့ဘောင်အသိုင်းအဝိုင်း အတွင်းတွင်ရှိသော ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကို သာမန်အမြင်မျိုးဖြင့် သာမန်ကြည့်ယုံလောက်ဖြင့် မလုံလောက်ပေ။ မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများ အစဉ်အလာများသည် မိမိတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို စော်ကားနှောက်ယှက်ခြင်း ရှိ မရှိ။ မိမိကိုယ်တိုင် သုံးသပ်ရှုမြင်တတ်ရန် အထူးလိုအပ်လှသည်။

အခန်း(၃) နိုင်ငံတကာဥပဒေများ

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများဆိုသည်မှာ နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စည်းကမ်း သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံများက မိမိတို့ စိတ်တိုင်းကျ ဥပဒေများကို ပြဌာန်းပြီး ထင်သလို မအုပ်ချုပ်စေရန်နှင့် မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းရေးရာများကို နိုင်ငံတကာက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် မလို၊ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ဖြေရှင်းနိုင်သည်ဟူသော အယူအဆများ ပျောက်ကွယ်စေရန် နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ပြဌာန်းရန် လိုအပ်သည်ဟူသော အယူအဆ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏ အစိုးရများအကြား သဘောတူညီချက်ကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ရေးဆွဲခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအတူ နိုင်ငံတစ်ခု၏ ပြည်တွင်းရေးရာကို တခြားနိုင်ငံတစ်ခုက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုရဟူသော ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ အကြောင်းမဲ့ တခြားနိုင်ငံတစ်ခုက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကို ဟန့်တားနိုင်ရန် အတွက်လည်း ထိုကဲ့သို့သော သဘောတူညီချက်ကို အခြေခံ၍ ပြဌာန်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ အစိုးရများအနေနှင့် သဘောတူညီချက်ကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု ခံဝန်ချက်မပြုမီ ထိုသဘောတူညီမည့် အချက်များကို ကြိုတင်၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ထိုနိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များကို လေးစားလိုက်နာစေရန် လုပ်ဆောင်သည်။ ထို့နောက် ထိုနိုင်ငံ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အချက်များဖြင့် စံထိုး၍ ထိန်းချုပ်လေ့ရှိသည်။

ထိုသို့ ထိန်းချုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးစေပြီး စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာ စောင့်ထိန်းစေခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ အစည်းများတွင် ပါဝင်သည့် အဖွဲ့ဝင်များအတွက် စံများပြဌာန်းခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံများအတွင်း အင်အားသုံးဖြေရှင်းမှုကို ဟန့်တားကန့်သတ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံများရှိ အမျိုးသားဥပဒေများအတွင်းတွင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များပါ အချက်များ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်စေခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။

မျက်မှောက်ခေတ်သစ်ကမ္ဘာတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် နိုင်ငံတစ်ခုချင်းအပေါ်တွင် သာမကတော့ဘဲ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းစီအထိ အာဏာသက်ရောက်မှု ရှိလာပြီး ဖြစ်သည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘာကြီးမှာ တဖြည်းဖြည်း ကျဉ်းမြောင်းလာခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာနှင့် တနိုင်အကြား ဆက်သွယ်မှုမရှိမှု ပိုမိုတိုးပွားလာခဲ့သည်။ သာမန်ပြည်သူတို့ကလည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အစိုးရတို့အပေါ် ပိုမို၍ ဩဇာသက်ရောက် လာခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါ နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် ပိုမိုအရေးပါလာခဲ့သည်။ ထင်ရှားစွာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများဟုဆိုလျှင် ပထမဆုံးအနေနှင့် နိုင်ငံများကို ရည်ညွှန်းပြောဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံဟူသော စကားလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မွန်တီဗီဒီရို သဘောတူစာချုပ်တွင် "နိုင်ငံဆိုသည်မှာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း မရှိသော နိုင်ငံသားများ နေထိုင်ရမည့်။ အတည်တကျ သတ်မှတ်ထားသော နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားထားမှု ရှိရမည်။ တည်ငြိမ်၍ သက်ရောက်မှုရှိသော အစိုးရတရပ်က အုပ်ချုပ်ရမည်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးတွင် ပါဝင်မှုရှိရမည်။ အခြားနိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုမှုရှိရမည်" ဟု ရှင်းလင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ယခုအခါတွင် ဒုတိယအနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (ယူနက်စကို - UNESCO) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (အိုင်အယ်လ်အို - ILO) စသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့ (Amnesty International) ကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ ပါဝင်လာပြီး

ဖြစ်သည်။ တတိယအမျိုးအစားမှာ လူထု (Peoples) ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် လူထု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထည့်သွင်းထားသည့်အချက်က နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် လူထုကို ထည့်သွင်း အသိအမှတ် ပြုလာသည်ကို ဖော်ပြနေသည်။ စတုတ္ထအမျိုးအစားမှာ လူတစ်ဦးချင်းစီ (Individual) ပင်ဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီက ပြဌာန်းထားခဲ့သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများထဲတွင် လူတစ်ဦးတယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေး များကိုပါ အလေးထား ထည့်သွင်းထားလာသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများသည် အားနည်းသူများကို အကာအကွယ်ပေးပြီး တရားမျှတမှုများ ဖော်ဆောင်စေနိုင်လာသည်အထိ အားကောင်းလာအောင် တိုက်ပွဲဝင်ရပေမည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် မည်ကဲ့သို့ရှိသည်၊ မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်တို့ကို လေ့လာရန် အထူးလိုအပ်သည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး မူနှစ်ရပ်အပေါ် အခြေခံထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမူနှစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတိုင်းသည် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည် ဟူသောအချက်နှင့် အခြားနိုင်ငံတိုင်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးရဟူသော အချက်တို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတိုင်းတန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ဟုဆိုရာတွင် နိုင်ငံတိုင်းသည် သာတူညီမျှမှု အပြည့်အဝရှိသည်။ နိုင်ငံကြီးသည် မရွေး၊ ငယ်သည်မရွေး အခွင့်အရေး ညီမျှမှုရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း ညီမျှသော အခွင့်အရေးများ ရှိသည်ဟု ရည်ရွယ်သည်။ ဒုတိယအချက်ဖြစ်သော နိုင်ငံတိုင်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးရဟူသော အချက်ကို ကိုင်စွဲ၍ အချို့အစိုးရများသည် မိမိတို့နိုင်ငံတွင်းရှိလူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အခြားနိုင်ငံတိုင်းက ဝေဖန်ပြောဆိုခံရသည့်အခါ ထိုသို့ ပြောဆိုမှုသည် နိုင်ငံတိုင်း၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွပ်ဖက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု စောဒက တက်လေ့ရှိသည်။ မိမိတို့ နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အခြားတိုင်းက ဝင်ရောက်စစ်ဆေး ဖော်ထုတ်ခွင့်၊ ပြစ်တင်ဝေဖန်ပိုင်ခွင့် မရှိဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ယခုအချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိခိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟူ၍ အကြောင်းပြ၍ မရတော့ချေ။ နိုင်ငံတစ်ခု၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုသည် ထိုနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာသာ ဖြစ်သည်ဟူသော အချက်ကို လက်ရှိ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများက လက်မခံတော့ပါ။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင်လည်း အဖွဲ့နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို လေးစားတန်ဖိုးထားသကဲ့သို့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ဖောက်ဖျက်မှုသည် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါး နှောင့်ယှက်စေနိုင်သည်ဟုလည်းခံယူသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ်ကဲ့သို့ ဥပဒေထုတ်ပြန်နိုင်သော ထိုပြဌာန်း ထုတ်ပြန်လိုက်သော ဥပဒေအမိန့်အာဏာ တည်မြဲရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရသော ရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ တရားရုံးများ မရှိပေ။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် တရားခံကို တရားရုံးသို့ ဆင့်ခေါ်၍ စစ်ဆေးအပြစ်ပေးနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတကာ ပါလီမန်များ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးများ၊ နိုင်ငံတကာ ရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ အကျဉ်ထောင်များ မရှိပါ။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင်ရှိသော ဥပဒေကဲ့သို့ ဆင်တူသော အရာမှာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ပဋိညာဉ်များ၊ သဘောတူညီချက်များ ဖြစ်သည်။

စာချုပ်စာတမ်းဟုဆိုရာတွင် နှစ်နိုင်ငံအကြား သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နှစ်နိုင်ငံ စာချုပ်များ၊ (ဥပမာ - ဩစတြလျနိုင်ငံနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနှစ်နိုင်ငံအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နယ်စပ်ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်) ဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံများ သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားသော

ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်များ (ဥပမာ - အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်) နှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ (ဥပမာ - ကုလသမဂ္ဂ ပင်လယ်ပြင်ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်) တို့ ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်များကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုနိုင်ငံသည် ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု ခံဝန်ချက် ကတိပြုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသားဥပဒေများတွင် ၎င်းတို့ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်များပါ အချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေမရှိသော အချက်များ ပါဝင်နေလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ ပြဌာန်းထားသော အမျိုးသားဥပဒေထဲမှ မကိုက်ညီသော ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်လာသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဥပဒေသစ်ကို ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်လာသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဥပဒေသစ်ကို ပြောင်းလဲအတည်ပြု ပေးရသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် အမျိုးသားဥပဒေများကဲ့သို့ တရားရုံးတွင် မဖြစ်မနေ တရားရင်ဆိုင် အစစ်ဆေးခံရခြင်း မရှိပေ။ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ တရားရုံး (International Court of Justice) ၏ ပါဝင်ပတ်သက်နိုင်မှု အဆင့်အတန်း၊ လက်မှတ်ထိုး သဘောတူထားသော စာချုပ်နှင့် လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသော နိုင်ငံ၏ သဘောတို့အပေါ် မူတည်သည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတွင် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို လက်ခံသဘောတူသော်လည်း အချို့နိုင်ငံများကမူ ထိုသို့ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို လက်မခံကြ။ ထိုသို့ မဖြစ်မနေ တရားရင်ဆိုင်ရန်အတွက် တောင်းဆိုနိုင်လောက်အောင် လုံလောက်သော ခိုင်မာသည့် ဥပဒေသက်ရောက်မှုလည်း မရှိပေ။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံး တက်ရောက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လေ့ရှိသော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေစီရင်ချက်များဟု မှတ်ယူနိုင်သော်လည်း လုံလောက်သော စည်းမျဉ်းများ မချနိုင်သေးချေ။ အကယ်၍ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းခံရသော နိုင်ငံက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို လိုက်နာရန် ငြင်းဆန်သည့်အခါမျိုး၌ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များအတိုင်း လိုက်နာလာအောင် ဖိအားပေးရာတွင်လည်း အားနည်းသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။

ဖိအားပေးသည်ဟု ဆိုရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြင့် နာမည်ဆိုးနေသော နိုင်ငံအား အရှက်ရစေအောင် ပထမဦးဆုံး လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့ကဲ့သို့သော အင်အားကြီး နိုင်ငံများအပေါ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မှုမှာ အလွန်နည်းပါးလှသော်လည်း နိုင်ငံတကာအလယ်တွင် ၎င်းတို့၏ အပြုအမူအပေါ် ဝေဖန်ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းဖြင့် အရှက်ရစေနိုင်သည်။ ထိုနိုင်ငံသည် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေမှုများ၊ ဖိနှိပ်သည့် ပေါ်လစီများကို လွယ်လင့်တကူ ပြောင်းလဲချင်မှ ပြောင်းလဲမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုနိုင်ငံ၏ အစိုးရများနှင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးနေထိုင်ကြောင်းကို နိုင်ငံတကာအလယ်တွင် သက်သေပြသလိုသောစိတ်များ ပေါ်လာစေမည်ဖြစ်သည်။ နောက်အဆင့်အနေနှင့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုနှင့် အခြားနည်းများဖြင့် ပိတ်ဆို့ခြင်းများကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်မှာ အင်အားသုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီအနေနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအပေါ် စစ်ရေးအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် ပန်ကြားနိုင်သည်။

အခန်း(၄) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် နိုင်ငံများ၏ အစိုးရများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေး ထွန်းကားရေးနှင့် ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းရေးတို့အတွက် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင် လာခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံသားတယောက်၏ အသက်ရှင် ရပ်တည်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို မည်သူတဦးတယောက်မှ ဥပဒေမဲ့ ထိပါးနှောင့်ယှက် အန္တရာယ်မပြုနိုင်အောင် စောင့်ရှောက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းကို တွေးတောကြံဆလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစိုးရတရပ်က ၎င်းနိုင်ငံသားတယောက်အပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းများ မပြုနိုင်အောင် အကာအကွယ်ပေးနိုင်သော၊ တကမ္ဘာလုံးကို လွှမ်းမိုးသော၊ လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများ ပေါ်ထွန်းလာရေးအတွက် တောင်းဆိုသံများ ကမ္ဘာအနှံ့ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် တည်ရှိရမည်ဟူသော အယူအဆတရပ်လည်း ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်သည် နိုင်ငံအတော်များများက ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားလိုသည် တင်းမာသော နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပျက်ယွင်းစေခဲ့သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (Universal Declaration of Human Rights)

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အပိုဒ် (၆၈)အရ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(Commission on Human Rights) အပါအဝင် ကုလသမဂ္ဂ အထူးကော်မရှင်များကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် လာခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို ၁၉၄၆ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မရှင်မှ ဦးစီးဦးဆောင်၍ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်များကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြနိုင်မည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်သမ္မတကတော်ဖြစ်သူ အယ်လီနာရိုစတွဲ (Eleanor Roosevelt) ၏ ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲခဲ့သော ထိုစာတမ်းအပေါ် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများက အထူးစိတ်ဝင်စား ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အကြိမ်ကြိမ် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ လုပ်ဆောင်အပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ထိုကြေညာစာတမ်းကို အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုမူကြမ်းကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် လေ့လာမှုများပြုလုပ်ပြီး ၁၉၄၈ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၀)ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင် ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ထိုကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြု ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၄၈ နိုင်ငံက ထောက်ခံခဲ့သည်။ ဘဲလတ်ရပ်၊ ချက်ကိုစလိုဗေးကီးယား၊ ပိုလန်၊ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား၊ တောင်အာဖရိက၊ ယူကရိမ်း၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံ စသည့် နိုင်ငံ (၈) နိုင်ငံတို့က မဲမပေးဘဲ ကြားနေခဲ့ကြပြီး ကန့်ကွက်နိုင်ငံ လုံးဝမရှိဘဲ အတည်ပြု ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သောအထွေထွေနှင့် အခြေခံအချက်များပါဝင်သည်။ ထိုလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရန် လိုအပ်သော သဘောတူစာချုပ်မျိုး မဟုတ်သော်လည်း ကြေညာစာတမ်းပါအချက်များကို တန်ဖိုးထားစောင့်ရှောက်ရန်

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ၁၉၄၈ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းလိုက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် လက်မှတ်ရေးထိုးစရာလိုအပ် သောသဘောတူစာချုပ်မဟုတ်သော်လည်း မည်သည့်နိုင်ငံမဆို ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ် စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံဖြစ်သွားသည်နှင့် တပြိုင်နက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသွားပြီဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်မှလွဲ၍ မည်သည့်စာချုပ်၊ မည်သည့်ဥပဒေကမှ မလွှမ်းမိုးနိုင်။ ဤကြေညာစာတမ်းကို နိုင်ငံအစိုးရများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လေးစားလိုက်နာမှုကို တိုင်းတာသော စံချိန်စံညွှန်းအဖြစ်အသုံးပြုလာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံတွင် သာမက လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်ပါ ကိုးကားကြရသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင်လည်း ကိုးကားဖော်ပြကြသည်။ နိုင်ငံအတော်များများ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း ကိုးကားဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံအတော်များများ၏ ဥပဒေရေးဆွဲမှုများတွင်လည်း ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး တခါတရံ အမျိုးသားဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ နိုင်ငံတော်တရားရုံးများတွင်လည်း ဥပဒေအရ ကိုးကားလာခဲ့ကြသည်။

ထိုလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် လူသားတို့၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေး၊ စီးပွားရေးအခွင့်အရေး၊လူမှုရေးအခွင့်အရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ်ပေါင်း (၃၀)ပါဝင်ပြီး အပိုဒ် (၁)နှင့် (၂)တို့သည်လူ့အခွင့်အရေး၏ အဓိပ္ပာယ် အယူအဆတို့ကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားသည်။ အပိုဒ် (၃)မှ အပိုဒ်(၁၆) နှင့် အပိုဒ်(၁၈) မှ(၂၁)တို့တွင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပြီး အပိုဒ်(၁၇)နှင့်အပိုဒ် (၂၂)မှ (၂၅)အထိသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ်(၂၈)မှ(၃၀)အထိသည် ထိုအခွင့်အရေးများ လေးစားရန်၊ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်၊ မည်သူမှ မချိုးဖောက်ရန် တာဝန်များကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး(Civil Rights)ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားတို့၏ အသက်ရှင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို အစိုးရက တရားလက်လွတ် ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးသော အခွင့်အရေးများဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။ ဥပမာ- အသက်ရှင်ခွင့်၊ လုံခြုံခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်၊ တရားရေးအရ စီရင်ပိုင်ခွင့်တို့ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး(Political Rights)ဆိုသည်မှာ တိုင်းပြည်ရှိအစိုးရ၏ လုပ်ငန်းရေးရာများတွင် နိုင်ငံသားများက ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ- မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ အစိုးရပေါ်လစီများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုကို သိရှိပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ သတင်းဌာနများ လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်တို့ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေး (Economic, Social and Cultural Rights) ဆိုသည်မှာ လူသားတို့ ဘဝလူနေမှုအဆင့်အတန်းများ တိုးတက်မြင့်မားလာအောင် အဆင့်ဆင့် တောင်းဆိုသော အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်။ ဥပမာ-ပညာသင်ကြားခွင့်၊ အလုပ်လုပ်ခွင့်၊ ကျန်းမာရေးနှင့်ကိုက်ညီသော အလုပ်ခွင်ရရှိခွင့်၊ တန်းတူလစာနှင့် တန်းတူအလုပ်လုပ်ခွင့် မိမိဘာသာစကား ထိမ်းသိမ်းအသုံးပြုခွင့် တို့ကိုဆိုလိုသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၏ အတိုချုပ်ရှင်းလင်းချက်များမှာ-

အပိုဒ်(၁)- လူတိုင်းသည် မွေးဖွားလာကတည်းက တန်းတူညီမျှရှိသည်။

အပိုဒ်(၂)- မည်သူ့ကိုမှ ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်းမရှိစေရ။

အပိုဒ်(၃)- လူတိုင်းအသက်ရှင်ခွင့် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ်(၄)- မည်သူ့ကိုမှ ကျွန်အဖြစ်စေခိုင်း၊ ရောင်းဝယ်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ်(၅)- မည်သူ့ကိုမှ မတရားနှိပ်စက်ခြင်း၊ လူမဆန်စွာ၊ ရက်စက်စွာ ဆက်ဆံခြင်းအပြစ် ပေးခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ်(၆)- တရားဥပဒေရှေ့တွင် လူတိုင်းအား လူသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၇)- တရားဥပဒေရှေ့တွင် တန်းတူညီခွင့်၊

အပိုဒ်(၈)- မိမိအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရပါက ဥပဒေအရယူခွင့်၊

အပိုဒ်(၉)- မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခြင်းအားကာကွယ်မှုရရှိခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၀)- လူအများကြားနာပြီး တရားမျှတသော တရားစီရင်မှုရရှိခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၁)- ခိုင်လုံသော အထောက်အထားမရှိမချင်း ထိုသူသည်အပြစ်မရှိဟူ၍ သတ်မှတ်ခံပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၂)- ပုဂ္ဂလိက ကိုယ်ရေးကိုယ်တာများအား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊

အပိုဒ်(၁၃)- လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၄)- မတရားအပြစ်ပေးမည်ဆိုပါက အခြားနိုင်ငံများတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၅)- နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၆)- အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မိမိဆန္ဒဖြင့် လက်ထပ်အိမ်ယာထူထောင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၇)- ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၈)- လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ယုံကြည် ကိုးကွယ်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၁၉)- လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်တင်ပြပြောဆိုခွင့်၊ သတင်းများရယူခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၀)- ငြိမ်းချမ်းစွာဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များအား လွတ်လပ်စွာ ဝင်ရောက်ခွင့်၊ စုဝေးခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၁)- အစိုးရတွင် ပါဝင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၂)- လူမှုဖူလုံရေး ခံစားခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၃)- အလုပ်လုပ်ခွင့်၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများဝင်ရောက်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၄)- အပန်းဖြေအနားယူခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၅)- လုံလောက်သော လူမှုအဆင့်အတန်းခံစားခွင့်နှင့် ဆေးကုသပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၆)- ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၇)- ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိတီထွင်မှုအကျိုးကို မိမိခံစားပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ်(၂၈)- ထိုအခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်တာဝန်၊

အပိုဒ်(၂၉)- အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်တာဝန်၊

အပိုဒ်(၃၀)- မည်သူမှ ဤအခွင့်အရေးများကို မချိုးဖောက်ရန်တာဝန်၊

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ	လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည်
ကျင့်ဝတ်သိက္ခာဆိုင်ရာ	လုပ်ထုံးဥပဒေသတခုသဘာဝဖြစ်ပြီး
ဥပဒေသက်ရောက်အကောင်အထည်ဖော်ရေးတွင်	မောင်းနှင်ဖြည့်ဆည်းပေးမည့်
ဥပဒေယန္တရားတစုံတရာမှ မပါရှိခဲ့။ သို့သော် တကမ္ဘာလုံးက	ထိုလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို
လက်ခံသဘောတူနေပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ယင်း	ကြေညာစာတမ်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ
စာချုပ်ကြီးနှစ်ရပ်တို့ကို လူ့အခွင့်အရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု	ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုတို့အတွက် နိုင်ငံတကာ
အသိအမှတ်ပြုထားသော စံများဟု အချို့က	သတ်မှတ်ကြသည်။ ယင်းကြေညာစာတမ်းကို
မောင်းနှင်အားဖြည့်ပေးမည့်	ယန္တရားတစုံတရာမရှိသော်လည်း
နိုင်ငံတကာဓလေ့ထုံးစံဥပဒေများ၏	အစိတ်အပိုင်းတခုအဖြစ် ရောက်ရှိလာပြီဟု
	ဆိုနိုင်သည်။

ထိုကြေညာစာတမ်းကိုအခြေခံ၍နောက်ထပ်လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များ အများအပြားပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ အချို့မှာအသက်ဝင်နေခဲ့ပြီးဖြစ်ပြီး အချို့မှာ နိုင်ငံများ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော ရှိသေးသည်။ အချို့မှာမူ မူကြမ်းရေးဆွဲလျက်ပင် ရှိသေးသည်။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများကို ပြဌာန်းယုံသက်သာမဟုတ်လဲ ချိုးဖောက်သူများကို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန်အတွက်လည်း ပိုင်းဝန်းတိုးတက်လုပ်ဆောင်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ ပြင်းထန်စွာ ပိုင်းဝန်းလှုံ့ဆော်မှုများ၏ နောက်ဆုံးရလဒ်အဖြစ် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံအစိုးရများသည် အီတလီနိုင်ငံရောမမြို့တွင် တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး ၁၉၉၈ခုနှစ် ဇူလိုင် (၁၇) ရက်နေ့တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံး(International Criminal Court-ICC) ကို ယာယီအချိန်ပိုင်းမဟုတ်ဘဲ အမြဲတစေဖွင့်လှစ်ရန် ဆုံးဖြတ်သည့် ဥပဒေ (Rome Statute) ကို ပြဌာန်းခဲ့ကြသည်။ ဤအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံးသည် ကုလသမဂ္ဂတွင် ဖွဲ့စည်းထားသော

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးကဲ့သို့ နိုင်ငံအစိုးရအပေါ် အပြစ်ပေးအရေးယူရန်သာ မဟုတ်ဘဲ ထိုအခွင့်အရေးကို အပြင်းအထန်ကျူးလွန်ဖောက်ဖျက်သော လူ့ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းကို လည်း တိုင်ကြားအရေးယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး အပြင်းအထန်ကျူးလွန်သော အမှုများ ဆိုသည်မှာ အစုလိုက်အပြုံသတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လူသားမျိုးနွယ်တခုလုံးကို အန္တရာယ်ပြုသော ပြစ်မှုနှင့် စစ်ပွဲဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတို့ကို ဆိုလိုသည်။ သို့သော်(Rome Statute) စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ကျူးလွန်ခဲ့သောပြစ်မှုများကိုသာ အရေးယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံပေါင်း (၆၀) သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့သဖြင့် ထိုအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံးကို ဖွင့်လှစ်နိုင်မည် ဖြစ်ပြီး မကြာမီ လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်လာတော့မည်ဖြစ်သည်။ ထိုတရားရုံးကို အမြဲတစေဖွင့်လှစ်မည်ဖြစ်ပြီး လူသားမျိုးနွယ်စုတခုလုံးကို အန္တရာယ်ပြုသော လုပ်ရပ်များ၊ လူသားမျိုးနွယ်တခုလုံးအပေါ်ကျူးလွန်သော ပြစ်ရပ်များ၊ ကမ္ဘာ့စစ်ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူများကို ထိုတရားရုံးမှနေ၍ ရုံးတင်စစ်ဆေး အပြစ်ပေးနိုင်တော့မည်ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများကို ပိုမို၍ တိတိကျကျ အသေးစိတ်ပြဌာန်းနိုင်ရန်နှင့် နိုင်ငံများအပေါ် ကြီးကြပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို ၁၉၆၆ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၆)ရက်နေ့တွင် ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်(International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (International Covenant on Civil and Political Rights and Potocol) တို့ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ထိုလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို စုပေါင်း၍ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ (Internaitonal Bill of Human Rights) ဟု ခေါ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းမှ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်ကြီးနှစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာခြင်းက ပင်လျှင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မတူကွဲပြားသော ဒဿနဆိုင်ရာ ရေစီးကြောင်းနှစ်ခုရှိနေသည်ကို ပြပေသည်။ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း သဘောကိုဆောင်သည်။ တဦးချင်းဘဝပေါ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ ထိန်းချုပ်မှု နည်းနိုင်သမျှနည်းစေရေးဟူသည့် အနောက်နိုင်ငံ လစ်ဘရယ်ဝါဒ စရိုက်လက္ခဏာများနှင့် ထပ်တူကျသည်ဟု ဆိုကာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအချို့နှင့် ယခင်ဆိုရှယ်လစ်အုပ်စုနိုင်ငံများက အထူးသဘောမကျပါ။ ပြည်သူ့လူထုအတွက် ပညာရေးအိုးအိမ်၊လူမှုပူလုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအကူအညီတို့ကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းသည် စီးပွားရေး၊လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ဆိုကာ ထိုနိုင်ငံများက စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကိုပိုမိုထောက်ခံခဲ့ကြသည်။

စာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို အတည်ပြုပြဌာန်းခဲ့သည့် ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှစ၍ ထိုစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် နိုင်ငံများကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ သို့သော် (၁၀)နှစ်ကျော် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီးမှ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင် (၃၅)လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး စာချုပ်ပါဥပဒေများလည်း သက်ရောက်မှုအားကောင်းလာခဲ့သည်။ ထိုသို့ နှေးကေးသည့် ဖြစ်စဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အယူအဆနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံများအနေနှင့် လက်ခံရန်ခက်ခဲနေခြင်းကို ညွှန်ပြလျက်ရှိသည်။ မိမိတို့ပြည်တွင်းရေးရာ ကိစ္စများသာ ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို

နိုင်ငံတကာမှ ကြီးကြပ်နိုင်ရန် တံခါးဖွင့်ပေးလိုက်ခြင်းသည် အချို့နိုင်ငံများအတွက် အဓိက အခက်အခဲပင်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အယူအဆကို အကြီးအမှတ်ထောက်ခံ နေပါသည်ဆိုသောနိုင်ငံများပင် လက်တွေ့အားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်တချို့ သို့မဟုတ် အများအပြားကိုလက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းဆိုလျက်ပင် ရှိနေသေးသည်။ ဥပမာ- အမေရိကန်နိုင်ငံကဲ့သို့သော နိုင်ငံမျိုးသည်ပင် ကုလသမဂ္ဂ၏အဓိက လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိသေးချေ။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော အဓိကသဘောတူစာချုပ်ကြီးနှစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မတူကွဲပြားသော ဒဿနဆိုင်ရာ ရေစီးကြောင်းနှစ်ခုရှိနေသည်ကို ပြနေသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လေးစားပြီး ထိုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရမည်ဟု ရေးသားထားသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် မိမိတို့နိုင်ငံတွင်တည်ရှိနေသော နေရင်းမြစ်စံများကို အတတ်နိုင်ဆုံး အသုံးပြု၍ စာချုပ်ပါအချက်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်သည် ချက်ချင်းလက်ငင်း အရေးယူအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရသည့် သဘောမျိုးရှိသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများက နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံသားတဦးချင်းစီ၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးအနှောင့်အယှက်ပြုခြင်း မပြုရန် တားမြစ်ထားသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် မိမိနိုင်ငံရှိ ဓနရင်းမြစ်များကို အတတ်နိုင်ဆုံးနည်း လမ်းဖြင့်အသုံးပြု၍ တဖြေးဖြေးချင်း အကောင်အထည်ဖော် လုပ်ဆောင်ရသည့် သဘောမျိုးရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအခွင့်အရေးများသည် မိမိနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်သူများအနေဖြင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ တိုးတက်ခံစားရရှိနိုင်အောင် စီမံကိန်းများ၊ အစီအစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည့် အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရားကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း အဆင့်ဆင့်

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါအချက်အလက်များကို အမှန်တကယ် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးဖို့ရန်အတွက် ပဏာမအဆင့် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Signature) ကို လုပ်ဆောင်ရသည်။ အများအားဖြင့် နိုင်ငံ၏အကြီးအကဲက လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း၊ နောင်တချိန်တွင် နိုင်ငံရှိ အမျိုးသားဥပဒေ ထုံးတမ်းစဉ်လာများအရ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးမည်ဖြစ်ကြောင်း အသိပေးသည့် သဘောဆောင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုစာချုပ်များအား အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို နိုင်ငံ၏ အကြီးအကဲက မလုပ်ဆောင်ရဘဲ ပါလီမန်ကသာ လုပ်ဆောင်ရသော အခြေခံဥပဒေများ ရှိတတ်သည်။ နောက်တဆင့်ဖြစ်သော အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Ratification) သည် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ အားလုံးကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဖြစ်ကြောင်း သဘောတူလက်ခံသည့် သဘောဆောင်သည်။ ထိုသို့ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးမှသာ ထိုနိုင်ငံ၏ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် လက်ခံခေါ်ဝေါ်နိုင်သည်။

အချို့ သဘောတူစာချုပ်များသည် ပြဌာန်းပြီးပြီးချင်း အသက်ဝင်လာခြင်း (Entry into force) မရှိပေ။ ဥပမာ - အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့်

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တို့ကို ဝင်ရောက် ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော်လည်း ဝင်ရောက် ခုနှစ်ရောက်မှ အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အသက်ဝင်လာပြီးဖြစ်သော စာချုပ်ကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခြင်းအား (Accession) ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဥပမာ - ယခုအသက်ဝင်နေသော နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ယနေ့ လက်မှတ်ရေးထိုး လိုက်ပါက ထိုနိုင်ငံသည် စာချုပ်ကို Accession ပြုလုပ်သည်ဟု ဆိုသည်။

သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော အချို့နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ အားလုံးကို မခြွင်းမချန် လုံးဝလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ စာချုပ်ပါ အချို့အချက်အလက်များကို ခြွင်းချက်ထားပြီး လက်မှတ်မထိုးဘဲ နေလေ့ရှိသည်။ ၎င်းကို ခြွင်းချက်ထားခြင်း (Reservation) ဟု ခေါ်သည်။ စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူညီသော်လည်း စာချုပ်ပါ အချို့အချက်များကို လိုက်နာရန် အခက်အခဲရှိပါသည်ဟုဆိုကာ ခြွင်းချက်ထားခြင်းမျိုးကို အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး သဘောတူညီချက်တွင် အများဆုံးတွေ့ရသည်။

အချို့နိုင်ငံများကမူ စာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်များ (Protocol) ကို လက်ခံလိုက်နာရန် သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိကြ။ စာချုပ်၏နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ဆိုသည်မှာ ပင်မစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ၏ နောက်ဆက်တွဲ အကြောင်းအရာများပင် ဖြစ်သည်။ ပင်မစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော်လည်း နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို မဖြစ်မနေ လက်မှတ်ရေးထိုးစရာ မလိုအပ်သဖြင့် နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်မရေးထိုးသော နိုင်ငံများလည်း ရှိသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တွင် ပင်မစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များအား ချိုးဖောက်သော နိုင်ငံအကြောင်းကို လူတိုင်းတယောက်ချင်းအနေနှင့် စာချုပ်ကော်မတီထံ တိုင်ကြားနိုင်သည်ဟု ရေးသားထားသည်။ နိုင်ငံအတော်များများက နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော ထိုအချက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ပင်မစာချုပ်ကိုသာ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးလေ့မရှိကြ။ ဥပမာ - အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပင်မစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော်လည်း နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိပေ။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား မိမိတို့သဘောအလျောက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးစေပြီး ထိုစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာစေခြင်းမှာ ထိုစာချုပ်များ၏ အနှစ်သာရဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂရှိ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ် အတော်များများတွင် စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ (Signatory States) များအနေဖြင့် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များအပေါ်တွင် အမှန်တကယ် လေးစားလိုက်နာမှု ရှိ မရှိကို စောင့်ကြပ်ရန်အတွက် စာချုပ်ကော်မတီများ ရှိသည်။ ဥပမာ - ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူထားသော နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စောင့်ကြည့်ဆောင်ရွက်ရန် ကလေးသူငယ်များအား အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီက တာဝန်ယူရသည်။ ထိုအတူ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လိုက်နာမှု ရှိ မရှိအပေါ် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီက

ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုစာချုပ်ကော်မတီများကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် (Treaty-bodies) ဟုခေါ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ထိုစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များအာ မိမိတို့အနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ လေးစားတန်ဖိုးထား လုပ်ဆောင်နေသည်ကို စာချုပ်ကော်မတီထံသို့ မပျက်မကွက် အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိလာသည်။ စာချုပ်အပေါ် မူတည်၍ အစီရင်ခံရမည့် နှစ်ကာလအပိုင်းအခြား ကွဲပြားမှုရှိသည်။ အများအားဖြင့် စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တနှစ် သို့မဟုတ် နှစ်နှစ်အတွင်း ပထမစာချုပ်ကို တင်သွင်းရပြီး နောက်ဆက်တွဲပုံစံ အစီရင်ခံစာများကို သုံးနှစ် သို့မဟုတ် လေးနှစ်တကြိမ် ပုံမှန်တင်သွင်းရသည်။

အခန်း(၅) အမျိုးသမီးများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး

အမေရိကန်တော်လှန်ရေးနှင့် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး သမိုင်းကြောင်းတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍကပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ထိုတော်လှန်ရေးများ ပြီးဆုံးခဲ့ပြီး၊ အချိန်တော်တော်ကြာကြာအထိ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများမှာ ငြင်းပယ်ခံနေရဆဲဖြစ်ကြောင်းကို သမိုင်းတွင် တွေ့ရသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးသမိုင်း အကျဉ်းချုပ်

အမေရိကန်လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတွင် လူသားတိုင်းသည် ညီတူညီမျှ မွေးဖွားလာသည်ဟု ရေးသားထားသော်လည်း လူသားဟူသော စကားလုံးကို (Men)အမျိုးသားဟူသော ရေးသားထားခဲ့သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် မဲပေးနိုင်သူများမှာလည်း လူဖြူအမျိုးသားများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးပေါင်းစုံတို့သည် အမျိုးသားများနှင့် လက်တွဲ၍ ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို တွန်းလှန်ခဲ့သော်လည်း တော်လှန်ရေးပြီးဆုံး၍ အချိန်တော်တော်ကြာသည်အထိ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးမှာ ထူးခြားပြောင်းလဲလာခြင်း မရှိပေ။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုသည် လူ့အခွင့်အရေး မျိုးစေ့ချပေးခဲ့သောထိုတော်လှန်ရေး နှစ်ရပ် ပြီးပြီးချင်း စတင်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိဘဲအချိန်ကာလ အနည်းငယ်ကြာမှသာ စတင်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအတွင်းက တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးတဦးဖြစ်သည့် အိုလံပီဒီဂျေ (Olympe de Gouges) သည် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအတွင်းက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော လူသားနှင့် နိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (Declaration of the Rights of Man and Citizens) ကို အတုယူ၍ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးနိုင်ငံသားများ အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း(Rights of Women and the Female Citizen) ကို ကြေညာခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသားများက အလေးမမူဘဲ လစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး အပြီးတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်က ပြဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ၏ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို လစ်လျူရှုခဲ့သည်။

၁၇၉၂ ခုနှစ်တွင်မှသာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးရေး လှုပ်ရှားမှု အယူအဆများ စတင်လာခဲ့သည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှ မေရီဝိုးစတုန်းခရပ်တံ ဆိုသူသည် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးအား ကာကွယ်ပြောဆိုမှုဟု အမည်ပေးထားသော စာတမ်းကို ၁၇၉၂ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းတွင် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီတူ ရရှိရေးအတွက် အဓိက အဟန့်အတားဖြစ်စေသော အချက်များမှာ အိမ်တွင်း အာဏာရှင်များ ရှိနေခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ၊ ပညာရေး အခွင့်အရေးများနှင့် တန်းတူ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့ကို ငြင်းပယ်ထားခြင်းတို့ ဖြစ်သည်ဟု ရေးသားထားသည်။ အိမ်ထောင်ဖက် ခင်ပွန်းယောက်ျားအပေါ် ဇနီးအမျိုးသမီးက ငွေကြေးအရ မှီခိုနေရခြင်းသည် တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော ပြည့်တန်ဆာ သဘော သက်ရောက်သည်ဟု ထိုစာတမ်းတွင် ဆိုခဲ့သည်။

အမေရိကန်နှင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံတို့ရှိ အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့် တောင်းဆိုတိုက်ပွဲဝင်မှု များသည် ၁၉ ရာစု အလယ်လောက်တွင်မှ အောင်မြင်မှု ရလာခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် ၁၈၈၈ခုနှစ်၌ နေရှင်နယ် အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် ၁၈၆၀ ခုနှစ်မှ၁၈၉၀

ခုနှစ်အတွင်းတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် လိုက်လျောမှုများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ အင်္ဂလန် ပါလီမန်သည် အိမ်ထောင်ရှင်အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာ ထိမ်းသိမ်းခွင့်နှင့် စီးပွားရှာခွင့် တို့ကို ဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုလာခဲ့သည်။ တက္ကသိုလ်များသို့ အမျိုးသမီးကျောင်းသူများ တက်ရောက်ခွင့်ရလာသည်။ ပြည်တန်ဆာဟု သံသယရှိခံရသူ အမျိုးသမီးများကိုရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ဆေးစစ်ခွင့်ဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်မရရှိသေးချေ။ ၁၈၉၇ခုနှစ်၌ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်သမဂ္ဂကို အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ စုပေါင်း၍ ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ပထမပိုင်း၌ ထိုသမဂ္ဂတွင် ပါဝင်သူများမှာ အတက်တန်းလွှာ ကြေးရတတ် အမျိုးသမီးများသာဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်သူ အမျိုးသမီးပေါင်း ထောင်နှင့်ချီ၍ ပါဝင်လာသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများသည် အကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်စပ်လာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများစွာတို့သည် အစိုးရ၏ အဖမ်းအဆီးခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၀၃ခုနှစ်တွင် အိမ်ထောင်ရေးအဖွဲ့အစည်းသည် အင်္ဂလန်ဘုရင်စီးသော မြင်းရှေ့တွင် လဲအိပ်၍ အသက်အသေခံပြီးအမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် အသက်ပေးခဲ့သည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်း အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှု အင်အားနည်းသွားသော်လည်းပျောက်ကွယ်သွားခြင်းမရှိပေ။ နောက်ဆုံး ၁၉၁၈ခုနှစ် ရောက်မှ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့်ကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ပထမပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့် အသက်အပိုင်းအခြားကို အသက် (၃၀) နှစ်သတ်မှတ်ထားခဲ့ ပြီး(၁၀)နှစ်ကြာခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းမှ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အသက်သတ်မှတ်ပေး ခဲ့သည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့်ကိုအသိအမှတ်ပြုသော နိုင်ငံများများပြားလာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုသည်မဲပေးခွင့် ရရှိရေးမှအခြားနိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးဥပဒေရေးနယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူရရှိရေးဆီသို့တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နှင့် ဖက်ဆစ်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်ရာတွင် အမျိုးသမီးထူသည် အင်တိုက်အားတိုက် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးတွင်တွင် အမျိုးသမီးများအဖို့ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရင်း အလုပ်ရှုပ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၆၀ခုနှစ် ဝန်းကျင်များတွင် အမျိုးသမီးများသည် ပြင်ပလုပ်ငန်းခွင့်များ၌ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ရကြသည်။ ယခင်က အမျိုးသမီးများနှင့် မအပ်စပ်ဟု သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းများ၌ပင် အမျိုးသမီးများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြရသည်။ အစိုးရများကလည်း တိုင်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ အင်တိုက်အားတိုက် ပါဝင်လာစေရန် နေ့ကလေးထိန်းကျောင်းများဖွင့်၍ ကူညီပေးသည်။ သို့သော် အချိန်ကြာလာသောအခါ အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်အတန်းသည် ယခင်ကမ္ဘာစစ် မတိုင်မီက အဆင့်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိသွားမည့် အဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အလုပ်ခွဲခြားမှုသည် အဓိကပြဿနာ ဖြစ်လာသည်။ သို့သော် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုနှင့် ဝိယက်နမ်စစ် ဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု အားကောင်းလာသည်ကို တွေ့သည်။

၁၉၇၀ခုနှစ် ဝန်းကျင်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ တောင်းဆိုသံသည် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးတို့တွင် တန်းတူညီမျှမှုရရှိရေး ကြွေးကြော်သံထက် ပိုမိုလာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အယူအဆများတွင် အမျိုးသားများက အရာရာတွင် သူတို့စိတ်တိုင်းကျ တိုင်းတာ၍ အမျိုးသမီးများဘဝကို သတ်မှတ်ပေးထားသည်ဟူသော အယူအဆထွန်းကားခဲ့သည်။ "အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုသမိုင်းကို အမျိုးသားများက ရေးသားခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် နီဂရိုလူမဲပြဿနာမရှိ၊ လူဖြူများအတွက် ပြဿနာရှိသည်ဟု ဆိုသကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများတွင် ပြဿနာလုံးဝမရှိ၊ အမျိုးသမီးများ လှုပ်ရှားတောင်းဆိုနေမှုကြောင့်သာ အမျိုးသားများမှာ ပြဿနာကို ရင်ဆိုင်နေကြရသည်"ဟု ယူဆသော

အမျိုးသားများစွာရှိနေသည်။ “အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးတို့၏ ကံကြမ္မာတို့ကို ၎င်းတို့၏ လက်ထဲတွင် ဆုတ်ကိုင်ထားရင် အမျိုးသမီးများ၏ ဆန္ဒကို အလေးမထားဘဲ သူတို့စိတ်သဘောအတိုင်း၊ သူတို့၏ စိုးရိမ်စိတ်များနှင့် လိုအပ်ချက်များ၏ စေ့ဆော်မှုအတိုင်း မည်သို့ ဖြစ်သင့်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်”ဟု ပြင်သစ်အမျိုးသမီး ဆိုင်မွန်ဒီဘောဗာက “ဒုတိယလိင်”ဟူသော စာအုပ်တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဟု သတ်မှတ်ရာတွင် အိမ်ထောင်စုအတွင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်အတွင်းနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းဘဝ အတွင်းအမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်မှု အမြတ်ထုတ်မှုများ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုအတွက် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ စိတ်ထားများ ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်ကြောင်း ယူဆလာခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ အယူအဆသည် ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်တို့တွင် သာမဟုတ် ကမ္ဘာအနှံ့အပြားသို့ပင် ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။

အာရှတိုက်၏ ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ၁၉ရာစုနှင့် ၂၀ရာစုခေတ်များအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူမှုပြောင်းလဲရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများသည် အာရှဒေသရှိ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကြီးတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော နည်းလမ်း (၃)ခုကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့ရသည်ဟု အမျိုးသမီး သုတေသီ ကုမာရီဂျာယာဝါဒီနာ (Kumari Jayawardena) က ဆိုပါသည်။ ကုမာရီက ပထမအချက်မှာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတခုလုံးကို ခေတ်မီလာအောင် အတွင်းသဘောကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဒုတိယအချက်မှာ အတွင်းသဘောပိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာတွင် အဟန့်အတားဖြစ်စေသော အချက်များကို ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် တတိယအချက်မှာ ပြည်သူတို့ကို နိုင်ငံချစ်စိတ်များ ထက်သန်စေရန် စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ပေးခြင်းဖြစ်သည် ဟု ဆိုပါသည်။ ပထမအချက်ဖြစ်သည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို ခေတ်မီအောင် အတွင်းသဘောပိုင်း ပြုပြင်ခြင်းသည် ခေတ်မီတိုးတက်သော အမျိုးသမီးများ မွေးထုတ်ပေးရန်အတွက် ပညာရေးနှင့် အခြားသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်း တိုးတက်လာစေရန် များစွာအထောက်အကူ ပြုခဲ့သည်။ နိုင်ငံချစ် စိတ်ဓာတ်များတိုးတက်စေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးချရသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝတိုးတက်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အာရှဒေသ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးများသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ကုမာရီက ကောက်ချက်ချသော်လည်း အမျိုးသားများ ဦးဆောင်သော ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းတွင်သာ ကျင့်လည်ခဲ့ရသည်ဟု သူမက ထောက်ပြသည်။ အာရှရှိ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများသည် ၎င်းထက်ပိုမိုကြီးမားသော နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများအောက်တွင် တိမ်မြုပ်ခဲ့ရသည်ဟု သူမကဆိုသည်။ ဥပမာ- အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုတွင် အိန္ဒိယအမျိုးသမီးတို့ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုကြီးတခုအနေနှင့် သိသာထင်ရှားသော ပြောင်းလဲမှုရပ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများမှာ လူမှုဘဝဘောင်နှင့်အိမ်ထောင်စု စည်းမျဉ်းဘောင်တို့မှ ရုန်းမထွက်သာဘဲ ရှိခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်သော အမျိုးသမီးတို့၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် ဆန္ဒများမှာ နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုအတွင်းတွင် ပေါက်ဖွားလာနိုင်ခွင့် မရှိတော့ချေ။ အမျိုးသမီးများ သီးသန့်ဖွဲ့စည်းထားပြီး အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်မည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့များလည်း ထွန်းကားလာခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသမီးများ၏ ခွန်အားနှင့် စွမ်းပကားများသည် နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေးတိုက်ပွဲ အောင်မြင်ရေး ရည်မှန်းချက်အောက်တွင် တိမ်မြုပ်သွားခဲ့ရသည်။ ထိုအချက်များကြောင့် လွတ်လပ်ရေး ရပြီးသည့်နောက်တွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများ အရှိန်အဟုန် နှေးသွားခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေးတိုက်ပွဲအတွင်း အမျိုးသမီးများကို အသုံးချရှေ့တန်းတင်ခဲ့သော အမျိုးသား နိုင်ငံရေး

သမားများသည် လွတ်လပ်ရေးရသည်နှင့် အမျိုးသမီးများကို သူတို့၏ နေရာဟောင်းများဆီသို့ ပြန်လည် ပို့ဆောင်လိုက်သည်ဟု သုတေသီ ကုမာရီက ကောက်ချက်ချပြထားသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှု သမိုင်းတစ်လျှောက်ကို သုံးသပ်ကြည့်ပါက ကိစ္စအရာရာကို ဦးဆောင်ဆုံးဖြတ်သူများ ရွေးချယ်ရာတွင် အမျိုးသားများကိုသာ အဓိက ရွေးချယ်ကြပြီး ၎င်းတို့ ဆုံးဖြတ်ထားသည်တို့ကိုလည်း ၎င်းတို့ဖာသာ အကောင်အထည်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသားများကသာ ကာလကြာရှည်စွာ အာဏာဆုတ်ကိုင်ထားသောကြောင့် အခွင့်အရေး တော်တော်များများမှာ အမျိုးသားများအတွက်သာ ဖြစ်နေပြီး ဥပဒေအတော်များများမှာလည်း အမျိုးသားများအကျိုးကို ကာကွယ်ပေးနေသော ဥပဒေများ ဖြစ်နေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ထွန်းကားလာမှုအပေါ် လေ့လာသူများ၊ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများ သည်ပင် သမိုင်းကြောင်းအရ လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာမှုကိုသာ သတ်ပြခဲ့ကြပြီး အမျိုးသမီးများ၏ တိုက်ပွဲဝင်မှုကို အလေးပေးလေ့လာရန် မေ့လျော့ခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်လာမှုဖြစ်စဉ်တွင် အရေးပါသောကာလကြီး (၃)ခု ရှိသည်ဟု သုတေသီများက ဆိုထားခဲ့သည်။ ထိုကာလများမှာ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး၊ ဆိုရှယ်လစ်တော်လှန်ရေး ကိုလိုနီချုပ်ငြိမ်းရေး ကာလတို့ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကာလ (၃) ခုစလုံးတွင် ပါဝင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍများမှာ မေးမှိန်ခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးများ၏ တောင်းဆိုသံတို့မှာလည်း လစ်လျူရှုခံခဲ့ရသည်။

များမကြာမီ ကာလအချိန်အထိ လူ့အခွင့်အရေးတိုက်ပွဲဝင်နေသူတို့သည် ၎င်းတို့၏ ဆွေးနွေးချက်များတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှုကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာ အလေးပေးလုပ်ဆောင်ကြရမည့်ကိစ္စတရပ်အဖြစ် ယူဆခဲ့ပသည်မှာ မကြာလှသေးချေ။

၁၉၉၃ ခုနှစ် ဝီယင်နာမြို့တွင် ကျင်းပသော ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံ၏ နောက်ပိုင်းတွင်မှ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသော ရည်မှန်းချက်လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ယနေ့တိုင်အောင် အမျိုးသမီးများနှင့် ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်များကိုသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရာတွင်လည်း နိုင်ငံအများအပြားသည်တာဝန်ယူရမှု နည်းပါးစေရန်အတွက်ခြွင်းချက်များ ထားပြီးမှ လက်မှတ်ရေးထိုးလေ့ရှိနေလျက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်ကို ကြည့်၍အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်လိုသော နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးအမြင်များ နည်းပါးနေသေးကြောင်း ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြနေသည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၍ခွဲခြား၍မရဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသော်လည်း အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများသည် လူ့အခွင့်အရေးများဖြစ်သည် (Women Rights are Human Rights) ဟူသော အယူအဆကို အပြည့်အဝ လက်ခံရန် နှေးကွေးနေလျက်ရှိသေးသည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများသည် ဒုတိယတန်းစား အခွင့်အရေးများသာ ဖြစ်သည်ဟု အများက လက်ခံနေလျက်ပင်ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို တက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားနေသူများထဲတွင်ပင် အမျိုးသမီးများအခွင့်အရေးနှင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်နိုင်မှုတို့ကို အပြည့်အဝ လက်မခံဘဲငြင်းပယ်နေလျက်ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရေးသားချက်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဥပဒေများ၊ ကျင့်ထုံးများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ပြည့်ဝစွာ မတွေ့ရပေ။ အသားအရောင်၊

ဇာတ်၊ အလွှာ၊လူမျိုးနှင့် လူနည်းစု ခွဲခြားခံနေရသောသူများထဲတွင် ပါဝင်နေကြသော အမျိုးသမီးများသည်ထိုသို့သော အကြောင်းများကြောင့် ခွဲခြားခံနေသည့်အပြင် အမျိုးသမီးဖြစ်နေသည့် အချက်ကြောင့် ထပ်မံ၍ဖိနှိပ်ခံနေရသည် ဟူသောအချက်ကို မေ့လျော့နေလေ့ရှိသည်။

ယနေ့အမျိုးသမီးများသည် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု (Gender-based Discrimination) မျိုးကို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအဖြစ်သတ်မှတ်၍ ထိုသို့ ခွဲခြားမှုများ ချုပ်ငြိမ်းစေရန်တောင်းဆိုတိုက်ပွဲဝင်လျက်ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများအား စနစ်တကျ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ပုံစံတခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ အမျိုးသမီးများအား အတင်းအကြပ် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ်စေခိုင်းခြင်းကို ကျွန်ုပ်တို့ ပုံစံတခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ မုဒိန်းကျင့်ခြင်းကို လိင်အကြမ်းဖက်မှု ပုံစံတခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ဆက်ဆံခြင်းကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ သတို့သမီးအားယဇ်ပူဇော်ခြင်းဟူသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကိုဆန့်ကျင်တိုက်ပွဲဝင်ရန်၊ အမျိုးသမီးအင်္ဂါဇာတ်အား သင်းကွက်ခြင်း ပပျောက်စေရန်၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် မညီမျှသော ထောင်ဒဏ်စီရင်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများအား တိုးတက်မြှင့်မားလာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂကြီးမှူး၍ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံများကို ကျင်းပခဲ့သည်မှာ လေးကြိမ်ရှိပြီဖြစ်သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ်ညီလာခံကို မက္ကစီကိုနိုင်ငံ၊ မက္ကစီကိုစီးတီးမြို့တွင်၁၉၇၅ခုနှစ် ဇွန်လ(၁၉)ရက်မှ ဇူလိုင်လ(၂)နှစ်ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့သည်။ ဒုတိယအကြိမ်ညီလာခံကို ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ ကိုပင်ဟာန်မြို့တွင် ၁၉၈၀ခုနှစ် ဇူလိုင် (၂၄)ရက်မှ(၃၀)ရက်နေ့အထိကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၉၈၅ခုနှစ် ဇူလိုင်လ(၁၅)ရက်မှ (၂၆)ရက်နေ့တွင်တတိယအကြိမ် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံကိုကင်ညာနိုင်ငံ နဂူဘီမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုတတိယအကြိမ်ညီလာခံတွင် ဘဝအစိတ်အပိုင်းအားလုံးတို့တွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ စစ်မှန်စွာ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအားလုံးချုပ်ငြိမ်း ပပျောက်ရေးတို့ အောင်မြင်အောင် လုပ်ဆောင်ကြရန် တိုက်တွန်းနိုးဆော်ထားခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော ဝီယံနာ ကြေညာစာတမ်းတွင်လည်း ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ယန္တရားအတွင်း အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးကို ပိုမိုတိုးတက်ပါဝင်အောင် လုပ်ဆောင်ကြရန်တိုက်တွန်းထားသည်။

စတုတ္ထအကြိမ်ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံကို ၁၉၉၅ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ (၄)ရက်မှ (၁၅)ရက်အထိ တရုတ်နိုင်ငံ ဘီဂျင်းမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့ပြန်သည်။ ထိုဘီဂျင်းကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးညီလာခံကြီးသည် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများသည် လူ့အခွင့်အရေးများဖြစ်သည် ဟူသော ကြွေးကြော်သံများနှင့်အတူ သမိုင်းတွင် ရစ်ခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံကြီးမှ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော ဘီဂျင်းကြေညာချက်စာတမ်းနှင့် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထုတ်ပြန်ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြှင့်မားအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့တွင် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများတွင်လည်း တာဝန်ရှိကြောင်း ထိုကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ချမှတ်ထားသော ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များကို အောင်မြင်အောင် အကောင်အထည် လုပ်ဆောင်ရန်မှာ အစိုးရတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်သည်ဟု ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်ထဲတွင် ရေးသားထားသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အောက်ပါအချက်များကို အလေးပေးဆောင်ရွက်၍ အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်ရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆိုထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ- အမျိုးသမီးများနှင့် ဆင်းရဲငတ်မွတ်မှု၊ အမျိုးသမီးများ၏ ပညာရေးနှင့် လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်ရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ကျန်းမာရေး အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ အမျိုးသမီးများနှင့်

စီးပွားရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်သော အဆင့်အတန်း၊ အမျိုးသမီးများ တိုးတက်မြင့်မားရေးအတွက်အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သတင်းငှာနာ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ အမျိုးသမီးငယ်များ၏ အရေးတို့ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂတွင် အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုများပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏စာချုပ်ကော်မတီ၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေး ရေးအရာရှိ (Special Rapporteur on Violence Against Women) တို့မှာ ထင်ရှားသည်။ (အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏ စာချုပ်ကော်မတီအကြောင်းအကျယ်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ အခန်းတွင် ကြည့်ပါ။)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏ စာချုပ်ကော်မတီတို့သည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေးနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဌာန်းထားသော အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီး တန်းတူညီတူရှိစေရေးတို့အတွက် ရည်ရွယ်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်း

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကိုသမိုင်းစဉ်တလျောက်လုံးတွင် မှတ်တမ်းမတင်ခဲ့ဘဲ တိမ်မြုပ်နေခဲ့ကြရသည်။ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို မကြာသေးမီကမှ စတင်၍ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင်ပြောဆိုလာခဲ့ကြပြီး ယခုတိုင် အချို့အစိုးရများက အရေးယူဆောင်ရွက်ထားဆီမူများ မလုပ်ဆောင်ကြသေးပါ။ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည် ဟူသော အယူအဆကို အစိုးရတချို့က လက်မခံကြသေးပါ။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တခုဖြစ်သည်ဟူသော အယူအဆသည် ပြီးခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ် အတွင်းမှစ၍ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုသည်မှာ

"အမျိုးသမီးများအာ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော၊ အတနာတရ ခံစားစေသော၊ ခံစားစေရမည်ဟူ၍ခြိမ်းခြောက်မှုများအပါအဝင် ခြောက်လှန့်သိမ်းသွင်းမှုများ၊ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုများအား မတရားဖယ်ရှားခြင်းများဖြစ်စေမှု၊ ထိုသို့ဖြစ်စေနိုင်လောက်သော အပြုအမူများအားလုံး"

ဟူ၍ ၁၉၉၃ ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ၏ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ထားသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအကြား အမျိုးသမီးများအပေါ် တဆင့်နှိမ်သော အမြင်ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရသော မညီမျှသည့် အကြမ်းဖက်မှုကို ဆိုလိုသည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး အမျိုးသမီးများအား အိမ်ထောင်အတွင်းနှင့် ပြင်ပတို့တွင် အကြမ်းဖက်မှုကို ကာကွယ်ရန်တင်ပြခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၀)ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ခုနှစ် မတ်လတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေး အရာရှိကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိအား အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများနှင့် အကျိုးဆက်များလေ့လာဖော်ထုတ်ရန် တာဝန်လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝပေးခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အဘယ်ကြောင့် အကြမ်းဖက်ခံနေရသည်ကို အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိက သူမ၏ အစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါအတိုင်းဆိုထားသည်။

"အမျိုးသမီးများသည် သူမတို့၏ လိင်ကြောင့် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ လိင်အင်္ဂါအား ဖျက်ဆီးခြင်း၊ စသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ အမျိုးသားများနှင့် ဆက်သွယ်နေမှုကြောင့် အိမ်တွင်းရှိ မိသားစုအတွင်း အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ဇနီးအားသတ်ဖြတ်ခြင်း စသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ လူမျိုးတမျိုး သို့မဟုတ် အုပ်စုတစုဝင်ဖြစ်သောကြောင့် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ လူမျိုးစုများအားဖိနှိပ်ရာတွင် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်းများကို ရင်ဆိုင်ရသည်။

မိသားစုအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်းကြောင့်ရိုက်နှက်ခြင်း၊ လိင်အရ ဖော်ကားခံရခြင်း အခွင့်အရေးများ ငြင်းပယ် ခံရခြင်း၊ အလိုမတူဘဲ မိမိခင်ပွန်းက လိင်ဆက်ဆံခြင်း စသည်တို့ကို ကြုံတွေ့ရသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင်လည်း အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ခံရခြင်း၊ အဓမ္မပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်ရသည်။ နိုင်ငံအတွင်းတွင်လည်း အကျဉ်းထောင်အတွင်း အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်းများ၊ အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်သော ဥပဒေများနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်းများကို ကြုံတွေ့သည်"ဟု ဆိုထားသည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုအရ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်းအရာတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ အကြမ်းဖက်မှုသည် ပုံသဏ္ဍာန်မျိုးစုံဖြင့် နေရာတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်းတွင် တွေ့မြင်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ လက်ခံကျင့်သုံးနေသောအမျိုးသမီး များအပေါ် ဖိနှိပ်သည့် ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်လာအချို့၊ ဘာသာရေးကျင့်စဉ် အချို့နှင့်ဥပဒေအချို့တို့အပြင် ဖိုဝါဒကြီးစိုးလွှမ်းမိုးနေသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေတချို့က အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုကို တွန်းအားပေးနေသည်။

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို (၁)အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု (၂)ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ အကြမ်းဖက်မှု၊ လစ်လျူရှုမှုဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ခြင်းတွင် ရုပ်ပိုင်းစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ရိုက်နှက်ခြင်းအပြင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် ဆန္ဒမပါဘဲ လိင်ဆက်ဆံခြင်းတို့ အကြားဝင်သည်။ ထိုသို့ အကြမ်းဖက်ခြင်းကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို အကောင်းမြင်သော စိတ်များလျော့ပါးလာပြီး စိတ်ဒုက္ခခံစားစေသည်။ စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းမှုများဖြစ်ပေါ်လာပြီး စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေဒနာများ ခံစားလာစေတတ်သည်။ အိမ်ထောင်ရေးအတွက်လည်း မကောင်းသော အလားအလာများဖြစ်သည့် အိမ်ထောင်ကွဲမှုသို့မဟုတ် အိမ်ထောင်ရေး ဖောက်ပြန်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ရင်သွေးရှိသော မိသားစုများတွင် ကလေးများအတွက် ပိုမိုထိခိုက်နစ်နာစေမှုများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ကလေးဘဝမှာတွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ

ဒဏရာများဖြစ်စေပြီး မိဘများ၏ နွေးထွေးမှု သာယာကြည်နူးမှုတို့ မရရှိသဖြင့် အာငယ်မှုများ၊ ယုံကြည်မှု နည်းပါးမှုများဖြင့် ဘဝကို ဖြတ်သန်းလာခဲ့ရသည်။ ထိုမျှမက အကြမ်းဖက်မှု သံသရာကို ဆက်လက်တွန်းအားပေးရာသို့ ရောက်စေနိုင်သည်။ သူတေသနတွေ့ရှိချက်များအရ အကြမ်းဖက်မှုကို ကျူးလွန်သောအမျိုးသားများ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ငယ်စဉ်က မိဘများ၏ အကြမ်းဖက်မှုကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ဘူးသူများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မိမိတို့ မြန်မာယဉ်ကျေးမှုအပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုအချို့တို့တွင် အိမ်တွင်းပြဿနာများ၊ လင်မယားကြား ပြဿနာများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် မသင့်ဟူသော အယူအဆဖြင့် ထိုသို့ပြဿနာဖြစ်လာပါက ဝင်ရောက်ပြောဆို ဖြန့်ဖြေလေ့မရှိကြချေ။ သို့သော် အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုသို့ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရပါက ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသည့် အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်လာပြီဖြစ်သည်။ ထိုပြင် အကြံဉာဏ်ပေးသည့်အဖွဲ့များ၊ စိတ်ဖိစီးမှု လျော့ပါးရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အဖွဲ့များ၊ အရေးပေါ်ခိုလှုံရာ နေရာများဖွင့်လှစ်သည့် အဖွဲ့များလည်း ပေါ်ပေါက်လာ လျက်ရှိသည်။ သက်ဆိုင်ရာသို့ တိုင်ကြားနိုင်ကြောင်း အသိပညာပေး လုပ်ငန်းများ အထူးလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးများ၏တိုင်ကြားမှုမှာ နည်းပါးနေလျက် ရှိသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများအား အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်သော အသိပညာပေးမှု အားနည်းခြင်း၊ ၎င်းပြဿနာကို မြင်သာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် ပညာပေးမှုနည်းပါးခြင်း၊ ထိုအကြမ်းဖက်မှုကို ပြဿနာအဖြစ် လက်ခံနားလည်ထားမှု နည်းပါးနေခြင်း၊ ပြဿနာအားရင်ဖွင့်ဖွင့် ပြောရန် မဝံ့မရဲဖြစ်နေကြခြင်းတို့ကြောင့် ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အဓိကအခက်အခဲများ ရှိနေသေးလျက်ရှိသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုဆိုသည်မှာ မိမိတို့နေထိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်နေရာများတွင် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော အကြမ်းဖက်မှုများကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိတို့ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများက လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း အမျိုးသမီးများအား အဆင့်နိမ့် လူသားများအဖြစ် မြင်နေကြောင်း သက်သေပြနေသည်။ ထိုအမြင်များက အမျိုးသမီးများကို စော်ကားစရာ ပစ်မှတ်ထားသော အခြေအနေမျိုး ဖန်တီးပေးနေပြန်သည်။ ထိုသို့ ပတ်ဝန်းကျင်က အမျိုးသမီးများအပေါ် စော်ကားမှုမျိုးကို နိုင်ငံတော်က မိမိတို့ ကျူးလွန်သော အမှုမဟုတ်သောကြောင့် မိမိတို့နှင့် မသက်ဆိုင်ဟူ၍ မျက်ကွယ်ပြုတတ်ကြသည်။

များသောအားဖြင့် အမျိုးသမီးများမှာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ နောင်ယုတ်ခံရခြင်း၊ အစော်ကားအဖက်ဆီးခံရခြင်း၊ အတင်းအကြပ် လိင်ပိုင်းစော်ကားခံရခြင်း၊ အတင်းအကြပ် လက်ထပ်ထိမ်းမြားစေခြင်း၊ အတင်းအကြပ် ကိုယ်ဝန်ဆောင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချစေခြင်း၊ အစီအစဉ်တကျ မဟုတ်ဘဲ သားကြောဖြတ်စေခြင်း၊ မိန်းကလေးရင်သွေးများကို မွေးဖွားလာစဉ်နှင့် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်အတွင်း သတ်ပစ်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ တန်းတူကျန်းစာရေးစောင့်ရှောက်မှု ခံပိုင်ခွင့် မရှိခြင်း၊ အမျိုးသားတဦးအား လက်ထပ်ရန်အတွက် မင်္ဂလာကြေးပေးဆောင်ရခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွန်ပြုခြင်း၊ လူကုန်ကူးခြင်း၊ အတင်းအကြပ် ပြည့်တန်ဆာ အဖြစ်သွပ်သွင်းခြင်း၊ အတင်းအကြပ်လုပ်အားစေခိုင်းခြင်းစသည်တို့သည် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကြုံတွေ့ရသော အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုများထဲမှ ထင်ရှားသော အဖြစ်များ ပင်ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ အမျိုးသမီးအပေါ် အကြမ်းဖက်ဆက်ဆံမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေရခြင်း အကြောင်းများမှာ အမျိုးသမီးများအရေးအား အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင် သိမြင်သဘောပေါက်လာစေရန်နှင့်

အမျိုးသားများကပါ နားလည်လာပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် လုပ်ဆောင်မှုတို့မှာ အလွန်အားနည်းနေသေးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံအစိုးရများကနေ၍ အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန်ကို စိတ်ဝင်စားမှုအားနည်းနေသေးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်ခွင့်ရအောင် အခြေအနေမပေးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ကျူးလွန်မှုများအတွက် အပြစ်ရှိသူမှာ ကျူးလွန်သူဖြစ်သော်လည်းထိုအပြစ်အပျက်များ လျော့နည်းချုပ်ငြိမ်းအောင် လုပ်ဆောင်ရန်တာဝန်ရှိသူမှာ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၏ တာဝန်ပင်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ အနေဖြင့် ထိုသို့ အကြမ်းဖက်စော်ကားမှုများကို ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် တရားဥပဒေများပြုငှာရန်၍ လိုအပ်သလို ကာကွယ်ရေးယူမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သလို ထိုပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ရှိသည့် တရားရုံးများ၊ ကြားနာစစ်ဆေးသူများကိုလည်း ပြုလုပ်ပေးမည်။ ထိုအပြင် ကျူးလွန်သူများကိုလည်း ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထိုအတွက် ပြည်တွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံတကာမှ အမျိုးသမီး တတ်သိပညာရှင်များ အချင်းချင်းတွေ့ဆုံမှု၊ ဆက်သွယ်မှုများကိုလည်း အားပေးရပေမည်။ နိုင်ငံတော် အစိုးရက ကျူးလွန်ခြင်း၊ လစ်လျူရှုခြင်း ဆိုသည်မှာ ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်း၊ အစိုးရ ကိုယ်တိုင်က အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ဖိနှိပ်သော ဥပဒေများ ပြုငှာခြင်း၊ တို့ပင်ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံများအကြား ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲများကြောင့် အမျိုးသမီးများဘဝသည် အမျိုးသားများထက် လုံခြုံမှုပိုမိုကင်းမဲ့တတ်ပေသည်။ လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ပိုမိုတွေ့မြင်ရလေ့ရှိသည်။ လိင်ကွဲပြားသောကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် စစ်ပွဲကာလအတွင်း အကြမ်းဖက်မှုမျိုးစုံကို ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိသော်လည်း ထိုသို့ အကြမ်းဖက်များသည် လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျူးလွန်နေသော အဖြစ်ဆိုးများဖြစ်ကြောင်း မကြာသေးမီကမှ နိုင်ငံတကာ လက်ခံခဲ့သည်။ ရှေးကာလပထမသမ္မတကတည်းက စစ်ပွဲများအတွင်း အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုများ ထောင်ပုံရာပုံရှိသော်လည်း နိုင်ငံတကာ ထိုပြစ်မှုများကို စစ်ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် မမှတ်ယူခဲ့။ ထိုအတွက်ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိက “အမျိုးသမီးများအား အဓမ္မကျင့်မှုသည် လူအများက ပြစ်တင်ရှုတ်ချမှု အနည်းဆုံး စစ်ရာဇဝတ်မှုဖြစ်သည်” သူမ၏ အစီရင်ခံစာထဲတွင် ထည့်သွင်းရေးသားထားသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်မှုမကို နှောင့်နှေးစေပြီး အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်မှုတို့ကို တားဆီးနေရာရောက်နေသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအတွင်းမှ လူနည်းစုလူမျိုးစုဝင်များ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ တရားမဝင်အလုပ်သမားများ၊ ကျေးလက်နေအမျိုးသမီးများ၊ အကျဉ်းကျခံအမျိုးသမီးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုအမျိုးသမီးများ၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ လူကုန်ကူးခံသူများ၊ ဆင်းရဲသူများ၊ စစ်ပွဲအတွင်း အသက်ရှင်နေထိုင်သူများသည် အခြားအမျိုးသမီးများထက် ပိုမိုအကြမ်းဖက်ခံရန် နီးစပ်သည်။ ကျူးလွန်သူများမှာလည်း သာမန်နိုင်ငံသားများသာမက အစိုးရဝန်ထမ်း စစ်တပ်၊ ရဲ၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်တို့ ပါဝင်တတ်သည်။

ထိုသို့ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ချုပ်ငြိမ်းစေရန်အတွက် အဆင့်တိုင်း၊ နေရာတိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားနေသော အကြမ်းဖက်မှုများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်သည်။ ထိုသို့

လျော့နည်းချုပ်ငြိမ်းစေရန်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားအကြား ဖြစ်ပေါ်နေသော ပြဿနာများကို နှစ်ဖက်လုံးပူးပေါင်းဖြေရှင်းခြင်း၊ သင်းကြားနေသော ပညာရေးကဏ္ဍတွင် မိမိတို့ယ်ကိုမိမိ လေးစားတတ်အောင်နှင့် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့် ခွဲခြားခြင်းကို နားလည် သဘောပေါက်အောင် သင်ကြားဆွေးနွေးစေခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော အကြောင်းအရာ၏ နောက်ကွယ်မှ သာမန်မမြင်သော အကြောင်းရင်းအချက်များကို မြင်သာအောင်ဖော်ထုတ်၍ ထိုအချက်များ ပပျောက်အောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမည်ဆိုသည်ကို စဉ်းစားဆင်ခြင်စေခြင်းများ လုပ်ရန်လိုအပ်သည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍-

-အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုအား ကန့်ကွက်ရှုတ်ချရန်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ဘာသာရေးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို ရပ်တန့်ရန်၊

-အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် ကာကွယ်စုံစမ်းပြီး ကျူးလိန်သူကို နိုင်ငံတော်ကဖြစ်စေ၊ တဦးတယောက်ကဖြစ်စေ၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ အရေးယူဆောင်ရွက်ရန်၊

-အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား မိရိုးဖလာသတ်မှတ်လာခဲ့သော မတူညီသည့် အဆင့်အတန်း သတ်မှတ်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုယူဆချက်များ၊ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် နိမ့်ကျသည်ဟူသော အထူအဆများ ပပျောက်စေရေးအတွက် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရန် အထူးသဖြင့် ပညာရေးဖက်တွင် အထူးလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန်၊

-အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အကြမ်းဖက်ခြင်း အမျိုးအစားများ၊ သဘာဝများ၊ အချက်အလက်များ၊ စာရင်းဇယားများ၊ စာရိုးဇယားများ စုဆောင်းခြင်း၊ သူတေသနာလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အားပေးထောက်ပံ့ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်၊

-အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများကို အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ကာကွယ်မှုပေးနိုင်ရန် တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်၊

- အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများအတွက် ကူညီမှုများ၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို အလေးပေးလုပ်ဆောင်ရန်၊

-တရားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ ဝင်များကို သင်တန်းများပို့ချရန်၊

-အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ဖိနှိပ်နေမှုများ ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးရန်၊

-အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အစီရင်ခံတင်ပြချက်များကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များသို့ မခြွင်းမချန်တင်ပြရန် စသည်တို့ကို တိုက်တွန်းထားသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကာကွယ်ရေး၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးပညာပေးရေးတို့တွင် အထူးသဖြင့် အမျိုးသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာစေရေးမှာ အထူးအရေးကြီးလှသည်။ အမျိုးသားများအပါအဝင် လူထုလူတန်းစားတိုင်းကိုအမျိုးသမီးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများပေးခြင်း၊ ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်းတို့ဖြင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သင့်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အမျိုးသားများကိုယ်တိုင်ကလည်း အကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်လိုစိတ် လျော့နည်းသွားစေနိုင်သည်။ အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အဖြစ်အပျက်များကိုလည်း အမျိုးသားအနေဖြင့် နားလည်သဘောပေါက်လာပြီး အမျိုးသမီးများဖက်ကို စာနာနားလည်ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများ ပြုလာစေနိုင်သည်။

အခန်း(၆) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမိတ်ဆက်

ဗာဆီလီ သဘောတူစာချုပ်အရ “နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တိုးတက်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးရရှိစေရန်” ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၁၉ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး (The League of Nations) ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့သည်။

သို့သော် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး အပြီးတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကို တားဆီးနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ပျက်ပြားသွားရသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် နောက်ထပ်ကမ္ဘာစစ်တားဆီးနိုင်စေရေး အတွက်နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာပါဝင်သော အသင်းတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ကြသည်။

ယခင်က ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီးထင်သလောက်အောင်မြင်မှု မရရှိခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး၏ သင်ခန်းစာကို ယူ၍ မည်ကဲ့သို့ အောင်မြင်အောင်ဖွဲ့စည်း နိုင်မည်ကို လေ့လာအားထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့၌ ကျင်းပခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာကြသော နိုင်ငံပေါင်း (၅၁)မှ ကိုယ်စားလှယ်များက ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အခြေခံအသက်သွေးကြောဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် (United Nations Charter)ကို ရေးဆွဲပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်ကြောင့် ညီလာခံသို့ မတက်ရောက်နိုင်သော ပိုလန်နိုင်ငံကပါ နောက်ပိုင်းတွင် အတည်ပြုခဲ့သဖြင့် ကုလသမဂ္ဂကို စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် နိုင်ငံအရေအတွက်သည် (၅၁)နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်စတင် အသက်ဝင်ခဲ့သည့် ၁၉၄၅ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ (၂၄)ရက်နေ့မှစ၍ ကုလသမဂ္ဂကြီးလည်း အသက်ဝင်လှုပ်ရှား လည်ပတ်ခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၁၈၀)ကျော် ရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ-

- တကမ္ဘာလုံး ငြိမ်းချမ်းရေး စိုးမိုးစေရန်၊
- နိုင်ငံများအတွင်း မိတ်ဘက်ဆန်သော ဆက်သွယ်မှု တိုးတက်စေရန်၊
- ပြည်သူများ ဘဝတိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန်၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ စာမတတ်မြောက်မှုနှင့် ရောဂါဘေး ထူပြောမှုတို့ကို တိုက်ဖျက်ရန်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်ဆီးမှုကို ရပ်တန့်ရန်နှင့် တဦး၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကို တဦးက အပြန်အလှန်လေးစားရန်၊
- ထိုရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် နိုင်ငံများအကြား ဗဟိုချက်အဖြစ် စွမ်းဆောင်ပေးရန် တို့ဖြစ်သည်။

ထိုရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တို့ အပေါ်တွင် အခြေတည်၍ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ မူဝါဒများ-

- အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူမှုရှိသည်။
- အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်ကို လိုက်နာရမည်။
- နိုင်ငံများသည် မတူကွဲပြားမှုများကို ငြိမ်းချမ်းသော နည်းလမ်းများဖြင့်သာ ဖြေရှင်းရမည်။
- နိုင်ငံများသည် အင်အားသုံးခြင်း သို့မဟုတ် အင်အားသုံးရန် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းတို့ကို ရှောင်ကျဉ်ရမည်။
- ကုလသမဂ္ဂသည် မည်သည့်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာကိုမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမပြု။
- နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂအား ဝိုင်းဝန်းပံ့ပိုး ကူညီသင့်သည်။

ကုလသမဂ္ဂကို စတင်ဖွဲ့စည်းရတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်၏ စစ်နိုင်နိုင်ငံများက ထူထောင်ခဲ့သဖြင့် လူဖြူများ အသင်းဟုပင် ခေါ်ဝေါ်ခံခဲ့ရပြီး ဥရောပတိုက်သားများနှင့် အမေရိကန်များက လွှမ်းမိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗျူရိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံရေး ပေါ်လစီများ ရေးရာတွင် ယနေ့တိုင် ၎င်းတို့၏ သြဇာ အာဏာအင်အား သက်ရောက်နေလျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ကုလသမဂ္ဂစနစ်အရ ဝန်ထမ်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂရှိ ကော်မတီများ၊ ဌာနများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပထဝီနယ်မြေများ အလိုက် ခွဲတမ်းချထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဝန်ထမ်းများနှင့် ဌာနတိုင်းတွင် နယ်မြေအလိုက် ကန့်သတ်ထားသော အရေအတွက်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို ဒေသအလိုက် အောက်ပါအတိုင်း အကြမ်းအားဖြင့် ခွဲခြားထားသည်။

(က) အာဖရိက နိုင်ငံများ (၅၀နိုင်ငံ)

(ခ) အာရှနိုင်ငံများ (၅၀ နိုင်ငံ)

(ဂ) အရှေ့ဥရောပ နိုင်ငံများ (၁၈နိုင်ငံ)

(ဃ) လက်တင်အမေရိက နှင့် ကရော့ဘီယံ နိုင်ငံများ (၃၄နိုင်ငံ)

(င) နောက်ဥရောပ နှင့် အခြားနိုင်ငံများ (၂၃နိုင်ငံ) တို့ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံတို့ကို ဒေသ (င) တွင် ထည့်သွင်းထားပြီး တူရကီနိုင်ငံသည် ဒေသ (င)အပြင် အာရှနိုင်ငံများတွင်လည်း ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဖော်ပြပါဒေသ ခွဲခြားမှုတွင်ပင် အာဖရိက၊ အာရှ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကရော့ဘီယံနိုင်ငံများ၏

စုပေါင်းမဲအရေအတွက်သည် စုစုပေါင်း မဲအရေအတွက်၏ သုံးပုံနှစ်ပုံထက်ပိုနေသဖြင့် မဲခွဲရာတွင် အားကောင်းမှုရရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကဌာနကြီးများ-

- (၁) အထွေထွေညီလာခံ (General Assembly)
- (၂) လုံခြုံရေး ကောင်စီ (Security Council)
- (၃) စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ (ECOSOC- Economic and Social Council)
- (၄) ဘဏ္ဍာထိန်း ကောင်စီ (Trusteeship Council)
- (၅) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (International Court of Justice)
- (၆) အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး (Secretariat)

၆-(၁) အထွေထွေ ညီလာခံ (General Assembly)

ကုလသမဂ္ဂတွင် အထွေထွေညီလာခံသည် အဓိကဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်ခုစီမှ မဲတစ်မဲကျစီ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။

ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံကို နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း စက်တင်ဘာလ၏ တတိယမြောက် အင်္ဂါနေ့မှ ဒီဇင်ဘာလလည်အထိ (၃) လကျင်းပပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း တက်ရောက်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ဆန္ဒမဲသုံးပုံနှစ်ပုံဖြင့် သဘာပတိတစ်ဦးကို ရွေးချယ်ပြီး တနှစ်တာ တာဝန် ထမ်းဆောင်စေသည်။ အများအားဖြင့် အဆိုတင်သွင်းမှုမရှိဘဲ ဒေသအလိုက် နောက်ကွယ်တွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုဖြင့် အလှည့်ကျရွေးချယ်ကြသည်။ သဘာပတိသည် ဒုတိယသဘာပတိ (၂၁)ဦးနှင့် အတူ ညီလာခံကို ဦးဆောင်ရပြီး သဘာပတိ မအားလပ်သည့်အခါ ဒုတိယသဘာပတိက တာဝန်ယူသည်။

အထွေထွေညီလာခံသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တကမ္ဘာလုံးတွင် ဖြစ်ပျက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးရန် ညီလာခံပင်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးရာများစ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရေးကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေသလို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးတယူဆောင်ရွက်ကြရန်အားပေးသည်။ ထိုအထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ထူးခြားသော သဘောတူညီချက်များ၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအသစ်များ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ အထွေထွေညီလာခံမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော သဘောတူညီချက်များသည် အကြံပေးချက်များသာ ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကို မလုပ်မနေရ အမိန့်ပေးစေခိုင်းနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ သို့သော် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအများစုက ကိုယ်စားပြုသည့် အကြံပေးချက်များ ဖြစ်သောကြောင့် အားကောင်းသော အကြံပေးချက်များဟု ဆိုနိုင်သည်။

အထွေထွေညီလာခံ၏ လက်အောက်တွင် အောက်ပါအတိုင်းထပ်မံဖွဲ့စည်းထားသည်။

(က) ပင်မကော်မတီများ (Main Committees)

(ခ) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ကော်မတီများ (Procedural Committees)

(ဂ) အမြဲတမ်း ကော်မတီများ (Standing Committees)

(ဃ) အထောက်အကူဆိုင်ရာ၊ အရေးပေါ်နှင့် အခြားကော်မတီများ (Subsidiary, "ad hoc" and Other bodies)

ပင်မကော်မတီအောက်တွင် ကော်မတီ (၇) ခုရှိသော်လည်း တခုမှာ အထောက်အကူပြု ကော်မတီ ဖြစ်သည့်အတွက် ပင်မကော်မတီ (၆)ခုဟုသာ ဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

(၁) ပထမကော်မတီ (လုံခြုံရေးနှင့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ)

(၂) နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အထူးကော်မတီ (ပထမကော်မတီ၏ အလုပ်တာဝန်များကို အထောက်အကူပြု လုပ်ဆောင်သည်)

(၃) ဒုတိယကော်မတီ(လူမှုရေးနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ)

(၄) တတိယကော်မတီ(လူမှုရေး၊လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ)

(၅) စတုတ္ထကော်မတီ (ကိုလိုနီဖျက်သိမ်းရေး)

(၆) ပဉ္စမကော်မတီ (အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ငွေစာရင်းဆိုင်ရာ)

(၇) ဆဌမကော်မတီ (ဥပဒေဆိုင်ရာ) တို့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲဝင်သူများအတွက် တတိယနှင့် စတုတ္ထကော်မတီတို့သည် အရေးပါသည်။ မိမိတို့ နိုင်ငံအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံကြီးက ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အရှိန်အဟုန် ကောင်းမွန်စေရန်အတွက် တတိယ ကော်မတီတွင် တွန်းအားပေး လှုံ့ဆော်ကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အထွေထွေညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့များ၏ ထောက်ခံမှုရရှိပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များ အတည်ပြု ချမှတ်လာနိုင်ရန် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကို ချဉ်းကပ်လှုံ့ဆော် ကြရသည်။

သို့ရာတွင် တတိယကော်မတီတွင် စတုတ္ထကော်မတီမှာကဲ့သို့ တသီးပုဂ္ဂလများသည် အထွေထွေရေးရာ အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့်မိမိ နိုင်ငံအတွက် အရှိန်အဟုန်ကောင်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လာအောင် လှုပ်ရှားသူတို့သည် အထွေထွေ ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကို မိမိတို့နိုင်ငံ၏ ကိစ္စရပ်များကို တင်ပြပေးရန်အတွက် တွန်းအားပေးကြရသည်။ ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး

အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိနိုင်ငံ၏ အစိုးရအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်စေရန် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်း တင်သွင်းမည့် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ချဉ်းကပ်ရသည်။ မိမိတို့ ဖြစ်စေလိုသော ဆုံးဖြတ်ချက် စကားလုံးများနှင့် မူကြမ်းတင်သွင်းမည့် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က တင်သွင်းလိုသည့် စကားလုံးများအကြား ညှိနှိုင်းမှုများစွာ ပြုလုပ်ရတတ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂသုံး စကားလုံးများသည် တခုနှင့်တခု အဓိပ္ပာယ်မတိမ်းမယိမ်းရှိသလောက်နှင့် ကွဲပြားသောကြောင့် ထိုသို့ စကားလုံးများကို ညှိနှိုင်းရာတွင်ပင် အချိန်ကြာကြာ ညှိနှိုင်းရလေ့ရှိသည်။ အချိန်တည်းမှာပင် အခြားနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များအား မိမိနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပျက်နေသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံနေရမှု အခြေအနေများကို ကောင်းမွန်စွာ နားလည်စေရန် ချဉ်းကပ်စည်းရုံးရသည်။ ထိုမျှမက ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်း တင်သွင်းသည့်အခါတွင် ပါဝင်တင်သွင်းနိုင်အောင်၊ သို့မဟုတ် တင်သွင်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဝိုင်းဝန်းထောက်ခံပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် အတည်ပြုနိုင်အောင် စည်းရုံးရသည်။ တနိုင်ငံလျှင် တမဲသာပေးရသည့် အထွေထွေညီလာခံတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်တခုချမှတ်ရာ၌ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ မဲအရေအတွက်အများစုကို ရရှိရန် အရေးကြီးလှသည့်အတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များထံ ချဉ်းကပ်စည်းရုံးရန်လိုအပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် အထွေထွေညီလာခံကြီးမှ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခဲ့သည့် ကာလတလျှောက်တွင် တင်သွင်းခဲ့သော မူကြမ်းများကို ကန့်ကွက်သူမရှိ ထောက်ခံလေ့ရှိသော်လည်း အချို့နိုင်ငံ၏ ကိစ္စရပ်များတွင် ကန့်ကွက်သူနှင့် ထောက်ခံသူများ ရှိတတ်သဖြင့် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရလေ့ရှိသည်။

ချဉ်းကပ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသည့် မိမိနိုင်ငံ၏ အစိုးရနှင့် ရင်းနှီးသော၊ ဆက်ဆံမှု ရှိသော၊ နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကိုလည်း လစ်လျူရှု၍မရပေ။ ထိုနိုင်ငံများကိုလည်း ချဉ်းကပ်၍ ၎င်းတို့၏ သဘောထားများ ပြောင်းလဲလာစေရန် ချဉ်းကပ်သင့်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် အရှိန်အဟုန်ကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လာစေရန် သွားရောက်လှုံ့ဆော်သူများ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများ၊ နိုင်ငံတကာက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ထားရှိသော သဘောထားများကို ကျေညက်စွာ နားလည်ထားမှသာ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ် အများအပြားကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် အောင်အောင်မြင်မြင်နှင့်ချဉ်းကပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ညီလာခံအချိန်အတွင်းကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အများအပြားကို တွေ့ဆုံချဉ်းကပ်ရသည့်အတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်မည့်စာရွက်စာတမ်းများ၊ အထောက်အထားများ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ၊ ဓာတ်ပုံများကိုလည်း စုဆောင်းပြင်ဆင်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ မိမိတို့ သွားရောက်ချဉ်းမဝ်စည်းရုံးမည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များသည် မြန်မာနိုင်ငံအရေးကိစ္စ တခုတည်းသာမဟုတ်၊ အခြားသော ကိစ္စများစွာ ရှိသည်ကိုသတိပြုသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သွားရောက်မည့် သူများအနေဖြင့် ဆက်ဆံပြောဆိုရာတွင် ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ရန်လည်း လိုအပ်လှသည်။ ယခင်နှစ်များက ချမှတ်ခဲ့သော အထွေထွေညီလာခံကြီး၏ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များအား သေချာစွာလေ့လာထားရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အထွေအကြံရှိ၍ သံတမန်ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်သော အတွင်းရေးမှူး သို့မဟုတ် စီစဉ်သူတဦး ထားရှိနိုင်ပါက အချိန်တိုကျ၍ အောင်မြင်သော ချဉ်းကပ်မှုများ၊ အစည်းအဝေးများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်။

၆-(၂) လုံခြုံရေးကောင်စီ (Security Council)

လုံခြုံရေးကောင်စီကို အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်(၅)နိုင်ငံဖြစ်သော၊ အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ဆိုဗီယက်ပြင်သစ်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အပြင် အမြဲတမ်းမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင်(၁၀) နိုင်ငံဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည်။

အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅)နိုင်ငံတွင် ဗီတိုအာဏာရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဗီတိုအာဏာပေးခြင်းကြောင့်သာအမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အခြားအင်အားကြီး နိုင်ငံတို့ကို ကုလသမဂ္ဂတွင် ပါဝင်လာအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်း၏တာဝန်မှာ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ထိမ်းသိမ်းရေး၊ စစ်တားဆီးရေး၊ ကျူးကျော်မှုများကို တားဆီးအပြစ်ပေးရေးတို့ဖြစ်သည်။ အထွေထွေညီလာခံကဲ့သို့ကုလသမဂ္ဂ၏ ဌာနများသည် အစိုးရများကို၎င်းတို့အကြံပေးချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန် အကြံပေးပန်ကြားရုံသာ ပန်ကြားနိုင်သော်လည်း လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်ပါဝင်သော အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် တာဝန်ရှိရှိလုပ်ဆောင်ရမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်သည့် ပါဝါရှိသည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိအဖွဲ့တဖွဲ့ ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းတရပ်ကို ထောက်ခံမဲ (၉)မဲရရှိမှသာ အတည်ပြုနိုင်သည်။ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅)နိုင်ငံအနက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ဗီတိုအာဏာသုံးပြီးကန့်ကွက်ခဲ့လျှင် စုစုပေါင်း (၁၄)ရရှိစေကာမူ ဆုံးဖြတ်ချက်အထမမြောက်ပေ။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အစွဲရေးနှင့်တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ကိစ္စများတွင် ဗီတိုအာဏာသုံး၍ ကန့်ကွက်ခဲ့သည်ကို တွေ့သည်။ အာဖရိကန်နစ္စတန်တွင် စစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက ဗီတိုအာဏာသုံးမည်ပြုခဲ့သဖြင့် လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ဝင်ရောက်အရေးယူမှု မပြုနိုင်ခဲ့ပေ။ ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့သည် ဗီတိုအာဏာကိုသုံးခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း တိုင်ဝမ်ကျွန်း အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပွားခဲ့သည် ၁၉၇၂ ခုနှစ်ကတည်းမှစ၍ ဗီတိုအာဏာ နောက်ထပ်သုံးစွဲခြင်း မရှိခဲ့ချေ။ လုံခြုံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်း(၅)နိုင်ငံ၏ အားပြိုင်မှုများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးသစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် မကြာခဏတွေ့ရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးထက်ပင် ပိုမိုအာဏာရှိသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ပဋိပက္ခတခု ဖြစ်လာပါက လုံခြုံရေးကောင်စီက သိရှိလာအောင် တင်ပြနိုင်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် လုံခြုံရေးကောင်စီက ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော နိုင်ငံများကို ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းကြရန်ပန်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အခါ ထိုပြဿနာကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး(ICJ)သို့ တင်ပြ၍ ထိုတရားရုံးမှနေ၍ မည်သူမှန်သည်မည်သူမှားသည်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီက ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံများအပေါ် ကုန်သွယ်မှုများ ရပ်တန့်ပိတ်ဆို့ရန် ပင်လယ်လေကြောင်း၊ မီးရထားလမ်း၊ စာတိုက်၊ တယ်လီဖုန်း၊ ရေဒီယို အစရှိသည့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများ ပိတ်ဆို့အရေးယူရန် ပန်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုများမအောင်မြင်ပါက လုံခြုံရေးကောင်စီသည် ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေး တပ်များကို စေလွှတ်၍လုံခြုံရေးနှင့် စစ်မဲ့ဒုက္ခများတည်ဆောက်ရန် သို့မဟုတ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးရန်တာဝန်ပေး စေခိုင်းနိုင်သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခပါဝင် ပတ်သက်နေသော နိုင်ငံများအားလုံးကသဘောတူခွင့်ပြုမှသာ ကုလသမဂ္ဂငြိမ်းချမ်းရေး တပ်များကို စေလွှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အချို့အရေးကိစ္စများတွင် လုံခြုံရေးကောင်စီက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား စစ်ရေးအရ

ဝင်ရောက်ဖြန့်ဖြေပေးရန် အာဏာပေးနိုင်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကလည်း ထိုသို့အရေးကိစ္စဖြစ်ပေါ်လာပါက မိမိတို့ စစ်တပ်အင်အားများကို စေလွှတ်ကူညီရန်တာဝန်ရှိသည်။

အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သော နိုင်ငံများ၏ သက်တမ်းကို (၂)သက်မှတ်ထားပြီး သက်တမ်းတိုးခွင့်မရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ အမြဲတမ်းမဟုတ်သော နိုင်ငံများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ဆန္ဒမဲသုံးပုံနှစ်ပုံ အများစုရရန်လိုပြီး ဒေသဆိုင်ရာနိုင်ငံများက သဘောတူပါက အမြဲတမ်းမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်နိုင်သည်။ အလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ၏ အစီအစဉ်အတိုင်း လစဉ်ပြောင်းလဲတာဝန် ထမ်းဆောင်စေသည်။

စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီ(Economic and Social Council-ECOSOC)

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီကို အတိုကောက် အီကောဆော့ (ECOSOC)ဟု ခေါ်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဤကောင်စီသည် အထွေထွေ ညီလာခံပြီးလျှင် အကြီးဆုံးသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၄) ဦးပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင် လုပ်ငန်းကော်မရှင် (၆)ခု (Functional Commissions)၊ ဒေသကော်မရှင် (၅)ခု (Regional Commissions)၊ အမြဲတမ်းကောင်စီများ (Standing Committees)၊ အမြဲတမ်းကျွမ်းကျင်သူများအဖွဲ့ (Standing Expert Bodies)နှင့် ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများ (Specialized Agencies)တည်ရှိသည်။

လုပ်ငန်းကော်မရှင်များတွင် စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ လူဦးရေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ လူမှုဘဝတိုးတက်မြှင့်တင်ရေး ကော်မရှင်၊ အမျိုးသမီးများအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ ရာဇဝတ်မှုတားဆီးရေးနှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲသောဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကော်မရှင်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ သိပ္ပံနှင့်စက်မှုပညာ ကော်မရှင် စသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် (Commission on Human Rights) နှင့် အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာကော်မရှင် (Commission on the Status of Women)တို့မှာ ထင်ရှားသည်။

ဒေသဆိုင်ရာကော်မရှင်များတွင် အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ၊ အာဖရိကဒေသ၊ ဥရောပဒေသ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကာရော့ဘီယံဒေသ၊ အနောက်အာရှဒေသဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များရှိသည်။

အမြဲတမ်းကော်မတီများနှင့် အမြဲတမ်းကျွမ်းကျင်သူများအဖွဲ့တို့တွင်ရှိသော အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များကော်မတီ (NGO Committee)သည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ (ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို ဤစာအုပ်ပါ အစိုးရမဟုတ်သောအခန်းတွင် အကျယ်ကြည့်ပါ။)

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင်ရှိသော ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများတွင် အထူးပြုအေဂျင်စီများနှင့် ကုလသမဂ္ဂရပ်ပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်များအေဂျင်စီဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဤအထူးပြုအေဂျင်စီများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကွဲပြားသောဖွဲ့စည်းပုံ၊ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ပေါ်လစီနှင့်

လုပ်ငန်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization-ILO)၊ ကုလသမဂ္ဂ အစားအစာနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (Food and Agricultural Organization-FAO)၊ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအဖွဲ့ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO)၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီး (World Health Organization-WHO) တို့သည် အထူးပြုအေဂျင်စီများ ဖြစ်ကြသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးရံပုံငွေ အဖွဲ့ကြီး (International Monetary Fund) တို့သည်လည်း အထူးပြု အေဂျင်စီများဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ရံပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်များ အေဂျင်စီများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဆန္ဒဖြင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ကလေးသူငယ်များ ရံပုံငွေများအဖွဲ့ (United Nation Children's Fund-UNICEF)၊ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် (United Nations Development Program-UNDP)၊ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UN High Commissioner for Refugees-UNHCR) တို့သည် ကုလသမဂ္ဂ ရံပုံငွေနှင့် အစီအစဉ် အေဂျင်စီများဖြစ်သည်။

ဘဏ္ဍာထိန်းကောင်စီ (Trusteeship Council)

ဤကောင်စီသည် ယခင်ကိုလိုနီနယ်မြေများအား ကိုင်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိအောင် အခြားနိုင်ငံများကနေ၍ ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ပေးရန်အတွက် စီမံဆောင်ရွက်သော ကောင်စီဖြစ်သည်။ ၁၉၄၄ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကိုလိုနီနယ်မြေဟောင်းဖြစ်သည့် မိုင်ခရီးနီးယားကျွန်းစုမှ ပေါ်လအူကျွန်းလွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက်ပိုင်း ဤကောင်စီ၏ လုပ်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများကို ရပ်တန့်လိုက်ခဲ့သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင် အထွေထွေညီလာခံကခန့်အပ်ထားသော တရားသူကြီး (၁၅)ဦးပါဝင်သည်။ ထိုတရားသူကြီးများကို နိုင်ငံအလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းမဟုတ်ပဲ ထိုသူတို့၏ အရည်အချင်းများအလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် တစ်နိုင်ငံထဲမှ တရားသူကြီးနှစ်ဦး မဖြစ်စေရပါ။ တရားရုံးကို နယ်သာလန်နိုင်ငံ ဟားဒ်မြို့တွင် ရုံးစိုက်ပြီးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက နယ်စပ်ဒေသ အငြင်းပွားမှုများ၊ ငါးဖမ်းခွင့်၊ သဘာဝတွင်းထွက်ထုတ်ယူခွင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် ပဋိညာဉ်နှင့် ပတ်သက်သော အခြားလုပ်ငန်းများကို ပေးပို့တိုင်ကြားနိုင်သည်။ အထွေထွေညီလာခံက ဖြစ်စေ၊ လုံခြုံရေးကောင်စီကဖြစ်စေ ဤတရားရုံးထံ အကြံဉာဏ်များ တောင်းခံနိုင်သည်။

အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး (SECRETARIAT)

အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးများသည်ကုလသမဂ္ဂ၏ အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂတစ်လုံးတွင်ရှိသော ဝန်ထမ်းပေါင်း တသောင်းငါးထောင်အား စီမံအုပ်ချုပ်သည်။ ဌာနချုပ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံ နယူးယောက်မြို့တွင်ဖြစ်ပြီး အခြားဌာနများမှာ ဂျီနီဗာမြို့နှင့် ဝီယင်နာမြို့တို့တွင် အခြေစိုက်သည်။

အခန်း(၇) ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး အေဂျင်စီများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ကုလသမဂ္ဂတွင်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးအေဂျင်စီများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ သာမန်လူများအတွက်ရှုတ်ထွေးစရာဖြစ်သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများအနေနှင့်လေ့လာထားမှသာ ကုလသမဂ္ဂ၌ မိမိတို့အရေးကိစ္စများကိုလှုံ့ဆော်ရာတွင် အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂသည် နိုင်ငံတကာ၏ အစိုးရများဖြင့် စုစည်းထားသော အဖွဲ့တခုဖြစ်ပြီး တရားရုံးတရပ် မဟုတ်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အားနည်းမှုများရှိသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေးစံများကို နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ကြပ်မတ်ပေးနိုင်ရန် အနီးစပ်ဆုံးမှာ ကုလသမဂ္ဂသာ ဖြစ်သည့်အတွက် ကုလသမဂ္ဂမည်သို့ လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ ၎င်းကို သုံးသပ်ပြီးနောက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ကြီးကြပ်မှုများ၊ နည်းစနစ် ယန္တရားများကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်(Commission on Human Rights)

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၏ အောက်တွင်ရှိပြီး ထိုကောင်စီ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးရသည့် ကော်မရှင်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော အစီအစဉ်များနှင့် ပေါ်လစီသစ်များအတွက် အဆိုတင်သွင်းခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ရေးအတွက် အကူအညီလိုအပ်သော နိုင်ငံများကို အကြံဉာဏ်များနှင့် နည်းပညာ အကူအညီများပေးခြင်း၊ ယင်းရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေသော ကဏ္ဍများအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစံများကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။ အခြားစာချုပ်စာတမ်းများကို လက်မှတ်ထိုးသည်ဖြစ်စေ၊ မထိုးသည်ဖြစ်စေ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ လူ့အခွင့်အရေးစံများကို လိုက်နာရန်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း၏ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်မှ ဆင်းသက်လာသော ဤလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနက် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သောစာချုပ်များကို လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကိုပါ ဝေဖန်နိုင်သော အာဏာရှိသည့် အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကိုစီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီက ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ယနေ့တိုင် နှစ်စဉ် ဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်၍ လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်း များကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသည်။ မူလက ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် (၁၈)နိုင်ငံဖြင့် စတင်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် (၅၃)နိုင်ငံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှာ ရာသက်ပန်မဟုတ်ဘဲ (၃)နှစ်လျှင်တကြိမ် ရွေးကောက်သည်။ ရွေးကောက်ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂနည်းစနစ်အတိုင်း ဒေသအလိုက်ခွဲခြားထားသော

နိုင်ငံများ၏ခွဲတမ်းစနစ်အရ အာဖရိကဒေသမှာ (၁၅)ဦး၊အာရှဒေသမှ (၁၂)ဦး၊ အရှေ့ဥရောပဒေသမှ (၅)ဦး၊ တောင်အာဖရိကဒေသမှ (၁၁)ဦး၊ အနောက်ဥရောပနှင့် အခြားဒေသဟုသတ်မှတ်ထားသော ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊နယူးဇီလန်နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများမှ (၁၀)ဦး စသဖြင့် ရွေးကောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၏ စည်းမျဉ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ လုပ်ဆောင်ရသည်။ ငွေကြေးကိစ္စနှင့် ဆိုင်သော အဆိုပြုချက်များ၊ အကြံပြုချက်များ၊ ငွေစာရင်းနှင့် အစီအစဉ်များကိုလည်းစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီက အမြဲတမ်းပြန်လည် သုံးသပ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်က နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများချမှတ်သည့် အဖွဲ့ပုံစံမျိုးမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်မျိုးစုံကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်သော ပုံစံမျိုးသို့ တဖြည်းဖြည်းချင်း ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှစတင်၍ ရဝမ်ဒါနှင့် ယခင်ယူဂိုစလားဗီးယား နိုင်ငံများကဲ့သို့သော လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေ ဆိုးဆိုးဝါးဝါး ဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံများနှင့် ပတ်သက်၍အထူးဆွေးနွေးမှု အစည်းအဝေးများ ကျင်းပခဲ့သည်။ ယခုအခါကော်မရှင်သည်လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်း အကြံပေးချက်များ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်များမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်း တိုင်ကြားမှုများကို လက်ခံဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ဖွဲ့စည်းပုံ

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၅၃)နိုင်ငံသည် ကော်မရှင်၏ များပြားလှသောလုပ်ငန်းများ အားလုံးကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏အောက်တွင် အလုပ်အဖွဲ့များ၊နိုင်ငံအလိုက်လူ့အခွင့်အရေး အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ၊ ကဏ္ဍအလိုက် လူ့အခွင့်အရေး အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများအပြင် လွတ်လပ်၍ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဆက်ကော်မရှင် (Sub-Commission) တို့ကိုဖွဲ့စည်းခန့်အပ်ထားသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အောက်ရှိအလုပ်အဖွဲ့များ-

- အတင်းအကြပ်ဆန္ဒမပါဘဲပျောက်ဆုံးမှုဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Enforced or Involuntary Disappearance)
- တရားလက်လွတ် ဖမ်းဆီးထိမ်းသိမ်းမှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့(WorkingGroup onArbitrary Detention)
- ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on the Rights Development) တို့ ပါဝင်သည်။

ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် နိုင်ငံအလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ ခန့်အပ်၍ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်လေ့ရှိသည်။ ယခုအချိန်အထိ အာဖရိကတိုက်၊ ပါပူဝါနယူးဂီနီယား၊ မြန်မာ၊ ကမ္ဘာဒီးယား၊ ကျူးဘား၊ အယ်လ်ဆာပေးဒိုး၊ အီကွေဒိုး၊ ဂွါတီမာလာ၊ ဟေတီ၊ အီရတ်၊အီရန်၊ယူဂိုစလားဗီးယား၊ပိုလန်၊ဆိုမားလီးယား၊တိုဂို၊ ပိုလေးဗီးယား၊ဘရွမ်ဒီ၊ ရိုးမေးနီးယား၊

ပါလက်စတိုင်း၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်နှင့် ဇိုင်ယားနိုင်ငံတို့အတွက် အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်စေလွှတ်ခဲ့သည်။

ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် ကဏ္ဍအလိုက် အထူးကိုယ်စားလှယ်များ (thematic procedures) ခန့်အပ်ခြင်းကိုလည်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ယခုအချိန် အထိ တရားလက်လွှတ်သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းကြေးစားစစ်သားများသုံးခြင်း၊ ဘာသာရေးအရ ဖိနှိပ်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များအား ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊ လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုနှင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း၊ တရားရေးဆိုင်ရာယန္တရားလွတ်လပ်မှု၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှု၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်း စသည်ကဏ္ဍများဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်များကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ထို့အပြင် ဆန္ဒမပါဘဲ ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ မတရားချုပ်နှောင်ခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်နှင့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ အကြောင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ စုံစမ်းရန် အလုပ်အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ပြည်တွင်း၌ အခြေတကျ မနေထိုင်ရသော သူများ (Internally Displaced Persons) တို့အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အထူးကိုယ်စားပြု (Special Representative) တဦးကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ထိုတာဝန်ရှိသူများက ကော်မရှင်ထံသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းစေသည်။ နိုင်ငံအလိုက် တင်သွင်းခြင်း မဟုတ်ဘဲ အကြောင်းအရာ ကဏ္ဍအလိုက် တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအလိုက်နှင့် ကဏ္ဍအလိုက် ခန့်အပ်ထားသော အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိထံသို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက လှုံ့ဆော်ခြင်း၊ လိုအပ်သောသတင်းများကို ထောက်ပံ့ခြင်းများ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။

ကော်မရှင်အောက်တွင် နောက်ထပ်ဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့အစည်းမှာ ဆပ်ကော်မရှင်ဖြစ်သည်။ဆပ်ကော်မရှင်သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်အောက်ရှိတခုတည်းသောကော်မရှင်ဖြစ်ပြီးအမည်အပြည့်အစုံမှာ လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားမှုကို တားဆီးရေးနှင့်ဆောင်ရွက်ရေး ဆပ်ကော်မရှင်(Sub-Commission on the Prevention of Discrimination and the Protection of Minorities)ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်၏လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများ လုပ်ဆောင်မှုကို အဓိကအထောက်အကူပြုသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ဆပ်ကော်မရှင်အကြား ကွာခြားချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဆပ်ကော်မရှင်ကို လွတ်လပ်၍ ကျွမ်းကျင်သူ (၂၆)ဦးနှင့်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို (၂၆) ဦးကို(၄)နှစ် သက်တမ်းစနစ်ဖြင့် ကော်မရှင်က ရွေးချယ်လေ့ရှိပြီး တဦးနှင့်တဦးသက်တမ်း ကုန်ဆုံးသည့်နှစ်များလည်း မတူကြပေ။ ထိုသို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို ကိုယ်စားမပြုသည့် လွတ်လပ်ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၏ နိုင်ငံရေးအရတိုက်ရိုက်ပါဝင် စွက်ဖက်မှုမှ ကင်းဝေးသည်။ သို့သော် ဆပ်ကော်မရှင်ရှိ အဖွဲ့ဝင်များကို ၎င်းတို့၏ အစိုးရအသီးသီးက အမည်စာရင်းတင်သွင်းကြရလိုက်သဖြင့်လွတ်လပ်၍ ကျွမ်းကျင်သူများသည် လက်တွေ့တွင် မည်မျှလွတ်လပ်သနည်း ဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ်စရာပင်။ အချို့မှာ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများတွင်အစိုးရဝန်ထမ်းများပင် ဖြစ်နေတတ်သည်။

ဆပ်ကော်မရှင်သည်နှစ်စဉ်ဩဂုတ်လတွင် (၄)ပတ်ကြာ အစည်းအဝေး ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုအစည်းအဝေးများသို့လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေကြသောအစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့ပေါင်းများစွာ တက်ရောက်၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးကြသည်။

ဆပ်ကော်မရှင်အောက်တွင် အလုပ်အဖွဲ့ (၄)ခုရှိပြီး ထိုအလုပ်အဖွဲ့များသည် ဆပ်ကော်မရှင်အစည်းအဝေးမတိုင်မီ တွေ့ဆုံကြသည်။ ယင်းအလုပ်အဖွဲ့ (၄)ခုမှာ-

(၁) မူရင်းဌာနေလူမျိုးများဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Indigenous Populations-WGIP)

(၂) ကျွန်ုပ်တို့ဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Slavery)

(၃) ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Communication)

(၄) ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Detention) တို့ဖြစ်သည်။

ပထမအလုပ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံခြင်းနှစ်ခုသို့ လူအများတက်ရောက်ဆွေးနွေးနိုင်သော်လည်း တတိယတခုမှာ တံခါးပိတ် ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်သည်။ တတိယ အလုပ်အဖွဲ့သည် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် ဆပ်ကော်မရှင်တို့ထံသို့ တင်သွင်းလာသော လူတဦးတယောက်ချင်းစီ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှု တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံစစ်စစ်သော အလုပ်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

၁၉၇၀ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြဌာန်းလိုက်သော ကုလသမဂ္ဂ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၅၀၃ အရ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အစိုးရ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သောအကြောင်းအရာ များကို ကုလသမဂ္ဂသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်ကို (၁၅၀၃ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း)ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့်တဦးချင်းတိုင်ကြားမှုကို လက်ခံအရေးယူ ဆောင်ရွက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဖြစ်သဖြင့် ထူးခြားသောနည်းလမ်းဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း အဆင့်ဆင့်စစ်ဆေးပြီးမှ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် အားနည်းချက်များစွာရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထိုသို့ တိုင်ကြားရာတွင် လူတဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့ကဖြစ်စေ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ကိုယ်တိုင်ခံစားရသူဖြစ်စရာမလိုပါ။ သို့သော် သတင်းစာ၊ သတင်းများအပေါ် အခြေခံ၍ တိုင်ကြားမှု မဖြစ်စေရပါ။ တိုင်ကြားမည့်သူသည် အမည်မဖော်ဘဲ တိုင်ကြား၍ မရပါ။ တိုင်ကြားသည့်အမှုကို နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားစီရင်ထုံးများက ဖြေရှင်းပေးရန် မစွမ်းသာသော အဖြစ်မျိုးဖြစ်ရမည်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ဖြေရှင်းမှုသည်ကျူးလွန်ခံရသူအတွက် အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် မဖန်တီးနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ရမည်။ ကျူးလွန်သော အစိုးရအပေါ် ပုတ်ခတ်စော်ကား ပြောဆိုခြင်း ပါဝင်ပါကလည်းထိုတိုင်ကြားချက် အထမြောက်မည် မဟုတ်ပါ။

ထိုသို့ တိုင်ကြားမှုများကို အလုပ်အဖွဲ့၏တာဝန်ခံက လက်ခံသည်။တိုင်ကြားစာ ပေးပို့သူထံသို့ တိုင်ကြားမှုကို လက်ခံရရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြု ပြန်စာပေးပို့သည်။ ထိုတိုင်ကြားမှု မိတ္တူကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရသို့ ပေးပို့ပြီး မေးခွန်းများထုတ်ရသည်။ ထို့နောက် ထိုတိုင်ကြားမှုနှင့် ပတ်သက်သော အနှစ်ချုပ်တင်ပြချက်ကို လစဉ်လတိုင်းအထူးလျှို့ဝှက်စွာဖြင့် ဆပ်ကော်မရှင်တွင် ထိုက်စွာအား ဆက်လက်ကိုင်တွယ်သည့်သူထံ အစီရင်ခံရသည်။ ထို့နောက် အလုပ်အဖွဲ့ဝင် (၅)ဦးသည် တနှစ်လျှင်တကြိမ် တွေ့ဆုံပြီး ထိုတိုင်ကြားချက်များကို လေ့လာစစ်ဆေးသည်။ တိုင်ကြားချက်များနှင့် အစိုးရထံမှ တုံ့ပြန်ချက်များအပေါ်မူတည်၍ အလုပ်အဖွဲ့သည် ထိုတိုင်ကြားမှုသည် အမှန်တကယ် ကြီးကြီးမားမားလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဟုတ်မဟုတ်ကို မဲခွဲ၍ ဆုံးဖြတ်သည်။

အမှန်တကယ်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါက ထိုတိုင်ကြားချက်ကို ဆက်လက်စစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် တိုင်ကြားမှုများကို မဲဆန္ဒဖြင့် ကော်မရှင်ထံသို့ ဆက်လက်တင်သင့်ပြီး မတင်သင့်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ ကော်မရှင်အနေဖြင့် ထိုသို့တင်သွင်းလာသော တိုင်ကြားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုတိုင်ကြားချက်ကို ပယ်ချခြင်း၊ နောက်တစ်နှစ်ကျမှ စဉ်းစားဆောင်ရွက်ရန် ဆိုင်းငံ့လိုက်ခြင်း၊ ဖြစ်ပျက်သည့် အမှုကိစ္စတစ်ခုလုံးကို လေ့လာခြင်း (thorough study)၊ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက သဘောတူပါက ကော်မရှင်သည် အထူးကော်မတီ (Ad hoc) ဖွဲ့စည်း၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုသို့တိုင်ကြားမှုကို လက်ခံစစ်ဆေးနေသော ကာလတစ်ခုလုံး ထိုအမှုများအကြောင်းကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်းမရှိရန် အထူးစည်းကမ်းသတ်မှတ်ထားသည်။ တိုင်ကြားသူကိုလည်း တိုင်ကြားမှုသည် မည်သည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိနေကြောင်းကိုလည်း အသိပေးခြင်းမရှိပေ။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရကို အသိပေးခြင်း၊ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်သော အချက်များကို ဖြေကြားရန် ဖိတ်ကြားခြင်းတို့ကိုသာ လုပ်ဆောင်သည်။ ဖြစ်ပျက်သည့် အမှုကိစ္စတစ်ခုလုံးကို လေ့လာခြင်းကို ၁၉၇၀ ခုနှစ်မှစ၍ ယူဂန်ဒါ(Uganda) နှင့် ကူနီးယား (Equatorial Guinea) နှစ်နိုင်ငံတွင်သာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ဖူးသည်။ အထူးကော်မတီ (Ad hoc) ဖွဲ့စည်း၍ စေလွှတ်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းကို လုပ်ဆောင်လေ့မရှိပေ။ မေးခွန်းများ ပေးပို့ခြင်း၊ အစိုးရထံ ဆက်သွယ်ရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်က တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်စေခြင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ ဝန်ထမ်းအား ထိုနိုင်ငံသို့စေလွှတ်ခြင်း၊ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ ခန့်အပ်၍စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းတို့ကိုသာ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။

တိုင်ကြားမှုကိုလက်ခံသည်။

အကယ်၍ တိုင်ကြားမှုသည် သတ်မှတ်ထားသော အချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည်ဆိုပါက လက်ခံစဉ်းစားသည်။ သို့သော်လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအောက်တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မဟုတ်သေးချေ။ ယခုအဆင့်မှစတင်၍ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရသို့ ထိုတိုင်ကြားမှုနှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကိုဖြေဆိုရန် မေးခွန်းများပေးပို့သည်။

ဇူလိုင်လ။ ဆက်လက်မရှင်အောက်ရှိ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်(၅)ဦးတို့ကထိုတိုင်ကြားမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး "အမှန်တကယ် ပြင်းထန်စွာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု"မြောက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ပါက ဆက်လက်မရှင်ထံ တင်ပြသည်။

ဩဂုတ်လ။ ဆက်လက်မရှင်က ထိုအမှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်သည်။ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ကို ပြန်ကြားသည်။ အကယ်၍ထိုအမှုထင်ရှားပါကလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ထံတင်ပြသည်။

ဖေဖော်ဝါရီ-မတ်လ။ ကော်မရှင်၏ အလုပ်အဖွဲ့ကနေ၍ ကော်မရှင် ညီလာခံမစတင်ခင် ထိုအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်သည်။ ထိုအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကော်မရှင်အား မည်သို့ အရေးယူသင့်ကြောင်း အကြံပေး တင်ပြသည်။

မတ်-ဧပြီလ။ ကော်မရှင်ညီလာခံအတွင်း ထိုအမှုနှင့်ပတ်သက်၍ လျှို့ဝှက်စွာ စဉ်းစားသုံးသပ်သည်။ သို့သော် ပါဝင်ပတ်သက်သော အစိုးရများကို ထိုအမှုနှင့်ပတ်သက်၍ တင်ပြဖြေရှင်းရန် ဖိတ်ခေါ်သဖြင့် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများ ပါဝင်နိုင်သည်။

အမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ကျူးလွန်ခြင်းမမြောက်သောနိုင်ငံ၏ အမည်များ၊ ဆက်သွယ်လက်စဉ်းစားသုံးသပ်နေသော နိုင်ငံ၏အမည်များကို ထုတ်ပြန်သည်။ တစ်ခါတရံထိုအမှုများကိုအခြားသူများသိအောင် ကြေညာခြင်း များလုပ်ပြီးကော်မရှင်တွင် လူသိရှင်ကြား ဆွေးနွေးရန်အကြောင်းများ ဖြစ်လာလေ့ရှိသည်။

အကယ်၍ တိုင်ကြားမှုသည် သတ်မှတ်ထားသော အချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိပါက နောက်အဆင့်သို့ မတက်တော့ဘဲတိုင်ကြားမှု ရပ်ဆိုင်းသွားသည်။

"အမှန်တကယ် ပြင်းထန်စွာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု"မမြောက်ဟု ဆုံးဖြတ်ပါက ထိုအမှုကို ပယ်ချခြင်း သို့မဟုတ် နောက်တနှစ်အထိ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း ပြုလုပ်သည်။

အကယ်၍ ထိုအမှုသည် ထင်ရှားမှုမရှိဟု သုံးသပ်ပါက ထိုအမှုကို ပယ်ချခြင်း သို့မဟုတ် နောက်တနှစ်အထိ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း ပြုလုပ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံ

ခြောက်ပတ်ကြာမြင့်သော လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံကို နှစ်စဉ်မတ်လလည်မှ ဧပြီလကုန်အထိ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၊ ဂျီနီဗာမြို့တွင် ကျင်းပသည်။ ညီလာခံတွင် ပထမဦးဆုံး ကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌတဦး၊ ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ သုံးဦးနှင့် မှတ်တမ်းတင်တဦးကို ရွေးချယ်တင်မြောက်သည်။ ထို့နောက် ညီလာခံအစီအစဉ်နှင့်အချိန်ဇယားတို့ကို သတ်မှတ်ကြသည်။

ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ညီလာခံ မစတင်မီနှင့် ညီလာခံအတွင်းတွင် ၎င်းလက်အောက်ရှိ အလုပ်အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးနှင့်တွေ့ဆုံသည်။ ညီလာခံမစတင်မီ တွေ့ဆုံသောတွေ့မှုကို (Pre-sessional Working Group Meeting)ဟုခေါ်ပြီး ညီလာခံအတွင်းအလုပ်အဖွဲ့များနှင့် တွေ့ဆုံမှုများကို (Sessional Working Group Meetings) များဟုခေါ်သည်။ အချို့လုပ်ငန်းအဖွဲ့များ၏ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများတွင် လူအများ ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံသို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပြင် အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့များ တက်ရောက်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံကိုလုပ်ငန်းစဉ်များ

ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးမည့် ခေါင်းစဉ်ကိစ္စများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၏ ကိုယ်စားလှယ်က မိတ်ဆက်ကြေညာပြီး ထိုခေါင်းစဉ်များနှင့်ပတ်သက်သော နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းနှင့် စာရွက်စာတမ်းများကို တင်ပြသည်။ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများ၏ နိုင်ငံအလိုက် သို့မဟုတ် ကဏ္ဍအလိုက် အစီရင်ခံစာများကို ခေါင်းစဉ်များမဆွေးနွေးခင် တင်ပြလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးက ခေါင်းစဉ်ကို မိတ်ဆက်ပေးပြီး ကော်မရှင် မဟုတ်သော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားပြုသူများ၏

ကိုယ်တိုင်ဝင်ရောက်ပြောဆိုတင်ပြခြင်း(Intervention)ကို ပြုလုပ်သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေး ကဏ္ဍတစ်ခုအကြောင်းအစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ဝေဖြန့်ချိနိုင်သည်။ ထိုသို့ပြောဆိုခံရသော နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း ထိုပြောဆိုချက်များအပေါ် ပြန်လည်ချေပခွင့်ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ထိုခေါင်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက မူကြမ်းတင်သွင်း၍ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များက မဲဆန္ဒပေးကာဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သော နိုင်ငံများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းကို ပူးတွဲတင်သွင်းနိုင်သော်လည်း မဲပေး၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးရာတွင် ပါဝင်ခွင့်မရှိပေ။ ထိုသို့ ကော်မရှင်က ချမှတ်လိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကော်မတီက အတည်ပြုရန် လိုအပ်သည်။

ရှင်းလင်းရမည်ဆိုလျှင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးသည့်အခါ ပထမဆုံးယခင်နှစ်များက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ နောက်ခံအကြောင်းအချက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ ရေးသားထားသောစာရွက်စာတမ်းများဖြင့် စတင်ဖွင့်လှစ်လိုက်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခံရသည့် အထူစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိက သူ၏အစီရင်ခံစာကို တင်ပြသည်။ ထို့နောက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးက မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်၍ တင်ပြဆွေးနွေးမည့် အစီအစဉ်များကို ဖတ်ကြားပြီးနောက် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များက မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အကြောင်းအရာအလိုက် တင်ပြဖတ်ကြားကြသည်။ ထိုသို့ ကိုယ်တိုင်ဝင်ရောက် ပြောဆိုခြင်းအပေါ် မြန်မာနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်က ပြန်လည်ချေပ ပြောဆိုနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ညီလာခံတွင် နိုင်ငံအချင်းချင်း တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းတွန်းအားပေး လှုံ့ဆော်ခြင်းများကို လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည်အထွေထွေညီလာခံကြီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအထိ အရှိန်ကောင်းသည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများသည် ကော်မရှင်ညီလာခံ အတွင်း မိမိတို့တိုက်ပွဲဝင်နေသောအရေးကိစ္စများအတွက် ကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များအနက် ဤလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ၎င်း၏အထောက်အကူပြု ဆပ်ကော်မရှင်တွင်သာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ တိုက်ရိုက်ပါဝင်လှုပ်ရှားနိုင်သည့်အတွက် ထူးခြားသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် လူ့အခွင့်အရေး အစီရင်ခံစာများကို ပြုစုရေးသားထုတ်ဝေပြီး တင်ပြနိုင်ရုံမက မိမိတို့တင်ပြသောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာ ကဏ္ဍများအပေါ် စိတ်ဝင်စား ထောက်ခံလိုစိတ်ရှိသည့် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ၏ ရှေ့မှောက်တွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ အစီရင်ခံစာတင်ပြနိုင်သည်။ ထို့ပြင်မိမိတို့ ချမှတ်စေလိုသော ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်စေရေးအတွက် တွန်းအားပေး တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်မှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံကို နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များသာ တက်ရောက်နိုင်သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်တွင် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ သာမက အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များပါ ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်သောကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသော ကုလသမဂ္ဂ၏ ညီလာခံတစ်ခုဟု ဆိုနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများသည် ဤလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် ညီလာခံကို လစ်လျူရှုထား၍မရပေ။ အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သကဲ့သို့ ဤလူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင်လည်း လှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အထွေထွေညီလာခံတွင် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့များကိုသာ ချဉ်းကပ်၍မြန်မာနိုင်ငံ အပေါ် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် ဆောင်ရွက်ရသော်လည်း ဤလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် ညီလာခံတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များကိုပါ ချဉ်းကပ်စည်းရုံးရသည်။ မြန်မာပြည်၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအကြောင်းကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအနေနှင့် ကောင်းစွာသိရှိပြီး လိုအပ်သော အချက်အလက်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ရန်၊ ညီလာခံအတွင်း ကိုယ်တိုင်ဝင်ရောက် ပြောဆိုမှုများ လုပ်ကိုင်ရန်အတွက် တွန်းအားပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရသည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ကို ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့ တဖွဲ့ဖွဲ့က တာဝန်ယူပြီး ကိုယ်စားပြုခွင့် (Accreditation) ပေးပါက ညီလာခံသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျတက် ရောက်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့က ပေးထားသည့် ကိုယ်စားပြုခွင့်ဖြင့် ညီလာခံတွင်မိမိကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက်ပြောဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများစစ်အစိုးရကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၏ လိမ်လည်ထွက်ဆိုချက်များကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ တင်ပြထောက်ပြနိုင်သည်။ မိမိတို့ ချမှတ်စေလိုသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန် အတွက် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် စိတ်ဝင်စားထောက်ခံသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များမှတစ်ဆင့် တွန်းအားပေးစည်းရုံး လှုံ့ဆော်နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့်မြန်မာနိုင်ငံအရေးကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ညီလာခံတွင် သွားရောက်လှုံ့ဆော်ကြမည့် သူများသည်အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များကိုလည်း ဂရုတစိုက်လှုံ့ဆော်နိုင်အောင် ကြိုးပမ်းပြင်ဆင်ရမည်။ မည်သည့်အဖွဲ့များသည် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ရရှိသည်၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်တွင် လေးစားမှုမည်မျှရှိထားသည်၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိလူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံနေရမှုမျိုးစုံတွင် မည်သည့်ကိစ္စကိုပိုမို၍ စိတ်ဝင်စားသည်၊ ထို့အတွက်ကြောင့် မည်သည့်အထောက်အထား၊ အစီရင်ခံစာ၊ ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းများကို ယူဆောင်သွားရမည် စသည်ဖြင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း ရာပေါင်းများစွာ တက်ရောက်သောညီလာခံဖြစ်သည့်အတွက် တဖွဲ့ချင်းဆီကို လိုက်လံစည်းရုံးလှုံ့ဆော် ရန်မလွယ်ကူလှချေ။ ထို့ကြောင့် ညီလာခံကျင်းပနေစဉ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို အဖွဲ့အစည်းများပိုမိုသိရှိနည်းလည်လာစေရေးအတွက် ဟောပြောပွဲများ၊ ဓာတ်ပုံနှင့် ဗီဒီယိုပြပွဲများ ပြုလုပ်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်သင့်သည်။ မသွားရောက်မည် မည်သည့်အဖွဲ့က မိမိအား ကိုယ်စားခွင့်ပြုမည်၊ မည်သည့်အကြောင်းအရာကို ဦးစားပေးတင်ပြမည်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် မည်သည့်အချက်များကို ပါဝင်စေချင်သည် စသည်တို့ကို ပြင်ဆင်ထားမှသာ တိုတောင်းသည့် ရက်သတ္တပတ် (၆)ပတ်ကြာညီလာခံအတွင်း အောင်မြင်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင်ဝင်ရောက်ပြောဆိုခြင်း ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက ပြောဆိုမည့်ပြောဆိုချက် (၅)မိနစ်မှ (၁၀)မိနစ်ကာလစာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်သည်။ မလိုအပ်သောအချက်များ၊ အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ပြောကြားချက်များ မပါဝင်စေဘဲ တိကျခိုင်လုံသော အချက်များ၊ အရေးအသားများဖြင့်သာ ရေးသားပြောဆိုသင့်သည်။ မိမိပြောဆိုသည့်အချိန်မတိုင်မီ ပြောဆိုမည့် စာရွက်ကို မိတ္တူကူးထားပြီး သတင်းနှင့် ပြန်ကြားရေးတာဝန်နှင့် ညီလာခံအခန်းတာဝန်ဆောင် ကြိုတင်ဖြန့်ဝေထားနိုင်ပါက နေ့စဉ်သတင်းထုတ်ပြန်ချက်တွင် ပါဝင်နိုင်ပေမည်။ ထို့ပြင် ဘာသာပြန်များအနေနှင့်ကြိုတင်လေ့လာထားနိုင်သဖြင့် အကောင်းဆုံးဘာသာပြန်နိုင်ရန်

အထောက်အကူပြုပေးမည်။ ထိုသို့ ပြောဆိုချက်သာမကထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ သီးခြားထုတ်ပြန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ထားပါက ထိုထုတ်ပြန်ချက်များကိုလည်း မိမိပြောဆိုမည့်စာရွက်နှင့် ပူးတွဲ၍ ဖြန့်ဝေနိုင်သည်။ ဖတ်ကြားရာတွင်လည်း ပဏာမအနေဖြင့် ညီလာခံဥက္ကဋ္ဌအပေါ် သူ၏ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရမှုအားချီးကျူးဂုဏ်ယူကြောင်းဖြင့် စတင်ပြီး မိမိပြောဆိုချက် များကိုမမြန်လွန်း၊မနှေးလွန်း ဖတ်ကြားသင့်သည်။

အခြားစာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များ

ကုလသမဂ္ဂတွင် ရေးသားထားသော သဘောတူစာချုပ်များကို အခြေခံပြီး ဖွဲ့စည်းထားသည့် စာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များတွင် သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကော်မတီများ ပါဝင်သည်။

ထိုစာချုပ်ကော်မတီများသည်အကြမ်းအားဖြင့် နိုင်ငံများက တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း၊ အစီရင်ခံစာ အချက်များကို လေ့လာ၍ စောင့်ကြပ်ခြင်း၊ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများကို ပြဿနာအားအသိအမှတ်ပြုလာ အောင်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် သတင်းဖလှယ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်သည်။

ထင်ရှားသော စာချုပ်ကော်မတီများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များမှာ-

-လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ-နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်(International Covenant on Civil and Political Rights)

-စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ-စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)

-လူမျိုးရေး၊ ဖိနှိပ်မှုမျိုးစုံ ပပျောက်ရေး ကော်မတီ- လူမျိုးရေး ဖိနှိပ်မှုမျိုးစုံ ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ် (International Covention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)

-သုံးဦးကော်မတီ-အသားအရောင်ခွဲခြားသော ရာဇဝတ်မှု ချုပ်ငြိမ်းရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးကော်မတီ (International Covention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid)

-အမျိုးသမီးများအားနည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ဖျက်သိမ်းရေးကော်မတီ- အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

-ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကော်မတီ- ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Rights of Child)

-ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးကော်မတီ - ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention Against Torture)

-ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများ အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးကော်မတီ- ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများ အခွင့်အရေးကာကွယ်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families)

ထိုစာချုပ်ကော်မတီများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ တခုနှင့်တခု တူညီမှုမရှိပေ။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်နိုင်မှုမှာလည်းမတူညီပေ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကို စိတ်ဝင်စားသည့် ကုလသမဂ္ဂ အခြားဌာနများ

အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင် (The Commission on the Status of Women)

အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်သည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသော လုပ်ငန်းကော်မရှင် (၉) ခုအနက် တခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ (၁၉၄၇)ခုနှစ်တွင် စတင်ထူထောင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၏ တာဝန်မှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံသားရေးနှင့် ပညာရေးနယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ မြင့်မားစေရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများ၊ အကြံပေးချက်များအား စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီသို့ ပြင်ဆင်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးနယ်ပယ်ထဲတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတန်းတူအခွင့်အရေး ရရှိရေးအတွက် ချက်ချင်းဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သော ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်၍ အကြံဉာဏ်များလည်း ပေးနိုင်သည်။

နောက်ပိုင်းတွင်ကော်မရှင်၏တာဝန်များ ပိုမိုကျယ်ပြန့် အားကောင်းလာခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများသတ်မှတ်ရေး၊ ဆက်သွယ်မှုလုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး၊ အထွေထွေ အကြံပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ရေးတို့အထိ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ ကော်မတီသည် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် လက်ထပ်ပြီးသော အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ဆိုင်ရာ စာချုပ်တို့ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံ (၄)ခုကို မကွာစီကန်စီတီး၊ ကိုပန်ဟန်နိုင်ရီဘီနှင့် ဘီဂျင်းမြို့တို့တွင် အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ မူလ စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်က ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် (၁၅)ဦးရှိရာမှ နောက်ပိုင်းတွင် (၄၅)ဦးအထိ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ထိုကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများကို ကိုယ်စားပြုသည်။

-ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး

ဖော်ပြခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်အခြေခံအဖွဲ့များနှင့် စာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များအပြင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဌာနမှာ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UN High Commissioner for Human Rights) ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို ထိုကဲ့သို့ မဟာမင်းကြီးရုံးမျိုး ဖွင့်လှစ်ပြီး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် ကာလအတန်ကြာကပင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် နိုင်ငံအများအပြား၏ထောက်ခံမှု နည်းပါးမှုကြောင့် ၁၉၉၃ခုနှစ် ဝီယင်နာမြို့တွင် ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံကျင်းပသည့်တိုင်အောင် အကောင်အထည်ပေါ်လာခြင်းမရှိပေ။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များအကြား အချေအတင်ပြောဆိုမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးနောက်ဆုံးမှ "ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ လူ့အခွင့်အရေးရာ လုပ်ငန်းများကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ဖွဲ့စည်းရန် "ဆိုသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ညီလာခံ၏ ကြေညာချက်တွင် ထည့်သွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ အထွေထွေညီလာခံအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၀)ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ဖွဲ့စည်းရန် ကန့်ကွက်မဲမရှိဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၀ (၃၁) ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်က အီဂျေဒိုးနိုင်ငံမှ မစ္စတာဂျီဇ် အာယာလက်ဆို (Mr. Jose Ayala-Lesso) ကို ပထမဦးဆုံးသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပြီး ဧပြီလ (၅)ရက်နေ့တွင် တာဝန်များထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ လက်ရှိလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးမှာ မေရီရော်ဘင်ဆင်(Mary Robinson) ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကိုဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်ပြီး နယူးယောက်မြို့တွင် ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေးရုံးတစ်ရုံး ဖွင့်လှစ်ထားရှိသည်။ မဟာမင်းကြီး၏ သက်တမ်းကို (၄)နှစ်သက်တမ်း သတ်မှတ်သည်။ ကျွမ်းကျင်သော ဝန်ထမ်းများဖြင့် ပေါ်လစီနှင့် လမ်းညွှန်မှုများ သတ်မှတ်ဖော်ပြခြင်း၊ အစိုးရများနှင့် စုပေါင်းဆက်ဆံလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ကြေညာချက်နှင့် အစီရင်ခံစာများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများတွင် ပါဝင်တက်ရောက်ခြင်း၊ သတင်းဌာနများနှင့်ဆက်ဆံခြင်း စသည်တို့ကိုဆောင်ရွက်နေသည်။

-လူ့အခွင့်အရေးဌာနကြီး (Center for Human Rights)

နောက်ဌာနတခုမှာကုလသမဂ္ဂတွင် အရေးပါသော လူ့အခွင့်အရေးဌာနကြီးဖြစ်သည်။ ဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လက်ထောက်အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်က တာဝန်ယူဦးဆောင်သည်။ ဤဌာနကို လက်ထောက်အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံးနှင့် အဓိကဌာနခွဲ (၆) ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကြီးကြပ်၍ အထက်ပါကော်မတီများက လိုအပ်သော ဝန်ထမ်းများကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည်။

အခြားလူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆက်စပ်နေသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများမှာ-

- ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNCHR)
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization-ILO)
- ကုလသမဂ္ဂပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO)
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)တို့ဖြစ်သည်။

-ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR)

၁၉၅၀ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၄) ရက်နေ့တွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံကြီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁)ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အတွင်း ဒုက္ခသည်များပြဿနာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် အဓိကအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ဤဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးက "ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ လူမျိုးရေးကိစ္စ၊ ဘာသာရေးကိစ္စ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆနှင့် လူမှုအဖွဲ့ တဖွဲ့ဖွဲ့သို့ အဖွဲ့ဝင်ရောက်မှုတို့ကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် အပြစ်ပေးခံရမည်ဟု ကြောက်ရွံ့ရန် ခိုင်လုံသော အချက်အလက်များရှိသူ၊ ထိုသို့ ကြောက်ရွံ့မှုကို အကြောင်းပြု၍ မိမိတို့နိုင်ငံအစိုးရ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မခံယူနိုင်သောသူများ"ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဤ မဟာမင်းကြီးရုံးသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ ကာကွယ်မှုပေးရေးနှင့် ဒုက္ခသည်များပြဿနာကို ထာဝရဖြေရှင်းနိုင်သော အချက်များရှာဖွယ်ရန် အဓိကလုပ်ဆောင်သည်။ နေရပ်သို့ ပြန်လည်နေထိုင်ခဲ့သော ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းမှာပင် လှည့်လည်နေထိုင်နေသော နေရာအတည်တကျ မထိုင်ရသူများအပါအဝင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိဒုက္ခသည်သန်းပေါင်း သန်း (၃၀)ခန့်၏ အရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်နေရသည်။ နိုင်ငံတကာ ကာကွယ်မှုဟု ဆိုရာတွင် ဒုက္ခသည်များအား မိမိသန္နမပါဘဲ အတင်းအကြပ်ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းကို ကာကွယ်ရန်၊ ဒုက္ခသည်များအား ဖမ်းဆီးထိမ်းသိမ်းခြင်းကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံရေးကို တာဝန်ယူရန်တို့ပါဝင်သည်။ ထိုမျှမက ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ကို နိုင်ငံများက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုး လာစေရန်၊ မိမိသဘောအလျောက် နေရပ်သို့ပြန်သည့်အစီအစဉ်များဖြင့် ဒုက္ခသည်ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် အခြားကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းလက်တွဲ၍ ဒုက္ခသည်များအား ကူညီထောက်ပံ့မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်တို့ကို ကြိုးပမ်းလျှက်ရှိသည်။ လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးမှာ နယ်သာလန်နိုင်ငံ၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းဖြစ်သူ ရုဒ်လတ်ဗီဘာ (Ruud Lubbers) ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံအချက်များမှာ-

ဒုက္ခသည်များအား အတင်းအကြပ်နေရပ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း။

ဒုက္ခသည်များအား ကာကွယ်ပေးရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေခံအကျဆုံးကာကွယ်ပေးမှုမှာ ထိုဒုက္ခသည်များကို နေရပ်သို့မောင်းထုတ်ခြင်း၊ ပြန်ပို့ခြင်းမပြုရန်ဖြစ်သည်။ သူ၏ လူမျိုးဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေးသို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအသင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကြောင့် ရေရပ်ကိုပြန်လျှင် အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ပါက ထိုဒုက္ခသည်ကို သူ၏နေရင်းအရပ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်း မပြုရပေ။

ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံမှု

ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံမှုမှာလည်း အခြေခံကျသော အချက်တချက်ဖြစ်သည်။ ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသော သူများသည် သူတို့ဘဝ အသက်ရှင်သန်ရေးအတွက် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များ ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံနေသော နယ်မြေတိုင် ထိုသူတို့ကို လုံခြုံမှုပေးနိုင်ပါက ဒုက္ခသည်များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုသည် အဓိပ္ပာယ်မဲ့ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံရေးလည်း

ဤအချက်တွင် အကြုံးဝင်သည်။ အမျိုးသမီးဒုက္ခသည်များအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုသည်လည်း ယခုအချက်တွင် အကြုံးဝင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များအား ဖမ်းဆီးခြင်း။

မိမိအသက်ရှင်ခွင့်ကို အန္တရာယ်ပေး အနှောက်အယှက်ပြုနေသော တိုင်းပြည်မှ အခြားတိုင်းပြည် အတွင်းသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသော မည်သည့်ဒုက္ခသည်ကိုမှ တိုင်းပြည်အတွင်း တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှုသက်သက်ဖြင့် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း မပြုရပေ။ သူ၏လူမျိုးဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအသင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကြောင့် သူ၏တိုင်းပြည်တွင် အန္တရာယ်ရှိ၍ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသူသည် ထိုအချက်ကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရထံတွင် ခိုင်ခိုင်လုံလုံ တင်ပြနိုင်ပါက ၎င်းတို့ကို တိုင်းပြည်အတွင်း တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှုဖြင့် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်၍ မရပေ။

ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးသည် ဝန်ထမ်းပေါင်း ငါးထောင်ကျော်ဖြင့် လည်ပတ်လျက်ရှိသည်။ ဝန်ထမ်းများ၏ (၈၀)ရာခိုင်နှုန်းမှာ လက်တွေ့နယ်ပယ်များတွင် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပြီး နိုင်ငံပေါင်း (၁၁၅)နိုင်ငံတွင် ရုံးခွဲပေါင်း (၂၀၀)ကျော် ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ ဗဟိုကော်မတီဝင် နိုင်ငံပေါင်းမှာ (၅၀) နိုင်ငံရှိသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization-ILO)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး မပေါ်ပေါက်ခင် ကတည်းက တည်ရှိနေခဲ့သော အဖွဲ့ကြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဤအဖွဲ့သည် ဗာဆီလီ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်၏ အသီးအပွင့်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အလုပ်သမားများအား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းများနှင့်အညီ ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် ကမ္ဘာ့အလုပ်သမားပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ထူထောင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နှစ်အနည်းအတွင်းတင် နိုင်ငံများတွင်ရှိသော ဥပဒေပြုသူများအား လုပ်ငန်းခွင့်အဆင့်အတန်း လူမှုဖူလုံရေးနှင့် အခြေခံလူ့ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရေးနှင့် စောင့်ရှောက်ရေးတို့နှင့်ပတ်သက်သော လမ်းညွှန်ချက်များ သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၆ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ ပထမဦးဆုံး အထူးပြုအေဂျင်စီတခု ဖြစ်လာပြီး အလုပ်သမားရေးရာများ၊ လူမှုရေးရာများကို အဓိကထား လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း (၁၇၄) နိုင်ငံရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၅၅ ခုနှစ်ကတည်းက အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းမှုကြောင့် ၁၉၆၄ခုနှစ်မှ စတင်၍ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ ညီလာခံတွင် ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၉၇ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၇)ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းမှုကို စုံစမ်းရန် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင်တရပ်ကို တာဝန်ပေးဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၂)ရက်နေ့တွင် ထိုကော်မရှင်က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အဓမ္မလုပ်အားပေးစေခိုင်းမှုများနှင့်ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ခုနှစ် ဇွန်လ (၁၇)ရက်နေ့တွင် အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်ကနေ၍ မြန်မာနိုင်ငံအား အဖွဲ့ချုပ်၏ စာချုပ်အမှတ် (၂၉)ကိုပြင်းထန်စွာချိုးဖောက်မှုကြောင့် နည်းပညာအကူအညီများ ရပ်တန့်ရန်နှင့် အစည်းအဝေးများ တက်ရောက်ခြင်းကို ခွင့်မပြုရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်တွင် အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်၊ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရုံးတို့နှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထူးခြားချက်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ

လုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အစိုးရမဟုတ်သော ကိုယ်စားလှယ်များ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်းဖြစ်သည်။

အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်ကို နှစ်စဉ်ဖွဲ့လှုပ်တွင် ဂျီနီဗာမြို့၌ကျင်းပပြီး ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ အဖွဲ့၏ ငွေကြေးသုံးစွဲမှု၊ အပြည်ပြည်ဆိုင် အလုပ်သမား အဆင့်အတန်းစံများသတ်မှတ်မှု၊ အလုပ်သမားနှင့် လူမှုပြဿနာများကို ကွန်ဖရင့်အတွင်းတွင် ဆွေးနွေးသည်။ ကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်သော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် အစိုးရကိုယ်စားလှယ် (၂)ဦး၊ အလုပ်ရှင်ကိုယ်စားလှယ် (၁)ဦးနှင့် အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် (၁)ဦးတို့ ပါဝင်ပတ်သက်လေ့ရှိသည်။ လိုအပ်ပါက အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်သူများလည်း လိုက်ပါတက်ရောက်နိုင်သည်။ အလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်သမားကိုယ်စားလှယ်များသည် လွတ်လပ်သော ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အစိုးရကိုယ်စားလှယ်နှင့် ဖြစ်စေ၊ အချင်းချင်းပင်ဖြစ်စေ သဘောကွဲလွဲမှုများ ရှိတတ်ကြသည်။

ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အချုပ်အခြာဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၆)ဦးကို ကွန်ဖရင့်မှ (၃)နှစ်တကြိမ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး တနှစ်လျှင်သုံးကြိမ် တွေ့ဆုံကာ ကွန်ဖရင့်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အခြားအစည်းအဝေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲသည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၆)ဦးတွင် အစိုးရကိုယ်စားလှယ် (၂၈)ဦး၊ အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် (၁၄)ဦးနှင့် အလုပ်ရှင် (၁၄)ဦးတို့ပါဝင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရုံးသည် အဖွဲ့၏အတွင်းရေးမှူးရုံးဖြစ်ပြီး ဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်သည်။ အဖွဲ့၏ အစည်းအဝေးများကို ကမကထပြုလုပ်ခြင်း၊ အတတ်ပညာ ကူညီမှုများပေးခြင်း၊ သုတေသနနှင့် ပညာရေး အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်

အလုပ်သမားများ၏ ၁၀အဆင့်အတန်းများ သတ်မှတ်ခြင်းသည် အဖွဲ့ချုပ်၏ အဓိကတာဝန်ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး အလုပ်သမားရေးရာနှင့် ပတ်သက်၍ ကွန်ဖရင့်မှ ချမှတ်ပြဌာန်းထားသော စာချုပ်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေါင်း (၃၅၁)ခုရှိပြီး ၎င်းတို့ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသူပေါင်း (၅၅၀၀)ကျော်ရှိသည်။ ထိုသို့ အဆင့်အတန်းစံများ သတ်မှတ်ခြင်းအပြင် ဆုံးဖြတ်ချက်၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်းလုပ်ဆောင်သည်။

သဘောတူညီချက်အသစ်များနှင့်ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ချက်

အဖွဲ့ချုပ်တွင် သဘောတူညီချက်အသစ်ချမှတ်လိုက်ပါက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးသည် ထိုသဘောတူညီချက် အသစ်ကို (၁)အတွင်း မိမိနိုင်ငံ၏ ပါလီမန်သို့မဟုတ် ကွန်ဂရက် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သို့ မဖြစ်မနေ တင်သွင်းရသည်။ သို့မှသာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အဖွဲ့ချုပ်က ချမှတ်သော သဘောတူညီချက်အသစ်ပေါ် လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူတို့အကြားတွင်လည်း ထိုကိစ္စကို ဆွေးနွေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်အသစ်ကို သဘောတူလက်မှတ် မရေးထိုးရသေးသည့် အဖြစ်မျိုးတွင် ပြည်တွင်းရှိ

အလုပ်သမား သမဂ္ဂများက အစိုးရအား ထိုဆုံးဖြတ်ချက်အသစ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖိအားပေးနိုင်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော သဘောတူညီချက်များ၊ အကြံပြုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ချက်

ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့သည် သဘောတူညီချက်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများကိုလည်း ထိုသဘောတူညီချက်ပါ အချက်များကို ဥပဒေအရ၊ လက်တွေ့အရ မည်သို့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေကြောင်း အစီရင်ခံရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်နေသော သဘောတူညီချက်များကို အစီရင်ခံရန် တောင်းဆိုတတ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် သဘောတူညီချက်များကို လက်မှတ်မရေးထိုးသေးသော နိုင်ငံများအား နောင်တွင်လက်မှတ်ထိုးလာရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ချက်

အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ အပိုဒ် (၂၂)အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မိမိတို့ သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိတို့ မည်သို့လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နေသည်ကို အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်။ အစိုးရများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အရေးကြီးသော သဘောတူညီချက်များ နှင့်ပတ်သက်၍ မိမိတို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေမှုကို (၂)နှစ်လျှင် တကြိမ် အစီရင်ခံရပြီး အခြားသဘောတူညီချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ (၄)နှစ်တကြိမ် အစီရင်ခံရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များ၏ အနှစ်သာရများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန် မိမိတို့ နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် မည်ကဲ့သို့ ပြဋ္ဌာန်းလုပ်ဆောင်နေကြောင်းကို ထည့်သွင်းအစီရင်ခံရသည်။

ကျွမ်းကျင်သူ (၂၀)ဦးပါဝင်သည့် ကျွမ်းကျင်သူများကော်မတီက ထိုသို့တင်သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာရသည်။ အကယ်၍ တင်သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများတွင် ပါဝင်သော အချက်များသည် ကျေနပ်ဖွယ်မရှိပါက သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကို မှတ်ချက်ပေးနိုင်သည်။ ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော သဘောတူညီချက်များအပြင် အကြံပြုချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများနှင့် လက်မှတ်ပေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများကိုပါ လက်ခံစိစစ်ရသည်။

ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် ကွန်ဖရင့်သို့ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ထိုသို့ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာကို အခြေခံ၍ ကွန်ဖရင့်ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကိုဖိတ်ခေါ်၍ သဘောတူညီချက်ပါ အနှစ်သာရများ၊ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ချို့ယွင်းအားနည်းချက်များကို ဖြေရှင်းရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်လာသော အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ်များက ထိုအစိုးရများအပေါ် အလုပ်လုပ်ခွင့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်းများ ထုတ်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရက သဘောတူညီချက်ပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန်

ဆက်လက်ပျက်ကွက်နေပါက အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည်
ကိုယ်စားလှယ်ခန့်အပ်၍ ထိုအစိုးရနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်နိုင်သည်။

အခန်း (၈) ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ

လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်း တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးအတွက် ဒေသအတွင်းတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားတိုးတက်မှုများ အောင်မြင်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အချက်ဖြစ်သည်။

ဒေသအတွင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့တဖွဲ့ရှိပါက ထိုအဖွဲ့သည် ဒေသအတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေများကို အနီးကပ် စောင့်ကြည့်နိုင်ပြီး ဒေသအတွင်းရှိလူ့အခွင့်အရေး ပြဿနာများကို ဒေသအတွင်းမှာပင် ပိုမိုပြေလည်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်လေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမျှမက ဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံတခုအပေါ် ဒေသအတွင်းက နိုင်ငံရေး ဖိအားပေးမှုသည် အခြားဒေသများက ပြစ်တင်ပြောဆိုမှုများထက် ပိုမိုထိရောက်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ အေလျင်စီများသည် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အထူးအားပေးဆောင်ရွက်နေလျက်ရှိသည်။

ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ဟု ဆိုသော်လည်း အချို့အဖွဲ့များမှာ ပထဝီရေမြေ အနေအထားအရ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ အခြားဒေသမှ နိုင်ငံများပါ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အဖွဲ့များ၏ ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်၊ သဘောတူညီချက်များအပေါ် လက်ခံသဘောတူနိုင်သည့် နိုင်ငံများသည် ဒေသအလိုက်ခွဲခြားမှုမဟုတ်ဘဲ မိမိနှစ်သက်ရာအဖွဲ့သို့ ပူးပေါင်းတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဥရောပဒေသ

ဥရောပဒေသကောင်စီ (The Council of Europe) နှင့်ဥရောပလူ့အခွင့် အရေးသဘောတူစာချုပ် (The European Convention for Protection of Human Rights)

ဥရောပကောင်စီသည် အနောက်ဥရောပ နိုင်ငံများအားလုံး ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းတခုဖြစ်သည်။ ၁၉၄၉ခုနှစ်တွင် ကျင်းပသော ဥရောပ ကွန်ဂရက်သို့ တက်ရောက်လာကြသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၁၆)နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ ၂၀၀၁ခုနှစ်ကုန်တွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၄၁)နိုင်ငံရှိပြီဖြစ်သည်။

ဥရောပကောင်စီတွင် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၊ နိုင်ငံတော် ပါလီမန်များနှင့် နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များကို သုံးမျိုးခွဲခြား၍ ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များသည် ဥရောပကောင်စီ၏ အစိတ်အပိုင်းသုံးခုအနက် တခုဖြစ်သော ဝန်ကြီးများကော်မတီ (Committee of Ministers) တွင် ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံများ၏ ပါလီမန်များက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များသည် နောက်ထပ်အစိတ်အပိုင်း တခုဖြစ်သည့် ကောင်စီ၏ ပါလီမန်လွှတ်တော် (Parliamentary Assembly) တွင်ပါဝင်သည်။ နောက်ထပ်အစိတ်အပိုင်းတခုဖြစ်သည့် ဥရောပဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များကွန်ဂရက် (Congress of Local and Regional Authorities of Europe) ကို ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထို့ပြင် ဥရောပကောင်စီသည်

အတိုင်ပင်ခံအဆင့်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံထားရသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့ပေါင်း ၄၀၀ ကျော်နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။

ဥရောပကောင်စီသည် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ဥရောပဒေသ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး သဘောတူစာချုပ် (The European Convention for the Protection of Human Rights) ကို ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၅၃ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်လာသည်။ ထိုစာချုပ်သည် လက်ရှိတည်နေသော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များထဲတွင် အပြည့်စုံဆုံးနှင့် အခိုင်မာဆုံးသော စာချုပ်ဖြစ်သည်။

စာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက်များကို ကြီးကြပ်နိုင်ရန်အတွက် ဥရောပဒေသ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် ဥရောပဒေသ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားရုံးတို့ကို ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၉၉၃ခုနှစ်တွင် ထိုကော်မရှင်နှင့် တရားရုံးတို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ဥရောပလူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး (European Court of Human Rights) အဖြစ် ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုတရားရုံးသစ်ကို ဥရောပကောင်စီနှင့် တွဲဖက်၍ Strasbourg မြို့တွင် ၁၉၉၈ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၁)ရက်နေ့မှ စတင်၍ ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ တရားသူကြီးများသည် လွတ်လပ်သောသူများ ဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့ကို ဥရောပကောင်စီရှိ ဥရောပပါလီမန် လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီနှင့် နိုင်ငံများကနေ၍ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တိုင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ဥရောပကောင်စီတွင် နောက်ထပ်အရေးကြီးသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်တချစ်ဖြစ်သော ဥရောပလူမှုချာတာသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်ပြဌာန်းထားသော စာချုပ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၆၅ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၆ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ချာတာတွင် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စည်းရုံးပိုင်ခွင့်၊ ဆေးကုသခံပိုင်ခွင့်၊ လူအများနှင့် စုပေါင်း၍ လုပ်ခ၊ အလုပ်ချိန်စသည်တို့အပေါ် အလျော့အတင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ လူမှုခံစားပိုင်ခွင့်၊ အလုပ်သမားများ၏ မိသားစုဝင်များပါအလားတူ အကျိုးတူခံစားပိုင်ခွင့်၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့မိသားစုများအတွက် အကာအကွယ်နှင့် အကူအညီများ တောင်းခံခွင့်များအပြင် လုပ်ငန်းခွင်တွင် တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေး ရရှိရေးနှင့် ကလေးသူငယ်များနှင့် လူငယ်များအပေါ် ကာကွယ်ပေးရေးတို့ ပါဝင်သည်။

စာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကိုလေ့လာလိုက်နာ ဆောင်ရွက်နေကြောင်း (၂)နှစ်လျှင်တကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ လွတ်လပ်ပြီး ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကောင်မတီက ထိုအစီရင်ခံစာများကို စိစစ်လေ့လာရသည်။

အမေရိကန်ဒေသ

အမေရိကန်နိုင်ငံများအဖွဲ့ (The Organization of American States: OAS)

အမေရိကန်နိုင်ငံများအဖွဲ့ကို ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေသ၊ လူ၏တာဝန်နှင့် အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ၁၉၆၃ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေသ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၇၈ခုနှစ်တွင် စာချုပ်အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ခုနှစ်တွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၃၅)နိုင်ငံရှိလာသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့်

အခြေခံအနှစ်သာရ တူညီသော်လည်း အမေရိကန်ဒေသ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၏ ထူးခြားချက်မှာ နိုင်ငံသားတို့၏ တာဝန်ကို အပိုဒ် (၁၀)ပိုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

စာချုပ်ပါ အချက်များကို ကြီးကြပ်ရန် အမေရိကန်နိုင်ငံများကော်မရှင် (The Inter-American Commission) နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး (The Inter-American Court of Human Rights) တို့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကော်မရှင်သည် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံး၏ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို သွားရောက်စုံစမ်းပြီး အစီရင်ခံရန်၊ လူတိုင်းတယောက်ချင်းစီ၏ တိုင်ကြားချက်များကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများကို ကူညီလုပ်ဆောင်ရန်တို့ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံများဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးကို တရားသူကြီး (၇)ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအပေါ် အခြားနိုင်ငံများက လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြင့် စွဲချက်တင်သည့် အခါ တရားရုံးက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရသည်။ ထိုသို့ စွပ်စွဲချက်မျိုးကို ကော်မရှင်မှ တဆင့် တရားရုံးက လက်ခံလေ့ရှိသည်။

၁၉၉၅ခုနှစ်တွင် နောက်ထပ် အမေရိကန်ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တခု ထပ်မံအသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုအားကာကွယ်ရေး၊ အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရေးနှင့် ချုပ်ငြိမ်းစေရေး သဘောတူစာချုပ်ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်အတွက် အမေရိကန်ဒေသ၊ အမျိုးသမီးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်နေပါက ထိုနိုင်ငံများမှ လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းကဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့လိုက်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကဖြစ်စေ အမျိုးသမီးကော်မရှင်ထံ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ကော်မရှင်က ထိုတိုင်ကြားချက်များကို စုံစမ်းအရေးယူဆောင်ရွက် သွားမည်ဖြစ်သည်။

အာဖရိကဒေသ

အာဖရိကညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (The Organization of African Unity-OAU)

အာဖရိကဒေသတွင်ရှိသော ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းမှာ အာဖရိက ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် အာဖရိက လူနှင့် ပြည်သူတို့၏ အခွင့်အရေး ချာတာ (African Charter on Human and People's Rights) ကို ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၀၈၆ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ခုနှစ်အထိ အာဖရိကန် နိုင်ငံပေါင်း (၄၉)နိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ချာတာတွင် ပါဝင်သော အချက်များမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များနှင့် အခြေခံအားဖြင့် တူညီပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ လွတ်လပ်စွာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် မိသားစုကာကွယ်မှု ခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကို ပြဌာန်းထားသည်။

စာချုပ်ပါ အချက်များကို ကြီးကြပ်ရန် အာဖရိက ဒေသဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကို ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင်ကို အာဖရိက ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့က ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သော ကိုယ်စားလှယ် (၁၁)ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၏ တိုင်ကြားချက်များအပြင် လူတိုင်းချင်းစီ၏ တိုင်ကြားချက်များကိုပါ အရေးယူစုံစမ်းသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် (၂

)နှစ်လျှင်တကြိမ်ကော်မရှင်ထံ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အစီရင်ခံတင်သွင်းရသည်။ သို့သော် တည်ဆဲဥပဒေများ အကြောင်းများသာ ဖြစ်ပြီး လက်တွေ့မကျ လှပေ။ ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ယန္တရားများထဲတွင် သက်တမ်းအနုဆုံးဖြစ်သည့် အာဖရိကပုံစံသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အနည်းဆုံးနှင့် သက်ရောက်မှုအနည်းဆုံး ဖြစ်နေသေးသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးတခု ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကျခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း သဘောတူလက်မှတ်ထိုးမည့် နိုင်ငံအရေအတွက် မပြည့်သေးသည့်အတွက် အသက်ဝင်လာခြင်းမရှိသေးပါ။

အာရပ်ဒေသ

အာရပ်ဒေသတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မရှိဒေသော်လည်း ၁၉၉၀ခုနှစ်တွင် အစ္စလာမ္မစ်အဖွဲ့အစည်းများ ညီလာခံ (Organization of Islamic Conference) က ကိုင်ရိုလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့သော် အချို့သော လေ့လာသူများက ထိုစာတမ်းတွင်ပါသော သဘောတရားများသည် လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည် ဟူသောအယူအဆနှင့် ကွဲလွဲနေသည်ဟု ထောက်ပြကြသည်။ ၁၉၉၄ခုနှစ် အာရပ်နိုင်ငံများ ပေါင်းချုပ်အဖွဲ့ (League of Arab States) က အာရပ်လူ့အခွင့်အရေး ချာတာ (Arab Human Rights Charter)ကို လက်ခံသဘောတူခဲ့ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီ (Human Rights Committee of Experts) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို (၃)နှစ်လျှင်တကြိမ် လေ့လာသုံးသပ်သည်။ သို့သော် တရားရုံးမရှိသေးချေ။ ထိုချာတာသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟူသော အယူအဆကို ချန်လှပ်ထားပြီး အရေးပေါ်အချိန်တွင် ပြည်သူတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အစိုးရကနေ၍ ဆိုင်းငံ့ထားခွင့် အပြည့်ပေးထားသည်။

အာရှဒေသ

အာရှဒေသသည် လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတကာ၏ စောင့်ကြပ်ထိမ်းချုပ်မှု အပေါ် အားပေးထောက်ခံမှုအနည်းဆုံးဒေသဖြစ်သည်။ အာရှဒေသအတွင်းရှိ အချို့နိုင်ငံအစိုးရများက နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး ဆိုသည်မှာ အင်အားကြီး နိုင်ငံများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို တဖက်လှည့်နှင့် ဖုံးကွယ်ထားသော စကားလုံးဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အချို့ကလည်း တတိယနိုင်ငံများ၏ လက်ရှိစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရှိအောင် လုပ်တောင်နေသော အခြေအနေမျိုးတွင် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ်ကန့်သတ် မှုများထားရှိရန် လိုအပ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အာရှနိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အတွေးအမြင်များအပေါ် အနှောင့်အယှက်ပြုနေသော အချက်မှာ အာရှဒေသရှိ အာဏာရှင်အစိုးရများသည် ၎င်းတို့ခံစားနေသော အခွင့်ထူးများ ပျောက်ပျက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်နေကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က လူ့အခွင့်အရေး အတွေးအမြင်များသည် ဥရောပလစ်ဘာရယ်ဒီမိုကရေစီနှင့် ဆိုရှယ်ဝါဒတို့၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ပြီး အာရှဒေသအတွက် အထူးအဆန်းများ ဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အခန်း (၉) အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (Non Governmental Organization-NGO) သည် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်တင်ရေး တို့အတွက် တိုက်ပွဲဝင်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်မပါဝင်ဘဲ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည် မဟုတ်ပေ။ ကလသမဂ္ဂရှိ လူ့အခွင့်အရေး အေဂျင်စီများသည် လူ့အခွင့်အရေးများ ထွန်းကားရေးကို ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေပြီး နိုင်ငံတကာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသော အစိုးရများကိုလည်း ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုများ လုပ်ဆောင်လျှက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များသာ ဖြစ်နေသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရတစ်ခုက အခြားအစိုးရတစ်ခုကို ဝေဖန်သည့်အခါ အငြင်းပွားစရာများနှင့် ကြုံရတော့သည်။ အခြားနိုင်ငံကို မိမိဝေဖန်လျှင် မိမိနိုင်ငံ၏ အကျိုးကိုပါ ထိခိုက်လာနိုင်သည်ဟူသော စိုးရိမ်မှုဖြင့် ပြတ်ပြတ်သားသား မလုပ်ဆောင်နိုင်တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအချင်းချင်း မိမိအကျိုးစီးပွားချင်း ကာကွယ်ရင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခြင်းတို့ကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများကို တာဝန်ပေးခြင်းသည် ပိုမိုကောင်းသည်ဟူသော အယူအဆပေါ်လာသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကကျောရိုးဖြစ်သည်။ အမြတ်အစွန်းရရှိရေးအတွက် မရည်ရွယ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းထားသော အသင်းအဖွဲ့များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အုပ်စုများနှင့် စေတနာ့ ဝန်ထမ်းများတို့သည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တဖွဲ့ချင်းစီ၏ဖွဲ့စည်းမှုများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ အဓိကလုပ်ငန်းများမှာ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ အချို့က ပညာရေးဆိုင်ရာ၊ အချို့က သတင်းဆိုင်ရာနှင့် အချို့က ကူညီဖောက်ပံ့မှုများပေးသောအဖွဲ့များ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိသည်။ တူညီသော အချက်မှာ ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမဟုတ်ဆိုသော အချက်တချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်အား အစိုးရက ထိုအဖွဲ့အစည်းပေါ်ထောက်ပံ့မှု ရှိမရှိဟူသော အချက်ဖြင့် စံချိန်ထိုးနိုင်သည်။ အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့မှုရှိသော အဖွဲ့မျိုးသည် တနည်းအားဖြင့် အစိုးရ၏ ကန့်သတ်မှုများအောက်တွင် တည်ရှိနေတတ်ပြီး တခါတရံတွင် အစိုးရပေါ်လစီများအတွက် လုပ်ဆောင်နေတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော အဓိကလုပ်ငန်း (၃)ရပ်မှာ-

(၁) လူ့အခွင့်အရေးအဆင့်အတန်း စံများသတ်မှတ်ခြင်း (Setting Human Rights Standards) ကျွမ်းကျင်သော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းပြီး လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်းစံချိန်အဆင့်များကို သတ်မှတ်ရာတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်တတ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ၊ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်အညီ လူ့အခွင့်အရေးစံများ ပေါ်ထွန်းလာအောင် လုပ်ဆောင်သည်။

(၂) ပြည်သူများအကြားလှုံ့ဆော် ဆော်သြခြင်း (Advocacy among people) လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် လှုံ့ဆော် ဆော်သြမှုများကို အောက်ခြေ

ပြည်သူများအကြားတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင်လည်းကောင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုအကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အမြင်များ၊ ဗဟုတုတများ တိုးပွားစေနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေး ခြင်းများအပြင် လူထုဆန္ဒပြပွဲများ၊ သတင်းဌာနများတွင် သတင်းပေးမှုများကိုလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

(၃) တိုက်ရိုက် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း (Intervention)

အရေးကိစ္စများအပေါ်မူတည်၍ တိုက်ရိုက် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း အမျိုးမျိုးရှိသည်။

ဥပမာ - နိုင်ငံတော်တွင် လိုအပ်နေသော လူ့အခွင့်အရေး သင်တန်းများ၊ ဆွေးနွေးပွဲများ ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် အစိုးရထံ အရေးဆိုလှုံ့ဆော်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လှုပ်ရှားမှုများကို တက္ကမာလုံးဆိုင်ရာ လူမှုလှုပ်ရှားမှုအသွင်ဖြင့်လည်း မြင်နိုင်သည်။ လှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ပြည်သူတို့အကြားတွင် အတွေးအမြင်သစ်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် လူမှုလှုပ်ရှားမှုများပင်ဖြစ်ပြီး ထိုလှုပ်ရှားမှုများ၏ လှုံ့ဆော် ဆော်သြမှုများ အကျိုးဆက်အဖြစ် ပြည်သူတို့၏ အတွေးအမြင်များ တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲလာစေသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း အမျိုးအစားများ

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို အောက်ပါအတိုင်း အကြမ်းအားဖြင့်ခွဲခြားနိုင်သည်။

(က) အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ

အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကို ပထမပိုင်းတွင် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုရန်အတွက်

သာ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အချို့ဖိးပြီ နိုင်ငံများရှိ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည်

အင်အားကြီးမားသော နိုင်ငံရေး အခြေခံအင်အားများ ဖြစ်လာသဖြင့် လူမှုတရားရေး ကဏ္ဍများ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများကို အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည် အလုပ် သမားများ၏ ရံပုံငွေထည့်ဝင်ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်နေကြသောကြောင့် လွတ်လပ်သော အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ မိမိတို့လုပ်ငန်းများကို လွတ်လပ်စွာ လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။ အချို့ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအခြေခံ မူဝါဒများ ချမှတ်ထားပြီး အခြားနိုင်ငံရေးသမားများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အချို့

ကိစ္စရပ်များကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ - နယူး ကယ်လီဒိုးနီးယားနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲအပေါ် နိုင်ငံတကာမှ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများက အပြည့်အဝထောက်ခံမှုများပေးခဲ့ပြီး တက်ကြွစွာဝိုင်းဝန်းလှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေကြသော လှုပ်ရှားသူများသည် နိုင်ငံတကာတွင်ရှိသော အလုပ်သမားသမဂ္ဂများနှင့် ဆက်သွယ်၍ -

- (၁) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားနိုင်သည်။
- (၂) မိမိတို့လှုပ်ရှားနေသော အရေးကိစ္စများအပေါ် ထောက်ခံသော အားပေးထောက်ခံစာများ ရရှိနိုင်သည်။
- (၃) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားသမဂ္ဂ ညီလာခံများတွင် မိမိတို့အရေးကိစ္စကို လှုံ့ဆော်စေနိုင်သည်။
- (၄) လုပ်ငန်းအမျိုးအစားအလိုက် သပိတ်မှောက်ပွဲများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ (ဥပမာ - ဖိဂျီနိုင်ငံ၏ အာဏာသိမ်းမှုကို ကန့်ကွက်သည့်အနေဖြင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ ဆိပ်ကမ်း အလုပ်သမားများသမဂ္ဂက ဖိဂျီသင်္ဘောများကို ကုန်ပစ္စည်းချခွင့်ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။)
- (၅) ရန်ပုံငွေအားနည်းသော အဖွဲ့များအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများရရှိနိုင်သည်။

(ခ) နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့ရေးအေဂျင်စီများ

ဤအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲနိုင်ငံများကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာနှင့် အရေးပေါ်လိုအပ်သော အကူအညီများ ထောက်ပံ့ရန် ရည်ရွယ်ဖွဲ့ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများတွင် အခြေစိုက်လေ့ရှိပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၌ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အဖွဲ့များ ဖွင့်လှစ်ထားရှိပြီး လိုအပ်သော အကူအညီများ ထောက်ပံ့လေ့ရှိသည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများကို ထောက်ပံ့သည်။ အချို့အဖွဲ့များက ဘာသာရေး ရည်ရွယ်ချက် ရှိတတ်ကြသလို အချို့အဖွဲ့များက နိုင်ငံရေးအရ ရည်ရွယ်ချက်များရှိတတ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အကူအညီပေးနိုင်သောအဖွဲ့ အနည်းငယ်လည်း ရှိတတ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းကောင်းနှင့် ထောက်ပံ့ကူညီမှုများပေးသောအဖွဲ့များသည် အများအားဖြင့် မိမိကူညီ နေသောသူများ၏ ဘဝတိုးတက်မြင့်မားရေးကို ရည်မှန်းသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိသည်။ အဝေးမှနေ၍ ထိန်းချုပ်သောအဖွဲ့မျိုးမဟုတ်ဘဲ ဒေသအတွင်းရှိ အခြားလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုများအပေါ် အဓိကထား ထောက်ပံ့သော အစီအစဉ်များကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်တတ်သည်။

(ဂ) မိမိကိုယ်မိမိ မှီခိုသောအဖွဲ့အစည်းများပြု

ဤအဖွဲ့များသည် စစ်မှန်သောနိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအတွက် အခြေခံဖွဲ့စည်းထားပြီး ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင်ရှိသည်။ ရပ်ငွေဖြင့် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခြင်း

မရှိသော်လည်း အရေးကိစ္စတစ်ခုအပေါ် အထူးစိတ်ဝင်စားသောသူများ စုပေါင်းဖွဲ့စည်း၍ အခြေတည်လှုပ်ရှားသည်။ ရည်ရွယ်ချက်လည်း အမျိုးမျိုးရှိတတ်သည်။ ထိုအဖွဲ့မျိုးသည် သေးငယ်ပြီး လခစားဝန်ထမ်းများမရှိတတ်ပေ။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများ၏ အရေးကိစ္စများကို ထိုအဖွဲ့ငယ်များ မူတည်လှုပ်ရှားနေသည့် လူတန်းစားအသိုင်းအဝိုင်း အဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် သတင်းပြန့်ပွားအောင် အထူးအထောက်အကူပြု လှုံ့ဆော်ပေးနိုင်သည်။

(ဃ) လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ

ဤအဖွဲ့မျိုးကို နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူ အများစုက ဖွဲ့စည်းထားပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် အခြားကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များတွင် ဖော်ညွှန်းထားသော လူ့အခွင့်အရေး စံများအပေါ် အခြေတည်၍ လှုပ်ရှားလေ့ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းအများစုသည် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများအပေါ် အဓိက အလေးထား ဆောင်ရွက်တတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအခွင့်အရေးများသည် အများဆုံး ချိုးဖောက်ခံနေရသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထိုအခွင့်အရေးများကို စောင့်ကြပ်ရန်နှင့် အစီရင်ခံနိုင်သော ဥပဒေယန္တရားများ အခြေတည်နေပြီး ဖြစ်သောကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် သတင်းဌာနများ၏ စိတ်ဝင်စားမှု ရရှိအောင်လည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသော အဖွဲ့တွင် နှစ်မျိုးရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပထမတမျိုးမှာ နိုင်ငံရေးလှုံ့ဆော်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့မျိုး၏ ရည်ရွယ်ချက်တွင် နိုင်ငံရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းတခု အာဏာရရှိရေးတို့ ပါဝင်တတ်သည်။ ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ နိုင်ငံရေး လှုံ့ဆော်မှု လုပ်ငန်းများတွင် မပါဝင်သောအဖွဲ့မျိုးဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တခုခု အာဏာရရှိရေးကို မရည်ရွယ်ရုံမျှမက အဖွဲ့အားလုံး၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တပြေးညီဆက်ဆံ ဆောင်ရွက်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ကိုင်ရာတွင် အချို့က တဦးချင်း ဆောင်ရွက်တတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အများစုမှာ ရှေ့နေများဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများ၊ မိမိယုံကြည်ချက်ကြောင့် အကျဉ်းကျနေသူများဖက်မှ ရှေ့နေလိုက်ပေးခြင်း၊ မတရားသည့် အမိန့်များကို ဖျက်သိမ်းပေးရေး တိုက်ပွဲဝင်ခြင်းများကို ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ အချို့မှာ သူတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုကို အစိုးရက အန္တရာယ်ပြုလာခဲ့သည့်အတွက် တိုင်းပြည်က တိမ်းရှောင်ရသည်အထိ ရှိခဲ့သည်။ အချို့ရှေ့နေများက အသင်းအဖွဲ့များဖွဲ့စည်း၍ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို တက်ကြွစွာလှုပ်ရှားသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတကာလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့ကြီးကို ဗြိတိသျှရှေ့နေတဦးက စတင်ဖွဲ့စည်းတည် ထောင်ခဲ့ရာ ယခုအခါတွင် အဖွဲ့ဝင် တသန်းကျော်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တင်ပြရေးသား၊ ဖော်ထုတ် တိုက်ပွဲဝင်နေသူများထဲတွင် စာရေးဆရာများ၊ ကဗျာဆရာများ၊ အယ်ဒီတာများနှင့် သတင်းစာဆရာများလည်း ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ပြီး ပြည်သူများအကြားနှင့် နိုင်ငံတကာသို့ တင်ပြတတ်ကြသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုကြောင့် အချို့မှာ ဖမ်းဆီးခံရပြီး အချို့မှာအသက်ဆုံးရှုံးသည်အထိ ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသည်။ နယူးယောက်မြို့ရှိ သတင်းစာဆရာများ ကာကွယ်ရေးကော်မတီက မတရားဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခံနေရသည့် ကလောင်ရှင်များစာရင်းကို

နှစ်စဉ်ထုတ်ပြန် ကြေညာယုံမျှမက ကလောင်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးတိုက်ပွဲဝင်သူများထံမှ ထူးချွန်စွာတိုက်ပွဲဝင်သူ အချို့ကို ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်လေ့ရှိသည်။

အချို့ဆရာဝန်များ၊ ဆေးပညာရှင်များသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ကြသည် ။ ၎င်းတို့သည် ညဉ့်ပန်းနှိပ်စက်ခံရရင်း သေဆုံးသွားသူ များ၏ အလောင်းကို ခွဲစိတ်ကြည့်ရှုပြီး သေဆုံးသူများ နှိပ်စက်ခံရပုံ၊ သေဆုံးရသည့် အကြောင်းရင်းများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်၍ လိုအပ်သည့် တရားစွဲဆိုမှုများ၊ အရေးယူမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တင်ပြကြလေ့ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကြောင့် မိမိတို့အစိုးရကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ဝေဖန်ပြောဆိုသူများထဲတွင် သိပ္ပံပညာရှင်များ၊ ပါမောက္ခများလည်း ပါဝင်သည်။ ဥပမာ - ဆိုဗီယက်သိပ္ပံပညာရှင် အင်ဒရီဆာခါရော့သည် သူ၏နာမည်ထင်ရှား ကျော်ကြားမှုကိုအသုံးပြု၍ ဆိုဗီယက်အစိုးရ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကမ္ဘာကသိလာအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခံခဲ့ရသည်။ သမတ ဂေါ်ဗာချော့ အာဏာရလာမှ သူ့ကိုပြန်လည် မြှောက်စားခဲ့သည်။ သူသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ဆက်လက်တိုက်ပွဲဝင်ရင်း ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။

ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲများတွင် ရှေ့တန်းမှ စွမ်းစွမ်းတစ်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးများသည် အာဏာရှင်မားကိုစံကို ဖြုတ်ချနိုင်သည့် လူထုအောင်ပွဲများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဝီယက်နမ်၊ တီဘက်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့မှ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီးများသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲများတွင် ရှေ့တန်းမှပါဝင်ခဲ့ကြသည်။

(င) ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့များ

ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ကိစ္စကို တန်ဖိုးထားလေးစား အရေးယူဆောင်ရွက်မှု များပြားလာအောင် လှုံ့ဆော်မှု၊ စည်းရုံးမှုများကို ယခင်ကထက် ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး၊ သစ်တောများ ပြုန်းတီးမှုမှ ကာကွယ်ရေး၊ သဘာဝတိရစ္ဆာန် စောင့်ရှောက်ရေး၊ ကမ္ဘာမြေကြီးအား ကာကွယ်ရေး၊ နူးကလီးယား ဆန့်ကျင်ရေးဟူသော အသံများကိုယခုအခါ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ကြားနေရပြီဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့မျိုးသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရေး ကိစ္စများကို စွမ်းစွမ်းတစ်ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် အစွန်းရောက်အမြင်ရှိသူ လှုပ်ရှားသူများကြောင့် အချို့ကိစ္စများတွင် မလိုလားအပ်သောပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်တတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ သို့သော် ယခုအခါတွင် တိုးတက်သော အမြင်များနှင့် အမှန်တကယ် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက်လာပြီဖြစ်သည်။

(စ) အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ

အမျိုးသမီးများ ဖိနှိပ်မှုမှ လွတ်မြောက်ရန်နှင့် တရားမျှတသော အခွင့်အရေးများ ရရှိရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် နိုင်ငံတိုင်း၊ နေရာတိုင်းတွင် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်ခံနေရသော အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို တန်ဖိုးထားလာရန်နှင့် အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြင့်မားရန် ဟူသော ကြွေးကြော်သံများဖြင့်

အမျိုးသမီးများ တိုက်ပွဲဝင်လာခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာ့လူဦးရေထက်ဝက်ရှိသော အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင်ပါဝင် တိုက်ပွဲဝင်မှု မရှိဘဲ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးကို အလိုအလျှောက် ဆောင်ကျဉ်းပေးနိုင်မည် မဟုတ်ဟူသော အမြင်ဖြင့် အမျိုးသမီးများ သီးသန့်ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များ၊ အမျိုးသမီးရေးရာကိုသာ အဓိကဆောင်ရွက်သော အမျိုးသမီးအဖွဲ့များတည်ရှိလာခဲ့သည်။ အချို့ အဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ လူမှုဖူလုံ ရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများဝင်ငွေ တိုးတက်ရေးအတွက် အိမ်တွင်းစီးပွားရေး လုပ်ငန်းငယ်များ ဖွင့်လှစ်ပေးခြင်း၊ တပိုင်တနိုင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ မတည်ပေးခြင်း၊ စသည့်လုပ်ငန်းများကိုသာ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့သော လုပ်ငန်းမျိုးသည် အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်ရမည့်၊ အမျိုးသမီးများနှင့်သာသက်ဆိုင်သည့် လုပ်ငန်းမျိုးဟု ထင်မြင်နေကြသော ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးတွင် ထိုသို့ လုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ခြင်းကို ထောက်ခံကြသည်။ သို့သော် အချို့အဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍ တိုးတက်မြှင့်တင်ရေး၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်သည့် အဆင့်ဆီသို့ အမျိုးသမီးများ ရောက်ရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဝတိုးတက်မြှင့်တင်ရေး အစီအစဉ်များ၊ အမျိုးသမီး ခေါင်းဆောင်သင်တန်းများကို လုပ်ကိုင်လေ့ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု ရှေးရိုးစွဲမြင်လာခဲ့ ကြသော အချို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ထိုသို့သင်တန်းများပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများဘဝ မြှင့်တင်ရေးအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းများကို အလွယ်တကူလက်မခံနိုင်ကြပေ။ အမျိုးသမီးသည် ၎င်းတို့နှင့်မဆိုင်သည့် ကိစ္စများကို လိုက်လံလုပ်ကိုင်နေသည်ဟု မြင်ကာ ထောက်ခံအားပေးမှုများ မပေးလိုကြချေ။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများကြီးစိုးနေသော မိမိပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းတွင် မိမိတို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းများကို နားလည်သဘောပေါက် ထောက်ခံလာရန်ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရမည်။ မိမိတို့ လုပ်ကိုင်နေသောအရာများသည် အမျိုးသားများကို ရန်ဖက်သဖွယ် ယှဉ်ပြိုင်နေခြင်းမဟုတ်၊ ကာလများစွာ လစ်လျူရှုခံခဲ့ သော အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်၍ နောက်ကျကျန်ခဲ့သော အမျိုးသမီးဘဝများကို ပန်လည်မြှင့်တင်ရန် ဟူသောအသိမျိုး ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့အနေနှင့်လည်း အမျိုးသားများနှင့်ယှဉ်လျှင် အစစအရာရာ နောက်ကျကျန်ခဲ့သောဘဝမှ အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူတာဝန်ခွဲဝေမှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်မှုများ လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အမျိုးသားများထက် နှစ်ဆကြီးပမ်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အားပေးထောက်ခံမှုများ အထက်တွင်ဖော် ပြခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားများမှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင်တွေ့မြင်ရသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားများဖြစ်သည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် အမျိုးအစား တမျိုးတည်းသာ မဟုတ်နှစ်မျိုး၊ သုံးမျိုးနှင့် အကြီးဝင်နေတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အဖွဲ့အားလုံးတွင် တူညီသည့်အချက်မှာ မိမိ တို့လုပ် ဆောင်နေသောလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ၏ အားပေးထောက်ခံမှုကို လိုအပ်နေသောအချက်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ထောက်ခံမှုဟု ဆိုရာတွင် ငွေကြေး၊ ကျွမ်းကျင်မှု၊ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထောက်ခံအားပေးမှု စသည်တို့ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ အားပေးထောက်ခံမှုမရှိဘဲ မိမိတို့လုပ်ငန်းများကို အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် မလွယ်ကူလှချေ။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အချင်းချင်း ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်တခု တည်ဆောက်ထားရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ မိမိတို့အဖွဲ့က အရေးပေါ်သတင်းများ ထုတ်ပြန်ပြီး အချိန်အနည်းငယ်အတွင်း အခြားနိုင်ငံများမှ အဖွဲ့အစည်းက အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်သလို အခြားအဖွဲ့များ၏ အရေးပေါ် သတင်းများကို မိမိတို့အနေဖြင့်လည်း ချက်ချင်းအရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်မှတစ်ဆင့် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များကို တောင်းခံနိုင်သလို မိမိတို့ကလည်း ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ ထိုပြင် မိမိတို့ကို အစိုးရ သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်တို့က အနှောင့်အယှက်ပြုသည့်အခါတွင်

ထိုဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်မှတစ်ဆင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများကို အသိပေးပြီး နောက်ထပ်အ နေ့နှင့်အယှက်ပေးခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် အဆောတလျှင် အရေးယူဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (Urgent Action Network) များဖြစ်သည်။ ၎င်း

တို့သည် ၎င်းတို့ထံ ကြေးနန်း၊ ဖက်စ်၊ ဖုန်းနှင့် အီးမေးလ်တို့မှတစ်ဆင့် ပေးပို့လာသော သတင်းမျိုး (ဥပမာ- လူတဦးအဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ သေဒဏ် ချမှတ်ခံရခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားတဦး ကျန်းမာရေး အထူးဆိုးဝါးနေခြင်း) ရရှိပါက ချက်ချင်း သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများထံ ထိုသူများကို ပြန်လွှတ်ပေးရန်၊ မသတ်ရန်နှင့် ဆေးကုသမှုပေးရန်တို့ကို တောင်းဆိုပန်ကြားနိုင်သည်။

မိမိကဲ့သို့ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၊ အခြားနိုင်ငံအစိုးရများကိုလည်း ထိုကဲ့သို့ တောင်းဆိုပန်ကြားစာများ ရေးပို့ရန် လှုံ့ဆော်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များ၏ အားပေးထောက်ခံမှုများသည်လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများအတွက် ကာကွယ်မှုများ ဖြစ်စေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲဝင်သူ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို အကာအကွယ်ပေးသော နည်းတစ်ခုမှာ ထိုသူကို လူ့အခွင့်အရေးဆုများ တချုပ်ချုပ် ချီးမြှင့်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဆုများချီးမြှင့်ခြင်းသည် ဆုပေးခံရသူများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုရာရောက်သည့်အပြင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း အာရုံမပျက် ဆက်လက်စိတ်ဝင်စား နေစေရန်လည်း အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ ထိုသို့ ဆုများချီးမြှင့်မှုကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသူ အစိုးရအနေဖြင့် ထင်သလိုမလုပ်ရဲတော့ချေ။ ဥပမာ- မြန်မာပြည်မှ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို နိုင်ငံတကာက ဆုများအဆက်မပြတ် ချီးမြှင့်နေမှုကြောင့် စစ်အစိုးရသည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အပေါ် ထင်သလိုမလုပ်ရဲတော့ချေ။

၎င်းအပြင် အစိုးရတစ်ခု၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ၎င်းအစိုးရအပေါ် ဩဇာညောင်းသည့် အစိုးရတစ်ခုမှ သံတမန်နည်းအရ တိုးတိုးတိတ်တိတ် အရေးယူဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းလည်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဩဇာရှိသော အစိုးရများကို ချဉ်းကပ်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ပေးမှုများလုပ်ဆောင်ရန် ပန်ကြားလေ့ရှိသည်။ အစိုးရများအပေါ် တိတ်တဆိတ်ချဉ်းကပ်၍ ပန်ကြားသည့် နည်းကိုသုံးသော လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီ (ICRC) ဖြစ်သည်။ (ICRC)သည် ထိုနည်းကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို တွေ့ခွင့်ရရန်အတွက် ကြိုးပမ်းရာတွင် တွေ့ခွင့်ရသည်ကများသည်။ သို့သော် တိတ်တဆိတ်ပန်ကြားသော သံတမန်နည်းကိုသာ အသုံးပြုနေကြပါက အစိုးရသည် သူတို့၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ရပ်တန့်ကရပ်လိမ့်မည်မဟုတ်သဖြင့် တိုက်ရိုက် ဝေဖန်ထုတ် ဖော်ပြောဆိုသော နည်းကိုလည်း ကျင့်သုံးရလေ့ရှိသည်။

အထက်ပါ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအပြင် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများကို လိုအပ်သောအချိန်တွင် လိုအပ်သော အကူအညီများ ပေးနိုင်သည့် တသီးပုဂ္ဂလိကများ၊ အသင်းများလည်းရှိသေးသည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် ပြည်တွင်းရှိ နိုင်ငံရေး အင်အားစုများကို ထောက်ခံအားပေးနေသည့် ပြည်ပရောက် အင်အားစုများကို အခြေခံဖွဲ့ထားသည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် သတင်းဌာနများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုရရှိအောင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ငွေကြေး သို့မဟုတ် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများဖြင့် ကူညီနိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ လူထုစုဝေးပွဲများ၊ ညီလာခံများ၊ အစည်းအဝေးများတွင် မိမိတို့ကိုယ်တော် လှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။ အခြားနိုင်ငံနှင့် အစိုးရတို့၏ ထောက်ခံမှုများ ရရှိအောင် လှုံ့ဆော်စည်းရုံးပေးနိုင်သည်။ တိုင်းပြည်မှ တိမ်းရှောင်လာရသူများကို လုံခြုံမှုတာဝန်ယူ၍ ကူညီနိုင်သည်။

ထိုအဖွဲ့များအပြင် တက္ကသိုလ်များမှ ပညာရှင်များကလည်း အရေးပါသော လုပ်ငန်းများဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးမှုများ ပေးနိုင်သည်။ ထိုသူများသည် ပညာရှင်ဆိုင်ရာအရ လူထုနှင့် သတင်းဌာနများ၏လေးစားမှုကို ရရှိထားသူများဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေးစားမှုများကို အခြေခံ၍ မိမိတို့ အရေးကိစ္စများအပေါ် လှုံ့ဆော်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ အရေးကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ သုတေသန စာတမ်းများပြုစုခြင်း၊ အစီရင်ခံစာများ ရေးသားခြင်း၊ ညီလာခံများ ဦးဆောင်ကျင်းပခြင်း၊

သတင်းဌာနများကို ဆက်သွယ်၍ သတင်းများပေးခြင်း၊ ဆောင်းပါးများရေးခြင်းတို့ လုပ်ကိုင်ရာတွင် ထိုသို့သော ပညာရှင်များသည် အသုံးဝင်လှသည်။

ကုလသမဂ္ဂနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ

ကုလသမဂ္ဂသည် နိုင်ငံများပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒများ ပေးရာတွင် နိုင်ငံများကသာ ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အေဂျင်စီများတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ပိုမိုအရေးပါလာသည်။

ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ် အပိုဒ် (၇၁) တွင်စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ ECOSOC ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို အတိုင်ပင်ခံအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်ဟု ရေးသားထားသည်။ ထိုသို့ သတ်မှတ်ခံရသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ECOSOC နှင့် အခြားဌာနများ၏ အစည်းအဝေးများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ အစည်းအဝေးများတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ အစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရာတွင် ထိုအဖွဲ့များသည် ပါဝင်ဆန္ဒမဲပေးခွင့် မရသော် လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အရေးပါသော အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းခြင်း၊ ဖတ်ကြားခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အခါတွင် လေ့လာသူအဖြစ် တက်ရောက်လေ့လာနိုင်သည်။ အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိသော အဖွဲ့များ သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ဆက်ဆံမှု ရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့များ၏ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြပ်မှု လုပ်ငန်းများတွင် တန်ဖိုးရှိသော သတင်းအချက်အလက်များ ပေးပို့ခြင်းဖြင့် အထောက်အကူ ပြုနိုင်သည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအပေါ် ထားရှိသည့် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ကို (၃) မျိုး သတ်မှတ်ခွဲခြားထားသည်။ ပထမအဆင့်ဖြစ်သည့် အထွေထွေ အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ဆိုသည်မှာ ECOSOC၏ လုပ်ငန်းအများစုတွင် ရည်ရွယ်ချက်တူ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့များကို ပေးအပ်သော အဆင့်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအဆင့်ဖြစ်သော အထူးအတိုင်ပင်ခံအဆင့် ဆိုသည်မှာ ECOSOC ၏ လုပ်ငန်းများအနက် အချို့သောလုပ်ငန်းများတွင် ရည်ရွယ်ချက်တူ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့များကို ပေးအပ်သော အဆင့်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သည့် (Roster) အဆင့်ဆိုသည်မှာ အထက်ပါအဆင့် နှစ်မျိုးလုံးနှင့် အကြီးမဝင်သော်လည်း ECOSOC ကို အသုံးဝင် အရေးပါသော အချက်အလက်များ ကူညီထောက်ပံ့နိုင်သည့် အဖွဲ့များကိုပေးအပ်သော အဆင့်ဖြစ်သည်။

ECOSOC က ဖွဲ့စည်းပေးထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ ကော်မတီ (Committee on Non-Governmental Organizations - NGO Committee) သည် (၂)နှစ်လျှင်တကြိမ် တွေ့ဆုံဆွေးနွေး၍ အတိုင်ပင်ခံအဆင့် လျှောက် ထားလာသော အဖွဲ့များကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ECOSOC တွင် တင်ပြမည့်အချက်များကို တိုင်ပင်နှီးနှောခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ရရှိပြီး အလေးထားခံရသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ရန်အတွက် တိကျသော ပုံသဏ္ဍာန်အဆင့် ရှိရမည်။ တိကျမှန်ကန်သော သတင်းများပေးပို့နိုင်ရမည်။ ထို့ပြင် နောက်ဆက်တွဲ သတင်းများ ပေးပို့နိုင်ရမည်။ အဆင့်အတန်းမီသော အစီရင်ခံစာများ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ရမည်။ အရေးတယူရေးဆွဲထားသော စီမံချက်များနှင့် သေသပ်သော နည်းလမ်းကြောင်းများရှိရန် လိုအပ်သည်။

အခန်း (၁၀) လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်းဆိုသည်မှာ အဖြစ်အပျက် သို့မဟုတ် အခြေအနေတစ်ခုအပေါ် စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အချက်အလက်များပြုစုရုံမျှမက ထိုအချက်အလက်များကို လူ့အများက တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်သိရှိလာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များပါဝင်သည်။

ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အဖြစ်အပျက်တစ်ခု သို့မဟုတ် ကဏ္ဍတစ်ခုကို

အချက်အလက်စုဆောင်းပြီး စုံစမ်းခြင်းသာမကဘဲ ထိုကိစ္စအပေါ် သုတေသန ပြုလုပ်ခြင်း၊ မှတ်တမ်းပြုစုခြင်း၊ အစီရင်ခံခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လာအောင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လှုံ့ဆော်ခြင်းတို့ပါ ပါဝင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှုမဟုတ်ဘဲ အခြားသောကြီးကြပ်မှုများလည်းရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များက ရွေးကောက်ပွဲသည် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှု ရှိမရှိ ရွေးကောက်ပွဲအချိန်အတွင်း လာရောက်ကြီးကြပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အကျိုးသက်ရောက်မှု အထူးရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ကြီးကြပ်သူများ လာရောက်ကြီးကြပ်မှုကြောင့် မဲလိမ်မှုများ၊ မဲရောင်းဝယ်မှုများ၊ ပြိုင်ဖက်ပါတီများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုများ လျော့နည်းသွားတတ်သည်။

- တရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှု

ရှေ့နေများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များက အမှုကိုကြားနာချိန်၊ အယူခံဝင်ချိန်၊ သက်သေထွက်ဆိုချိန်နှင့် အမိန့်ချမှတ်ချိန်များတွင် လာရောက်၍ တရားမျှတမှန်ကန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်စေရန် ကြီးကြပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ မတရား စွဲချက်တင်ခံနေရသူများ၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ၏ အမှုမျိုးကိုဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။

- (၂၄)နာရီကြီးကြပ်မှု

လူ့အခွင့်အရေးကို တက်ကြွစွာကာကွယ်ဆောင်ရွက်နေမှုကြောင့် အသက်အန္တရာယ် စိုးရိမ်နေရသူများကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ငြိမ်းချမ်းရေးမျက်မြင်သက်သေ ဟူသောအမည်ဖြင့် စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ရံတော်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ထိုသူများနှင့်အတူ လိုက်ပါခြင်းဖြင့် ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်းများကို မျက်မြင် ကြုံတွေ့ခံစားရပေမည်။

ထိုသို့ (၂၄)နာရီ လိုက်ပါနေခြင်းဖြင့် လူမသိသူမသိ လုပ်ကြံလိုသူများအဖို့ အခက်ကြုံနိုင်သည်။ ထိုသို့ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများမှာ နိုင်ငံခြားသားများ ဖြစ်လေ့ရှိသဖြင့် ၎င်းတို့ကိုပါ လုပ်ကြံပါက နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် မလိုလားအပ်သော လူအများစိတ်ဝင်စားမှုများ ပေါ်ပေါက်စေနိုင်သောကြောင့် လုပ်ကြံလိုသူများ အခက်ကြုံရတတ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်

(က) အချက်အလက်စုဆောင်းစုံစမ်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်းတွင် အခြေခံအကျဆုံးအဆင့်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အချက်အလက်များ၊ သတင်းများကို စုဆောင်းစုံစမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဆုံစမ်းချက်များကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များဆီသို့ လည်းကောင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့များထံသို့ လည်းကောင်း၊ သတင်းဌာနများနှင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များဆီသို့လည်းကောင်း ပေးပို့ပြီးအစီရင်ခံရသည်။ ထိုသို့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်နိုင်ရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် နောက်ထပ်တစ်ဆင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရသည်။ ထို့ကြောင့်အခြေခံကျသော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဆင့်တွင် တိကျမှန်ကန်သော သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိရန်အရေးကြီး လှသည်။ အချို့ကိစ္စများတွင် အချက်အလက် စုဆောင်းရေးအဖွဲ့သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသောသူတစ်ဦး သို့မဟုတ် လူအနည်းငယ်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်း၍ အချက်အလက်စုဆောင်း ဆောင်ရွက် နိုင်သော်လည်း အချို့ကိစ္စများ (ဥပမာ- အကျဉ်းထောင်များအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု)ကို လေ့လာစုံစမ်းရာတွင် ထောင်ဝန်ထမ်းများ၊ ထောင်သားများ၏ မိသားစုများ၊ ထောင်ထွက်များကိုပါ လိုက်လံတွေ့ဆုံမေးမြန်းရန် လိုအပ်သည်။

အချက်အလက်စုဆောင်းသည့်အဖွဲ့ကို စေလွှတ်ရာတွင် အောက်ပါအတိုင်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

- အတွေ့အကြုံရှိသော လေ့လာသူများကို အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအတွင်း ထိုဒေသသို့ စေလွှတ်၍စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးစုံစမ်းရေး လုပ်သားများကို ဒေသအတွင်းသို့ ကာလကြာရှည်စွာ စေလွှတ်ထားပြီး လူ့အခွင့် အရေးသတင်းများကို စုဆောင်းစေခြင်း၊
- နီးစပ်ရာဒေသအတွင်းမှ ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခြင်း၊
- လူသိများထင်ရှားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခြင်း၊
- နိုင်ငံတကာမှ နိုင်ငံခြားသားများ အများဆုံးပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သော အစိုးရမဟုတ်သည့် လူ့အခွင့်အရေး အတော်များများသာမက နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ

အလုပ်သမား အဖွဲ့ချုပ်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များသည်လည်း မိမိတို့စိတ်ဝင်တစား စုံစမ်းမည့်ကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များစုဆောင်းရန် ထိုအခင်းဖြစ်ပွားရာ ဒေသသို့ မိမိတို့၏ အချက်အလက် စုံစမ်းစုဆောင်းရေးအဖွဲ့ (Fact Finding Mission) များကို စေလွှတ်လေ့ရှိသည်။ ထိုအဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များသည် ကွာခြားတတ်သော်လည်း အချက်အလက် စုဆောင်းရာတွင်မူ ထူးထူးခြားခြား ကွဲပြားခြားနားမှု မရှိတတ်ပေ။

ကုလသမဂ္ဂကဲ့သို့ အဖွဲ့မျိုးက စေလွှတ်သောလူ့အခွင့်အရေး အချက်အလက် စုဆောင်းရေး အဖွဲ့များတွင် အကြမ်းအားဖြင့် လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်ထားတတ်သည်။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များမှာ-

- လွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်ခွင့်နှင့် မိမိအစီအစဉ်ကိုမိမိ လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်၊
- လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားနိုင်ခွင့်၊
- လုံခြုံရေးအတွက် အာမခံချက်ရှိမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်သီးသန့်လွတ်လပ်ခွင့်ရှိမှု၊
- မိမိပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ အသံသွင်းထားမှုများကို လုံခြုံစွာထားနိုင်ခွင့်၊
- လွတ်လပ်သော နေရာထိုင်ခင်းရှိမှုနှင့် အစီအစဉ်များရှိမှု၊
- သီးသန့်လွတ်လပ်သော လူ့တွေ့စစ်ဆေးမှုနှင့် ကြားနာမှုရှိမှု၊
- မျက်မြင်သက်သေများကို အစိုးရက လုံခြုံမှုတာဝန်ယူကြောင်း ရေးသားထားသော စာရရှိမှု၊
- စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အဖွဲ့ဝင်များကို ဥပဒေကင်းလွတ်ခွင့်များရှိမှု၊
- မှတ်တမ်းများအား သိမ်းဆည်းမှုတွင် မိမိသဘောဖြင့် ထားပိုင်ခွင့်ရှိမှု၊
- လွတ်လပ်စွာ သတင်းထုတ်ပြန်ခွင့်များရှိမှု စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂမှ စေလွှတ်သော အဖွဲ့မျိုးမဟုတ်သည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များတွင် ထိုသို့လမ်းညွှန်မှုများ တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် သံတမန်လမ်းကြောင်းမှတစ်ဆင့် ချိန်းဆိုခြင်း၊ လုံခြုံရေးတောင်းခံခြင်းများ မလုပ်နိုင်ပေ။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများလည်း လုပ်စရာမလိုပေ။ သို့သော် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များသည် ပျော့ပျောင်းသောတဖက်လှည့် လုပ်ဆောင်မှုများအား ပိုမိုလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာစုံစမ်းစစ်ဆေးသူများကို ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များအသွင်ဖြင့် နိုင်ငံတွင်းသို့ စေလွှတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများအနေနှင့် မလုပ်နိုင်သော အဆက်အသွယ်ရှာဖွေခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်းများကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ စေလွှတ်ထားသော စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများကပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုသူများသည် နိုင်ငံတကာက စေလွှတ်သူများထက် အတွေ့အကြုံ နည်းကောင်းနည်းနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း စုံစမ်းရမည့်နေရာသို့ သွားရောက်ခြင်း၊ သတင်းရယူခြင်း၊ အဆက်အသွယ်ရှာဖွေခြင်း တို့တွင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များလောက်

ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်စရာမလိုသဖြင့် စုံစမ်းရမည့်နေရာသို့ ပိုမိုလျှင်မြန်စွာ ရောက်ရှိနိုင်ပြီး သတင်းများရရှိနိုင်သည်။

အချက်အလက်စုံစမ်းစုဆောင်းရာတွင် သတိပြုသင့်သည့်အချက်များ

- နှစ်ဖက်စလုံးမှ ပြောဆိုချက်များကို ရှာဖွေပါ။

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား ချိုးဖောက်ခံရသူ တဦးထည်းထံမှမဟုတ်ဘဲ ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု ယူဆရသော သူများထံမှလည်း ရယူသင့်သည်။ တခါတရံတွင် လူ့အခွင့်အရေးများ မချိုးဖောက်ပါဟု ငြင်းဆိုနေသော အစိုးရများ၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များတွင် အဓိကအချက်ကို ဖုံးကွယ်ထားသော်လည်း ကျန်အချက်များကို ဝန်ခံထားရာ ရောက်နေသည်ကို တွေ့ရတတ်သည်။ ဥပမာ - နအဖသည် အဓမ္မလုပ်အားစေခိုင်းမှု မရှိပါဟု ငြင်းဆိုနေသော်လည်း ၎င်းတို့ထုတ်ပြန်သော သတင်းများတွင် လူထုလုပ်အား

မည်မျှဖြင့် မည်သည့်လမ်းမကြီးကို မည်သည့်အချိန်က အောင်အောင်မြင်မြင် ဖွင့်လှစ်လိုက်ကြောင်းရေးသားလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် နအဖ ဖက်မှ တရားဝင်ထုတ်ပြန်သော အဓမ္မစေခိုင်းခံရသောအလုပ်သမားများ အရေအတွက်ကို ရရှိနိုင်သည်။

- သတင်းရနိုင်မည့်ရင်းမြစ်များကို ရှာဖွေပါ။

မျက်မြင်သက်သေများ၊ အမှန်တကယ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို ကြုံတွေ့ခံစားရသူများနှင့်တွေ့ဆုံနိုင်လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များအား ပေးနိုင်သူများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- တရားလက်လွတ် သတ်ဖြတ်မှုကြောင့် သတ်ဖြတ်ခံရသူ တဦးအကြောင်းကို စုံစမ်းရာတွင် သေဆုံးသူသည် ဘယ်သူဖြစ်သည်။

မည်သူက သတ်ဖြတ်သွားသည်။ မည်သည့်နေရာ၊ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့သတ်ဖြတ်ခံရသည်။မည်သူက အလောင်းကို မည်သည့်နေရာတွင် မည်သို့စတင်တွေ့ရှိခဲ့သည် စသည့် အချက်များကိုစုံစမ်းရမည်။ ထိုသို့စုံစမ်းပါက ဒဏ်ရာကို ဆေးကုသပေးသော ဆရာဝန်များ၊ အသုဘတွင် အလောင်းပြင်ဆင်ပေးသော သူများ၊ မိမိထက်အရင် အလောင်းကိုတွေ့သူ သတင်းထောက်များစသည်ဖြင့် အခြားသတင်းရင်းမြစ်များကို လေ့လာစုံစမ်းရမည်။ ထို့ပြင် သေဆုံးသူ၏ မိသားစုဝင်များမှတစ်ဆင့် သေဆုံးသူ၏ ပုံပန်း၊ ရန်သူရှိမရှိ၊ ဒေသအတွင်းရှိ ဒေသခံများမှတစ်ဆင့် ပထဝီဒေသအကြောင်း၊ သာမန်အရပ်သားတို့ထံမှ ဒေသအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု ကျူးလွန်တတ် သူများသတင်း စသည်တို့ကိုစုံစမ်းရမည်။

- အထောက်အကူပြုစာရွက်စာတမ်းများစုဆောင်းပါ။

လူ့အခွင့်အရေးသတင်းစုဆောင်းသူသည် မိမိစုံစမ်းနေသောသတင်းနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများကိုလည်း ရှာဖွေစုဆောင်းရန် လိုအပ်သည်။ တရားဥပဒေများ၊ တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ အမိန့်များ၊ လုပ်အားပေးဆင့်ခေါ်စာများ၊ ရိက္ခာထောက်ပံ့ရန် အမိန့်ပေးစာများ

ကြေညာချက်များ၊ သတင်းထုတ်ပြန်ချက်များ၊ သတင်းစာဆောင်းပါး၊ သတင်းများ၊ အခြားအဖွဲ့များက ထုတ်ဝေသော စာစောင်၊ မှတ်စု၊ ဓာတ်ပုံများ စသည်တို့ကိုစုဆောင်းရမည်။ ထိုသို့စုဆောင်း၍ လေ့လာသည့် စာရွက်စာတမ်းများသည် မှန်ကန်ပြီး စိတ်ချယုံကြည်ရသော သတင်းအထောက်အထားများဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ဓာတ်ပုံများစုဆောင်းပါက မည်သည့်သတင်းရင်းမြစ်မှ ရရှိသည်ဟူသော သတင်းရင်းမြစ်များကိုပါ မှတ်သားရန်လိုအပ်သည်။

- မိမိသွားရောက်မည့်ဒေသကို ကြိုတင်ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်အောင်လုပ်ဆောင်ပါ။

အကယ်၍ မိမိသွားရောက်မည့်နေရာကို ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမရှိပါက ထင်ရှားပြီးမပြောင်းလဲနိုင်သည့် နေရာအမှတ်အသားမျိုးကို ထိုဒေသသို့ မသွားရောက်မီ မြင်ယောင်အောင် စိတ်ဖြင့်မှတ်သားရမည်။ ဒေသ၏ အရှေ့ဖက်တွင် သံလွင်မြစ်ရှိသည်။ ရွာ၏အပြင်တောင်ဖက်တွင် စေတီတဆူရှိသော တောင်ကုန်းလေးရှိသည်။ ဒေသနှင့်အနီးဆုံးမြို့မှာ ထားဝယ်မြို့ဖြစ်သည်ဟူသော ဒေသန္တရ အချက်များကို မှတ်သားရမည်။ သို့မှသာ ဒေသသို့အမှန်တကယ် သွားရောက်သည့်အခါတွင် ရွာများတည်နေရာ၊ အချင်းဖြစ်ပွားရာ နေရာများကို ခန့်မှန်းနိုင်မည်။

စုံစမ်းစစ်ဆေးမပြုလုပ်ရာတွင် ကြုံတွေ့တတ်သောအခက်အခဲများ

- မိမိသွားရောက်ရမည့်နေရာသို့ သွားရောက်ခွင့်ပိတ်ပင်ထားခြင်း

လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေသောနေရာများ၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ အကြီးအကျယ်ဖြစ်ပွားနေသော နေရာများသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက်စုံစမ်းနိုင်ရန်မှာ အလွန်ခက်ခဲသော အလုပ်ဖြစ်သည်။ အစိုးရတပ်များ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက ထိုသို့သွားရောက်စုံစမ်းခြင်းကို အလွယ်တကူခွင့်ပြုမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုအခါမျိုးတွင်အခြား စိတ်ချရသော နည်းလမ်းများကိုရှာဖွေနိုင်သော်လည်း မရသည့်အဆုံးတွင် အချိန်ကိုရွှေ့ဆိုင်း၍ အဆင်ပြေသောအချိန်ကို စောင့်ရလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့စောင့်ဆိုင်းနေစဉ်အတွင်း စိတ်ချယုံကြည်ရသော သတင်းအချက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ ထိုဒေသများမှ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသောအရပ်သားများ၊ ဒုက္ခသည်များကို ရှာဖွေ၍တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။

- စုံစမ်းစုဆောင်းသူများ၏ အသက်အန္တရာယ်လုံခြုံမှု

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်နေသော အစိုးရများ၊ သို့မဟုတ် အခြားသူများသည်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းရန်ကြိုးစားသူများကို အနှောက်အယှက်ပြုနိုင်သည်။ အသက်အန္တရာယ်ကို ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့ငယ်များအဖို့ ထိုသို့သော အန္တရာယ်ရှိသော အဖြစ်အပျက်များကို ပိုမိုကြုံတွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွဲ့မျိုးမှ စုံစမ်းစုဆောင်းသူများသည် မိမိလုံခြုံရေးအတွက် သတိထားဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်သင့်သည်။ မိမိတဦးတည်း စွန့်စားသွားလာခြင်း၊ တိုက်ပွဲအကြားတွင် အကာအကွယ်မဲ့ သွားလာခြင်းတို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ မိမိကိုစေလွှတ်သည့် အဖွဲ့ကိုလည်း မိမိသွားရောက်မည့် နေရာ၊ အစီအစဉ်၊ ဆက်သွယ်နိုင်မည့် နေရာသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိမည့် အချိန် စသည်တို့ကို သတင်းပေးပို့ထားရမည်။ မိမိသတ်မှတ်ထားသော အချိန်အတွင်း ပြန်မရောက်ပါက အန္တရာယ်ရောက်ရှိနေပြီဟု မှတ်ယူစေပြီး

လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ပန်ကြားထားရမည်။ မိမိသွားရောက် စုံစမ်းမည့်ဒေသ အကြောင်းများကို ကြိုတင်လေ့လာထားပြီး မည်သည့်အခြေအနေမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့

နိုင်ကြောင်း ကြိုတင်တွက်ဆထားရမည်။ သို့မှသာ ထိုအခြေအနေမျိုးသို့ ကျရောက်ပါက မည်သို့လုပ်ဆောင်ပြီး အခက်အခဲကို မည်သို့လွတ်မြောက်အောင် ကြံဆနိုင်မည်ကို တွက်ဆနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

- မျက်မြင်သက်သေများ၊ သတင်းပေးသူများ၏ အသက်အန္တရာယ်လုံခြုံမှု

အချို့အခြေအနေများတွင် မိမိအားလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သတင်းများပေးသော သူများ၊ မျက်မြင်သက်သေများကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သူများက တန်ပြန်ရန်ရှာတတ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တင်ပြမှုကြောင့် ဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ တခါတရံသတ်ဖြတ်ခံရခြင်းအထိ ရင်ဆိုင်ရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသူများ၏လုံခြုံမှုနှင့် ဘေးကင်းမှုများအတွက် အထူးဂရုစိုက်ဆောင်ရွက်ရမည်။ မိမိကိုသတင်းပေးသူသည် မည်သူဖြစ်ကြောင်း လူတကာအား ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ ထိုသူ၏ အမည်နှင့် အခြားသိသာထင်ရှားစေမည့် နောက်ခံအချက်များကို လွှဲပြောင်း၍ဖြစ်စေ၊ မဖော်ပြဘဲဖြစ်စေ သတင်းကို ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။ လူတွေ့မေးမြန်းခြင်းကို လူအများကြားတွင်မလုပ်ဘဲ လုံခြုံစိတ်ချရသည့် နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့်လည်း ထိုသူကိုလူသိခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်သည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးသူ၏ အစီရင်ခံစာနှင့် သတင်းထုတ်ပြန်မှုတွင် အမည်မဖော်ပြနိုင်သော သတင်းများ များပြားလွန်းနေပါကလည်း ထိုအစီရင်ခံစာ၊ သတင်းထုတ်ပြန်မှုသည် တိကျခိုင်လုံမှုမရှိဟူသော အမြင်မျိုး အမြင်ခံနိုင်ရသည်ကိုလည်း သတိထားရမည်ဖြစ်သည်။

- တိကျခိုင်လုံမှုမရှိဘဲ ဘက်လိုက်သောသတင်းများရရှိတတ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး စုံစမ်းသူများကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်း ပြောကြားသောသူများသည် တခါတရံ တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သူ အစိုးရကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်နေသော အဖွဲ့ဝင်များ၊ ထိုအဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်နေသူများ ဖြစ်တတ်သည်။ တခါတရံတွင် မိမိအား စကားပြန်အဖြစ် ကူညီလုပ်ကိုင်နေသူများသည် ထိုသို့သောသူများ ဖြစ်နေတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုသူများသည် မိမိတို့အမှန်တကယ် ရင်ဆိုင်ခံစားခဲ့ရသော အဖြစ်မှန်ထက် ချွဲကား၍ ပြောတတ်ကြသည်။ ၎င်းတို့အဖွဲ့အပေါ် စာနာထောက်ခံလာအောင် သတင်းမှားများကို ပေါင်းစပ်၍ ပြောတတ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာရအစိုးရကို လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲဝင်နေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ လှုပ်ရှားနေရာ အခြေခံဒေသများတွင် ထိုအဖြစ်မျိုးကို အများဆုံးကြုံရသည်။ ထို့ကြောင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးသူသည် မိမိရရှိသော သတင်းများကို မှန်မမှန်ပြန်လည်တွက်ဆခြင်း၊ အခြားသတင်းများနှင့် ချိန်ထိုးပြီး နှိုင်းယှဉ်ခြင်း စသည်တို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သော အရည်အချင်းများရှိရန် လိုအပ်သည်။ ရရှိသောသတင်းအချက်အလက်များ ခိုင်လုံမှုရှိစေရန်အတွက် ရှေ့နောက်မညီညွတ်ဘဲ လွှဲချော်နေချက်များရှိမရှိ သေချာစွာ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း၊ အခြားသောသတင်းများနှင့်လက်ရှိ သတင်းများကို မှန်ကန်မှုရှိမရှိ စစ်ဆေးခြင်း၊ အတတ်နိုင်ဆုံး ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့သူထံမှ သတင်းရယူခြင်း စသည်တို့ဖြင့် စစ်ဆေးချိန်ကိုနိုင်သည်။

- မျက်မြင်သက်သေ၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့သူများက သတင်းပေးရန် တွန့်ဆုတ်နေခြင်း

တခါတရံတွင် မျက်မြင်သက်သေများ၊ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့ခံစားရသူများ ကိုယ်တိုင်ကပင် ၎င်းတို့အကြောင်းများသည် အရေးမကြီး သို့မဟုတ် ထိုအကြောင်းကို အသိပေးလိုက်ပါက ၎င်းတို့ အတွက် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည်ဟု ယူဆသည် အတွက်လိုအပ်သော သတင်းများကို ပြောကြားရန် တွန့်ဆုတ်နေတတ်ကြသည်။ ထိုသူများနှင့် ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ ထိုသတင်း အချက်အလက်များသည် နောက်ထပ်ထိုသို့အဖြစ်အပျက်များ ထပ်မံမဖြစ်ပွားအောင် တားဆီးရာတွင် အထူးအရေးကြီးကြောင်း၊ အန္တရာယ်မဖြစ်အောင် ထိုသူများ၏ အမည်နှင့်ထင်ရှားသည့် အချက်များကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားမည်မဟုတ်ကြောင်း ပြောဆိုရမည်။ နောက်ဆုံးထိုသူတို့က ထုတ်ဖော်မပြောလျှင်လည်း စောင့်စားယုံမှတစ်ပါး အခြားလမ်းမရှိပေ။

- လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု မမှတ်ယူခြင်း

အချို့သူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ခံစားခဲ့ရသော်လည်းထိုအချက်များကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရခြင်းဟု မမှတ်ယူကြချေ။ ဥပမာ - ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားမဝင် လာရောက်အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသော မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် ထိုင်းရဲတပ်ဖွဲ့က နိုင်ငံသို့တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှုဖြင့် ဖမ်းဆီးသည့်အခါ အချုပ်ခန်းအတွင်း ရိုက်နှက်ခြင်း၊ မိမိတို့ထံမှစည်းများနှင့် ငွေများကို အမွေသိမ်းခြင်း စသည်တို့ကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအဖြစ် မမှတ်ယူတတ်ကြပေ။ လင်ယောကျ်ား၏ ရိုက်ပုတ်မှုကိုခံရသော ဇနီးများကလည်း ထိုသို့အိမ်ထောင်တွင်း အကြမ်းဖက်ရိုက်နှက်မှုကို အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးအား ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် မမှတ်ယူဘဲ အိမ်တွင်းရေး ပြဿနာများဟူ၍သာ မှတ်ယူပြီး လိုအပ်သော အချက်အလက်များ ပေးခြင်းမရှိချေ။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ မည်သည့်အရာများဖြစ်သည်ကို လူတိုင်းနားလည်သဘောပေါက်ရန် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသင်တန်း ပို့ချချက်များ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ခ) သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များကို သွားရောက်စုံစမ်းစုဆောင်းပြီးသည့်အခါ သုတေသနပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။ မိမိသွားရောက်လေ့လာ၍ တွေ့ရှိသောအချက်များသည် မည်သည့်နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို ချိုးဖောက်နေသည်။ ချိုးဖောက်နေသူများကို၏ မည်သို့အရေးယူ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း၊ မည်သည့် အစိုးရထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ မည်သို့ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်သည် စသည့်အချက်များကို သုတေသနပြုလုပ်ရမည်။ မိမိတွေ့ရှိထားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုတိကျခိုင်လုံရန် မည်သည့်အထောက်အထားများကို ထပ်မံရှာဖွေရမည်။ အခြားအဖွဲ့အစည်းများက ထုတ်ဝေထားသော မည်သည့်အစီရင်ခံစာကို ကိုးကားမီငြမ်းရမည် စသည်တို့ကိုလည်း သုတေသနပြုရမည်။

(ဂ) မှတ်တမ်းတင်စုဆောင်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ စုံစမ်းစုဆောင်းပြီး ရရှိလာသော သတင်းအချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင် သိမ်းဆည်းခြင်းသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှု၏ အဆင့်တဆင့်ဖြစ်သည်။ ရရှိသော သတင်းအချက်အလက် များကို စနစ်တကျသိမ်းဆည်းထားမှသာလျှင် လိုအပ်သောအချိန်တွင်

လိုအပ်သလို အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းတင်စုဆောင်းရာတွင် မိမိအဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ငန်းကိုလိုက်၍ စုဆောင်းနည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ မိမိအဖွဲ့သည် အစီရင်ခံစာတစောင် ရေးသားထုတ်ဝေရန် ပြင်ဆင်နေပါက မိမိအစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သော အချက်အလက်များကို လိုအပ်သလို အသုံးပြုနိုင်သောနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားရသည်။ အခြားအဖွဲ့များ လိုအပ်သော လူ့အခွင့်အရေး သတင်းများကို မှတ်တမ်းတင်ရန်ဆိုပါက ကဏ္ဍအလိုက်၊ နေရာဒေသအလိုက်၊ ဖြစ်ရပ်အလိုက်၊ ဖြစ်ပျက်သည့် နေ့စွဲအလိုက်၊ ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် သတင်းများကို သိမ်းဆည်းထားရန်လိုအပ်သည်။ ယခုအခါတွင် ခေတ်မှီ ကွန်ပျူတာ ပရိုဂရမ်များဖြင့် မိမိထံတွင်ရှိသော သတင်းများကို လိုအပ်သည့်အချိန်တွင် လိုအပ်သလို လွယ်လင့်တကူ ထုတ်ယူအသုံးပြုနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းတင်သိမ်းဆည်းရာတွင် အသုံးဝင်သည့် ရေးသားချက်ပုံစံများ၊ ဇယားများလည်း ပေါ်ထွက်လာပြီဖြစ်၍ မှတ်တမ်းတင်သိမ်းဆည်းသူများ၊ သတင်းအချက်အလက် လိုအပ်သူများအနေနှင့် လွယ်လွယ်ကူကူ သတင်းထုတ်နိုင်၊ ရှာဖွေနိုင်သည်။ မိမိကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ပြုစုသည့် အခြားအဖွဲ့များနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်များ တည်ဆောက်ထားရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ အဆက်အသွယ်များကို ထိမ်းသိမ်းနိုင်သည့်အပြင် ငွေကုန်ကြေးကျနည်းနည်းဖြင့် သတင်းများရယူနိုင်သည်။ ဖလှယ်နိုင်သည်။ အင်တာနက်ခေါ် ကွန်ပျူတာဆက်သွယ်ရေးစနစ်သည် ငွေကုန်ကျမှု နည်းနည်းဖြင့် မြန်ဆန်၊ အသုံးဝင်တိကျသော သတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းနိုင်သည်။ ထို့ပြင် အဖွဲ့တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့အကြား ယုံကြည်ကိုးစားမှုများ တည်ဆောက်နိုင်သည်။

(ဃ) အစီရင်ခံခြင်း

အစီရင်ခံခြင်းဆိုသည်မှာ မိမိတွေ့ရှိသုတေသန ပြုလုပ်ထားသည့်အချက်ကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ပြည်သူများ သိရှိနားလည်သဘောပေါက်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးညီလာခံများတွင် တက်ရောက်တင်ပြခြင်း၊ အစီရင်ခံစာများဖြန့်ဝေခြင်း၊ သတင်းဌာနများနှင့် ဆက်သွယ်၍ လူအများသိရှိအာရုံစိုက်လာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများ၊ နှီးနှောဖလှယ်ပွဲများတွင် ဆွေးနွေးခြင်း စသည်တို့သည် အစီရင်ခံခြင်းအဆင့်တွင် အကြီးဝင်သည်။ အရေးပေါ် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ကိုင်ရန် နှိုးဆော်ခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းမှ ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းတို့သည်လည်း အစီရင်ခံခြင်း များပင်ဖြစ်သည်။

(င) ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်လာအောင် လှုံ့ဆော်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တွေ့ရှိချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ မည်သို့သော လုပ်ဆောင်မှုများကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း တင်ပြထားသည့် မိမိ၏အကြံပေးချက်များ၊ တိုက်တွန်းချက်များ၊ တောင်းဆိုချက်များကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၊ နိုင်ငံနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက လေးစားလိုက်နာ ဆောင်ရွက်လာအောင် လှုံ့ဆော်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်း၏ နောက်ဆုံးအဆင့်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသော အစိုးရကို ထိုသို့ချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်ရန်၊ ထိုသို့ချိုးဖောက်နေမှုကြောင့် နိုင်ငံတကာက ပြစ်တင်ရှုတ်ချရန်၊ လိုအပ်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းများ၊ စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ရန်၊ စသည်တို့ကဲ့သို့သော အကြံပေးချက်များ၊ တိုက်တွန်းချက်များကို အကောင်အထည် ပေါ်ဆောင်ရွက်လာအောင် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်သွား ကြရမည်။

အခန်း (၁၁) လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ၁၉၄၅ ခုနှစ်လောက်ကစတင်၍ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများထဲ တွင် စတင်ဖော်ပြရေးသားလာခဲ့ကြသည်။

သမိုင်းကြောင်း

၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲပြဌာန်းခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၌ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုတို့အပေါ်လေးစားမှုအား တိုးတက်စေရေးနှင့် အားပေးရေးတို့အတွက် နိုင်ငံများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုကို ပူးပေါင်းလုပ် ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းနိုးဆော်ထားသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် နိုင်ငံတိုင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်ရေးနှင့် အားပေးရေးတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် မိမိတို့ပြည်သူတို့အတွင်း လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုများ၊ သင်ကြားပို့ချမှုများ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အစိုးရများတွင်သာမက အစိုးရမဟုတ်သော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကလည်း လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်များချမှတ်၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်းအရာများကို သိရှိ လေ့လာစေခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုတို့သည် မိမိတို့အပေါ် ကျူးလွန်သော လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက် မှုများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် မိမိတို့အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆို တတ်လာစေရန်ရည်ရွယ်၍ နည်းလမ်းတကျ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်လာကြသည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင်လည်း ယခုစာတမ်းသည် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုများအပေါ် လေးစားမှုအား တိုးတက်စေရန်အတွက် ပညာပေးပို့ချမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် လူတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်းအတွက် အကြီးဝင်သော စံချိန်စံညွှန်းတခုဖြစ်သည်ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ပညာပေးမှုသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၏လုပ်ငန်းတခုဖြစ်သည့် လူ့အခွင့်အရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုသောလုပ်ငန်းနှင့် အထူးဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ပညာပေးမှုဟု ဆိုရာတွင်လည်း အောက်ခြေလူထုကအစ ပါဝင်လေ့ လာလုပ်ကိုင်သော၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကလည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ နေရာတိုင်းတွင်ရှိသည့် အစိတ်အပိုင်းများနှင့် လူတိုင်းအတွက်ဖြစ်သော ပညာပေးပို့ချမှုဖြစ်စေရမည်ဟု ကြေညာစာတမ်း၏ စကားချီးတွင်ဖော်ပြထားသည်။

၁၉၅၀ နှင့် ၁၉၆၀ ခုနှစ်များအတွင်း အနောက်နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရာ၌ စာသင်ကျောင်းများအတွင်းရှိ လူငယ်များအား လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ဟောပြောပညာပေးခြင်းမျိုးကိုသာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်အတွင်း ဝင်ရောက်လာချိန်မှစ၍ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေး သူများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဟောပြောပို့ချသမျှ သက်သက်ကိုသာ လိုက်လံမှတ်သားစေသော လေ့လာမှုပုံစံမှနေ၍ ထိုသူများကိုယ်တိုင် တွေးခေါ်စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုများ လုပ်လာတတ်စေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများအပေါ် စာနာကူညီလိုစိတ်များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း စာသင်ခန်းများအတွင်းရှိ လူငယ်များကိုသာ သင်ကြားပို့ချသောပုံစံမျိုးသာ ရှိဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်

လူမှုပြောင်းလဲမှု တခုအပေါ် သက်ရောက်စေသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိုးတက်စေသော ကာကွယ်စေသော လှုပ်ရှားမှုတခုအတွက် မိမိတဦးချင်း ကိုယ်တိုင်တွင်လည်း တာဝန်ရှိ

သည်ဟူသည့် အတွေးအမြင်မျိုး ပေါ်ပေါက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသေးချေ။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုကို စတင်လုပ်ဆောင်ချိန်တွင် ကျောင်းစာသင်ခန်းအတွင်းရှိ လူငယ်အလွှာတစ်ခုကိုသာ ဦးတည်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီး ကျောင်းပြီးဆုံးသွားသူများ၊ ကျောင်းတက်ခွင့်မရသောသူများကို ထိတွေ့ပညာပေး လှုံ့ဆော်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ၁၉၆၀ နှင့် ၁၉၇၀ ခုနှစ်များအတွင်းတွင် လူမှုပြောင်းလဲရေးတခု ပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အရေးပါပုံတို့ကို အသိအမှတ်ပြုလာခဲ့ကြယုံသာမက လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းရှိ အလွှာတိုင်းက လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ရန် အရေးကြီးကြောင်း နားလည်လက်ခံလာခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေးအရ ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးတက်လာခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်မှု တိုးတက် ကောင်းမွန်လာခြင်း ဆိုသောအချက်များကလည်း ကမ္ဘာကိုလက်ခံလိုက်သကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့ပြီး တနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံအကြား ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေခဲ့သည်။ ထိုပြင်မိမိတိုင်းပြည်ရှိ ပြည်သူလူထုတဦးချင်း၏ အခွင့်အရေးကို တိုးမြှင့်ကာကွယ်ပေးရန်မှာ ထိုနိုင်ငံရှိအစိုးရ၏ တာဝန်ဖြစ်ပြီး ထိုအခွင့်အရေးကို လူတိုင်း ခံစားခွင့်ရှိသည် ဟူသောအယူအဆကို လက်ခံမှုများ ပိုမိုများပြားလာခဲ့ သည်။ ထိုသို့ လူ့အခွင့်အရေး အသိအမြင်များ တိုးပွားလာခဲ့ရာတွင် ယခင်ကကဲ့သို့ စာသင်ခန်းအတွင်းရှိ လူငယ်များအတွက် သီးသန့်သာမဟုတ်ဘဲ အခြေခံလူတန်းစား များအတွင်းထိပါ ထိုအသိအမြင်များပြန့်ပွားလာစေရန် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့ အစည်းအမျိုးမျိုးက ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသော လုပ်ငန်းစဉ်အောက်တွင် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကလေးအလုပ်သမား အသုံးပြုမှုတို့ကို ဆန့်ကျင်သော လူမှုပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် လှုံ့ဆော်ဆောင်ရွက်လာကြသည်။ ဆင်းရဲသူများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၊ မူရင်းဌာနေလူမျိုးများ၊ လိင်တူချင်း ချစ်သူများအကြား လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုများကို လုပ်ဆောင်ရင်း လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုလုပ်ငန်း၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထိထိရောက်ရောက် ပြောင်းလဲလာစေနိုင်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက (၁၉၉၅-၂၀၀၄) ဆယ်နှစ်တာကာလကို လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု ဆယ်စုနှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်၍ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံအတွင်းမှ ပြည်သူများအတွင်း လူ့အခွင့် အရေးပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်း နှိုးဆော်ထားသည်။ ထိုသို့ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရာတွင် သမရိုးကျကျောင်း ပညာရေးအရ ဖြစ်စေ၊ သမရိုးကျမဟုတ်သော ပညာသင်ကြားမှု နည်းမျိုးအရ ဖြစ်စေ၊ လူအများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပညာပေးအစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်စေ သက်ကြီးပညာရေး အစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ လူတိုင်းလူတိုင်းအား လူ့အခွင့်အရေး အသိပညာ ဗဟုသုတများ လေ့လာခွင့်ရစေရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရန် တိုက်တွန်းပံ့ပိုးလျက် ရှိသည်။

မိမိအခွင့်အရေးကို မိမိမသိသူများအဖို့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရရန် အလားအလာ ပိုများပေသည်။ တခါတရံတွင် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အားနည်းမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားများ အားနည်းမှုကြောင့် ထိုသို့သော ပြည်သူတို့အား စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင်လည်းထိရောက်မှု နည်းပါးတတ်သည်။ ယခုအခါ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင် လူ့အခွင့် အရေးအကြောင်းနှင့်လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်ဆိုသောအချက်ကို အသိအမှတ်ပြုလာစေသည်။

ယင်းသို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လွတ်လပ်ခြင်း၊ ညီမျှခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းခြင်းတို့ကို တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအား ကာကွယ်ရန်အတွက် ထိရောက်သော နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟုလည်း တိုးတက်အသိအမှတ် ပြုလာလျက်ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုအား ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံ များကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး ၎င်းတို့၏ ဘဝကို ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်လာ တတ်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဗဟုသုတများ၊ တန်ဖိုးများနှင့်အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်မှုများကို အသုံးပြုကာ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြင်ဆင် လုပ်ဆောင်ထားသည့် လေ့လာမှု လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

တနည်းဆိုသော် လူတိုင်းလူတိုင်းအား မိမိတွင်ကိုယ်စီရှိသော အတွေ့အကြုံများကို မိမိကိုယ်တိုင်နားလည်သဘောပေါက်လာစေပြီးထိုအတွေ့အကြုံတန်ဖိုးများအားအသုံးပြု၍ မိမိတို့ လိုလားသောဘဝကို ရရှိစေရန်အတွက် ကိုယ်တိုင်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် နည်းများကို ကိုယ်တိုင်လေ့လာ လုပ်ဆောင်စေသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးသူဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း သို့မဟုတ် လူအုပ်စုတစ်စုအား လူ့အခွင့်အရေး ဗဟုသုတများ၊ တန်ဖိုးများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများကို နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ တရပ်လုံးအတွက်ဖြစ်စေ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်တတ်လာစေရန် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည်။

ကျွန်းကျလသမဂ္ဂက သတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု ဆယ်စုနှစ် (၁၉၉၅-၂၀၀၄)၏ ကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ တလောကလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ယဉ်ကျေးမှုတရပ် ပေါ်ထွန်းရေးကို ရည်ရွယ်သည့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပို့ချမှုများအချက်အလက်သတင်းများ ဖြန့်ဖြူးမှုများ စသည်တို့ကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဗဟုသုတများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများမှတစ်ဆင့် အောက်ပါအကြောင်းအချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ရပ်တည်ချက်အမြင်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပုံဖော်လုပ်ဆောင်စေခြင်းဖြစ်သည်။

၎င်းတို့မှာ -

- (က) အခြေခံလွတ်လပ်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုလေးစားစေခြင်း၊
- (ခ) လူသားတို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း၊

(ဂ) နားလည်မှု၊ လေးစားမှု၊ လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ် တန်းတူရည်တူရှိမှုနှင့် နိုင်ငံများ အတွင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအတွင်း၊ နိုင်ငံသားများ အတွင်း၊ လူမျိုးစုများ အတွင်း၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားကွဲပြားသော လူအုပ်စုများအတွင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း။

(ဃ) လွတ်လပ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူတိုင်းလူတိုင်းကို ထိရောက်စွာ ပါဝင်စေနိုင်ခြင်း။

(င) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ငြိမ်းချမ်းမှုထိမ်းသိမ်းရေးလှုပ်ရှားမှုကို မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။

လူတိုင်းတယောက်၏ အခွင့်အရေးကိုသာမဟုတ်ဘဲ ထိုအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုအကြောင်းများကိုပါ လေ့လာခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး သင်ကြားမှု၏ အနှစ်သာရဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လူတိုင်းတယောက်ချင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း တခုလုံးက ပိုင်ဆိုင်သည့်အလျောက် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် လေးစားမှု၊ ကာကွယ်မှုနှင့် တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ဆောင်မှုတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိမှု၊ တာဝန်ခံမှုမှာလဲ လူတိုင်းတယောက်ချင်းရောအများနှင့်ရော သက်ဆိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းခြင်းနှင့် လူမှုစနစ်မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပေါ်ထွန်းစေရန်အခြေခံထောက်ကူပေးပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် တခုနှင့် တခုပိုရောမိများ ဖြစ်တတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ လူ့အများအကျိုးအတွက် စောင့်ရှောက်ရန် လုပ်ဆောင်မှုတခုသည် အခြားလူတိုင်းတယောက်၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ဝိရောဓိ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားများသည် အပြန်အလှန် လေးစားမှု၊ လူသားအားလုံး၏ ညီမျှမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့အပေါ် အခြေခံထားသည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးသည် ထိုသို့ မတူညီကွဲပြားခြားနားမှုများကို သုံးသပ်လေ့လာတတ်စေရန်နှင့် ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ပုံစံဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အများစု သဘောဆန္ဒ ခံယူခြင်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေး များကိုလည်း လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှု၏ ရည်မှန်းချက်များ

လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုသည် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း (About human rights) နှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် (For human rights) သင်ကြားပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူသားတို့အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတန်ဖိုးများကို နားလည် စေရန်သက်သက်မျှမဟုတ်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် တန်ဖိုးများအပေါ် လေးစားကာကွယ် မြှင့်တင်ရန်တို့အတွက် တာဝန်ယူတတ်စေရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု၏ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ မိမိပညာပေးသည့်သူအား စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်း (Empowerment) ဖြစ်ပါသည်။ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ လူအများနှင့် လူ့အဝန်းအပိုင်းတို့အား ၎င်းတို့အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်စေသော ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဘဝကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ထိန်းကျောင်းနိုင်သောအခြေအနေများ တိုးတက်လာအောင် လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု၏ အဆုံးစွန်သော ရည်မှန်းချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေး၊ တရားမျှတမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာအတွက် လူအများ အတူတကွ ပိုင်ဝန်းဆောင်ရွက်လာကြစေရန် ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ လူအများကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပညာပေးမှုတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။

❖ လူအားလုံး၏ မွေးရာပါ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် သူတို့အနေဖြင့် လေးစားစွာဆက်ဆံခံရရန် အခွင့်အရေးများအကြောင်း၊

❖ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားများ (ဥပမာ - လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်မှု၊

ခွဲခြား၍မရမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ တခုနှင့်တခု အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်မှု) အကြောင်း၊

❖ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်မှုနှင့် ပဋိပက္ခများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းမှုတို့ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးများက မည်ကဲ့သို့မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည်ဆိုသည့် အကြောင်း၊

❖ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသည့်

အကြောင်း၊

❖ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာဥပဒေများအကြောင်း၊

❖ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို အားဖြည့်ပေးကြသည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ၊ ဒေသဆိုင်ရာ၊ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေများအကြောင်း၊

❖ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများကို အသုံးပြုပြီးချိုးဖောက်သူများအား သူတို့၏ လုပ်ရပ်များအပေါ် တာဝန်ရှိ စေမှုအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်း အကြောင်း၊

❖ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ အစုအပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများအကြမ်းဖက်ခြင်းစသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု များနှင့် ၎င်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမျိုးစု၊ လိင်ကွဲပြားမှု စသည့် ကိစ္စရပ်များအကြောင်း၊

❖ လူ့အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လေးစားမှု ပြုခြင်းတို့အပေါ်တာဝန်ရှိသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း စသည်တို့ကို အသိပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးသည် အရေးကြီးသည်ဟု လူအများက လက်ခံ ခံစားစေပြီး လူ့အခွင့်အရေးတန်ဖိုးများကို လူတို့၏အတွင်းစိတ်ကအစ လက်ခံကျင့်သုံးလာအောင်

ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး သူတို့၏ဘဝများနှင့်ပေါင်းစပ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသို့လက်ခံကျင့်သုံးမှုများအား

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပညာပေးမှုတွင် ပါဝင်သော တန်ဖိုးများ (Value)နှင့် သဘောထားများ (Attitude) ဆိုသည်မှာ -

- ❖ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် လေးစားမှုအား ပိုမိုခိုင်မာစေခြင်း၊
- ❖ အခြားသူများအပေါ် လေးစားမှု၊ မိမိကိုယ်ကိုမိမိတန်ဖိုးထားမှုတို့အား မွေးမြူပေးခြင်း၊
- ❖ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၏ သဘောသဘာဝကို သိရှိနားလည်ပြီး အခြားသူများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခြင်း၊ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများကို ကိုယ်ချင်းစာတတ်ခြင်းနှင့် သူတို့နှင့် တသားတည်း ဘဝတူများအဖြစ် ခံစားတတ်ခြင်း၊
- ❖ တရားမျှတပြီး ဗြဟ္မစိုရ်တရားထွန်းကားသော လူ့ဘောင် ပေါ်ထွန်းလာရန်အတွက် နိုင်ငံသားတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို လိုက်နာကျင့်သုံးမှုရှိရမည်ဟု အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်း၊
- ❖ အများပြည်သူဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာနှင့်

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများနှင့် ထိုအရာများအကြား ဖြစ်ပွားတတ်

လေ့ရှိသော ပဋိပက္ခဖြစ်စေမှုများကို သိမြင်ခြင်း၊

- ❖ အကြမ်းမဖက်မှုကို တန်ဖိုးထားခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် ပဋိပက္ခထက်သာလွန်မှု ရှိသည်ကို ယုံကြည်ခြင်း စသည့်အချက်များကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် လူတိုင်း၏ ပညာရေးတွင် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်သင့်သည်။ သို့ရာတွင်အချို့သော လူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုကို အထူးပိုမိုလို အပ်ပါသည်။ အချို့မှာလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ခံရနိုင်သော အခြေအနေတွင် ရှိသည့်အတွက်ကြောင့် ထိုသူများကိုလူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရန် အထူးလိုအပ်သလို အချို့မှာ သူတို့၏ ရာထူးရာခံများအရ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် ပိုမိုတာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသူများကိုလဲ အထူးပညာပေးရန်လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုနှင့် ပညာပေးနိုင်မှု အနေအထားများ ရှိနေသောသူမျိုးကို လဲ အထူးပညာပေးရန် လိုအပ်သည်။

၎င်းအုပ်စုများတွင် ပါဝင်သူများမှာ

- တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများ၊ ဝန်ထမ်းများ၊
- ❖ ရဲနှင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၊ တရားဥပဒေထိမ်းသိမ်းသည့် ဝန်ထမ်းများ၊

- ❖ အကျဉ်းထောင် အရာရှိများ၊
- ❖ ရှေ့နေများ၊ တရားသူကြီးများနှင့် အစိုးရရှေ့နေများ၊

အခြားအစိုးရနှင့် ဥပဒေပြုမှုဆိုင်ရာ အရာရှိများ

- ❖ ဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် ပါဝင်သူများ၊
- ❖ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသည့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များ၊ တာဝန်ပေး ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည့်
- ❖ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၊ လူထုဆက်ဆံရေး အရာရှိများ၊
- ❖ စစ်တပ်အတွင်းအမှုထမ်းသူများ၊

အခြား လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အတတ်ပညာရှင်များ

- ❖ ပညာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊
- ❖ လူမှုရေး ဝန်ထမ်းများ၊
- ❖ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အတတ်ပညာရှင်များ၊
- ❖ သတင်းစာဆရာများနှင့် လူထုဆက်ဆံရေး လုပ်ငန်းတွင် တာဝန်ရှိသူများ၊

အဖွဲ့အစည်းများ၊ အသင်းအဖွဲ့များနှင့် အုပ်စုများ

- ❖ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၊
- ❖ လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများနှင့် လူမှုအသင်းအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်များ၊
- ❖ လူနည်းစု အုပ်စုများ၊
- ❖ စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ကျင်လည်နေသူများ၊
- ❖ အလုပ်သမား သမဂ္ဂဝင်များ၊

❖ မူရင်းဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊

❖ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုကို အထူး စိတ်ဝင်စားသည့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၊

- ❖ ကလေးများနှင့် လူငယ်များ၊
- ❖ ပညာရေးအဆင့် အသီးသီးတွင် ရှိကြသော ကျောင်းသားများ၊
- ❖ ဒုက္ခသည်များနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြသူများ၊
- ❖ လိင်စိတ်သဘောထား အမျိုးမျိုးရှိသူများ၊
- ❖ မြို့ပြများနှင့် ကျေးလက်များတွင် နေထိုင်ကြသော ဆင်းရဲသားများ၊
- ❖ မသန်မစွမ်းသူများ၊
- ❖ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကိုမည်ကဲ့သို့ပညာပေးကြမည်နည်း

ပညာရေးလောကတွင် ထင်ရှားလှသည့် ဘရာဇီးလူမျိုးပညာရေးသုတေသီဖြစ်သူ ပေါ်လို ဖရဲရီ(Paolo Freire)က သမရိုးကျ ပညာသင်ကြား လေ့လာမှုပုံစံများသည် ဆရာနှင့် တပည့် အထက်မှအောက်သို့ ပညာဗဟုသုတစီးဆင်းသော ပုံစံဖြစ်ပြီး သင်ကြားသည့်ဆရာအား ဗဟုသုတအသိများ၏ ရင်းမြစ်ဖျားခံရာ အသွင်မျိုးဖြင့် လက်ခံသည့် ပုံစံမျိုး (Banking System) ဟု ထောက်ပြဝေဖန်ခဲ့သည်။ သင်ကြားလေ့လာသော ကျောင်းသားများက မိမိလေ့လာသော ဘာသာရပ်အကြောင်းကို

ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှင်များ၏ သိရှိထားမှုများ၊ ဗဟုသုတကို လက်ခံမှတ်သားသော အသွင်ပုံစံမျိုးသက်သက် ဖြင့်သာ လေ့လာဆည်းပူးသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ၎င်းကဆိုသည်။

ထိုသို့သော (Banking System) ပညာသင်ကြား လေ့လာမှုပုံစံ၏ အကျိုးဆက်အဖြစ်အောက်ပါ အကြောင်းအချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ၎င်းကထောက်ပြသည်။

- သင်ကြားလေ့လာသူများက လေ့လာဆည်းပူးမိသော ဗဟုသုတများ၊ လေ့လာမှုများသည် တခြားပညာရှင် များ၏ လေ့ လာထားသော အချက်များ၏ လွှမ်းမိုးမှု အောက်အတွင်းမှ ရုန်းမလွတ်နိုင်အောင် ဖြစ်ရသည်။

- အကြောင်းအချက်များနှင့် သတင်းအချက်အလက်ကို မကြာခဏ ဦးစားပေး လွန်းသည့် အတွက် သင်ကြားလေ့လာသူများသည် နှုတ်တိုက်ကျက်မှတ်မှုကို အလေး ထားသွားစေသည်။

- ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များ၏ ဗဟုသုတများသည် ထိုပညာရှင်သုတေသီတဦးချင်း၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင် သုံးသပ်ချက်များသာဖြစ်ပြီး လူအများ၏ အတွေ့အကြုံများအပေါ် ထိုလူများ ကိုယ်တိုင်ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်များ မဟုတ်သည့်အတွက် သင်ကြားလေ့လာသူ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဖြစ်တတ်သည်။ ထိုအခါတွင် လေ့လာသူများ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် ၎င်းတို့ လေ့လာရသည့် အချက်များ အဝင်ခွင်ကျမဖြစ်သည့်အဖြစ်မျိုး ရောက်တတ်သည်။

- အဖြစ်အပျက်တစ်ခုအား မိမိတို့ရှုထောင့်မှနေ၍ တွေ့မြင်မှုများအပေါ်အခြေခံ၍ မိမိ ကိုယ်ပိုင် ဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်မှုကို အားပေးခြင်းမရှိသည့်အတွက် လေ့လာသင်ယူ သူများသည် ကျွမ်းကျင်သူ သုတေသီအပေါ် အထူးမှီခိုအားထားလွန်းသည့်အဖြစ်ကို ရောက်စေသည်။ နောက်ဆက်တွဲ အနေဖြင့် မိမိတို့ဘဝအား မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ် ထိန်းကျောင်းလိုစိတ်များ ပျောက်ဆုံးသွားစေနိုင်သည်။

- မိမိတို့သင်ယူလိုသည့်အချက်များကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်နိုင်ခြင်း မရှိသည့် အတွက် မိမိတို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖြစ်ပျက်နေသော မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံ အဖြစ်အပျက်များကို နားလည် သဘောပေါက်ရမည့်အစား မိမိတို့နှင့်အလှမ်းဝေးပြီး မိမိတို့ဘဝအတွေ့အကြုံနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာများကို လေ့လာနေရသည့်အဖြစ်မျိုးရောက်စေသည်။

- ဆရာအပေါ်ကိုသာ ဗဟိုပြုသင်ကြားလေ့လာသော သင်ယူမှုပုံစံသာ ဖြစ်စေသည်။

လူတို့၏ အမူအကျင့်အတွေးခေါ်များ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ (Transformational Change)ဖြစ်ပေါ်စေမည့် ပညာလေ့လာမှုဆိုသည်မှာ အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုရှိသော လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်ဟု ဘရာဇီးလူမျိုး ပညာရေးသုတေသီ ပေါ်လို ဖရီရီကဆိုသည်။ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံများအား မိမိတို့ကိုယ်တိုင် လက်ခံသဘောပေါက်ထားမှုသည်သာ ဗဟုသုတ၏ ရေသောက်မြစ်ဖြစ်ပြီး ထိုဗဟုသုတများသည် လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်နေသော လူတိုင်းတွင် အသီးသီးရှိနေကြသည်။ လူတို့အား အသိပညာပေးခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ထိုသူများအား အသိသက်သက်ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထိုအသိများအား ၎င်းတို့၏ဘဝနှင့် ဆက်စပ်၍ နားလည်သဘောပေါက်စေရန်၊ ၎င်းတို့၏ဘဝများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်လာစေရန် ရည်ရွယ်သင့်သည်။ ထို့အတွက်ပညာပေးရာတွင် ထိုပညာပေးမှုသည် လေ့လာသောသူများ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်သော လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ် (participatory Approach) ဖြစ်ရန် အထူးအရေးကြီးလှသည်။

ထိုသို့သော အားလုံးပါဝင်လေ့လာသော လုပ်ငန်းစဉ် (participatory Approach)ဖြစ်ပါက အောက်ပါအချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေမည်ဖြစ်သည်။

- လေ့လာမှု ဗဟုသုတများသည် စဉ်ဆက်မပြတ်လေ့လာသော လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ ဖြစ်လာမည်။ လူတို့၏ ဘဝအကြောင်းအချက်များ ပြောင်းလဲလာသည့် အချက်များ အပေါ်မူတည်၍ အသစ်အသစ်သော တွေ့ရှိချက်များ၊ အသစ်အသစ်သော ဖန်တီးတီထွင်မှုများ စဉ်ဆက်မပြတ် ပေါ်ထွန်းလာနိုင်စေသည်။

- ဗဟုသုတလေ့လာမှု အသစ်အသစ်တို့ကို လေ့လာလိုသောစိတ်ကြောင့် လေ့လာသူ များသည် တက်ကြွစွာ လေ့လာသူများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

- လေ့လာသူများ၏ ဘဝနှင့်အတွေ့အကြုံများကို ဦးတည်သော လေ့လာမှုဖြစ်သဖြင့် ရရှိသော ဗဟုသုတလေ့လာမှုများသည် လေ့လာသူတို့နှင့် ကိုက်ညီသက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများ ဖြစ်လာစေသည်။

- ဆရာသည် ပညာဖြန့်ဖြူးရာ ရင်းမြစ် ဖြစ်သည်ဟူသော အခန်းကဏ္ဍမှနေ၍ လေ့လာသူများ အချင်းချင်း အပြန်အလှန်သင်ယူလေ့လာနိုင်အောင် ပံ့ပိုးပေးသော စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူ (Facilitator) အဆင့် ကို ပြောင်းလဲသွားစေသည်။

- အထက်မှအောက်သို့ စီးဆင်းသောဆက်ဆံမှုပုံစံမှ အချင်းချင်းအပြန် အလှန်ဆက်သွယ် လေ့လာသော ပုံစံသို့ ကူးပြောင်းစေသည်။

- နှုတ်တိုက်အလွတ်ကျက် လေ့လာသင်ယူသောပုံစံမျိုးမှ အဖြစ်အပျက် အကြောင်း အရာကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်လေ့လာသော လေ့လာမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲစေသည်။

- အချက်အလက်နှင့် သတင်းအကြောင်းအရာများကို ဗဟုသုတအဖြစ် သတ်မှတ် လေ့လာရာမှ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု၊ ခြုံငုံသုံးသပ်မှုတို့ ပေါက်ဖွားစေသော လေ့လာမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲစေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းသည် လူသားတို့အား မိမိတို့၏ဘဝနှင့် အတွေ့အကြုံများကိုကိုယ်တိုင်သုံးသပ်လေ့လာစေပြီး မိမိဘဝနှင့်သက်ဆိုင်သော ရေးရာများကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်လှုပ်ရှားစေရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် လူတို့၏ အတွေးများ၊ အမြင်များကို ပြောင်းလဲစေမည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု (Transformation) ဖြစ်ရမည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန်အတွက် လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လေ့လာသူများကိုယ်တိုင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဖိ လိုအပ်သလို လေ့လာမှုနည်းလမ်းသည် ၎င်းတို့ကိုဗဟိုပြု၍ ချဉ်းကပ်သောနည်းလမ်း (Learner-centered approach) ဖြစ်ရမည်။ ပညာသင်ကြားလေ့လာမှုပုံစံများ၊ သီအိုရီများ၊ အသုံးပြုပုံများကို ရှုမြင်သုံးသပ်တတ်ပြီး အခြားနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေပြောင်းလဲ အသုံးပြုတတ်ရန် လိုအပ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုပုံစံ

အတွေ့အကံကိုအခြေပြုသောနည်းလမ်း (Experimental)

လေ့လာမှုပုံစံသည် လေ့လာသူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဘဝအတွေ့အကြုံများကို သူတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်းအရာများမည်ကဲ့သို့ဖြစ်ပေါ် ဆက်စပ်နေကြောင်း သူတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်ရန်လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်စွမ်းရှိရမည်။ ထို့အတွက် လေ့လာမှုပုံစံသည် သူတို့ကိုယ်တိုင် အတွေ့အကြုံရရှိလာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ရမည်။

လုပ်ရှားမှုကိုဗဟိုပြုသောနည်းလမ်း (Activity-centered)

သင်တန်းသားများကို ဗဟိုပြုသော လုပ်ရှားမှုများ လုပ်ဆောင်စေခြင်းဖြင့် လေ့လာသူများတွင် ရှိနေပြီးသားဖြစ်သော ဗဟုသုတများကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ စနစ်တကျ စီစဉ်ရွေးချယ်

အသုံးပြုသော လှုပ်ရှားမှုနည်းလမ်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါက လေ့လာသူများသည် မိမိတို့ အတွေ့အကြုံများနှင့် မိမိတွင်ရှိပြီးသားဖြစ်သော ဗဟုသုတများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် တင်ပြဆွေးနွေးလာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ပြဿနာ သို့မဟုတ် အကျဉ်းအကျပ်ဖြစ်စေသော မေးခွန်းများမေးသောနည်းလမ်း (Problemposing)

စေ့စပ်ဆော်ပြုသူသည် လေ့လာသူများ၏ ယခင်ရှိပြီးသား အတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတများ ထွက်ပေါ်လာအောင် မေးခွန်းထုတ်ရာတွင် သူတို့၏ ယခင်တွေးခေါ်မှု အမြင်များကို သူတို့ကိုယ်တိုင် ပြန်လည်သုံးသပ်စဉ်းစားစေနိုင်မည့် အကြပ်အတည်းဖြစ်စေမည့် မေးခွန်းများမေးရမည်။ သို့မှသာ ယခင်သူတို့တွေးမြင်မှု အယူအဆထဲမှ အကြောင်းအကျိုးဆီလျော်မှုမရှိသော အချက်များ၊ ရှေ့နောက်လွဲနေသော အချက်များကို သူတို့ကိုယ်တိုင် စဉ်းစားရှုမြင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ စဉ်းစားမိသည်နှင့်တပြိုင်နက် ထိုအချက်များမှနေ၍ အကြောင်းအကျိုး ကိုက်ညီသော စဉ်းစားဆင်ခြင်သုံးသပ်မှုကို မှန်မှန်ကန်ကန် တွေးခေါ်လာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

တက်ကြွစွာပါဝင်လေ့လာသောနည်းလမ်း (Participative)

လေ့လာမှုနည်းလမ်းများသည် လေ့လာသူများအားလုံးစုပေါင်း၍ ပါဝင်စေသော စုပေါင်းသုံးသပ်ဆင်ခြင်စေသော၊ အယူအဆတခုကို ဝိုင်းဝန်းအဖြေရှာ လေ့လာစေသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ရမည်။ အခြားသူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို နားထောင်လေ့လာစေခြင်းဖြင့် ထိုသူ၏ ကိုယ်ပိုင်အတွေ့အကြုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမိခြင်း၊ မိမိတွေးခေါ်လက်ခံမှုကို တိုးတက်စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

အပြန်ပြန်အလှန်လှန်ဆွေးနွေးသုံးသပ်စေသောနည်း (Dialectical)

လေ့လာမှုနည်းလမ်းသည် လေ့လာသူများ၏ ယခင်ရှိပြီးသားအတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတ သက်သက်တို့ ထွက်ပေါ်လာရုံသက်သက် လုပ်ဆောင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထိုအတွေ့အကြုံ၊ဗဟုသုတများနှင့် အခြားသော အချက်အလက်များအား ပေါင်းစပ်၍ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးသုံးသပ်စေသော နည်းလမ်းဖြစ်ရမည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ထွက်ပေါ်လာသော အဖြေရလဒ်ကို ခြုံငုံမိစေခြင်းဖြစ်သည်။ လေ့လာသူများ ကိုယ်ပိုင်အတွေ့အကြုံများ၊ ဗဟုသုတများကို အခြေပြု၍ ဝိုင်းဝန်းလေ့လာ ဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုသူများယူဆချက်တိုင်းသည် မှန်ကန်သည်ဟု မမှတ်ယူနိုင်ချေ။ အခြားသူများကပေးသော ဗဟုသုတများကို အခြေပြုလေ့လာခဲ့သော သူတို့ယခင်အတွေ့အကြုံကြောင့် ထိုသူများ၏ တွေးခေါ်သုံးသပ်မှုများသည် ကန့်သတ်ချက်များရှိနိုင်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် မိမိအတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတများကို အခြားသူများ၏ အမြင်များ၊ လက်ခံသဘောပေါက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်၍ အပြန်ပြန် အလှန်လှန်သုံးသပ်စေခြင်းဖြင့်သာ သင့်လျော်သော လေ့လာမှုဖြစ်စေမည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာစေသောနည်း (Analytical)

လေ့လာသူများက တွေးခေါ်စဉ်းစားပြီး ထွက်ပေါ်လာသော တွက်ပြန်ချက်များအား ပြဿနာအကြောင်းရပ်၏ အကြောင်းရင်းများနှင့် ဆက်စပ်တွေ့မြင်လာတတ်အောင် စေ့စပ်ဆော်ပြုသူအနေဖြင့် စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်ပေးရန်လိုအပ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် ဘာကြောင့်

ဒီလိုဖြစ်ရတာလဲ၊ (Why)နှင့် ဘယ်လိုမျိုးဖြစ်ရတာလဲ (How) ဆိုသော မေးခွန်းများကို မေးပေးခြင်းဖြင့်လေ့လာသူ များအနေဖြင့် ဖြစ်ရသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့် ဖြစ်ပွားရပုံတို့ကို ခွဲခြားစိတ်ဖြာ လေ့လာတွေ့ရှိလာစေနိုင်မည်။ ထိုမျှမက ထိုစူးစမ်းတွေ့ရှိသော အချက်များသည် တခုနှင့်တခုမည်ကဲ့သို့ ဆက်သွယ်ဆက်စပ်မှုရှိကြောင်း၊ တခုနှင့်တခု မည်ကဲ့သို့ သက်ရောက်စေကြောင်း စသည့်အချက်များကို သဘောပေါက်အောင် ဆက်လက်မေးခွန်းများထုတ်ရမည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် မြင်တွေ့လာရသော ပြဿနာတခုနောက်ကွယ်ရှိ သာမန်မမြင်တွေ့နိုင်သော အကြောင်းရင်းများကို လေ့လာသူများအနေဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရှာဖွေ တွေ့ရှိလာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

Facilitator (စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူ) ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူ (facilitator) ဆိုသည်မှာ -

- ❖ အများထဲမှ တယောက်အနေနှင့် ပါဝင်သူများ အားလုံးနှင့် အပြန်အလှန် နားလည်မှုကို တည်ဆောက်ရသူဖြစ်ပြီး အုပ်စုတခုလုံး၏ သင်ကြားလေ့လာနိုင်ရန် တာဝန်ယူသူဖြစ်သည်။
- ❖ ယုံကြည်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမှုရှိသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးသူဖြစ်ပြီး ထိုပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း အမြင်မတူညီ မှုများကိုလေးစားပြီး မိမိယူဆသည့်အတိုင်း ပွင့်လင်းစွာတင်ပြရုံသော အနေအထားမျိုးရှိအောင်လုပ်ဆောင် ကူညီသူဖြစ်သည်။
- ❖ လေ့လာသင်ယူမှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းတွင် လူတိုင်းမိမိကိုယ်တိုင် ပါဝင် နေသလို ခံစားနေရအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သူဖြစ်ပြီး လူတိုင်းအမှန်တကယ်ပါဝင်ခွင့်ရှိအောင် အာမခံသူဖြစ်သည်။
- ❖ ဆွေးနွေးပွဲ အကြောင်းအရာများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အချိန်များကို လေ့လာခြင်း၊ စတင်ချိန်နှင့် ပြီးဆုံးချိန်များကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးမှုအကြောင်းအရာ မလွဲချော်အောင်ထိန်းသိမ်းခြင်း အစရှိသည့် သင်ကြားလေ့လာမှု ပုံသဏ္ဍာန်ကို ဖော်ဆောင်ပေးသူဖြစ်သည်။
- ❖ သင်ကြားမှု အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးပွဲနေရာ ရှာဖွေသတ်မှတ်ခြင်း၊ ပါဝင်မည့်သူများကို အသိပေးအကြောင်းကြားခြင်း၊ လိုအပ်သည့်ပြင်ဆင်မှုများ ပြီးမပြီး လေ့လာခြင်း အစရှိသည့် (house-keeping) တာဝန်လုပ်ငန်းများကို သေချာအောင် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည်။

စေ့စပ်ဆော်ကြသူများအနေဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ရန်မှာ -

- ❖ ဦးဆောင်သူ တာဝန်ခံမဖြစ်ရ။ သင်ကြားလေ့လာမှုသည် တဖွဲ့လုံးနှင့် သက်ဆိုင် ပါသည်။ စေ့စပ်ဆော်ကြသူ၏ တာဝန်မှာ သင်ကြားလေ့လာမှုကို ပိုမိုထိရောက် အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သင်ကြားမှု အကြောင်းအရာများ အားလုံးကိုလည်း တဦးထဲက ချုပ်ကိုင်ထားသူမဖြစ်ရပါ။ လေ့လာမည့် ခေါင်းစဉ်များကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လေ့လာရာတွင်ပါဝင်သူများ၏ ပြောဆိုချက်များ၊ လိုလားချက်များ ပါဝင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

- ❖ မိမိ တဦးထဲက သင်ကြားပို့ချသူ မဖြစ်ရပါ။ စေ့စပ်ဆော်သြပေးသူသည်
- ❖ သူကိုယ်တိုင်ကလဲ အခြားသူများနည်းတူ လေ့လာဖော် လေ့လာဖက်ဖြစ်ရပါမည်။
- ❖ လေ့လာရာတွင် ပါဝင်သူ တယောက်အနေဖြင့် မိမိတဦးချင်း၏ အတွေ့အကြုံများကို
- ❖ အခြားသူများနှင့် အတူတကွ ဝေမျှပေးသူဖြစ်ရပါမည်။
- ❖ အထူးကျွမ်းကျင်သူ ဖြစ်ရန်မလိုအပ်ပါ။ ဆွေးနွေးမည့် အကြောင်းအရာများကို
- ❖ ပြင်ဆင်ပေးသူဖြစ်သော်လည်း စေ့စပ်ဆော်သြပေးသူသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုချင်း
- ❖ အပေါ်တွင် အုပ်စုတွင်ပါဝင်သည့် အခြားသူများထက် ပိုမိုသိချင်မှ သိပါလိမ့်မည်။
- ❖ အားလုံးက ဝိုင်းဝန်းအာရုံစိုက်သည့်ဆုံချက် မဖြစ်ရပါ။ စေ့စပ်ဆော်သြသူကောင်း
- ❖ တယောက်သည် အခြားသူများအား ဆွေးနွေးပွဲအတွင်း ပါဝင်လာအောင်
- ❖ ဆောင်ရွက်ပေးသည်မှလွဲ၍ အခြားပါဝင်သူများထက် စကားလျော့ပြောရပါမည်။
- ❖ အဆုံးအဖြတ်ပေးသူ မဖြစ်ရပါ။
- ❖ အခြားသူများနှင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေး ပြောဆိုရာတွင် စေ့စပ်ဆော် သြပေးသူသည် မည်သည့် ထင်မြင်ချက်များက မှန်သည်မှားသည် အသုံးမဝင်တော့ စသဖြင့် မဆုံးဖြတ်ရပါ။
- ❖ အစေခံ မဖြစ်ရပါ။ လေ့လာဆွေးနွေးမည့် အကြောင်းအရာများကို စိစဉ်ရာတွင်
- ❖ ကူညီဆောင်ရွက်သူသည် အစဦး ဦးဆောင်မှုကို လုပ်ဆောင်ရသော်လည်း သူ
- ❖ သို့မဟုတ် သူမသည် အရာရာအားလုံးကို တာဝန်ခံရသူ မဖြစ်ရပါ။
- ❖ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးမှုစင်စစ်တွင် တဦးတယောက်ထဲက အမှိုက်သိုက်များအားလုံးကိုစုပုံ သိမ်းဆည်းရသူ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲမှု အသေးစိတ်ကို အချိန်ပြည့်လုပ်ဆောင်ရသူ မဖြစ်ရပါ။

Facilitator (စေ့စပ်ဆော်သြပေးသူ) ကောင်းတယောက်ဖြစ်ရန် ဘာတွေလိုအပ်သနည်း။

ပုဂ္ဂလိက အရည်အချင်းများအပေါ် အခြေခံသော တဦးချင်း၏ ခံစားမှုစွမ်းရည်နှင့် လုပ်ငန်းအပေါ် ဇွဲလုံ့လအပြည့်ဖြင့် လုပ်ဆောင်လိုသော အဓိဋ္ဌာန်စိတ်ရှိမှုတို့သည် စေ့စပ်ဆော်သြသူကောင်း၏ အရည်အသွေးများတချို့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အသိပညာပြည့်ဝမှုနှင့် လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံတို့မှာလည်း စေ့စပ်ဆော်သြသူကောင်း၏ အရည်အသွေးကို ပိုမိုမြင့်မားစေသော အချက်များဖြစ်ပါသည်။

အောက်ပါအချက်များသည်လည်း စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူကောင်း တယောက်ဖြစ်ရန် လိုအပ်သော အချက်များဖြစ်သည်။

လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ခံစားချက်များအပေါ် စာနာနားလည်ခံစားနိုင်မှုစွမ်းရည် (Sensitivity to the feelings of individuals)

ယုံကြည်မှုနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားမှုရှိသည် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးနိုင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် ဆွေးနွေးသည့် ခေါင်းစဉ်များအပေါ် လူအများက မည်သို့ ထင်မြင်ယူဆသည်၊ အခြားသူများအပေါ် မည်သို့တုန့်ပြန်သည်တို့ကို လေ့လာအကဲခတ်

စာနာနားလည်ခံစားပေးနိုင်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ လူအများအပြားသည် သူတို့၏ စိတ်မသက်သာမှုများ၊ စိတ်ထိခိုက်မှုများနှင့် ဒေါသဖြစ်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြသလေ့ မရှိကြပဲ ဆွေးနွေးမှုများအတွင်းမှင်း၊ တခါတရံ အုပ်စုအတွင်းမှင်းတိတ်ဆိတ်စွာ နောက်ဆုတ်သွားတတ်ပါသည်။ အခြားသူများ မည်သို့ခံစားနေသည်ကို သိရှိခံစားနိုင်ခြင်း၊ အခြေအနေတရပ်ကို မည်သို့တုန့်ပြန်ရမည်ကို နားလည်ခြင်းတို့သည် စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူကောင်း တယောက်၏ အရေးကြီးသော အရည်အချင်းဖြစ်ပါသည်။

အုပ်စု၏ ခံစားချက်များ အပေါ် စာနာနားလည်ခံစားနိုင်မှုစွမ်းရည် (Sensitivity to the feeling of the group)

မည်သည့် အုပ်စုတွင်ဖြစ်စေ အုပ်စုတစ်ခုလုံး ကိစ္စသည် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုချင်းထက် ပိုမို အရေးပါပါသည်။ တဦးထံမှတဦးဝေမျှကူးစက်နိုင်သည့် ခံစားမှုများဖြစ်သော မလိုလားမှု၊

နေမထိထိုင်မသာဖြစ်မှု၊ စိတ်ဆိုးမှု၊ ပျင်းရိမှု၊ စိတ်ပြင်းပျမှု၊ သံသယဖြစ်မှုနှင့် တခါတရံ စိတ်မတည်ငြိမ်မှုတို့သည် အုပ်စုတစ်ခုလုံးထံ ကူးစက်နိုင်ပါသည်။ အုပ်စုအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲနေမှုများကို ရှာဖွေအကဲခတ်တတ်ခြင်းနှင့် တုန့်ပြန်တတ်ခြင်းတို့သည် ကျွမ်းကျင်သော စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူထံတွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။

နားထောင်နိုင်စွမ်းရှိခြင်း (Ability to listen)

အုပ်စု တစ်ခုလုံး၏ ခံစားချက်များနှင့် အုပ်စုတွင်းရှိတဦးချင်း၏ ခံစားချက်များကို သိရှိခံစားနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ စူးစိုက်နားထောင်တတ်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ စကားလုံးတစ်ခုချင်းစီ၏ အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်မှုများ၊ ပြောဆိုသူတို့၏ အသံနေအသံထား များကို လေ့လာ၍ခြုံငုံသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက်

စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူသည် အုပ်စုတစ်ခုလုံးနှင့်ယှဉ်လျှင် စကားအနည်းဆုံးပြောသူ ဖြစ်နေရပေမည်။ တခါတရံတွင် စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူ၏သုံးသပ်မှုမှာ အခြားသူများ၏ ပြောကြားချက်များကို ပြန်လည်ပြောပြခြင်း၊ အတိုချုပ် ပေါင်းစုပေးခြင်းတို့ဖြစ်ရမည်။

နည်းနာ (Tact)

တခါတရံတွင် ကူညီဆောင်ရွက်သူသည် အုပ်စုတစ်ခုလုံး၏ ကောင်းကျိုးအတွက် သက်တောင့်သက်သာမရှိလှသည့် ပြုမူဆောင်ရွက်မှုများ၊ နားဝင်မချိုလှသည့် ပြောဆိုမှုများကို ပြုလုပ်ပြောဆိုရတတ်ပါသည်။ ယင်းသို့ ပြောဆိုပြုမူရာတွင် သိမ်မွေ့စွာ ဂရုတစိုက်ပြုမူရန် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဘာသာရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးနေစဉ် ပါဝင်သူများအတွင်း ပြင်းထန်သော ခံစားချက်များနှင့် ဆိုးဝါးသောအဖြစ်ဆိုးများကို ပြန်လည်အမှတ်ရစေမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေတတ်ပါသည်။ စေ့စပ်ဆော်ကြည့်သူများအနေဖြင့် စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ် အခြေအနေများကို ကြိုတင်ဆောင်ရွက်ရန် မိမိလုပ်ငန်းအပေါ် တခါတရံ ခိုင်ခိုင်မာမာ ရပ်တည်ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ထိုသူများအပေါ် လေးလေးစားစား ပြုမူဆောင်ရွက်နိုင်မည့် နည်းနာများ လိုအပ်ပါသည်။

အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ယုံကြည်ခြင်း (Commitment to collaboration)

အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သင်ကြားမှုသည် တခါတရံတွင် စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာဖြစ်ပြီး ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိ ဟု ထင်ရပါသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် စေ့စပ် ဆော်ကြည့်သူသည် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသည့် ပုံစံအစား အချိုးစွဲနေသောရေးရိုးစွဲသင်ကြားမှုပုံစံဖြစ်သည့် ဆရာတဦးထံကရှေ့ဆောင် သင်ကြားမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲလိုစိတ်များ ပေါ်လာတတ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် စေ့စပ်ဆော်ကြည့်သူ၏ အပြန်အလှန် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သင်ကြားမှုအပေါ် လက်ခံယုံကြည်မှုသည် ထိုသို့ ဆရာတဦးထံက ဦးဆောင်သင်ကြားလိုမှုကို တွန်းလှန်ဆန့်ကျင်စေနိုင်ပါသည်။ တဖက်မှလဲ စေ့စပ်ဆော်ကြည့်သူသည် အုပ်စုတွင်းရှိ အခြားသူများ၏ စေ့စပ်ဆော်ကြည့်မှုများကိုလဲ ဖိတ်ခေါ်လက်ခံရန် လိုအပ်ပါသည်။

အချိန်အပေါ် သိရှိခံစားမှု (A sense of timing)

စေ့စပ်ဆော်ကြည့်သူသည် အချိန်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆဌမအာရုံကို မွေးမြူထားသင့်သည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် ဆွေးနွေးမှုကို အဆုံးသတ်မည်၊ မည်သည့်အချိန်တွင် ခေါင်းစဉ်ပြောင်းရမည်၊ စကားရှည်ရှည်လျားလျား ပြောတတ်သူကို မည်သည့်အချိန်တွင် စကားဖြတ်ရမည်၊ မည်သည့်အခါတွင် ဆွေးနွေးမှုကို သတ်မှတ်ချိန်ထက် ကျော်လွန်သွားသင့်သည်၊ မည်သည့်အခါတွင် တိတ်ဆိတ်ငြိမ်သက်မှုကို အချိန်ကြာကြာ ဆွဲထားသင့်သည် စသဖြင့်အချိန်နှင့် ပတ်သက်၍ သိရှိနားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိမှု(Flexibility)

စေ့စပ်ဆော် ကြည့်သူသည် အစီအစဉ်များကို စီစဉ်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သကဲ့သို့အစီအစဉ်များကိုလည်း လိုအပ်ပါက အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ပြောင်းလဲလိုမှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် ဆွေးနွေးရာတွင် ပါဝင်နေသော သူများသည် ဆွေးနွေးသည့် အကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်၍ ဘယ်လိုရှေ့ဆက်ရမည်မသိလောက်သည့် အခြေအနေမျိုး ရောက်သွားနိုင်သလို ဆွေးနွေးသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုအတွက် ခန့်မှန်းထားသည်ထက် အချိန်ကို ပိုမိုလိုအပ်သည့်အဖြစ်မျိုးလဲ ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပါသည်။ စေ့စပ်ဆော်ကြည့်သူ အနေဖြင့်အုပ်စု၏ လိုအပ်ချက်ပေါ်တွင် သုံးသပ်တတ်ရန်လိုအပ်ပြီး မည်သို့တုံ့ပြန်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင် ရမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်တိုင်းသည်

အရေးကြီးသည် မှန်သော်လည်း တခါတရံတွင် ပိုမိုပြည့်စုံသောဖြေရှင်းမှု ဖြစ်စေရန်အတွက် အချို့ခေါင်းစဉ်များကို လိုအပ်ပါက ဖြတ်ပစ်ရန် ဆုံးဖြတ်ပေးရတတ်ပါသည်။

ဟာသဉာဏ်ရှိခြင်း(A sense of humor)

လူသားဆန်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်တခုအဖြစ် တခါတရံ အလွန်အာရုံစူးစိုက်နေရသော အချိန်များတွင်ပင် စေ့စပ်ဆော်ဩသူ၏ ဟာသဉာဏ်ရှိမှု၊ မိမိကိုယ်ကို ရည်သွမ်းသွေးတတ်မှုနှင့် အခြားသူများ၏ ရယ်ရွှင်ဖွယ်အဖြစ်အပျက်များကို ဖလှယ်တတ်မှုတို့သည် ပါဝင်သူများနှင့်အခြေအနေအပေါ် အကျိုးများစွာရှိစေသည်။

ဗဟုသုတပြည့်ဝခြင်းနှင့် ဖန်တီးတတ်မှု (Resourcefulness and creativity)

အုပ်စုတိုင်းအုပ်စုတိုင်းသည် ပါဝင်သူများအကြားတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိပေမည်။ ကောင်းမွန်သော စေ့စပ်ဆော်ဩသူ တယောက်အနေဖြင့် ပြောင်းလဲနေသော အခြေအနေနှင့် အခွင့်အလမ်းများပေါ်တွင် မူတည်၍ လိုက်လျောညီထွေရှိအောင် နေထိုင်တတ်သကဲ့သို့ တခုလုံးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရည်မှန်းချက်များကိုလည်း ဖော်ဆောင်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - အုပ်စုတွင်းရှိ ထူးချွန်သူများနှင့် အတွေ့အကြုံ ရှိသူများကို ဖော်ထုတ်ရှာဖွေနိုင်ရမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ပါဝင်သူများ က မိမိတဦးချင်းစီတွင်ရှိသော စွမ်းရည်များဖော်ထုတ်လာတတ်စေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်ရမည်။

အခန်း (၁၂) သတင်းဌာနများနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူတို့သည် သတင်းဌာနများကို အကျိုးရှိရှိအသုံးပြုတတ်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။

ပြည်သူတို့ထံ မိမိတို့ တင်ပြလိုသောအချက်များအပေါ် ပြည်သူများအနေဖြင့် စိတ်ပါဝင်စားလာအောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ရေးသားထားသော အစီရင်ခံစာများ၊ သတင်းများကို ပြည်သူတို့အကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြန့်နှံ့အောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ သတင်းဌာနများမှာ အရေးကြီးလှသည်။

သတင်းဌာနဆိုသည်မှာ သတင်းစာ၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားတို့ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုဌာနအုပ်စုများအားလုံးသည် မိမိတို့အတွက် အရေးပါကြောင်း သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။ သတင်းဌာနများကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးရှိပြီး နိုင်ငံတနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံ အခြေအနေကိုလိုက်၍ကွဲ ပြားတတ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် သတင်းဌာနများမှာ လွတ်လပ်မှုများစွာမရှိ သေးချေ။ အစိုးရက သတင်းဌာနများကို ထိန်းချုပ်ထားလေ့ရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် သတင်းထောက်များကိုယ်တိုင် လူ့အခွင့်အရေးသတင်းများအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုနည်းတတ်သည်။ သို့သော် သတင်းဌာနများကို အသုံးပြုပြီး လူ့အခွင့် အရေးသတင်းများကို တင်ပြနိုင်ပါက ပြည်သူလူထုအကြားကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရောက်ရှိနိုင်သဖြင့် သတင်းဌာနများကို အချိန်ယူ၍ ချဉ်းကပ်သင့်သည်။

မိမိတို့သတင်းများကို သတင်းဌာနများက အသုံးပြုစေရန် အောက်ပါအတိုင်း ပစ်မှတ် (၃) ခုထား၍ချဉ်းကပ်ရမည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- (၁) သတင်းဌာနအုပ်စု
- (၂) သတင်းထောက်အုပ်စု
- (၃) မိမိပစ်မှတ်ထားသောလူထု စသည်တို့ဖြစ်သည်။

သတင်းဌာနအုပ်စု ဆိုရာတွင် သတင်းစာ၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားစသည်ဖြင့် ကွဲပြားသော သတင်းဌာနအုပ်စုများ အားလုံးကို ချဉ်းကပ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း မိမိတွင်ရရှိထားသော သတင်းအချက်အလက်နှင့် မိမိပေးပို့လိုသော သတင်းအကြောင်းအရာပေါ် မူတည်၍ ချဉ်းကပ် တတ်လျှင်ပိုမိုအကျိုးရှိနိုင်သည်။ မိမိတို့ ပြုလုပ်သော သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများ၊ သတင်းထုတ်ပြန် ကြေညာချက်များကို သတင်းဌာနများ အားလုံးသို့ပို့လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သော်လည်း တခါတရံတွင် မိမိထံတွင်ရှိသော အထူးသတင်းကို မတူညီသောသတင်းအုပ်စုက ပိုမိုစိတ်ဝင်စားတတ် သည်။ ဥပမာ - ပြည်တွင်းတွင်အဓမ္မ လုပ်အားပေးစေခိုင်းခံရသူများကို အသုံးပြု၍ ရထားလမ်း ဖောက်လုပ်နေသည့်အကြောင်း လျှို့ဝှက်ရိုက်ကူးထားသော ဗီဒီယိုအခွေကို ရေဒီယိုဌာနများထက် ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းတိုက်များက ပိုမိုစိတ်ဝင်စားပေမည်။ ထို့အတူ ပေါ်တာတယောက်နှင့်

တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အသံသွင်းယူလာခြင်းသည် ရေဒီယို အစီအစဉ်အတွက် ပိုမိုအသုံးဝင်သော်လည်း သတင်းစာ သတင်းထောက်များက ထင်သလောက်စိတ်ဝင်စားမည်မဟုတ်ချေ။

သတင်းထောက်အုပ်စု ဆိုရာတွင် မည်သည့်သတင်းဌာနက မည်သည့် သတင်းထောက်သည် မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်းကို ရေးသားတတ်သည်၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်သည့် အကြောင်းအရာများထဲမှ မည်သည့်ကိစ္စကို အထူးစိတ်ဝင်စားသည်တို့ကို အချိန်ယူ၍လေ့လာရမည်။ မည်သည့် သတင်းဌာနတွင်မဆို ကဏ္ဍတခု သို့မဟုတ် နိုင်ငံတခုကို အထူးအလေးပေးလေ့လာသော သတင်းထောက်များ ရှိသည်။ အချို့သတင်းထောက်များသည် နိုင်ငံတခုအပေါ် အထူးပြုသူများ မဟုတ်သော်လည်း ကဏ္ဍအလိုက် (ဥပမာ - အမျိုးသမီးကဏ္ဍ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကဏ္ဍ) အထူးပြုသူများ ဖြစ်တတ်သည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် ထိုသူများ၏အမည်၊ သတင်းဌာန၊ ဖုန်း၊ ဖက်စ်နံပါတ်၊ အီးမေးလ်နံပါတ်၊ ထိုသူစိတ်ဝင်စားသော အကြောင်းအရာများကို ပြုစုမှတ်သားထားနိုင်ပါက ဆက်သွယ်ချဉ်းကပ်ရာတွင် ကောင်းစွာအကျိုးရှိသည်။ သတင်းဌာနများနှင့် အောင်မြင်စွာ ဆက်သွယ်နေသော အဖွဲ့ အစည်းတိုင်းတွင် သတင်းဌာနများနှင့် ပတ်သက်သော လိပ်စာများကို သေသေချာချာ ပြင်ဆင်ထားတတ်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

မိမိပစ်မှတ်ထားသောအုပ်စု ဆိုသည်မှာ ယခုသတင်းသည် မည်သည့်အကြောင်းဖြစ်ပြီး မည်သူတွေ့အား သိစေချင်သည်ကို ပစ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်သည်။ ပစ်မှတ်ထားသော လူထုသည် အမျိုးအစားကွဲပြားတတ်သည်။ တခါတရံ မိမိတိုင်းပြည်အတွင်းမှ ပြည်သူလူထုတို့ ဖြစ်တတ်သလို တခါတရံတွင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း ဖြစ်နေတတ်သည်။ တခါတရံတွင် ဒေသအတွင်းရှိ အစိုးရအသီးသီးများ (ဥပမာ - အာဆီယံ)၊ အတိုက်အခံ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ(ဥပမာ - ကုလသမဂ္ဂ) စသည်တို့ဖြစ်တတ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်း အစီရင်ခံထားသော အစီရင်ခံစာတခုကို ကုလသမဂ္ဂ ညီလာခံအချိန်အတွင်း ထုတ်ဝေကြောင်းအသိပေးသည့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတရပ်တွင် ပစ်မှတ်ထားသော အုပ်စုမှာကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံဖြစ်သည်။ ပစ်မှတ်ထားသောအရာမှာ အထွေထွေညီလာခံကနေ၍ နအဖအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အကြောင်းပြ၍ ပြင်းထန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်စေရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူအာဆီယံအစည်းအဝေးအတွင်း အာဆီယံ အစည်းအဝေးကျင်းပသည့် အိမ်ရှင်နိုင်ငံ၏ သံရုံးရှေ့တွင် ဆန္ဒပြကြောင်း သတင်းကြေညာချက်တွင် ပစ်မှတ်ထားသောအုပ်စုမှာ အာဆီယံနိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ပစ်မှတ်ထားသောအရာမှာ အာဆီယံတွင် နအဖ ပါဝင်နေခြင်းကို ရှုတ်ချရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် မှန်ကန်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ ချမှတ်လုပ် ဆောင်ရန်ဖြစ်သည်။

မိမိတို့အဖွဲ့သည် ယုံကြည်အားထားလောက်သော ဂုဏ်သိက္ခာများနှင့်ပြည့်စုံပါက သတင်းထောက်များသည် မိမိတို့ အဖွဲ့ထံ ချဉ်းကပ် ဆက်သွယ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရန် အချိန်အတိုင်းအတာတရပ် လိုအပ်သည်။ ထိုအနေအထားသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် မိမိတို့အဖွဲ့သည် သတင်းတိကျမှု၊ သတင်းအဖြစ် အသုံးပြုနိုင် သော အချက်ဖြစ်မှုနှင့် ပုံစံကျမှုကို တန်ဖိုးထားမှု၊ သတင်းထောက်များနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ရန် လိုအပ်သည်။ တယူသန်နှင့် အမွေပြောဆိုခြင်းများသည် မိမိတို့ အပေါ် ယုံကြည်အားထားမှု လျော့ပါးစေသည်ကို သတိချင်သင့်သည်။

သတင်းဌာနများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် ဂရုပြုသင့်သောအချက်များ၊ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ ပြုလုပ်ရာတွင် သတိပြုသင့်သော အချက်များ၊ သတင်းကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ရာတွင် လိုက်နာသင့်သော

အချက်များကို အောက်တွင်ရှင်းလင်းထားပါသည်။ ပြည့်စုံလုံလောက်သည်ဟု မဆိုသာနိုင်သော်လည်း အသုံးဝင်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တိုးတက်နိုင် ပါသည်။

ရေဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြားဌာနများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် သတိပြုသင့်သည့်အချက်များ

- မိမိ၏ အဖြေကို လိုရင်းတိုရင်းဖြေဆိုသင့်ပါသည်။ မိမိတင်ပြလိုသော အချက်များ ပါဝင်စေပြီးနားထောင်သည့် လူအများစု နားလည်နိုင်မည့် စကားလုံးကို ရွေးချယ်သုံးစွဲပါ။ နားထောင်သည့်သူများသည် မိမိကသာမန်အဖြစ်ပြောဆိုနေသော တရားဥပဒေစကားများ၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုစကားလုံးများ၊ နေရာဒေသများကို ရင်းနှီးကျွမ်း ဝင်မှုမရှိသည်ကို သတိပြုပါ။

- မေးသည့်မေးခွန်း၏ နောက်သို့ မျောပါသွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်ပါ။ မိမိပြောလိုသည့် အကြောင်းအရာ ပျောက်သွားစေလောက်သည့် မေးခွန်းမျိုးကို လိမ္မာပါးနပ်စွာဖြင့် ရှောင်ကြဉ်တတ်ရန်လိုသည်။ မိမိပြောလိုသည့် အကြောင်းအရာသို့ ပြန်လည်ဆွဲယူနိုင်သည့် အကင်းပါးမှုမျိုးလိုသည်။ ဥပမာ - ဟုတ်ပါတယ် ဒီမေးခွန်းက စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီထက်အရေးကြီးတဲ့ အချက်ကတော့ ဒီလိုပါ ဆို၍ စကားလွှဲကာ မိမိပြောလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်သို့ ရောက်အောင် ပြောဆိုနိုင်သည်။

- ဖြေဆိုနေစဉ်အတွင်း တည်တည်ငြိမ်ငြိမ်ရရှိရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ တက်တက်ကြွကြွနှင့် ဇေနဉာဏ် ရှိရန်လိုအပ်သည်။ မိမိ၏အစီအစဉ်ကို နားထောင်နေသောသူများက မိမိသည် မှန်မှန်ကန်ကန်နှင့် ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် ပြောဆိုနေသောသူအဖြစ် မြင်လာစေရန်ဖြေဆိုပါ။ ထိုသို့မြင်လာသည်နှင့် မိမိပြောဆိုသည် အကြောင်းအရာများကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာပြီး ယုံကြည်လာပေလိမ့်မည်။

-အကယ်၍ ရေဒီယိုအင်တာဗျူးသည် တိုက်ရိုက်လွှင့်ထုတ်ခြင်းမဟုတ်ပါက မိမိ၏ပြောဆိုချက်များကို သတင်းထောက်က တည်းဖြတ်ဦးမည်ဖြစ်သည်။ တခါတရံသတင်းထောက်သည် မိမိပထမပိုင်း ပြောဆိုသည့်အချက်များကိုသာ အသုံးပြုပြီး နောက်ပိုင်းထပ် မံရှင်းလင်းချက်များကို ထည့်သွင်း အသုံးပြုခြင်းမရှိသည်ကိုလည်း ကြိုတော့နိုင်သည်။ ဥပမာ- နအဖဟာ ရထားလမ်းဖောက်လုပ်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေမှာ ပြည်သူ့လူထုရဲ့ လုပ်အားကို အသုံးမချတော့ဘဲနဲ့ တပ်မတော်ရဲ့အင်အားတွေနဲ့သာ အသုံးပြုဖောက်လုပ်မယ်လို့ ကြေညာခဲ့ပါတယ်။ အခုဆိုရင် ရေး-ထားဝယ် ရထားလမ်းမှာ စစ်သားတွေကို အသုံးပြုစေခိုင်းနေတာတွေရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီဒေသမှာ ပြည်သူတွေ လုပ်အားပေးသွားရတာ နည်းသွားတယ်လို့ ထင်ရပါတယ်။ ဆိုသော မိမိပထမပြောကြားချက်ကိုသာ အသုံးပြုပြီး နောက်ထပ်ရှင်းလင်း ချက်ဖြစ်သော ဒါကိုကြည့်ပြီးတော့ တနိုင်ငံ လုံးမှာလုပ်အားပေးသွားရတာ လျော့နည်းသွားပြီးလို့တော့ မဆိုနိုင်ပါဘူး။ စစ်တပ်တွေက ဒေသခံပြည်သူတွေကိုတဆင့် တိတ်တဆိတ် စေခိုင်းတာတွေရှိပါတယ်။ တခြားနေရာများမှာဆိုရင်လည်း ဆက်လက်ပြီးတော့ စေခိုင်းနေတာတွေကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဆိုတာကိုမထည့်ဘဲ တည်းဖြတ်လိုက်ပါက မိမိပြောလိုသောအချက်မှာ လမ်းလွဲသွားသည်ကို ကြုံရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်ထိုအရာမျိုးကို သတိပြုရန်လိုသည်။

- ရေဒီယိုတွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းတွင် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုသည် အထူး အရေးမကြီး လှသော်လည်းရုပ်မြင်သံကြားနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုမှာ အရေးပါသည်။

မိမိ၏ဝတ်စားဆင်ယင် မှုကိုကြည့်၍ မိမိပြောစကားများသည် ယုံကြည်လောက်သည်ဟူသော အမြင်မျိုးရှိလာအောင် သပ်ရပ်စွာဝတ်ဆင်သင့်သည်။ ရုပ်မြင်သံကြားရုတ်ကူးရာတွင် အရောင်ရင့်မြောင် များသည် အရောင်နုအကွက် အဆင်းများထက် ပိုမိုအဆင်ပြေသည်ကို သတိပြုပါ။

- မေးခွန်းများဖြေဆိုရာတွင် ခန္ဓာကိုယ်လှုပ်ရှားမှုကို သတိပြုပါ။ လက်ဟန်ခြေဟန်နှင့် စကားပြောခြင်းဖြင့် ကြည့်ရှုသူ အားပိုမိုစိတ်ဝင်စားစေတတ်သည်။ သို့သော် အလွန်အမင်းလှုပ်ရှားမှုကြောင့် ကင်မရာဘောင်လွတ်သွားတတ်သည်ကို သတိပြုပါ။ အကောင်းဆုံးမှာ ကုလားထိုင်တွင် သက်တောင့်သက်သာနှင့် နောက်မှို၍ မေးမြန်းသူ ကို တည့်တည့်ကြည့်ကာ ဖြေဆိုခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြေဆိုခြင်းဖြင့် မိမိဖြေဆိုမှုကို ကြည့်ရှုသူများက မိမိသည် ကြောက်လန့်မှုမရှိဘဲ တည်ငြိမ်စွာဖြင့် မှန်ကန်သည့်အချက်အလက်များကို တင်ပြနေသည်ဟုအထင်မျိုး ရရှိစေသည်။ မေးခွန်းများကိုဖြေဆိုစဉ်အတွင်း လက်ပိုက်ထားခြင်း၊ ကြောက်လန့်သည့် အမူအရာများ သိသာပေါ်လွင်နေခြင်းများကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။

သတင်းရေးသူများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် သတိပြုသင့်သော အချက်များ

- မိမိပြောဆိုချက်များကို အသံသွင်းယူမှု မလုပ်သည့်တိုင်အောင် သတင်းထောက်သည် မိမိပြောဆိုချက်များ အားလုံးကို တရားဝင် ပြောဆိုချက်များအဖြစ် မှတ်ယူမည်ဖြစ်ကြောင်း အထူးသတိပြုပါ။ သတင်းထောက်တို့သည် မိမိပြောဆိုချက်များထဲမှ အများစိတ်ဝင်စားမည့်၊ သာမန်ပြောဆိုချက်မဟုတ်ဘဲ ပြဿနာပေါ်ပေါက် နိုင်သည့် ပြောဆိုချက်များကို အထူးစိတ်ဝင်စားပြီး ကောက်နုတ်သတင်းထုတ် ရေးသားတတ် သည်။ ထို့ကြောင့်သတင်းရေးသားရာတွင် မပါဝင်လိုသော မိမိ၏နှုတ်ထွက်ပြောဆိုချက်များကို အသုံးမပြုရန် သတင်းထောက်ကို ပန်ကြားနိုင်သည်။ အချို့သတင်းထောက်များသည် သတင်းထောက်ကျင့်ဝတ်ကို နားလည်ပြီး မိမိပန်ကြားချက်ကို လေးစားသော်လည်း အချို့သတင်းထောက်များသည် သတင်းတပုဒ်ရလျှင်ပြီးရော သဘောထားတတ်သည်ကို သတိပြုပါ။ ထို့ကြောင့်မိမိခွင့်မပြုနိုင်သည့် ပြောကြားချက်များကို သတင်းရေးရန် ခွင့်မပြုလိုပါက ခွင့်မပြုကြောင်း သေချာစွာပြောကြားရန် အရေးကြီးသည်။ အကောင်းဆုံးမှာ ပြဿနာဖြစ်နိုင်သည့် အချက်များ၊ မေးခွန်းများကို မဖြေဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

- မိမိအဓိကထား တင်ပြလိုသော အချက်အလက်နှင့်ပတ်သက်၍ ရေးသားထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများ၊ စာရင်းဇယားများသည် သတင်းရေးသားသူတို့ကို အထောက်အကူများစွာ ပြုတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိအဓိကပြောဆိုသည့် အကြောင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရေးသားထားသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ မိမိအဖွဲ့အစည်း၏ နောက်ခံသမိုင်းကို ဖော်ပြထားသော စာရွက်စာတမ်းများကို သတင်းထုတ်ပြန်ချက်နှင့် အတူပူးတွဲ၍ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအပြီးတွင် ပေးအပ်နိုင်ပါက အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။

သတင်းကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ

သတင်းကြေညာချက်များကို မိမိတို့ဦးစီးလုပ်ကိုင်မည့် ဆန္ဒပြပွဲများ၊ အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ၊ အရေးပေါ်သတင်းထုတ် ပြန်ချက်များ၊ မိမိတို့ထုတ်ဝေမည့် အစီရင်ခံစာနှင့် စာအုပ်အကြောင်း မိတ်ဆက်မည့် အခမ်းအနားများသို့ ဖိတ်ကြားရာတွင်လည်းကောင်း၊ အစည်းအဝေး၊ ညီလာခံတခုအကြောင်း တင်ပြသတင်းပေးရာတွင် လည်းကောင်း၊ လှုံ့ဆော်စည်းရုံးမှု အသစ်တခု (ဥပမာ - UNOCAL ရေနံကုမ္ပဏီကို စတင်သပိတ်မှောက်သည့်အကြောင်း) ကို စတင်အသိပေးရာတွင်

လည်းကောင်း၊ သတင်းရေးသားဖြန့်ချိရန် ကောင်းမွန်သည့်သတင်းတခု (ဥပမာ - မန္တလေးမြို့တွင် ရဟန်းသံဃာအပါး (၂၀၀) ကျော်ကို နအဖက ယမန်နေ့က ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းလိုက်သည့်သတင်း) ကို အသိပေး

ထုတ်ပြန်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ မိမိအဖွဲ့အစည်းအကြောင်း တင်ပြမိတ်ဆက်ရာတွင် လည်းကောင်းထုတ်ပြန်လေ့ရှိသည်။

- မည်သည့်အကြောင်းအရာနှင့်ဖြစ်ဖြစ် ထုတ်ပြန်သောသတင်း ထုတ်ပြန်ချက်သည် စာမျက်နှာ(၂) မျက်နှာမပိုစေရန် သတိပြုရမည်။ အကောင်းဆုံးမှာ တမျက်နှာစာ ရေးသားထားသောထုတ်ပြန်ချက်ဖြစ်သည်။

- ထိုထုတ်ပြန်ချက်တွင် မည်သည့်အကြောင်းကို ထုတ်ပြန်သည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြရမည်။ ဆန္ဒပြပွဲအကြောင်း ဖတ်ကြားလိုပါက မည်သည့်နေရာ၊ မည်သည့်အချိန်၊ ဘာအတွက်ကြောင့် ကျင်းပမည် ဆိုသည်ကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားရမည်။ သတင်းတခု ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာသော သတင်းထုတ်ပြန်မှုမျိုးတွင် ထိုသတင်းအကြောင်း သေချာရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားမှသာ သတင်းထောက်များက ထိုသတင်းကို အသုံးပြုလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

- လိုအပ်မည်ဟုထင်ရသော နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းများ၊ အချက်အလက်များ၊ ကိန်းဂဏန်းများ ထည့်သွင်းနိုင်ပါက ပိုမိုကောင်းမွန်သည်။ မိမိအဖွဲ့အစည်းမှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ ခေါင်းဆောင်တဦး၏ ပြောဆိုချက်ကို ကိုးကား ထည့်သွင်းနိုင်လျှင်လည်း သတင်းသမားများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုကို ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။ ထိုသူသည်ထင်ရှားသူတဦးဖြစ်ပါက ပို၍ ကောင်းမွန်သည်။

- ထုတ်ပြန်သော ထုတ်ပြန်ချက်များကို မိမိအဖွဲ့အစည်း၏ စည်းတံဆိပ်ပါသော စာရွက်များဖြင့်ထုတ်ပြန်သင့်သည်။ ထပ်မံပြန်လည်ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်အောင် ထိုသတင်းအကြောင်းကို သေချာစွာ ပြောဆိုနိုင်မည့်သူ၏ အမည်နှင့် ဆက်သွယ်နိုင်မည့် တယ်လီဖုန်းနံပါတ်တို့ကိုထည့်သွင်းရေးသားသင့်သည်။ ထုတ်ပြန်သည့်နေ့ကိုလည်း မမေ့သင့်ပါ။

- အကယ်၍ ထုတ်ပြန်သောသတင်းသည် ချက်ချင်းထုတ်ပြန်လိုသော သတင်းဖြစ်ပါက ချက်ချင်းထုတ်ပြန်ရန် (Immediate Release) ဟု ရေးထားရမည်ဖြစ်ပြီး ထုတ်ပြန်ရန် အချိန်ကန့်သတ်ချက်ရှိပါက ထိုအချိန်ထိ စောင့်ဆိုင်းရန် (Embargo) ဟုရေးသားရမည်။

- သတင်းထုတ်ပြန်မှုများ၊ အစီအစဉ်များသည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော အဖြစ် အပျက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိရန်နှင့် အချိန်ကိုက်ဖြစ်ရန်လိုသည်။ (ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲ (၁၀)နှစ်မြောက်နေ့တွင် ပြည်တွင်းရှိ NLD ပါတီဝင်များအပေါ် ဖိနှိပ်နေသည့်အကြောင်း ရေးသားထားသည့် အစီရင်ခံစာထုတ်ဝေခြင်း၊ အာဆီယံညီလာခံ စတင်သည့်နေ့တွင် အိမ်ရှင်နိုင်ငံသို့ အိပ်ဖွင့်ပေးစာ ပေးအပ်ခြင်း) သို့မှသာ သတင်းသမားများသည် အချိန်အခါနှင့် ဆက်စပ်၍ မိမိတို့သတင်းများကို သုံးစွဲရန် စိတ်ဝင်စားပေးလိမ့်မည်။

- ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များထုတ်ပြန်၍ သတင်းဌာနများသို့ ပို့ပြီးသည့်နောက် မိမိပေးပို့သောသတင်းထုတ်ပြန်ချက် ရောက်မရောက် နောက်တကြိမ် ထပ်မံဆက်သွယ် စုံစမ်းသင့်သည်။

ထိုသို့ထပ်မံဆက်သွယ်သည့်အခါ သတင်းထောက်များဖက်ကလည်း လိုအပ်သော သတင်းများကို ထပ်မံမေးမြန်းနိုင်သည့်အခွင့်အလမ်း ရရှိနိုင်သည်။

သတင်းကြေညာချက်ရေးသားခြင်း

သတင်းထုတ်ပြန်ချက်ရေးသားရာတွင် သတိပြုစရာ အချက်များစွာရှိသည်။ သတင်းထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခုကို ရေးသားတော့မည်ဆို ပါက မိမိတို့အခြေအနေကို လုံးဝမသိသောသူတစ်ဦးက ဖတ်ပြီးနားလည်စေရန် မည်သို့ရေးရမည်ကို တွေးတောရမည်။ အဓိကအားဖြင့် သတင်းရေးသားရာတွင်အခြေခံဖြစ်သော (ဘ) ခြောက်လုံး (ဘယ်အချိန်၊ ဘယ်နေရာ၊ ဘာကြောင့်၊ ဘယ်သူက၊ဘယ်သူကို၊ ဘာဖြစ်သည်) ဆိုသော အချက်များ လွှမ်းခြုံပါဝင်ရန် အရေးကြီးသည်။

ဘယ်အချိန် - ဆိုသည်မှာ ဖြစ်ပျက်သည့် အချိန်ကိုဆိုလိုသည်။ မည်သည့်အချိန်က ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်ကို တိတိကျကျ ဖော်ပြရန်လိုအပ်သည်။ မကြာမီက၊ ပြီးခဲ့သောအပတ်ကဟူသော မတိကျသော အချိန်ကာလ ညွှန်းဆိုချက်များကို မသုံးသင့်။ အကယ်၍ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများ၊ ဆန္ဒပြပွဲများ ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက စတင်မည့် အချိန်ကို တိတိကျကျ ဖော် ပြရန် အထူးအရေးကြီးသည်။

ဘယ်နေရာ - ဆိုသည်မှာ အခင်းဖြစ်သည့်နေရာ၊ ပြုလုပ်မည့်နေရာကိုဆိုလိုသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသတင်းတရပ်ကို ထုတ်ပြန်ပါက မိမိပြောဆိုသည့်နေရာကို လူ့အများသိနိုင်သော နေရာများနှင့် ယှဉ်တွဲဖော်ပြရမည်။ မိမိသိသလို အခြားလူများ သိနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း နားလည်ရန်လိုအပ်သည်။ ဥပမာ- ပြင်ကဒုတ်ကျေးရွာ ဟုဆိုလိုက်လျှင် လူ့အများသိနိုင်မည်မဟုတ်။ မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ တနင်္သာရီတိုင်း၊ တနင်္သာရီမြို့နယ်မှ ပြင်ကဒုတ်ကျေးရွာဟုဆိုလျှင် အနည်းဆုံး ခန့်မှန်းမြင်ယောင်နိုင်သည်။ ကရင်နီဒုက္ခသည်စခန်း အမှတ် (၂) ဟုဆိုမည့်အစား ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မယ်ဟောင်ဆောင်မြို့အနီးရှိ ထိုင်းမြန်မာနယ်စပ်တွင် တည်ရှိသော ကရင်နီဒုက္ခသည်စခန်း အမှတ် (၂)ဟုဆိုလျှင် ဖတ်ရှုသူများ ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ နားလည်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဘာကြောင့် - ဆိုသည်မှာထိုအဖြစ်အပျက်သည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်၊ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသည်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားဖော်ပြရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးသတင်း ထုတ်ပြန်ချက်ဖြစ်ပါက ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းရင်းမှာ ဘာကြောင့် (ဥပမာ - NLDပါတီက လွှတ် တော်ခေါ်ယူရန် ပြင်ဆင်ခြင်းကြောင့် ပါတီဝင်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အဖမ်းခံရခြင်းဖြစ်သည်) ဟူ၍ဖော်ပြသင့်သည်။ သတင်းစာရှင်းလင်း ပွဲဖြစ်ပါက နအဖက လတ်တလော NLD ပါတီဝင်များအပေါ် မတရားဖမ်းဆီးနေမှုများကြောင့် သတင်းစာရှင်းလင်း ပွဲကျင်းပခြင်း ဆိုသည့် သဘောများကို ရှင်းလင်းပြရမည်။

ဘယ်သူက - ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မည်သည့်တစ်ရင်း၊ တစ်ဖွဲ့မှမည်သူက ကျူးလွန်သည်ကို တိကျစွာဖော်ပြရန်လိုအပ်သည်။ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲဖြစ်ပါက မည်သူတို့ ပါဝင်ပြောကြားမည်ဖြစ်ကြောင်း ရေးသားရန်လိုအပ်သည်။

ဘယ်သူကို - ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူသည် မည်သည့်ရွာက အသက် ဘယ်လောက်ရှိသော ကျား/မ မည်သူဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြရန်လိုအပ်သည်။

ဘာဖြစ်သည် - ဆိုရာတွင်ဖြစ်ပွားသည့် အဖြစ်အပျက်အစုံအလင် သို့မဟုတ် မိမိတင်ပြလိုသည့်အချက်ကို လိုရင်းရောက်အောင် သတိထားရေးသားရန် ဆိုလိုသည်။ တခါတရံ မိမိတို့က လူတိုင်းသိပြီးသော အကြောင်းများဟုတွေးမိ၍ ရှင်းလင်းပြခြင်းမရှိသည့်အခါ ဖတ်ရှုသူ များအနေနှင့် အဓိပ္ပာယ်နားလည်ရန် ခက်ခဲတတ်သည်။

စနစ်တကျ ကောင်းမွန် သောသတင်းထုတ်ပြန်မှုတခုသည် ဝိရမစ်ပြောင်းပြန်ပုံစံဖြစ်ရမည်ဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သတင်းဖြစ်လောက်သည့် အချက်ကို ထိပ်ဆုံးတွင်တင်ထားပြီး အောက်ခြေတွင် သတင်းအကျယ်ကို ရေးသားထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သော သတင်းကို ပထမဦးဆုံး စာပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားပြီး ဒုတိယစာကိုယ်တွင် ထိုသတင်းကိုပင် အကျယ်ချဲ့ရေးထားတတ်ကြသည်။ နောက်စာပိုဒ်တွင်ကိုးကားချက်များ၊ အရေးသိပ်မကြီးလှသောအချက်များ ရေးထားပြီး နောက်ဆုံးပိုဒ်တွင် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းနှင့် အရေးမကြီးဆုံးအချက်များကို ထည့်သွင်း ရေးသားတတ်ကြသည်။

သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲပြုလုပ်ရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ

- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ ဖိတ်ကြားလွှာများကို တပတ်ခန့် ကြိုတင်၍ပေးပို့နိုင်လျှင် ကောင်းသည်။ သတင်းထောက်များအနေဖြင့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲရှိကြောင်းကို အခြားကိစ္စများထက် စောပြီးသိရှိသည့်အခါ ထိုအတွက် အချိန်ကို သီးသန့်ဖယ်ထားနိုင်သည်။ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ မလုပ်မီတရက်တွင် ထပ်မံဆက်သွယ်၍ သတိပေးသင့်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ပြောကြားမည့်အကြောင်းအရာကို သေချာစွာလေ့လာ၍ သတင်းထောက်များ မေးမြန်းလာနိုင်သည့် မေးခွန်းများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်၊ ဖြေဆို၊ လေ့ကျင့်ထားသင့်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ လုပ်မည့်နေရာသည် လူအများသိရှိပြီး သွားလာရန် လွယ်ကူသောနေရာဖြစ်သင့်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲသို့ တက်ရောက်လာသူများကို သတင်းထုတ်ပြန်ချက်နှင့် အခြား နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းများ ရေးသားထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများ ဝေငှသင့်သည်။ မိမိပေးပို့ထားသော ထုတ်ပြန်ချက်များ ပျောက်ဆုံးသွားသော သတင်းထောက် များနှင့် မရရှိသေးသော သတင်းထောက်များရှိပါက ထိုသို့ ထပ်မံဝေငှခြင်းဖြင့် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ ပြုလုပ်မည့်သူသည် သတင်းဌာနများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် သူဖြစ်လျှင် ပိုမိုအဆင်ပြေနိုင်သည်။ ထိုသူသည် စကားပြောသွက်လက်၍ အတွေ့အကြုံရှိရန်လိုအပ်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ပြောကြားချက်များသည် ရှင်းလင်းတိုတောင်းပါက အချိန်မြန်မြန်နှင့် ပြီးဆုံးသွားစေပြီး နောက်ပိုင်းတွင် သတင်းထောက်များအနေနှင့် ၎င်းတို့သိလိုသော မေးခွန်းများကို ထပ်မံမေးရန် အချိန်ပိုမည်ဖြစ်သည်။ တဦးချင်း မေးခွန်းထုတ်လိုသူများအတွက် အချိန်ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။ သတင်းထောက်အများစုသည် တနာရီထက်ပိုကြာအောင် မနေလိုသည်ကို သတိပြုပါ။မလိုအပ်ဘဲ ရှည်ရှည်ဝေးဝေး ပြောကြားနေခြင်းဖြင့် သတင်းထောက်များ၏ အာရုံစိုက်မှုကိုလျှော့ပါးစေနိုင်သည်။

အခန်း (၁၃) တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်နေသူများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သတင်းများရရှိရန်အတွက် ထိုသတင်းများပေးနိုင်သည့်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အချက်အလက်စုဆောင်းမှုများကို မလွဲမသွေ လုပ်ကိုင်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် လိုအပ်သောသတင်းများကိုရရှိအောင် မေးမြန်းနိုင်လေလေ၊ မိမိတို့လုပ်ကိုင်နေသော လူ့အခွင့်အရေးသတင်းများ ရှာဖွေစုဆောင်းရာတွင် အောင်မြင်မှုရလေလေဖြစ်သည်။ သို့သော် မိမိလိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ ရလိုသောဆန္ဒဖြင့် တခါတရံတွင် တပါးသူ၏ခံစားချက်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို အလေးမထားမိဘဲဖြစ်တတ်သည်။ မိမိတွေ့ဆုံမေးမြန်းမည့် သူသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုကို ကိုယ်တွေ့ကြုံလာရသူ၊ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မြင်တွေ့လာခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ကြောက်လန့်ဖွယ် အတိတ်ဆိုးကြီးကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရသူဖြစ်သည်ဆို သည့်အချက်ကို အမြဲတမ်းသတိပြုရန် အရေးကြီးသည်။ မိမိအတင်းအကြပ်မေးမြန်းသော မေးခွန်းများသည် တဖက်သားအား မည်မျှထိခိုက်စေနိုင်သည်၊ စိတ်မကောင်းဖြစ်စေနိုင်သည်ကို သတိပြုပါ။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသည်ကို မိမိလိုအပ်သောမေးခွန်းများကို ဇွတ်အတင်းမေးမြန်းခြင်းဖြင့် နောက်ထပ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတခု ထပ်မံခံစားရပါစေနှင့်။ ထို့ပြင် ဒေသဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုများအကြောင်းနားလည်မှုမရှိပဲ မေးမြန်းလိုက်သော မေးခွန်းများကြောင့် မိမိလုပ်ကိုင်မည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ပျက်စီးသွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လူ့ အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူတို့သည် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် သတိထားသင့်သောအချက်၊ လိုက်နာသင့်သော အချက်များကို ဂရုပြုသင့်သည်။

လူတွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ

လူချင်းမတွေ့ဆုံမေးမြန်းဘဲ ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု ပြုလုပ်ပါ။

အကယ်၍ တခြားနေရာတခုသို့ သွားရောက်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သတင်းများကို စုံစမ်းမည်ဖြစ်ပါက သွားရောက်မည့်ဒေသတွင် မည်သို့သော လူ့အခွင့်အရေး သတင်းများ ရရှိနိုင်သည်၊ မည်သို့သောသူများကို တွေ့ရှိနိုင် သည် စသည့်အချက်များကို ကြိုတင်စဉ်းစားထားရပေမည်။

အကယ်၍ ကရင်ဒုက္ခသည် စခန်းတခုကို သွားရောက်ပါက အဓိကအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုမျိုးစုံကြောင့် ထွက်ပြေးလာသော ဒုက္ခသည်များတွေ့နိုင်မည်။ နအဖ ထိုးစစ်အပြီး တွင်သွားရောက်ပါက လတ်တလောရောက်ရှိလာသော ဒုက္ခသည်သစ်များနှင့်ဆုံနိုင်မည်။ ထိုဒုက္ခသည်များသည် ကရင်ပြည်နယ် မည်သည့်ဒေသမှဖြစ်နိုင်သည်၊ အများဆုံးရရှိနိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု သတင်းများမှာ မည်သည့်သတင်းဖြစ်နိုင်သည်၊ ဒုက္ခသည်များအပြင် အခြား ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လာသော ပေါ်တာများ၊ နအဖ စစ်သားဟောင်းများနှင့်လည်း တွေ့ဆုံနိုင်သည်

စသည်အချက်များကို ကြိုတင်စဉ်းစားထားပါက မိမိကြုံတွေ့နိုင်သော အခြေအနေ၊ လူ၊ သတင်းများအတွက် ပြင်ဆင်ပြီးသားဖြစ်ပေမည်။ မဲဆောက်မြို့အနီးရှိ ကရင်ဒုက္ခသည်စခန်းကို သွားရောက်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အကြောင်း၊ လွှိုင်ကော်ထောင်ရှိ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများအကြောင်း စုံစမ်းရန်လွယ်ကူမည်မဟုတ်ပါ။

အကယ်၍ မိမိသွားရောက်မည့် ဒေသတို့တကြိမ်တခါမှ မသွားရောက်ဖူးပါက မည်ကဲ့သို့ သွားရောက်နိုင်မည့် အနီးဆုံး မြို့မှာမည်သည့်မြို့ဖြစ်သည်၊ မိမိဆက်သွယ်နိုင်မည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆက်သွယ်ရမည့်သူများကို မည်သို့ဆက်သွယ်နိုင်သည် စသောအချက်များကို ကြိုတင်လေ့လာရမည်။ အကောင်းဆုံးမှာ ထိုဒေသနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူများအား မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ မသွားရောက်မီ ထိုဒေသတွင်ရှိသော ဆက်သွယ်ရမည့်အဖွဲ့များနှင့် လူများကို ကြိုတင်၍ဆက်သွယ် ထားပါက ဒေသအတွင်းတွင်ဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေ၊ ရာသီဥတု၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး အခက်အခဲ၊ လုံခြုံရေးအခြေအနေတို့ကိုသိရှိပြီး လိုအပ်သည့်အဝတ်အစား၊ ဆေးဝါး၊ မြေပုံနှင့် အခြားအသုံး အဆောင်တို့ကို ယူဆောင်ရန် ပြင်ဆင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ဆန်ခရဘူရီမြို့အနီးရှိ ဟလော့ခနီမွန်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ သွားရောက်ရန်ပြင်ဆင်ပါက ဆန်ခရဘူရီမြို့သို့ ရောက်အောင် မည်သို့သွားရမည်၊ ထိုနေရာသို့ရောက်လျှင် မည်သူ့အားဆက်သွယ်ရမည်၊ ဒုက္ခသည်စခန်း အတွင်းသို့ လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်းရှိမရှိ လေ့လာရမည်။ မိုးရာသီအတွင်း မော်တော်ကားဖြင့် သွားရောက်၍မရပါက မည်ကဲ့သို့သွားရောက်နိုင်သည်၊ ကြိုတင်၍ သောက်သုံးသင့်သော ဆေးဝါးများကို မည်ကဲ့သို့ဝယ်ယူရမည် စသည်တို့ကိုပြင်ဆင်ရမည်။

မိမိသွားရောက်မည့် ဒေသတွင် သုံးစွဲသည့်ဘာသာစကားသည် မိမိကျွမ်းကျင်သော ဘာသာစကားဟုတ်မဟုတ် ကြိုတင်သိရှိရန် စုံစမ်းရမည်။ အကယ်၍ ထိုဒေသသုံး ဘာသာစကား သို့မဟုတ်တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားကို မိမိမကျွမ်းကျင်ပါက ကျွမ်းကျင်၍ အတွေ့အကြုံရှိသော ဘာသာပြန်ရရှိရန် လိုအပ်သည်။ ဒေသန္တရသုံးစကားများကို ကြိုတင်လေ့လာနိုင်ပါက ပိုမိုကောင်းမွန်ပါသည်။ မိမိတွေ့ဆုံမေးမြန်းမည့်သူများ၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ အကြောင်းကို လေ့လာသင့်ပါသည်။ ဥပမာကရင်နီ ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ သွားရောက်မည်ဆိုပါက ကရင် နီဘာသာစကားကို မိမိတတ်ကောင်းတတ်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း အခြားဘာသာ စကားများဖြစ်သည့် ပဒေါင်နှင့် ကယောစကားများ ရှိသေးကြောင်းသတိပြုရမည်။ မိမိမတတ်ကျွမ်းသော ဘာသာစကားများကိုသာ ပြောဆိုတတ်သည့်လူမျိုးနှင့် တွေ့ဆုံရမည်ဆိုလျှင် ဘာသာပြန်ပေးမည့်သူကို မည်သို့ရှာဖွေနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ကြိုတင်တွေးတော၊ ပြင်ဆင်ထားသင့်သည်။ ဒေသန္တရ စကားများကို တီးမိခေါက်မိ ထားပါကလည်း အကျိုးရှိသည်။ ဥပမာ - ထားဝယ်နယ်မှသူများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် “စစ်သားဂမ်းက ပေါ်တာဖိုးသက်ကီးကို မာယာလုပ်တယ်ဆိုပီး ရိုက်တယ်” ဆိုပါက “စစ်သားအသက်ငယ်ငယ် တယောက်က ပေါ်တာအဖိုးကြီးကို ဟန်ဆောင်တယ်ဆိုပြီး ရိုက်တယ်” ဟူ၍ ချက်ချင်းသဘောပေါက်နိုင်ရန် လေ့လာသင့်သည်။

နောက်ထပ်ကြိုတင်လေ့လာရမည့်အချက်မှာ ထိုဒေသ၏ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း ဖြစ်သည်။ မိမိသွားရောက်မည့်ဒေသတွင် တွေ့ဆုံရမည့်သူများသည် အဘယ်ကြောင့် ဒုက္ခသည်စခန်းဆီသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာကြသည်၊ မည်သည် အချိန်ကတည်းက ထိုဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်ရှိနေကြသည်၊ လတ်တလောထပ်မံ ရောက်ရှိလာသော သူများသည် ဘယ်အတွက်ကြောင့် ရောက်ရှိလာကြသည်၊ ၎င်းတို့ကို ခိုလှုံခွင့်ပေးထားသောနိုင်ငံ၏ သဘောထားမည်သို့ရှိသည်၊ လတ်တလော လုံခြုံရေးအခြေအနေ စိုးရိမ်မှုများရှိမရှိ စသည်တို့ကို ကြိုတင်လေ့လာထားပါက မေးခွန်းများပြင်ဆင်ရာတွင် များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေသည်။ ဥပမာ- အုန်းဖျန်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ မသွားရောက်မီ ထိုစခန်းရှိဒုက္ခသည်များသည် ယခင်မည်သည့်စခန်းများက ပြောင်းရွှေ့လာသော ဒုက္ခသည်များဖြစ်သည်၊ ပြောင်းရွှေ့ရာတွင် မည်သည့် အခက်အခဲများကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်၊ မကြာမီက လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တဖွဲ့က လာရောက်ခြိမ်းခြောက်သွားသည် စသည့်အချက်များကို ကြိုတင်လေ့လာထားပါက မေးခွန်းများ စတင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ဖြေဆိုချက်များမှန်ကန်မှု ရှိမရှိ ချိန်ကိုက်ရာတွင် လည်းကောင်း အလွန်အကျိုးရှိသည်။

နောက်ဆုံးပြင်ဆင်ရမည့်အချက်မှာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် မေးမြန်းမည့် မေးခွန်းများဖြစ်သည်။မိမိလိုအပ်သည့်အချက်မှာ မည်သည့်အချက်များဖြစ်သည်၊ ထိုအချက်များရရှိအောင် မည်သည့်မေးခွန်းများကို မေးမြန်းသင့်သည်ဟူ၍ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားမှသာ မိမိမေးလိုသော အချက်များမှ သွေဖယ်သွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်ရှားနိုင်မည်။ တခါတရံ အချိန် မလုံလောက်သည့်အခါမျိုးနှင့် ကြုံရပါကမိမိ ပြင်ဆင်ထားသော မေးခွန်းများထဲ မှ အရေးကြီးသော မေးခွန်းများကို ဦးစားပေးရွေးချယ်မေးမြန်းနိုင်သည်။

အကယ်၍မိမိအနေဖြင့် အသံဖမ်းယူလိုသည်၊ ဓာတ်ပုံရိုက်ယူလိုသည်ဆိုပါက လို အပ်သော အသံဖမ်းကိရိယာများ၊ တိတ်ခွေများ၊ ဖလင်များ၊ ကင်မရာများ၊ ဗွီဒီယိုကင်မရာများ၊ ဗွီဒီယိုတိတ်ခွေ၊ ဓာတ်ခဲများကို သေချာစွာပြင်ဆင်ရမည်။ လုံ လောက်သောဖလင်၊ ဓာတ်ခဲများ ပြည့်စုံစွာပါရှိမှသာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရင်း ဖလင်ကုန်သွားခြင်း၊ ဓာတ်ခဲကုန်သွားခြင်း မျိုးကိုရှောင်ကြဉ်နိုင်မည်။ အသံဖမ်းမိုက်ခွက်

ကောင်းမကောင်း၊ အသံသွင်းကက်ဆက် ကောင်းမကောင်းကိုလည်း အသုံးမပြုခင် သေချာစွာစစ်ဆေးပါ။ မှတ်စုစာအုပ်နှင့် ဖောင်တိန်၊ ဘောပင်များကို ယူဆောင်ရန် မမေ့ပါနှင့်။ စာအုပ်နှင့်ဖောင်တိန်များကို အပိုယူဆောင်သင့်သည်။

အထက်ပါအကြောင်းအရာများကို ကောင်းစွာပြင်ဆင်ထားပါက တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် မည်ကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ကို နားလည်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယခုတွေ့ဆုံမေးမြန်းလိုသူနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် သတိပြုရမည့်အချက်များကို တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

အေးဆေးလုံခြုံသောနေရာကို ရွေးချယ်ပါ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းသည့်နေရာသည် တိတ်ဆိတ်အေးချမ်းပြီး လုံခြုံမှုရှိသောနေရာဖြစ်ပါက ပြေဆိုသူအဖို့ သက်တောင့်သက်သာနှင့် ပြေဆိုနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် နေရာရွေးချယ်တတ်ရန်လိုအပ်သည်။ လူအသွားအလာများပြီး မိမိတို့ကို လူတိုင်းမြင်တွေ့နိုင်၊ ဝိုင်းအုံ့နားထောင်နိုင်သောနေရာမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ လူအခွင့်အရေးသတင်းများသည် ဖြေကြားသူအတွက် ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့ မြင်တွေ့ခဲ့ရသောသတင်းများဖြစ်ပြီး တခါတရံလူအများရှေ့တွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် မဝံ့မရဲဖြစ်တတ်ကြောင်း သဘောပေါက်ရန်လိုအပ်သည်။ အထူးသဖြင့် အဓမ္မကျင့်ခံရသောသတင်းများကို လူအများကြားတွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် အလွန်ခဲယဉ်းသည်။ တခါတရံ မိမိတို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းနေစဉ်အတွင်း အာဏာပိုင်များက လာရောက်နှောင့်ယှက်မှုများ ပြုလုပ်တတ်သဖြင့် အေးဆေးလုံခြုံသောနေရာကို ရွေးချယ်

ရန် အရေးကြီးသည်။ အေးဆေးလုံခြုံသောနေရာတွင် မေးမြန်းသည့်အခါ ကာယကံရှင် သာမက မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ပိုမိုစိတ်ကြည်လင်မှု ခံစားရသဖြင့် မေးမြန်းရာတွင် အာရုံပိုမို စူးစိုက်နိုင်သည်။

လူရွေးချယ်ပါ။

တခါတရံတွင် ဖြေကြားသူများသည် ဖြစ်ရပ်တခုကို အတူတူ၊ တချိန်တည်းတွေ့ကြုံ ခဲ့ရသူများဖြစ်တတ်သည်။ တခါတရံ ရွာတရွာထည်းမှ တချိန်ထည်း အတူထွက်ခွာလာပြီး နယ်စပ်သို့ တချိန်ထည်း ရောက်လာသူများဖြစ်တတ်သည်။ တခါတရံမိသားစုတစုထဲမှ မိသားစုဝင်များ ဖြစ်နေတတ်သည်။ ထိုအခါ ထိုသူများ၏ ပြောကြားချက်များသည် တယောက်နှင့်တယောက် အတူတူနီးပါး ဖြစ်တတ်သည်။ ထိုကဲ့သို့အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်ဆင်တူသောသူများ အားလုံးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းပါက အချိန်ကုန်ပြီးရရှိသော သတင်းအချက်အလက်မှာလည်း ဆင်တူနေတတ်သည်။ထို့ကြောင့် ထိုသို့အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်တို့ ဆင်တူနေသူများထဲက အဆင်ပြေဆုံးသူ (၂)ဦးကိုရွေးချယ်မေးမြန်းပါက အချိန်ကုန်သက်သာပြီး အခြားကွဲပြားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုစုဆောင်းရှာဖွေနိုင်မည်။ (၂) ဦးရွေးချယ်ရန် အကြံပေးခြင်းမှာ အကြောင်းအရာများကို ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ စစ်ဆေးနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ အချိန်ရရှိပါက တဦးထည်းကို ရွေးချယ်နိုင်သည် ၊ ရွေးချယ်ရာတွင် အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက် တို့ဆင်တူသော သူများထဲ မှဘာသာစကားပြောဆိုရာတွင် အဆင်ပြေဆုံးသူ၊ မိမိ အားသတင်းအချက်အလက်များအား ထောက်ပံ့ရန် စိတ်ထက်သန်သူနှင့် တိကျမှန်ကန်သောသတင်းများအား အကောင်းဆုံး ပေးနိုင်မည့်သူကို ရွေးချယ်ရမည်။ အချို့သူများသည် အခင်းတခု ဖြစ်ပွားပါက လူအများပြောတာ ကြားဘူးသည်ဟု ဆိုတတ်သည်။ ထိုသူများထဲမှ မည်သူသည် မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ကြုံ ခဲ့ရသည်ကို စုံစမ်း၍ထိုသူမျိုးကို ဦးစားပေးရွေးချယ်ရမည်။

တွေ့ဆုံရာတွင်ပြင်ဆင်မှု

မိမိကိုယ်ကို မိတ်ဆက်ပါ။

မိမိနှင့်မိမိအား ဖြေကြားမည့်သူကို တွေ့တွေ့ချင်း လုပ်ဆောင်သင့်သောအချက်မှာ မိမိကိုယ်မိမိမိတ်ဆက်ခြင်းဖြင့် ရင်းနှီးမှုရအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိမည်သူဖြစ်ကြောင်း၊ မည်သည့်အလုပ်ကိုလုပ်ကိုင်ကြောင်း၊ ယခုလာရောက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းမှာ ဘယ်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်သည်တို့ကို ရှင်းလင်းပြောပြပါက ပြောကြားမည့်သူအနေနှင့် စိတ်အေးလက်အေး ပြောကြားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မိမိတကြိမ်တခါမှ မတွေ့မြင်ဘူးသောသူတယောက်၏ အကြောင်းကို လုံးဝမသိဘဲနှင့် မိမိအကြောင်းကို ပြောပြလိုလိမ့်မည်မဟုတ် ဆိုသည်ကိုသတိပြုပါ။ ထို့အပြင် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် ယဉ်ယဉ်ကျေးကျေး ဆက်ဆံရမည်။ နအဖ ထောက်လှမ်းရေးများက နှိပ်စက်စစ်ဆေးသကဲ့သို့ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း မလုပ်ရန်သတိပြုရမည်။

ခွင့်တောင်းပါ။

အကယ်၍ဓာတ်ပုံနှင့် ဗွီဒီယိုရိုက်ကူးလိုပါက ကာယကံရှင်၏ သဘောထားကို မေးမြန်းပြီး ခွင့်တောင်းရန်လိုအပ်သည်။ ကာယကံရှင်၏ ဆန္ဒကိုမလေးစားဘဲ အဓမ္မဓာတ်ပုံရိုက်ယူခြင်း၊ ဗွီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်းသည် ထိုသူအားစော်ကားရာ ရောက်သည်ကို သတိပြုပါ။ အသံသွင်းလိုပါကလည်း ထိုအတူအသိပေးပါ။ အများအားဖြင့်အသံသွင်းခြင်းကို ခွင့်ပြုတတ်ကြသော်လည်း ဓာတ်ပုံနှင့် ဗွီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်းကို လက်မခံလိုကြပေ။ အသံသွင်းရာတွင်လည်း အသံဖမ်းစက်ကို မျက်နှာနားအတင်းကပ်၍ အသံဖမ်းပါက ထိုသူများ ကြောက်ရွံ့သွားတတ်ပြီး စကားပြောဆို ရဲတော့မည်မဟုတ်ချေ။ ဖြေဆိုသူအနေနှင့် သတိမထားမိအောင်ထားပါက လွတ်လွတ်လပ်လပ်နှင့် ကြောက်ရွံ့မှုကင်းစွာဖြင့် ဖြေကြားလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ အသံဖမ်းစက်ကို ထားရှိသော နေရာသည် လုံလောက်သောအသံ ရရှိနိုင်သော နေရာဖြစ်ရန်လည်း အရေးကြီးသည်။

မှတ်တမ်းစတင်ပြုလုပ်ပါ။

မေးခွန်းများစတင်မမေးမြန်းမီ နေ့စွဲ၊ နေရာ၊ အချိန်နှင့် ဖြေကြားမည့်သူ၏ ပုံပန်းတို့ကို စတင်ရေးသားပါ။ တခါတရံမိမိသည် တနေ့ထည်း၊ တနေရာထည်းတွင် လူပေါင်းများစွာကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး မှတ်တမ်းပြုလုပ်ရန်ကို မေ့လျော့တတ်သည်။ ထိုအခါ နောင်တချိန်ပြန်လည်ဖတ်ရှုရာတွင် လူများ၊ အမည်များ ရောထွေးရှုပ်ထွေးနေတတ်သည်။ ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်း ရိုက်ကူးရာတွင်လည်း ထိုသူ၏ပုံပန်းသဏ္ဍာန်ကို ရေးမှတ်ထားပါက ဓာတ်ပုံ၊ အမည်နှင့်လူကို ယှဉ်တွဲရာတွင် လွယ်ကူလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- မောင်မောင်၊ အသားမဲ၊ အရပ်ပု၊ ခေါင်းပေါင်းနှင့် မျက်မှန်တပ်ထားဟု မှတ်သားထားပါက ဓာတ်ပုံ၊ လူနှင့်အမည်တို့ကို လွယ်ကူစွာယှဉ်တွဲနိုင်မည်။ နောက်ထပ် မှတ်သားနိုင်သည့်နည်းမှာ ရေးသားသည့်မှတ်တမ်းတွင် ရိုက်ကူးသည့် ဓာတ်ပုံဖလင်အကွက်ကို

ထည့်သွင်း ရေးသွင်းထားပါက ဖလင်ကွက်ကိုကြည့်၍ ခွဲခြားနိုင်မည်။ အသံသွင်းယူမည်ဆို ပါကလည်း အသံသွင်းသည် အစပိုင်းတွင် နေ့ရက်၊ နေရာ၊ အမည်စသည့်အချက်များကို စစချင်းအသံသွင်းထားရမည်။

ဖြေကြားသူ၏အမည်၊ အသက်၊ နေရပ်လိပ်စာ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ အိမ်ထောင်ရှိမရှိစသည်တို့သည် ကုလသမဂ္ဂသို့အစီရင်ခံသော လူ့အခွင့်အရေး တိုင်ကြားမှုမျိုးအတွက် အသုံးဝင်သည်။ သို့သော် ထိုသို့အချက်အလက်များကို မေးမြန်းရာတွင် ဖြေကြားသူကို ထိုအချက်အလက်များအား အထူးစိတ်ချရသော တာဝန်ရှိသူမျိုးမှလွဲ၍ အခြားမည်သူကိုမှ အသိပေးမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ လူအများဖတ်ရှုနိုင်မည့်ထုတ်ပြန်ချက်များ၊ ထုတ်ဝေမှုများတွင် အသုံးပြုပါက အမည်ရင်းနှင့် အခြားသိသာထင်ရှားစေနိုင်သည့် ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ အားလုံးကို ပြောင်းလဲဖော်ပြပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြရမည်။ မိမိအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများသတင်းပေး၍ ကူညီသောသူကို အန္တရာယ်မဖြစ်စေရန်၊ ကာကွယ်မှုပေးရန်သည် မိမိ၏အရေးအကြီးဆုံးတာဝန် ဖြစ်သည်ကိုအမြဲမှတ်သားပါ။

လွယ်ကူသော ယေဘုယျမေးခွန်းများကို စတင်မေးမြန်းပါ။

လူတွေ့စတင်မေးမြန်းသော မေးခွန်းများသည် ခက်ခဲပြီး ဖြေဆိုရန်မလွယ်ကူသော မေးခွန်းမျိုးမဖြစ်သင့်ဘဲ လွယ်ကူသော မေးခွန်းများ ဖြစ်သင့်သည်။ လွယ်ကူသော မေးခွန်းများကို ဖြေဆိုပြီးသောအခါမှ ဖြေကြားသူ၏စိတ်တွင် သက်တောင့်သက်သာရှိ လာပြီး နောက်ထပ်မေးခွန်းများကို ဖြေကြားလိုစိတ် ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။ ဘယ်တုန်းကရောက်လာသလဲ၊ အဆင်ပြေရဲ့လားဆိုသော ပဋိသန္ဓာရစကားမျိုး ဖြေဆိုရန်မခက်ခဲသော မေးခွန်းမျိုးဖြင့် စတင်သင့်သည်။ မိမိမေးသော မေးခွန်းများသည်

ရေလာမြောင်းပေးစကားများ မဖြစ်စေရ။

တိကျသောမေးခွန်းများကို ဆက်လက်မေးပါ။

ယေဘုယျ မေးခွန်းများမှ ရရှိလာသော အဖြေများကို မူတည်၍ ပိုမိုတိကျသော မေးခွန်းများကိုထပ်မံမေးမြန်းပါ။ အထူးသဖြင့် အခင်းဖြစ်ပွားသော နေရာ၊ နေ့ရက်၊ ကျူးလွန်သူများသည် မည်သည့်အဖွဲ့မှဖြစ်သည် စသည့်အချက်များကို အသေးစိတ်မေးမြန်းရန် လိုအပ်သည်။ လူအတော်များများသည် အခင်းဖြစ်ပွားသောနေရာကို ပြောဆိုရာတွင် အခက်အခဲသိပ်မရှိတတ်သော်လည်း ဖြစ်ပွားသည့် နေ့ရက်၊ အချိန်၊ နှစ်တို့ကို ပြန်လည်ပြောပြရာတွင် တိတိကျကျပြောဆို နိုင်ခြင်းမရှိတတ်ပေ။ ရွာတွင်ရေကြီးသောနှစ်တုန်းက၊ သားအငယ်ကောင်မမွေးခင် တပတ်လောက်ကဟူသော ဖြေကြားချက် မျိုးများကို တိကျမှုရှိလာအောင် ဆက်လက်မေးမြန်းရမည်။ နေ့ရက်အတိအကျရရှိနိုင်လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သော်လည်း မတတ်နိုင်သည့်အဆုံးတွင် လ၏ ပထမပတ်၊ ဒုတိယပတ်စသည်ဖြင့် ခန့်မှန်းချက်လောက်အထိ ရရှိလာအောင်ကြိုးစားမေးမြန်းရမည်။ ဖြေဆိုသူအနေနှင့် ပြန်လည်ခန့်မှန်းနိုင်အောင် ပြီးခဲ့တဲ့ဘယ်နှစ်လ လောက်ကလဲ၊ လဦးပိုင်းလား၊ လကုန်ပိုင်းလား စသည်ဖြင့်မေးမြန်းနိုင်သည်။ တခါတရံတွင် ခရစ်သက္ကရာဇ်ကို အသုံးမပြုဘဲ

မြန်မာသက္ကရာဇ်ကိုသာ မှတ်သားထားသော သူများကိုလည်း ကြုံ တွေ့ရတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုသူတို့ပြောကြားသော မြန်မာသက္ကရာဇ် အမှတ်အသားများကို မှတ်သား၍နောက်ပိုင်းတွင် ခရစ်သက္ကရာဇ်သို့ ပြန်လည် ပြောင်းရေးရမည်။

အကယ်၍ ဖြေကြားသူက ဖြေကြားရန်ငြင်းဆိုပါက အတင်းအကြပ် ဖြေဆိုစေခြင်းမလုပ်ရ။ ဖြေဆိုသူ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒကို လေးစားပါ။

ရှိုးရှင်းသော မေးခွန်းများဖြစ်ပါစေ။

မိမိမေးသော မေးခွန်းများသည် လွယ်ကူရှိုးရှင်းသော မေးခွန်းဖြစ်ပါက ဖြေဆိုသူအနေနှင့် အလွယ်တကူ ဖြေဆိုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ မိမိမေးခွန်းများကို ဖြေဆိုသူ သို့မဟုတ် ဘာသာပြန်သူအနေနှင့် နားလည်ခြင်းရှိမရှိ အမြဲတမ်းအကဲ ခတ်ပါ။ အကယ်၍ နားလည်သည်ဟန်မရှိပါက နားလည်လောက်သော အသုံးအနှုန်းများဖြင့် ထပ်မံမေးခွန်းထုတ်ပါ။ မိမိသုံးသော အသုံးအနှုန်းများသည် ရိုးရှင်း၍ သာမန်လူအားလုံး နားလည်သော စကားလုံးများဖြစ်သင့်သည်။ ဥပမာ- အဓမ္မ လုပ်အားပေး စေခိုင်းခြင်း ❖ ဆိုသည်ထက် ❖ လုပ်အားပေးလုပ်ရခြင်း ဆိုသည်စကားမျိုး၊ ❖ တရားဥပဒေ ဘောင်ထက်ကျော်လွန်ပြီး လက်လွတ်စပယ် သတ်ဖြတ်ခြင်း ❖ ဆိုသောစကားထက် ❖ လူသတ်ခြင်းဆိုသော စကားလုံးမျိုးကို ရွေးချယ်အသုံး ❖ ပြုပါက သာမန်လူတိုင်း နားလည်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြား စကားလုံးများကို တတ်နိုင်သမျှ မသုံးပါနှင့်။

ဖြေကြားသူအနေနှင့် သူ၏အဖြစ်အပျက်များကို သူကိုယ်တိုင် ပြောကြားလာစေရန် အားပေးပါ။ ဖြေကြားသူအနေနှင့် သူ၏ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အဖြစ်အပျက်များအကြောင်းကို သူကိုယ်တိုင် ပြောကြားလာစေရန်လိုအပ်သည်။ မေးတခွန်းဖြေတခွန်း ဖြစ်နေပါက မိမိသိလိုသော အကြောင်းအရာ အချက်အလက်များကို စုံစုံလင်လင်ရရှိနိုင် မည်မဟုတ်ပါ။ ဖြေဆိုသူအနေနှင့် မိမိကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်များကို အဆက်မပြတ် ပြောလာနိုင်ရေးအတွက် လမ်းဖွင့်ပေးပါ။ ဥပမာ - ပေါ်တာလိုက်ဖူးလားဟူသော အမေးအပြီး အခြားမေးခွန်းများဖြစ်သော ဘယ်တုန်းကလိုက်ဖူးလဲ၊ ဘာကြောင့်လိုက်တာလဲ၊ ဘယ်နှစ်ယောက်လိုက်တာလဲ၊ မိန်းမတွေ့ရောပါသလား စသည့်အသေးစိတ် မေးခွန်းများကို တခုချင်းမေးမြန်းမျိုးခြင်းထက် ❖ ပေါ်တာလိုက်ဘူးတယ်လို့ သိရတယ်။ အဲဒီပေါ်တာလိုက်တုန်းက တွေ့ခဲ့ရတဲ့ အတွေ့အကြုံကလေးအကြောင်း ပြောပြပေးပါအုံး ❖ ဟုမေးမြန်းပါက ဖြေကြားသူသည် သူ၏အတွေ့အ ❖ ကံများ၊ နာကြည်းခံစားချက်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ပြောကြား ပေလိမ့်မည်။

မိမိမေးမြန်းလိုသောအကြောင်းအရာကို မျက်ခြေမပြတ်ပါစေနှင့်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် မိမိသိလိုသောအကြောင်းအရာကို မျက်ခြေမပြတ်သွားပြီး ထိုသူပြောနေသည့် အကြောင်းအရာအပေါ် မျောပါသွားခြင်းမျိုးမဖြစ်ရန် ဂရုပြုရမည်။ မေးခွန်းများမမေးခင်

မေးခွန်းများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားပါက ထိုသို့ အကြောင်းအရာ ပျောက်သွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်နိုင်မည်။ ဖြေကြားသူသည် မိမိသိလိုသော အကြောင်းအရာမှ သွေဖယ်၍ သူပြောလိုရာပြောနေခြင်း ရပ်တန့်သွားရန် စကားကို အတင်းအကြပ် ချက်ချင်းမဖြတ်ပါနှင့်။ ယဉ်ကျေးစွာဖြင့် ဟုတ်ပါတယ်။ ဒီအချက် တွေက စိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခုနကအကြောင်းလေး သိချင်နေတာလေးတွေ ကျန်နေသေးလို့ နည်းနည်းလောက် ထပ်ပြောပေးလိုရမလား။ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုပြီး မျက်ခြေပြတ်သွားသော အကြောင်းအရာကို ပြန်လည်ခြေရာကောက်ပါ။ အကယ်၍ မိမိမေးမြန်းနေသော အကြောင်းအရာများကို ဖြေကြားနေရင်း အခြားစိတ်ဝင်စားစရာ သတင်းအချက်အလက်များပါဝင်လာပါက မှတ်သားထား၍ နောက်ပိုင်းတွင် ပြန်လည်မေးမြန်းနိုင်သည်။ ဖြေကြားသူ၏ ဖြေကြားမှုများ အဆက်ပြတ်သွားအောင် အခြားအကြောင်းအရာများအား ကြားဖြတ်မေးမြန်းခြင်းမပြုသင့်။

မရှင်းလင်းသည့်အချက်များကို သေချာစွာပြန်မေးပါ။

ဖြေကြားနေသည့် အချက်များတွင် မရှင်းလင်းသည့် အသုံးအနှုန်းများ၊ အချက်များ ပါဝင်လာပါက ထိုစကားအသုံးအနှုန်းသည် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆိုလိုကြောင်း၊ ထိုအချက်သည် မည်သို့ရည်ရွယ်ကြောင်းကို ရှင်းပြပေးရန် နောက်တကြိမ် ပြန်လည်မေးခွန်းထုတ်ရမည်။ တခါတရံ ဒေသန္တရ အသုံးအနှုန်းများ၊ ရွာအမည်များ၊ အခေါ်အဝေါ်များကို နားမလည်ပါက ပြန်လည်၍ မေးမြန်းရမည်။

အချက်အလက်များ ကိုက်ညီမှုမရှိမရှိ ပြန်လည်စစ်ဆေးပါ။

မိမိသိလိုသော အချက်များမေးမြန်းပြီး နောက်ထပ်မေးစရာများ မရှိတော့သည့် အခြေအနေသို့ရောက်ရောက်ချင်း မေးမြန်းခြင်းကို အဆုံးမသတ်လိုက်ပါနှင့်။ မိမိမှတ်သားထားသော မှတ်စုများကိုပြန်ကြည့်၍ နံပါတ်များ၊ နေရာများ၊ နေ့စွဲများနှင့်အခြားအရေးကြီးသော အချက်အလက်များ ရှင်းလင်းမှုမရှိမရှိ ပြန်လည်စစ်ဆေးနိုင်သည်။ မရှင်းလင်းပါက ထပ်မံမေးမြန်းနိုင်သည်။ ရှေ့နောက် မကိုက်ညီပဲ ကွဲပြားမှုများရှိနေပါက ပြန်လည်၍ စစ်ဆေးသောမေးခွန်းများမေးနိုင်သည်။ မိမိလိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များအားလုံးကို ရရှိပြီးမပြီး နောက်ဆုံးအကြိမ် ပြန်လည်စစ်ဆေးနိုင်သည်။

နောက်ထပ်ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်အောင် မှတ်တမ်းယူပါ။

ဖြေကြားသူအား နောက်ထပ်တကြိမ် ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်ရန် မည်သို့ဆက်သွယ်နိုင်မည်ကို မေးမြန်းပါ။ တခါတရံ တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အတန်ကြာမှ ထပ်မံသိလိုသောအချက်များပေါ်လာတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုသူအားဆက်သွယ်၍ နောက်တကြိမ် ထပ်မံမေးမြန်းနိုင်ရန်အတွက် ဆက်သွယ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းကို ရေးသားမှတ်သားထားရမည်။ အကယ်၍ ထိုသူသည် မကြာမီအတွင်း အခြားဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန်ရှိပါက မည်သည့်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့မည် ဖြစ်ကြောင်း မေးမြန်းထားရန် လိုအပ်သည်။

ကျေးဇူးတင် စကားပြောပါ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ပြီးဆုံးသွားပါက ချက်ချင်းထွက်ခွာသွားခြင်းမပြုဘဲ မိမိအား
သတင်းအချက်အလက်များပေး၍ ကူညီဖြေကြားသူကို လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း
ပြောကြားရန်မမေ့ပါနှင့်။ အချိန်ရပါက လုပ်ငန်းနှင့်ဆိုင်သော စကားများကို
အေးအေးဆေးဆေးပြောဆိုသင့်သည်။ ထိုသူ၏ ကူညီချက်ကြောင့်
မိမိအတွက်မည်မျှအကျိုးရှိကြောင်းပြောပြပါ။ သို့ရာတွင် မဖြစ်နိုင်သောမျှော်လင့်ချက်များ မပေးခဲ့ရန်
သတိပြုပါ။ မိမိအား နောက်ထပ်ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်အောင် မိမိ၏ လိပ်စာကို
ပေးခဲ့သင့်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၁)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

၉၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံကြီးက လူ့အခွင့်အရေး
ကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုပြဌာန်းလိုက်ရာ ထိုကြေညာစာတမ်းကြီး၏ စာသားများသည်
နောက်စာမျက်နှာများတွင် အပြည့်အစုံပါရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ သမိုင်းတွင်မည် ကြေညာချက်ကို
❖ ပြုလုပ်ပြီးနောက် ဤညီလာခံအစည်းအဝေးကြီးက ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်အားလုံးအား
ထိုကြေညာစာတမ်းကြီး၏ စာသားကို အများပြည်သူတို့ ကြားသိစေရန် ကြေညာပါရန် အကြောင်းကို
လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် နယ်မြေများ၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကိုလိုက်၍
ခွဲခြားခြင်းမပြုဘဲ အဓိကအားဖြင့် စာသင်ကျောင်းများနှင့် အခြားပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင်
ထိုကြေညာစာတမ်းကြီးကို ဖြန့်ချိဝေငှစေရန်၊ မြင်သာအောင် ပြသထားရန်၊
ဖတ်ကြားစေရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ်ရင်းလင်း ဖော်ပြစေရန် ဆောင်ရွက်ပါစေရန်အကြောင်းကို လည်းကောင်း
ဆင့်ဆိုလိုက်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၂) အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်

အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေကို လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် အခြားနယ်ပယ်တို့ရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်းကောင်း၊

အပိုင်း (၁)

အပိုဒ် (၁)

ဤသဘောတူညီချက်တွင်ပါဝင်သော အမျိုးသမီးများအား

ဖိနှိပ်ခွဲခြားခြင်းဟူသော ဝေါဟာရသည်-

- အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေကို လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် အခြားနယ်ပယ်တို့ရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသား တန်းတူဖြစ်သည်ဟူသော အချက်များကိုလည်းကောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား လိင်ကွဲပြားမှုအားအခြေခံပြီး အမျိုးသမီးများအား အသိအမှတ်ပြုမှု၊ အမျိုးသမီးများ၏ ပျော်ရွှင်မှု၊ လုပ်ဆောင်မှုတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေသော၊ အားနည်းစေသည့်ရည်ရွယ်ချက်ရှိ သော၊ မှေးမှိန်စေသော မည်သည့်ခွဲခြားမှု၊ သီးသန့်ဖြစ်စေမူ၊ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုမျိုးကိုမဆို ဆိုလိုသည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအပေါ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုဟုဆိုရာတွင် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် အခြားသော ကဏ္ဍမျိုးစုံတို့တွင် အမျိုးသမီးများအား လိင်အရကွဲပြားမှုကို အခြေခံ၍ခွဲခြားခြင်း၊ သီးသန့်ဖြစ်စေခြင်း၊ ကန့်သတ်မှုများ ထားရှိခြင်း စသည်တို့ကို ဆိုလိုသည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အပိုဒ်(၂)

စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို ပြစ်တင်ရှုတ်ချသည်။ ထို့အပြင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားထားမှု ပပျောက်စေရေးအတွက် မူဝါဒတရပ်ကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာခြင်း မရှိစေဘဲသင့်လျော်သော နည်းမျိုးစုံဖြင့် ပြီးမြောက်အောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီသည်။

ထိုသဘောတူညီသည့်အတိုင်း အောက်ပါအချက်များကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရမည်။

(က) အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ဟူသော အခြေခံမူကိုနိုင်ငံများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့်အခြား သင့်လျော်သော ဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိပါက ထိုအခြေခံမူကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပြီး ဥပဒေပြု၍ဖြစ်စေ၊ အခြားသင့်တော်သော နည်းမျိုးဖြင့်ဖြစ်စေ ထိုမူများကို အမှန်တကယ် ကျင့်သုံး ဖော်ဆောင်ရေးကို အာမခံရန်၊

(ခ) အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးကို တားမြစ်ပိတ်ပင်သည်။

သင့်တော်လျှောက်ပတ်သော ဥပဒေနှင့် အခြားအရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ပြဌာန်းရန်၊

လိုအပ်ပါက ပြစ်ဒဏ်ခတ်မှုကိုပါ ထည့်သွင်းပြဌာန်းရန်၊

(ဂ) အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အခွင့်အရေးရှိသည်ကို ဥပဒေကြောင်းအရ အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်သည့် လုပ်ရပ်မှန်သမျှကို တားဆီးရန်အတွက် အခွင့်အာဏာရှိသော နိုင်ငံတော်ခုံရုံးများနှင့် ကာလကြာရှည်စွာတည်ရှိခဲ့သော အခြားသော ပြည်သူ့ဥပဒေများဖြင့် ထိရောက်သော ကာကွယ်မှုပေးရေးကို အာမခံချက်ပေးရန်၊

(ဃ) အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများအား ကျူးလွန်ခြင်း သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးခြင်းများမပြုလုပ်ရန်အတွက် ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ ပြည်သူ့အာဏာပိုင်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကလည်း ဖော်ပြပါ တာဝန်ဆောင်မှု နှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက် ကျင့်သုံးရေးကိုအာမခံချက်ပေးရန်၊

(င) အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရေးကို ဆန့်ကျင်ကျူးလွန်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်း၊ ဌာနတို့ကို သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများပြုလုပ်ရန်၊

(စ) အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်သည့် တည်ဆဲဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ စလေ့ ထုံးတမ်းများနှင့် အလေ့အထများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းရန်အတွက် ဥပဒေပမူအပါအဝင် သင့်လျော်သော အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများအားလုံး ပြုလုပ်ပေးရန်။

(ဆ) အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်သည့်သဘောများ ပါဝင်နေသည့် နိုင်ငံတော် ရိုပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများအားလုံးကို ဖျက်သိမ်းပယ်ဖျက်ပေးရန်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်အောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် တာဝန်ရှိမှုများ)

ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများအပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချရန်၊ ပပျောက်အောင် ပေါ်လစီများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ်(၃)

အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည် ဟူသောအချက်ကို အခြေခံထားပြီး အမျိုးသမီးများအနေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးခံစားနိုင်ရေး အတွက်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများဘဝ ပြည့်ပြည့်ဝဝ တိုးတက်မြင့်မားရေးကို အာမခံချက်ပေးသောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု နယ်ပယ်များအပါအဝင် နယ်ပယ်တိုင်းတွင် ဥပဒေပြဌာန်းခြင်းအပါအဝင် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများဘဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် မြင့်မားစေရေး)

အပိုဒ် (၂)၌ ဖော်ပြထားသော အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရေးအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေများပြဌာန်းခြင်း၊ အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြင့်မားရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းတို့သာမက အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရန်လိုအပ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ်(၄)

(၁) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ အမှန်တကယ် တန်းတူညီမျှမှုများ လျင်မြန်စွာ ပေါ်ထွန်းစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် ယာယီ အထူးအရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များ (temporary special measurement) လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသော

စာချုပ်ပါအချက်ကို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားမှုနှင့် အကြီးဝင်သည်ဟုမမှတ်ယူရ။ သို့သော်ထိုအချက်သည် မညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားစံထားမှုများကို ဆက်လက်တည်ရှိစေမည့် အကျိုးဆက်တရပ်အနေဖြင့် မည်သည့်အချက်ကြောင့်မှ သက်ရောက်မှုမရှိစေရ။ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများ တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ကို ပြည့်မှီသည်နှင့်တပြိုင်နက် ထိုသို့ ယာယီ အထူးအရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များကိုရပ်ဆိုင်းရမည်။

(၂) ရင်သွေးရှိသောအမျိုးသမီးများအပေါ် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ အပါအဝင် စာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသောစာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ၏ အထူးအရေးယူဆောင်ရွက်ရမည့် ပြဌာန်းအတည်ပြုချက်များ ကိုလည်း အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားမှုဟု မမှတ်ယူစေရ။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့အကြား တန်းတူညီမျှမှု တိုးတက်မြှင့်မားစေရေး အတွက် ယာယီအထူး လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရန်)

အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှုရရှိရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များသည် အမျိုးသမီးများအတွက်ယာယီအထူး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ တန်းတူညီမျှမှုကို မဖော်ဆောင်နိုင်မချင်း အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြှင့်မားလာရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လိုအပ်သော ယာယီအထူးလုပ်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းကို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုဟု မသတ်မှတ်ရန် ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင် ပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိစေရေးအတွက် ဖြစ်သောကြောင့် ခွင့်ပြုရမည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများအတွက် အထူးဆောင်ရွက် လုပ်ဆောင်ပေးမှုများကိုလည်း အမျိုးသမီးအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအဖြစ် မမှတ်ယူရန် ဆိုထားသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်က ကျင်းပခဲ့သော ကော်မတီအစည်းအဝေးတွင် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိခံစားနိုင်ရေးအတွက် ပညာရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အလုပ်ခွင်တို့တွင် အမျိုးသမီးများအတွက်နေရာခွဲတမ်းချ သတ်မှတ်ပေးရန် အပါအဝင် အခြားသော ယာယီအထူး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

အပိုဒ် (၅)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အောက်ပါအချက်များအတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

(က) နိမ့်ကျသည်။ မြင့်မြတ်သည်ဟူသော အယူအဆအပေါ် အခြေခံသောအစွဲအလမ်းများ၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် အခြားကျင့်သုံးမှုများ အပြင် ပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ထားသောအမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍများ ပပျောက်စေရေးအတွက် ကြီးပမ်းလုပ်ဆောင်ရာတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကျင့်ထုံးပုံသဏ္ဍာန်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်။

(ခ) ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ လူမှုရေးလုပ်ငန်းဆောင်တာတရပ် ဖြစ်သည်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ နားလည်စေနိုင်သော၊ ရင်သွေးငယ်များ၏ ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးမှုသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဘုံတာဝန်ဖြစ်ကြောင်းအသိအမှတ်ပြုသော၊ မည်သည့်အကြောင်းကိစ္စတွင်မဆို ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ပထမဦးစားပေး စဉ်းစားရမည်ကို သဘောပေါက်စေသော မိသားစုပညာရေးတရပ်ကို အာမခံချက်ပေးရန်၊ ရှင်းလင်းချက် (လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေခံသော ခွဲခြားမှုများ၊ ပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ချက်များ ပပျောက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်)

ဤအပိုဒ်တွင် လိင်ကွဲပြားမှုကို မူတည်၍ ပတ်ဝန်းကျင်က ပုံသေသတ်မှတ်လိုက်သော တဖက်သတ်အယူအဆများ၊ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား အလုပ်အကိုင် ခွဲခြားမှုများ၊ အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားများထက် နိမ့်ကျသည်ဟူသော အယူအဆများ ပပျောက်စေရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြသည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းသည် လူသားမျိုးသက်ပြန့်ပွားရေးအတွက် အရေးကြီးသော လူမှုတာဝန်တရပ်ကို ထမ်းဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရင်သွေးငယ် လူလားမြောက်အောင် ထိမ်းသိမ်းတာဝန်ယူ စောင့်ရှောက်ရာတွင် မိခင်နှင့်ဖခင် နှစ်ဦးစလုံး တာဝန်ခွဲဝေယူရမည်ဟူသော အမြင်မျိုးပေးနိုင်သည့် မိသားစုပညာရေး အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၆)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများ အားလုံးနှင့် အမျိုးသမီးများအား ပြည့်တန်ဆာအဖြစ်သို့ အတင်းအကြပ်သွပ်သွင်း၍ အမြတ်ထုတ်ခေါင်းပုံဖြတ်မှု အားလုံးကိုနှိမ်နင်းရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းအပါအဝင် အခြား သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများအား ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခြင်းအား နှိမ်နင်းရန်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးချအမြတ်ထုတ်မှုတို့ ပပျောက်ရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လိုအပ်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်း၍အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းသာမက အမျိုးသမီးများအား ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့်

ပြည်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးချအမြတ်ထုတ်မှုများ၏ အဓိက အကြောင်းရင်းများကို ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်ရန်ဆိုသည်။

အပိုင်း (၂)

အပိုဒ် (၇)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် တိုင်းပြည်ရှိ နိုင်ငံရေးနှင့် လူထုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်မှုများတွင်အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရန် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ အမျိုးသမီးများအနေနှင့် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူမှုရရှိအောင် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို အာမခံချက်ပေးရမည်။

(က) ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတိုင်းတွင် မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပြည်သူများကရွေးချယ်တင်မြောက်ရသော နိုင်ငံတော်၏ အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးကို ရွေးကောက်တင်မြောက်ရာတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်၊

(ခ) အစိုးရ၏မူဝါဒများကို ပုံဖော်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ထိုမူဝါဒများအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လည်းကောင်း အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊ ပြည်သူများနှင့် သက်ဆိုင်သောရုံးများနှင့် ရာထူးဌာနများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင် ပိုင်ခွင့်နှင့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍအစိတ်အပိုင်း များအားလုံးရှိ ပြည်သူဝန်ထမ်း တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ပိုင်ခွင့်၊

(ဂ) နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဘဝနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူလူထုနှင့် သော်လည်းကောင်း ဆက်စပ်လုပ်ကိုင်နေသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အသင်းအဖွဲ့များတွင်ပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်ခွင့်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို ဤအပိုဒ်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ အပိုဒ်ခွဲ (က) ၏ ထူးခြားချက်မှာ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်

မဲပေးခွင့်ကိုပါ ထည့်သွင်း ဖော်ပြ ထားခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (ခ) တွင် အစိုးရအစိတ်အပိုင်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်နိုင်မည့် အခြေအနေမျိုးကို ဖန်တီးလုပ်ဆောင်ပေးရန်တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ - အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲတမ်းဝေစုသတ်မှတ်ထားခြင်းများ၊ အစိုးရရာထူးများတွင် လိင်ကွဲပြားမှုကို အခြေခံခွဲခြားသည့် အဆင့် သတ်မှတ်ချက်များကို ဖျက်သိမ်းခြင်းများ စသည့်တို့ကိုဆိုလိုသည်။

အပိုဒ်ခွဲ (ဂ) တွင်တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တပြေးညီ အခွင့်အရေးရရှိပြီးပါဝင်ခွင့်များရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဟုဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (ဂ)

အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် အစိုးရကို ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်လုပ် ဆောင်ပိုင်ခွင့် စသောအခွင့် အရေးများကို အာမခံရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ပြုလုပ်ပေးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှု၊ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အစိုးရအဖွဲ့ရာထူးများ၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အသီးသီးတို့တွင် ပါဝင်လာစေရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်းဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (ဇ)

(၁) နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားရာတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ပြောင်းလဲရာတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားအဖြစ် ဆက်လက်ခံယူရာတွင်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိသည် ဆိုသည့်အချက်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရမည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားသားတယောက်ကို လက်ထပ်ထိမ်းမြားလိုက်၍ ဖြစ်စေ၊ ပေါင်းသင်းနေထိုင်စဉ် ကာလအတွင်း ခင်ပွန်းဖြစ်သူက နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ပြောင်းလဲလိုက်၍ဖြစ်စေ ဇနီးဖြစ်သူ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အလိုအလျောက် ပြောင်းလဲသွားခြင်း၊ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သွားခြင်း၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ်သို့လိုက်လံပြောင်းလဲရန် အတင်းအကြပ် စေခိုင်းနေခြင်းမျိုး အလျဉ်းမရှိစေရန် အာမခံရမည်။

(၂) ရင်သွေးငယ်များ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူဖြစ်သည်ဆိုသည့်အချက်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လက်ခံယုံကြည်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်၊ ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်၊ လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ရင်သွေးငယ်၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အမျိုးသမီးများသည် ခင်ပွန်းသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိသည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော လက်ထပ် ထိမ်းမြားပြီးသော အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို ဤအပိုဒ်တွင် ထပ်မံညွှန်းဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (၃)

အပိုဒ် (၁၀)

စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ပညာရေးနယ်ပယ်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေး ရရှိစေရေးအတွက် အာမခံနိုင်ရန် အမျိုးသမီး များအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများအားလုံး ပပျောက်စေရေးအတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသား တန်းတူညီမျှမှုအပေါ် အခြေခံ၍ (အောက်ဖော်ပြပါ အခွင့်အရေးများကို) အာမခံချက် ပေးရမည်။

(က) ပညာရေးနယ်ပယ်တွင် အသက်မွေးကြောင်းဆိုင်ရာ အတတ်ပညာများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များအတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်အတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ဒီပလိုမာရရှိရေးအတွက် သော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော စံချိန်စံညွှန်းများသည် မြို့ပြနှင့်ကျေးလက် များတွင်တတန်းညီထဲဖြစ်စေရမည်။ ထိုဖော်ပြပါတန်းတူညီမျှမှု သည် ကျောင်းပညာမသင်ယူမီအချိန် ပညာရေး၊ အထွေထွေပညာရေး၊ စက်မှုလက်မှုအတတ်ပညာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပညာ၊ အဆင့်မြင့်စက်မှုလက်မှု အတတ်ပညာ၊ အခြားသော အဆင့်မြင့်ဆိုင်ရာ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းအမျိုးအစားများ အားလုံးတွင်အကြီးဝင်ရမည်။

(ခ) တူညီသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ၊ တူညီသော စာမေးပွဲစစ်ဆေးမှုများ၊ တူညီ သောပညာသင်ကြားမှုနှင့် ကျောင်းပရဂျက်များတွင် ကျွမ်းကျင်သော ပညာသင်ကြားရေး

ဆိုင်ရာဝန်ထမ်းများရရှိပိုင်ခွင့်၊ တူညီသောအရည်အသွေးရှိသည့် သင်ကြားမှု အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ ရရှိပိုင်ခွင့် ရှိရေးတို့ကို အာမခံချက်ပြုရမည်။

(ဂ) ပညာသင်ကြားမှု အဆင့်တိုင်းနှင့် အမျိုးအစားအတိုင်းတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ထားသည့် ထင်မြင်ယူဆချက်များအားလုံး ပပျောက်သွားစေနိုင်ရန် အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ ပူးတွဲပညာသင်ကြားရေး နည်းစနစ်နှင့် ထိုသို့အမြင်များ ပပျောက်စေရန် အထောက်အကူပြုသည့် အခြားသော ပညာရေးပုံစံများကို အားပေး အားမြှောက်ပေးခြင်း အထူးသဖြင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ၊ ပြဌာန်းစာစောင်စာအုပ် များ၊ သင်ကြားရေးအစီအစဉ်များ၊ သင်ကြားမှုနည်းစနစ်များ၊ ပြဌာန်းခြင်းများအားလုံးကို ပြန်လည်စိစစ်ပြင်ဆင်ခြင်းများ(ပြုလုပ်ရန်အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(ဃ) ပညာထူးချွန်မှု ထောက်ပံ့ကြေးများနှင့် ပညာသင်ထောက်ပံ့ကြေးများကို တူညီစွာရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(င) သက်ကြီးပညာရေး အစီအစဉ်များ၊ စာတတ်မြောက်ရေး အစီအစဉ်များတွင် တူညီစွာပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအား တန်းတူအခွင့်အရေးများ ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအကြား ပညာရေးဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို ဖြစ်နိုင်သရွေ့ စောလျင်စွာ လျော့ပါးနိုင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်နေသော ပညာရေးအစီအစဉ်မျိုးတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်ရှိစေရန်အတွက် တူညီသော အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(စ) ပညာသင်ကြားမှု ဆုံးခန်းမတိုင်မီ အမျိုးသမီးများ ကျောင်းထွက်နှုန်း လျော့ကျရေးနှင့် ပညာရေးဆုံးခန်းမတိုင်မီ ကျောင်းထွက်သွားသော မိန်းကလေးငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် စုစည်းသော အစီအစဉ်များလုပ်ဆောင်ပေးရန် (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(ဆ) မိသားစုစီမံကိန်းအတွက် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် အကြံဉာဏ်များ ရရှိပိုင်ခွင့်များအပါအဝင် မိသားစုဝင်များ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာရေးတို့အာမခံသော တိကျသည့် ပညာရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိပိုင်ခွင့်တို့ကို(အာမခံချက်ပေးရမည်။)

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့်ပညာရေး)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ပညာရေးတွင် ခွဲခြားမှုမရှိစေရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှသော ပြဌာန်းချက်စာအုပ်များ၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ၊ ကျောင်းဝင်ခွင့် သတ်မှတ်ချက်များထားရှိရန်အပြင် အမျိုးသမီးများ ကျောင်းမှ နှုတ်ထွက်သောနှုန်း လျော့ကျစေရေးအတွက်လုပ်ဆောင်ရန် ဆိုထားသည်။ ထိုမျှမက မိသားစု ကျန်းမာရေး၊ ဖူလုံရေးတို့အပြင် မိသားစုရင်သွေးယူရေး စီမံကိန်းတို့အတွက် လိုအပ်သောသတင်းများ၊ အသိပညာများကို ပညာပေး ဖြန့်ဖြူး လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၁)

(၁) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လုပ်ငန်းခွင် နယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ကို အာမခံရန်နှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု များပပျောက်စေရန်အတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှု ဟူသောအချက်အပေါ်အခြေခံ၍ (အောက်ပါ အခွင့်အရေးများကို) အာမခံချက် ပေးရမည်။

(က) လူသားတိုင်း၏ ငြင်းပယ်၍မရနိုင်သော အခွင့်အရေးဖြစ်သော အလုပ်လုပ် ပိုင်ခွင့်ရရှိစေရေးကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(ခ) အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုရွေးချယ်ရာတွင် လိုအပ်သော စံချိန်စံညွှန်းများ တူညီစွာရရှိမှု အပါအဝင်အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို တူညီစွာရရှိရေးကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(ဂ) အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအလုပ်နှင့် လုပ်ငန်းခွင်ကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ ရာထူး

တိုးပိုင်ခွင့်၊ လုပ်ငန်းခွင်လုံခြုံမှု၊ လုပ်ငန်းအကျိုးအမြတ်များ၊ လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများ

အားလုံးကို ခံစားရရှိပိုင်ခွင့်၊ သက်မွေးဝမ်းကြောင်းသင်တန်းများနှင့် မွန်းမံသင်တန်းများ

တက်ရောက်ခွင့်၊ အလုပ် သင်ဘဝတွင်လည်း အဆင့်မြင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း သင်တန်း များနှင့် အခါအားလျော်စွာ ကျင်းပပြုလုပ်သော သင်တန်းများ တက်ရောက်

ပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(ဃ) အကျိုးအမြတ်အပါအဝင် တူညီသော လုပ်အားခရရှိပိုင်ခွင့်၊ တူညီသောအလုပ်အတွက်တူညီသောအခွင့်အရေးနှင့် ဆက်ဆံမှုခံစားပိုင်ခွင့်၊ လုပ် ငန်းအရည်အသွေး တန်ဖိုးသတ်မှတ်ရာတွင်လည်း တူညီသော သတ်မှတ်ဆက်ဆံမှုရရှိပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(င) လူမှုဖူလုံရေးကို (အာမခံချက်ပေးမည်။) အထူးသဖြင့် အငြိမ်းစားယူသည့်အခါတွင်ဖြစ်စေ၊ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်နေချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ နာမကျန်း ဖြစ်နေချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ မစွမ်းမသန်ဖြစ်နေချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ အသက် အရွယ်ကြီးမြင့်လာချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရန်မစွမ်းဆောင်နိုင်သည့် အချိန်တွင်ဖြစ်စေ လူမှုဖူလုံရေးများခံစားပိုင်ခွင့်နှင့် လစာနှင့်ခွင့်ခံစားပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(စ) ကျန်းမာရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် လုပ်ငန်းခွင်တွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းမှု အခွင့်အရေး ခံစားပိုင်ခွင့်၊ အထူးသဖြင့် ရင်သွေးကိုယ် ဝန်ဆောင် သည့်အခါ ကာကွယ်

စောင့်ရှောက်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(၂) ထိခိုးမြားလက်ထပ် ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မိခင်ဘဝသို့ ရောက်သောကြောင့်ဖြစ်စေ

အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို တားဆီးရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များသည်

အမျိုးသမီးများ၏ ထိရောက်စွာ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံနိုင်ရန် အောက်ပါ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။

(က) ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မီးဖွားသောကြောင့်လည်းကောင်း အလုပ်မှခွင့်ယူသဖြင့် အလုပ်ထုတ် ပစ်ခြင်းနှင့် အိမ်ထောင်ရေးအခြေအနေကြောင့် အလုပ်မှထုတ်ပစ်ခြင်းစသည့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို ပိတ်ပင်အပြစ်ပေးအရေးယူဆောင်ရွက်ရမည်။

(ခ) မီးဖွားခွင့်ယူသောအခါ လစာရရှိခံစားခွင့် သို့မဟုတ် နှိုင်းယှဉ်သာသော လူမှုဖူလုံရေးအကျိုးခံ စားခွင့်၊ မိမိ၏ မူလအလုပ်ကို လက်လွတ်ဆုံးရှုံးသွားခြင်းမရှိဘဲ လုပ်သက်ဆက်လက်ခံစားပိုင်ခွင့်၊ လူမှုရေး ခံစားခွင့်များရရှိပိုင်ခွင့်တို့ကို အာမခံချက်ပေးရမည်။

(ဂ) မိဘများအား၎င်းတို့၏ မိသားစုတာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းခွင်တာဝန်များ၊ အခြားပြင်ပလုပ်ငန်းများကို ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်စေရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့်လိုအပ်သော လူမှုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ထောက်ပံ့ ကူညီပေးခြင်းကို အားပေးအားမြှောက်ပြုရမည်။ အထူးသဖြင့် ရင်သွေးငယ်များဘဝ တိုးတက်မြှင့်တင်ရေးအတွက် ကလေးပြုစုစောင့်ရှောက်ရေး လုပ်ငန်းများကို ထူထောင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

(ဃ) အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းအမျိုးအစားများတွင် လုပ်ကိုင်

နေသော ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများအား အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးရမည်။

(င) ယခုအပိုဒ်တွင် ပါဝင်သောအချက်များကို လွှမ်းမိုးသောအမျိုးသမီး အလုပ်သမားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်များကို သိပ္ပံနည်းကျနှင့် နည်းပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများအရ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း၊ လိုအပ်သလို ပြင်ဆင် မွန်းမံခြင်း၊ ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်းများ အချိန်မှန်ပြုလုပ်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် လုပ်ငန်းခွင်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ငန်းခွင်၌ ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများသည်

အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ လုပ်ငန်းခွင် အခွင့်အရေးများ၊ တက်လမ်းများ၊ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် အကျိုးအမြတ်များကို ညီတူညီမျှ ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟူသောအချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသမီး များအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ မပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကာကွယ် ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခွင့်၊ မီးဖွားခွင့်ရှိပြီး ထိုအချက်များကြောင့် အလုပ်မှထုတ်ပယ်ပစ်ခြင်း မခံရအောင် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဟု ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၂)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုရှိသည့်

အချက်အပေါ် အခြေခံ၍ ကျန်းမာရေးနယ်ပယ်တွင် အမျိုးသမီးများအားခွဲခြား ဖိနှိပ်မှုများပပျောက် စေရေးအတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။ မိသားစု စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များအပါအဝင် ကျန်းမာရေးကုသရာတွင် တန်းတူအခွင့်အလမ်းရရှိရေးအတွက် အာမခံချက်များ ပေးရမည်။

ဤအပိုဒ်၏ ပထမပိုဒ်တွင် ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်၊ မီးဖွားချိန်တို့တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ လိုအပ်ပါက အခမဲ့စောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်နှင့် နို့တိုက်ကျွေးသည့်အချိန်များတွင် လုံလောက်သောအဟာရ တိုက်ကျွေးမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ကို အာမခံချက်ပေးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများတွင် တန်းတူညီမျှခံစားပိုင်ခွင့်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ ကျန်းမာရေးစောင့် ရှောက်မှုရရှိစေရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီး၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ခံယူပိုင်ခွင့်အား အဟန့်အတားဖြစ်စေသော ဥပဒေနှင့် လူမှုအတားအဆီး မှန်သမျှဖယ်ရှားရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဆိုသည်။

ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နေချိန်၊ မီးဖွားချိန်နှင့် မီးဖွားချိန်များတွင် လိုအပ်သော

ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများကို လုံလုံလောက်လောက် ထောက်ပံ့ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၃)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးနယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများအား

ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရန် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုရှိသည့် အချက်အပေါ်အခြေခံ၍ တူညီသော အခွင့်အရေးများ အထူးသဖြင့် (က) မိသားစုအကျိုးစီးပွားရရှိပိုင်ခွင့်၊ (ခ) ဘဏ်မှငွေချေးယူပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းကို ပေါင်နှံပိုင်ခွင့်၊ အာမခံထားပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားသော ငွေချေးစနစ်များတွင် တန်းတူအခွင့်အရေးရရှိပိုင်ခွင့် ၊ (ဂ) အနားယူအပန်းဖြေပိုင်ခွင့်နှင့် အားကစားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်တို့ ခံစားနိုင်ရန် အာမခံချက်ပေးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး အကျိုးခံစားခွင့်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရေးနှင့်အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အပန်းဖြေ အနားယူပိုင်ခွင့်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်ရန်ဖော်ပြထားသည်။ အစိုးရတွင်သာမက ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ၊ ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းများတွင်ပါ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများမရှိစေရန် အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ ငွေချေးယူခွင့်၊ အတိုးခံစားခွင့် စသည်တို့တွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူအခွင့် အရေးများရှိသည်ဟု ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၄)

(၁) ကျေးလက်ဒေသနေ အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာများ၊ စီးပွားရေးအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများ မရရှိဘဲ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်နေရသော အမျိုးသမီးများ အပါအဝင် မိသားစု၏ စီးပွားရေး ပြေလည်ရေးအတွက် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေရသော ကျေးလက်အမျိုးသမီးများ၏ အဖြစ်အပျက်ဘဝများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအနေနှင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ ထို့အပြင်ယခုလက်ရှိစာချုပ်တွင် ပါဝင်နေသော အချက်အလက်များသည် ကျေးလက်ရှိ အမျိုးသမီးများအထိ လွှမ်းခြုံမှုရှိစေရန်အတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

(၂) အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှအပေါ် အခြေခံ၍ အမျိုးသမီးအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများပပျောက်စေရန် ကျေးလက်ဒေသမှ အမျိုးသမီးများသည် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊ အကျိုးအမြတ်များအား အတူတကွခံစားပိုင် ခွင့်ရရှိစေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အာမခံ ချက်ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့်

ကျေးလက်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများသည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများ ရရှိရန် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

(က) ကျေးလက်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များကို စေ့စပ်သေချာစွာ အသေးစိတ် စီစဉ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်းကောင်း ကဏ္ဍတိုင်းတွင်ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊

(ခ) မိသားစု စီမံကိန်းများအတွက် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်ခွင့်၊

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်နှင့် စောင့်ရှောက်မှုများ ခံစားပိုင်ခွင့်များ အပါအဝင်လုံလောက်သော ခံစားခွင့် ရှိရေးအတွက် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ၊ ကိုယ့်ဝန်ကိုယ်ထမ်းအသင်းများနှင့် သမဝါယ အဖွဲ့များ ထူထောင်ပိုင်ခွင့်၊

(ဂ) လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအားလုံးတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်၊

(ဃ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ငွေကြေးချေးယူပိုင်ခွင့်၊ ရောင်းဝယ်ရေးဈေးကွက် အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ၊ သင့်လျော်သော နည်းပညာများရရှိခွင့်၊ မြေယာဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် မြေယာခွဲဝေစီမံကိန်းများတွင် တူညီသော ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိပိုင်ခွင့်၊

(င) လုံလောက်သော နေထိုင်မှုအခြေအနေဖြစ်သော အိုးအိမ်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုလျှပ်စစ်မီး၊ ရေ၊ လမ်းပမ်းဆက်သွယ်ရေး ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်၊

ရှင်းလင်းချက် (ကျေးလက်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများ)

ဤအပိုဒ်တွင် ကျေးလက်ဒေသရှိအမျိုးသမီးများ အပေါ်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရန်၊ စာချုပ်ပါအမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ ခံစားခွင့်များကို ကျေးလက်အမျိုးသမီးများပါ ခံစားနိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ ကျေးလက်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင် ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးမည့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ၊ အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်စေရန် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကျေးလက်ဒေသ ဖြစ်သောကြောင့် နောက်မကျန်ခဲ့စေဘဲ စီးပွားရေးအခွင့်အရေး၊ စာတတ်မြောက်မှု၊ ဈေးကွက်အထောက်အကူ ပစ္စည်းများ ခံစားပိုင်ခွင့်၊ စားဝတ်နေရေးအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ အားလုံးကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်များရှိအောင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တာဝန်ယူ လုပ်ဆောင်ပေးရမည် ဟုဆိုထားသည်။

အပိုင်း (၄)

အပိုဒ် (၁၅)

(၁) အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူဖြစ်သည်ကို စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူလက်မှတ်ရေး ထိုးရမည်။

(၂) နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များတွင် အမျိုးသားအတွက် တရားဥပဒေ

ကြောင်းအရ ပြည့်စုံခိုင်လုံသည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားချက်များသည် အမျိုးသမီးများ ကျင့်သုံးသည့်အခါတွင်လည်း တပြေးညီထဲဖြစ်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူရမည်။ စာချုပ်ချုပ်ဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများကို စီမံခန့်ခွဲသည့်အခါတွင်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများကို တန်းတူအခွင့်အရေးပေး၍ တရားရုံး၊ ခုံရုံးတို့၏လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်အဆင့်တိုင်းတွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိရမည်။

(၃) အမျိုးသမီးများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအပေါ်ကို တိုက်ရိုက် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ထားသော ပဋိညာဉ်စာချုပ်များနှင့် ပုဂ္ဂလိက တရားဝင်စာချုပ် စာတမ်းများအားလုံး၏ ဥပဒေကဲ့သို့ အကျိုးသက် ရောက်မှုတိုင်းသည် ဥပဒေအရ အကြီးမဝင်ပျက်ပြယ်သည်ဟု ယူဆရမည်ဖြစ်သည်ဆိုသော အချက်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူရမည်။

(၄) သွားလာခွင့်၊ နေထိုင်စရာနေအိမ် ဥပစာများကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ခွင့်တို့နှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူအခွင့်အရေး ရှိကြောင်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင်တန်းတူညီမျှမှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများနည်းတူ တရားဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖွဲ့ဝင်များက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားပါသည်။

အပိုဒ် (၁၆)

(၁) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ မိသားစုဆက်ဆံရေးနှင့် သော်လည်းကောင်း ဆက်စပ်နေသော ကိစ္စများအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ အားလုံးပပျောက်နိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် သင့်လျော်သော အရေးယူမှုများ

လုပ်ဆောင်ရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုအပေါ်အခြေခံ၍ အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို တန်းတူရရှိခံစားခွင့်ရရှိရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အာမခံပေးရမည်။

(က) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ရာတွင် တူညီသောအခွင့်အရေးရရှိရမည်။

(ခ) အိမ်ထောင်ဖက်ကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်သော မိမိသဘောဆန္ဒနှင့်ညီမျှသော ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခွင့်စသည်တို့တွင် ညီမျှသော အခွင့်အရေးများရရှိရမည်။

(ဂ) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ပြီး ပေါင်းသင်းချိန်တွင်လည်းကောင်း၊ ကွာရှင်းပြတ်စဲချိန်တွင် လည်းကောင်း၊ တူညီသော အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရရှိရမည်။

(ဃ) အိမ်ထောင်ရေးအခြေအနေ မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ ♦င်းတို့၏ ကလေးများနှင့် ဆက်စပ်သော ကိစ္စများတွင် မိဘများသည် တူညီသောအခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များရှိကြရမည်ဖြစ်ပြီး ကိစ္စရပ်တိုင်းတွင် ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားသည် ပထမဦးစားပေးဖြစ်ရမည်။

(င) ကလေးအရေအတွက်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ကလေးတဦးနှင့်တဦးအကြားအချိန်ခြားသည့်ကာလကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ရှိမှုတို့တွင် တူညီစွာရှိပြီး သတင်းရယူပိုင်ခွင့်၊ ပညာရေးနှင့်ဖော်ပြပါအခွင့် အရေးတို့ကို ကျင့်သုံးနိုင်သည့် နည်းလမ်းများတွင်လည်း တူညီသော အခွင့်အရေးရရှိရမည်။

(စ) အုပ်ထိန်းမှု၊ ထိမ်းကျောင်းမှု၊ ယုံကြည်အပ်နှံမှုနှင့် ကလေးမွေးစားခြင်း ကိစ္စများတွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်ရှိဥပဒေများထဲတွင် ထိုကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများတွင် လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများသည် တန်းတူအခွင့်အရေးနှင့် တန်းတူတာဝန်များရှိပြီး ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားသည် ပထမဦးစားပေးဖြစ်ရမည်။

(ဆ) မိသားစုအမည် ရွေးချယ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် အလုပ်အကိုင် ရွေးချယ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့် ဇနီးဖြစ်သူ နှစ်ဦးစလုံးတွင် ပုဂ္ဂလိက အခွင့်အရေး တန်းတူရရှိရမည်။

(ဇ) အဖိုးတန်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၊ အဖိုးမတန်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုဖြစ်စေ ပိုင်ဆိုင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ရယူရာတွင် လည်းကောင်း၊ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ခံစားရာတွင် လည်းကောင်း၊ ထုခွဲရောင်းချရာတွင် လည်းကောင်း၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့် ဇနီးဖြစ်သူနှစ်ဦးစလုံးတွင် တူညီသော အခွင့်အရေးရှိသည်။

(ဈ) အရွယ်မရောက်သေးသော ကလေးငယ်တစ်ဦး၏ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းမှုနှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်မှုသည် ဥပဒေကြောင်းအရ အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိစေရ။ ထိမ်းမြားလက်ထပ်နိုင်သော

အငယ်ဆုံးအသက်အရွယ်ကို အတိအကျသတ်မှတ်ခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်မှုများကို တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းတို့အား မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်စေရန် အတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းအပါအဝင် လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံကဆောင်ရွက်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုနှင့် အိမ်ထောင်ရေး ဥပဒေများတွင် တန်းတူညီမျှမှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ရင်သွေးယူခွင့်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

အိမ်ထောင်ဖက်ကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်၊ အိမ်ထောင်စုအတွင်းအတွင်း ညီမျှသော အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိခွင့်၊ ရင်သွေးအရေအတွက်နှင့် ရင်သွေးတဦးနှင့်တဦးအကြား ကာလကွာခြားမှုတို့ကို ခင်ပွန်းသည်နှင့်တန်းတူ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်တာဝန်ယူ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ မိသားစု အမည်နှင့်အလုပ်အကိုင်များအား တန်းတူရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

အပိုင်း (၅)

အပိုဒ် (၁၇)

(၁) ဤသဘောတူညီချက် စာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တိုးတက်အောင်မြင်အောင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေးကော်မတီ (နောင်တွင် ကော်မတီဟုညွှန်းမည်။) ကို စိတ်ဓာတ်မြင့်မားပြီး အရည်အချင်းပြည့်ဝသော ကျွမ်းကျင် သူ (၁၈)ဦးဖြင့် စာချုပ်စတင်အသက်ဝင်သောနေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၃၅)နိုင်ငံက စာချုပ်လိုက်နာကျင့်သုံးပါမည်ဟု အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသောအခါ ကျွမ်းကျင်သူ (၂၃)ဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကျွမ်းကျင်သူများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော ပထဝီပိုင်းခြားမှုအရ လည်းကောင်း၊ ခြားနားသော ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အဓိကကျသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းစနစ်များအပေါ် ကိုယ်စားပြုမှုအရလည်ကောင်း စဉ်းစား၍စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသူများထဲမှ ရွေးချယ်ရပြီး ကျွမ်းကျင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စွမ်းရည်အရ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်။

(၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ အမည်စာရင်း တင်သွင်းလာသူများကို လျှို့ဝှက်မဲစနစ်ဖြင့်ရွေးချယ်ပြီး ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းရမည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက မိမိနိုင်ငံသားတဦး၏အမည်စာရင်းကို တင်သွင်းရမည်။

(၃) ပထမဦးဆုံးရွေးကောက်ပွဲကို ယခုသဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်ပြီးသည့်နေ့မှ ခြောက်လအကြာတွင် ကျင်းပရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲတိုင်၌ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ သုံးလအလိုတွင်စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ

နှစ်လအတွင်း အမည်စာရင်းတင်သွင်းမှုပြုရန် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ကစာဖြင့် ရေးသားဖိတ်ခေါ်ရမည်။ အမည်စာရင်း တင်သွင်းခံရသူတို့၏ အမည်များကို အကွဲရာအစဉ်အလိုက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော နိုင်ငံများနှင့် ယှဉ်တွဲဖော်ပြထားသော စာရင်းကို တင်သွင်းရမည်။

(၄) ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ ရွေးချယ်တင်မြောက်မှုကို ကုလသမဂ္ဂဌာနချုပ်တွင် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်က ကျင်းပပေးသည့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစည်းအဝေးတွင် ပြုလုပ်ရမည်။ အဖွဲ့ဝင်သုံးပုံနှစ်ပုံ တက်ရောက်မှသာ အထမြောက်သော ထိုအစည်းအဝေးတွင် ကော်မတီသို့ ရွေးချယ်တင်မြောက်ခြင်း ခံရသူများသည်အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်း ခံရသူများထဲတွင် တက်ရောက်မဲပေးနိုင်သော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ် အများစု၏ ဆန္ဒမဲဖြင့် ရွေးချယ်ခံရသည့် သူများဖြစ်ရမည်။

(၅) ရွေးကောက်ခံရသော ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ၏ သက်တမ်းသည် လေးနှစ် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပထမဦးဆုံးရွေးကောက်ပွဲမှ ရွေးချယ်တင်မြောက်လိုက်သူများအနက် ကိုးဦး၏သက်တမ်းသည် နှစ်နှစ်ပြည့်သည်နှင့် ကုန်ဆုံးရမည်။ ပထမရွေးကောက်ပွဲ ပြီးလျှင်ပြီးချင်း အဆိုပါကိုးဦး၏အမည်စာရင်းကို ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌက မဲနှိုက်ရွေးချယ်ပေးရမည်။

(၆) နိုင်ငံ(၃၅)နိုင်ငံက သဘောတူညီချက်စာချုပ်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးပါမည်ဟု ဂတိကဝတ်ပြုပြီးသောအခါ သို့မဟုတ် လက်ခံပြီးသောအခါတွင် နောက်ထပ်ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်ငါးဦးရွေးချယ်တင်မြောက်ခြင်းကို ဤအပိုဒ်၏ အပိုဒ် (၂)(၃)(၄) တွင် ဖော်ပြထားသည်နှင့်အညီဆောင်ရွက်ရမည်။ နောက်ထပ် ရွေးချယ်တင်မြောက် လိုက်သူများအနက်မှ နှစ်ဦး၏အမည်စာရင်းကို ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌမှ မဲနှိုက်ရွေးချယ်ပေးရမည်။

(၇) ရှောင်တခင် (ရံဖန်ရံခါ) ဖြစ်ပေါ်တတ်သော လစ်လပ်မှုများကို ဖြည့်စွက်ရာတွင် ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းမှ ရပ်ဆိုင်း(စဲ)သွားသည့် ကျွမ်းကျင်သူနေထိုင်ရာ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ နောက်ထပ် ကျွမ်းကျင်သူတဦးကို ၎င်းနိုင်ငံသူများထဲမှခန့်အပ်ပြီး ကော်မတီထံမှ အတည်ပြုချက်ရရန်တောင်းခံရမည်။

(၈) ကော်မတီ၏ တာဝန်ဝတ္တရား အရေးကြီးကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည့်အနေနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ ခွင့်ပြုချက်အရ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များသည် အထွေထွေညီလာခံက သတ်မှတ်ပေးထားသောကာလနှင့် အခြေအနေအတိုင်း ကုလသမဂ္ဂမှ လစာခံစားရမည်။

(၉) ယခု သဘောတူညီချက် စာချုပ်အောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီမှ လုပ်ငန်းများကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ဝန်ထမ်းများနှင့် အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများကို ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ

အတွင်းရေးမှူးချုပ်က ထောက်ပံ့ပေးရမည်။

အပိုဒ်(၁၈)

(၁) ကော်မတီမှ စဉ်းစားနိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ယခုသဘောတူညီချက်စာချုပ်ကို အထောက်အကူပြုစေရန်အလို့ငှာ ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေပမူဆိုင်ရာ၊ တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာနှင့် အခြားအရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးတက်လုပ်ဆောင်မှုများ ပါဝင်သည့် အစီအရင်ခံစာတစောင်ကို (က) သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများမှ စာချုပ်သို့ အတည်ပလက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တနှစ်တာ ကာလအတွင်း၊

(ခ) ယင်းနောက်ပိုင်းတွင် အနည်းဆုံး လေးနှစ်လျှင်တကြိမ်နှင့် ကော်မတီမှ လိုအပ်သလိုအခါအားလျော်စွာ ထပ်မံတောင်းဆိုသည့်အကြိမ်တိုင်း ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ထံသို့ တင်သွင်းရန်တာဝန်ရှိသည်။

(ဂ) အစီရင်ခံစာများတွင် ယခုသဘောတူညီချက်စာချုပ်ပါ ဝန်ဆောင်မှုများ အတိုင်းအတာကို ပြည့်မီအောင်ဖြည့်ဆည်းရာတွင် ကြံ့တွေ့ရသည့် အကြောင်းတရားများနှင့် အခက်အခဲများကို ဖော်ပြရမည်။

အပိုဒ် ၁၉ မှ ၃၀ အထိသည် ကော်မတီ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြသတ်မှတ် ထားသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၃) ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

ဤသဘောတူစာချုပ်တွင်ပါဝင်သော ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးသည် ခွဲခြားမှုမရှိပဲ ကလေးသူငယ်တိုင်းခံစားရမည့် အခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း ယခုအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ်(၁) ကလေးငယ်များ၏ တရားဝင်အသက် သတ်မှတ်ချက်များကို (၁၈)နှစ်သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် အချို့နိုင်ငံများတွင် (၁၈) နှစ်ထက်ငယ်သော အသက်အပိုင်းအခြားကို ကလေးငယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းကိုလည်း ဤစာချုပ်က ခွင့်ပြုထားသည်။

အပိုဒ် (၂) ဤသဘောတူစာချုပ်တွင်ပါဝင်သော ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးသည် ခွဲခြားမှုမရှိပဲ ကလေးသူငယ်တိုင်းခံစားရမည့် အခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း ယခုအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ကိုယ်ခန္ဓာမသန်စွမ်းသော ကလေးများအပါအဝင် မည်သည့်ကလေးငယ်ကိုမှ ဖိနှိပ်ခွဲခြားခြင်းမရှိရန် ဆိုထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များ၏ အဆင့်အတန်း၊ လူဝင်ရားမှု၊ ဖော်ပြသောအတွေးအမြင်၊ မိဘအုပ်ထိန်းသူနှင့်မိသားစုဝင်တို့၏ ယုံကြည်ချက်တို့အပေါ် အခြေခံသော ကလေးငယ်များအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများနှင့် အပြစ်ပေးမှုများကို ကာကွယ်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ ကောင်းကျိုးအတွက် အကောင်းဆုံးလုပ်ဆောင်မှုများဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ကလေးများ၏ ကောင်းကျိုးသည် မိဘများနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ကောင်းကျိုးထက်ပိုမို၍ ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အပိုဒ်(၄) ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် စာချုပ်တွင် ဖော်ညွှန်းထားသော အခွင့်အရေးများအား ကလေးငယ်များခံစားနိုင်ရန် အတွက်ကြိုးပမ်း

လုပ်ဆောင်သွားကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ မိမိနိုင်ငံတွင်ရှိသော ကာယ ဉာဏ စွမ်းအားများကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု၍ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ကလေးငယ်များ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများအား ဦးစားပေး၍ နိုင်ငံရှိ ရင်းမြစ်များကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု လုပ်ဆောင်သွားကြရန် ဆိုထားသည်။ ထို့ပြင်ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၅) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးကိုကလေးများ နားလည် သဘောပေါက်အောင် မိဘများနှင့် အုပ်ထိန်းသူများက လမ်းညွှန်မှု ပေးနိုင်ရန်အတွက် မိဘများနှင့် အုပ်ထိန်းသူတို့၏ တာဝန်ယူမှု၊ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်တို့ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် လေးစားရမည်ဟုဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ ဘဝ အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်ကို ဖော်ပြထား

သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များ၏ဘဝ အသက်ရှင် ရပ်တည်နိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက် အာမခံပေးရန် တာဝန်ရှိကြောင်း၊ ထိုအရေးများအတွက် အတတ်နိုင်ဆုံး
◆ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၇) ဤအပိုဒ် တွင် ကလေးငယ်များသည် မွေးဖွားလာသည်နှင့် တပြိုင်နက် မွေးစာရင်း မှတ်ပုံတင်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အမည်မှည့်ပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၈) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ အမည်၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် မိသားစု တော်စပ်ပုံ စသည် ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို ကာကွယ်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များက တာဝန်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အကယ်၍ ကလေးငယ်တစ်ဦးသည် ၎င်း၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ ဆုံးရှုံးသွားပါကစာချုပ်အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံ များအနေနှင့် ထိုအချက်အလက်များ ပြန်ရရှိရန်အတွက် လိုအပ်သလို ကူညီပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၉) ဤအပိုဒ်တွင် သာမန်အားဖြင့် ကလေးငယ်အား ၎င်းမိဘဖြင့် ခွဲခွာစေခြင်း မပြုရန် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ကလေးငယ်၏ အကောင်းဆုံးအကျိုးဖြစ်နေပါက မိဘများနှင့် ခွဲခွာခွင့်ကို ခွင့်ပြုသည်။ ထိုသို့ခွဲခွာမှုကို တာဝန်ရှိသူများက ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများလည်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။ အကယ်၍ ကလေး၏ အကောင်းဆုံး အကျိုးကို ဆန့်ကျင်မှုမဖြစ်မချင်း မိဘများနှင့် သို့မဟုတ် မိဘတဦးဦးနှင့်ခွဲခွာထားရသော ကလေးသည် ၎င်း၏ မိဘများနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၀) ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓာတ်ရေးရာနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ခွင့်မပြုသင့်သော ကိစ္စမျိုးမှလွဲ၍ မိသားစုချင်းပြန်လည် ဆုံတွေ့နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံအတွင်းသို့ လာရောက်ခွင့်၊ နိုင်ငံပြင်ပသို့ ထွက်ခွာခွင့်ပြုသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အထက်ပါ အကြောင်းကြောင်းများကြောင့် ကန့်သတ်ချက်ရှိပါကလည်း ထိုသို့ ကန့်သတ်ချက်သည်လည်း တရားဥပဒေနှင့်အညီ ကျိုးကြောင်းလျော်ညီမှုရှိရမည် ဖြစ်ပြီးယခုစာ ချုပ်တွင်ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ရှိရမည်ဟု ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၁) ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ် များအား ပြန်ပေးဆွဲခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားသို့ ပြန်လမ်းမရှိ ခေါ်ဆောင်ခြင်းကို ကာကွယ်တားမြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၂) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များအား ◆၎င်းတို့၏ အတွေးအမြင်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ထုတ်ဖော်ပြောနိုင်ရန်၊ အထူးသဖြင့် ကလေးငယ်များအား အကျိုးသက်ရောက်စေသည့် တရားရေးဆိုင်ရာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာတို့တွင် လွတ်လွတ်လပ်လပ် တင်ပြနိုင်ရန် နိုင်ငံက အာမခံပေးရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၃) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်ကို အာမခံ ချက်ပေးရန်၊ နယ်မြေကန့်သတ်ချက်မရှိဘဲ သတင်းများ လွတ်လွတ်လပ်လပ်ရှာဖွေပိုင်ခွင့်၊ လက်ခံပိုင်ခွင့်တို့ကို အာမခံချက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၄) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်

သက်ဝင်ခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့်တို့အတွက် အာမခံချက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ မိဘများကလည်း ကလေးငယ်များအား မှန်ကန်သော လမ်းညွှန်မှုများ ပံ့ပိုးနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်ကလည်း မိဘများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များကို လေးစားသဘောပေါက်သင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ သို့ရာတွင်နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓါတ်ရေးရာနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက ကန့်သတ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၅) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ လွတ်လပ်စွာ အဖွဲ့အစည်းဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်တို့အတွက် နိုင်ငံတော်က အာမခံချက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် တရားစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓါတ်ရေးရာနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက ကန့်သတ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ မိသားစု၊ နေအိမ်နှင့် စာပေးစာယူတို့အား တရားလက်လွတ် ဥပဒေမဲ့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားပြီး ကလေးငယ်၏ ဂုဏ်နှင့်သိက္ခာအား တရားဥပဒေမဲ့ တိုက်ခိုက်စော်ကားခြင်းအား တားမြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၇) ဤအပိုဒ်တွင် သတင်းဌာနများ၏ အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြုထားပြီး နိုင်ငံတော်သည် ကလေးငယ်များအနေနှင့် သတင်းများနှင့် လိုအပ်သော အထောက်အကူပစ္စည်းများကို နေရာတိုင်းမှ ရရှိနိုင်အောင် အာမခံပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သတင်းဌာနများကိုလည်း ကလေးငယ်များအတွက် အကျိုးရှိစေမည့် သတင်းများ၊ အစီအစဉ်များ ထုတ်လွှင့်ပေးရန် နိုင်ငံတော်က အားပေးသင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ ကလေးငယ်များအတွက် ဆိုးကျိုးဖြစ်စေမည့် အစီအစဉ်များအား ကာကွယ်ရန်အတွက် သင့်တော်သော လမ်းညွှန်မှုများ ချမှတ်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၈) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်တိုင်း၏ ကြီးပြင်းမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့သည်

မိဘနှင့် အုပ်ထိန်းသူတို့အပေါ် အဓိကတာဝန်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ကလေးငယ် များ၏ အကောင်းဆုံးအကျိုးအတွက် ထိုသူများက အဓိကထား၍ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် မိဘများနှင့်အုပ်ထိန်းသူများ၏ ကလေးထိန်းကျောင်းရေးအတွက် လုပ်ဆောင်မှုများကို ကူညီမှုများပေးနိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းများကို ကူညီမှုများ၊ အစီအစဉ်များ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးမှုများပြုလုပ်သင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသော မိဘများ၏ ရင်သွေးများအတွက် နေ့ကလေးထိန်းဌာနများ အစီအစဉ်များခံစားနိုင်ရန် အာမခံချက် ပေးရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၉) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအပေါ် မိဘများနှင့် အခြား ထိန်းကျောင်းသည့်သူများက ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှိပ်စက်မှုများ၊ လစ်လျူမှုများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားမှုအပါအဝင် အခြားသော မတရားပြုမှုများမှ ကာကွယ်ရန် အတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာတို့တွင် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ထိုသို့ စော်ကားခံရသော ကလေးများအား ကူညီစောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ထိုသို့အဖြစ်များကို ကာကွယ်တားဆီးရန်အတွက် လူမှုရေးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်အောင် လုပ်ဆောင် သင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၀) စာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ များသည် မိသားစုဘဝနှင့် ကင်းဝေးသွားရသော ကလေးငယ်များအတွက် အထူးကူညီ စောင့်ရှောက်မှုများ၊ အစီအစဉ်များထောက်ပံ့ပေးရန် လိုအပ်သည်ဟုဆိုထားသည်။ ကလေးငယ်များအားမွေးစားခြင်း၊ အခြားစောင့်ရှောက်မှုများ အောက်တွင် ထားရှိခြင်းများကို လုပ်ဆောင်ပေးသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ အခြားနည်းဖြင့်ကူညီစောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ရာတွင် ကလေးငယ်၏ လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်က ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၂၁) ကလေးငယ် များအား မွေးစားခွင့် ပြုခြင်းသည် ကလေးငယ် များ၏ အကောင်းဆုံးကောင်းကျိုးအတွက် ဖြစ်စေရမည်ဆိုသည်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက သတိပြုရန်လိုအပ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်တွင် ဆိုထားသည်။ ကလေးငယ်များအား မွေးစားခြင်းကို သက်ဆိုင်ရာဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုရမည်။

အပိုဒ် (၂၂) စာချုပ်အဖွဲ့နိုင်ငံများသည် ဒုက္ခသည်ကလေးများ သို့မဟုတ် ဒုက္ခသည် အဖြစ် လျှောက်ထားသည့် ကလေးငယ်များအား လူသားချင်းစာနာသောကူညီမှုများနှင့် ကာကွယ်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးရန် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၃) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စိတ်ပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မစွမ်းမသန် ဖြစ်နေသော ကလေးငယ်များအား လူသားဂုဏ် သိက္ခာနှင့်ဘဝတွင် ပျော်ရွှင်စေရေးအပြင် လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပါဝင်ရှင်သန်စေရေး၊ မိမိကိုမိမိ အားကိုးစိတ်များ တိုးပွားလာစေရေးအတွက်အသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၄) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များ အနေဖြင့် အမြင့်မား ဆုံးသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ခံပိုင်ခွင့် ရှိစေရန်နှင့် ဖျားနာခြင်းများ၊ ပြန်လည်နာလန်ထခြင်းများအတွက် လိုအပ်သော ပြုစောင့်ရှောက်မှုများရရှိရန် အသိအမှတ်ပြုရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ဆေးဝါးကုသခံ ပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ မနေရစေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အာမခံရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ မွေးကင်းစကလေးများ သေဆုံးမှု ပပျောက်စေရန်၊ အခြေခံ ကျန်းမာရေး အစောင့်အရှောက်များ တိုးပွားစေရန်၊

အာဟာရ ငတ်မွတ်မှုနှင့်ရောဂါများကို တိုက်ဖျက်ရန် ၊ မီးမဖွားခင်နှင့် မီးဖွားပြီး မိခင်များအတွက် ကျန်းမာရေးအစီအစဉ်များ ထောက်ပံ့ပေးရန်၊ ကလေးငယ်များ၏ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့်

◆ရိုးရာဆေးမီးတို နည်းများကို ဖျက်သိမ်းပေးရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်သင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၅) ကျန်းမားရေးအတွက် အစောင့်ရှောက်ခံဌာနတွင်စောင့်ရှောက်ထားသော ကလေးငယ်များ၏ ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကုသမှု၊ ကာကွယ်ပေးမှုများကို အချိန်မှန်မှန် ဆန်းစစ်ခွင့်ရှိရန် အာမခံချက်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်တိုင်းသည် လူမှုဖူလုံရေးအာမခံ အပါအဝင် လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးအမြတ်များကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၇) ကလေးငယ်၏ ◆ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ဓါတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လုံလောက်သော နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းရှိခွင့်ရှိသည်ဟု ဤအပိုဒ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထိုသို့ လုံလောက်သော နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းရရှိရန် မိဘများတွင်အဓိက တာဝန်ရှိသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် ကလေးငယ်များ၏ ထိုအခွင့်အရေးများအတွက် မိဘများအား ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများအပါအဝင် လိုအပ်သော အကူအညီများ ထောက်ပံ့ ပေးသင့်သည်ဟုဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၈) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ ပညာသင်ကြားခွင့် အခွင့်အရေးကို စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုရန်ဆိုထားသည်။ အခြေခံပညာရေးကို မသင်မနေရ အခမဲ့သင်ကြားပေးရမည်ဖြစ် ကြောင်း၊ အလယ်တန်းအဆင့်ကို ကလေးတိုင်း တက်ရောက်သင်ကြားနိုင်ရန်အတွက် ပညာရေးစနစ်အမျိုးမျိုးနှင့် သင်ကြားပေးပြီး အခမဲ့ ပညာသင်ကြားခွင့် သို့မဟုတ် ပညာသင်ထောက်ပံ့ကြေးများ ထောက်ပံ့၍ အားပေးမှုများ◆ပြုလုပ်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ကျောင်းများ၏ စည်းကမ်းများသည် ကလေးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်နှောင့်ယှက်ခြင်းမရှိအောင် အာမခံရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၉) ပညာရေးစနစ်ကို ကလေးငယ်တို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး၊ စွမ်းရည်၊ စိတ်ပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် တိုက်ရိုက် အားကောင်း လာစေရန် ဦးတည်စေရမည်။ ပညာရေးစနစ်သည် ◆၎င်း၏မိဘများအပေါ်၊ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုအပေါ်၊ အခြားယဉ်ကျေးမှုများ အပေါ်၊ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့အပေါ် လေးစားလာအောင် လမ်းညွှန်မှုပေးနိုင်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၃၀) လူမျိုးနွယ်စုနှင့် မူရင်းဌာနေ လူမျိုးစုများက ပေါက်ဖွားလာသော ကလေး များ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားတို့ကို ကာကွယ်ပေးရန်ဖော်ပြ ထားသည်။

အပိုဒ် (၃၁) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာ လုပ်ငန်း များအပါအဝင် အခြားသော အပန်းဖြေလှုပ်ရှားမှုများ၊ အနားယူမှုများခံစား ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအား ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်း၊ ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ဓါတ်ပိုင်း၊ လူမှုရေး တိုးတက်မှုအပိုင်း ဆိုင်ရာကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော၊ ၎င်းတို့၏ ပညာရေးကိုထိခိုက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော အလုပ်မျိုးတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်စေခြင်းများ၊ ကလေးများအား စီးပွားရေးအရ အမြတ်ထုတ်ခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ပေးရန်လိုအပ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အလုပ်လုပ် ကိုင်ရမည့် အနိမ့်ဆုံးအသက်ကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ အလုပ်လုပ်ချိန်များအား သတ်မှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ခြင်းအပြင် ယခုအပိုဒ်ပါအချက်များကို တားဆီးရန် ထိရောက်သော လုပ်ဆောင်မှုများအား လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၃၃) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးများအား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်း၊

မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ခြင်းမှ ကင်းဝေးအောင် ကာကွယ်တားဆီးပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၄) စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နည်းမျိုးစုံဖြင့် အမြတ်ထုတ်ခြင်းများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖော်ကားခြင်းများမှ ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကလေးငယ်များအား တရားမဝင် လိင်ရောင်းဝယ်မှုလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်စေရန် မြို့ဆွယ်မှုများ၊ ကလေးငယ်များအား ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးပြုမှုများတွင် ကလေးငယ်များအား အသုံးပြုခြင်းတို့အား ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန်အတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ကိုင်ကြရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၃၅) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များအား ပြန်ပေးဆွဲခြင်းနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း ပပျောက်ရေးအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို စာချုပ်ဖွဲ့ဝင်များက လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ဘဝ သာယာချမ်းမြေ့မှုကို ထိခိုက်စေနိုင်မည့်

အကတိ၊ အစွဲမျိုးစုံတို့အား စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကာကွယ်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် (၃၇) ဤအပိုဒ်တွင် မည်သည့်ကလေးတဦးတယောက်မျှ နှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ ဆက်ဆံမှု၊ လူသားမဆန်စွာ ဆက်ဆံမှုမျိုး မခံစားစေရဟု ဖော်ပြထားသည်။ အသက် (၁၈)နှစ်အောက် ကလေးငယ်များသေဒဏ် အပြစ်ပေးခြင်း မရှိစေရဟု ဆိုထားသည်။ ကလေးငယ်များအား ဖမ်းဆီးခြင်းမပြုရဟု ယခုအပိုဒ်တွင် ဆိုမထားသော်လည်း ကလေးငယ်များအား ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ထောင်ချခြင်းတို့သည် အခြား နည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်၍ မရတော့သောအခါတွင် ဖြစ်စေရမည်ဖြစ်ပြီး အချိန်တိုနိုင်သမျှ တိုတောင်းစေရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၃၈) အသက်(၁၅)နှစ်အောက်ကလေးများအား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင်

စစ်မှုထမ်းရန် စစ်ပွဲတွင်ပါဝင်ရန် အသုံးပြုခြင်းမရှိစေရ။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်းမှ ကလေးငယ်များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများ အတတ်နိုင်ဆုံး လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၃၉) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိက္ခများ၊ နှိပ်စက်မှုများ၊ လစ်လျူရှုခံခြင်းများ၊ အခြောက်ထုတ်အသုံးချမှုများနှင့် စော်ကားမှုများ၏ သားကောင်များဖြစ်ခဲ့ရသော ကလေးငယ်များအား ပြန်လည်ကျန်းမာလာအောင်၊ သာမန်ဘဝအတွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာနိုင်အောင် လိုအပ်သော ပြုစုကုသမှုများ ထောက်ပံ့ပေးရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၄၀) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်၍

ကလေးငယ်များအား အကာကွယ်ပေးရန် ဆိုထားသည်။ ရာဇဝတ်မှုအတွက် စွပ်စွဲခံထားရသော ကလေးတဦးအပေါ် ဆက်ဆံမှုသည် ထိုကလေးငယ်၏ သိက္ခာအပေါ် တန်ဖိုးထား ဆက်ဆံမှုမျိုး ဖြစ်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၄၁) အကယ်၍ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် ဝါဝင်သောအဆင့်အတန်းသည် ယခုစာချုပ်တွင်ပါသော အဆင့်ထက် ပိုမိုသာလွန်နေပါက ထိုသာလွန်သော အဆင့်အတန်းကို လက်ကိုင်ပြုကျင့်သုံးရမည်။

အပိုဒ် (၄၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ယခုစာချုပ်ပါ အကြောင်းအရာများကို နိုင်ငံအတွင်းရှိကလေးလူကြီးတို့အားလုံး တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် သိရှိနားလည်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

References:

- The Torture Reporting Handbook, Human Rights Center, University of Essex, USA, 2000.
- The Human Rights Education Handbook, Human Rights Center, University of Minneapolis, USA, 2000.
- Human Rights Defender’s Manual, Diplomacy Training Program, New South Wales University, Australia. 2000.
- Human Rights Here and Now: Celebrating the Universal Declaration of Human Rights, Human Rights USA, USA, 1998.
- The United Nations Decade for Human Rights Education 1995-2004, United Nations, New York and Geneva, 1998.

- Campaigning Manual, Amnesty International, UK, 1997.
- Resource Book for Human Rights Study Sessions, Asian Forum for Human Rights and Development (Forum-Asia), Thailand, 1996.
- HRE Pack, Asian Regional Resource Center for Human Rights, ARRC, Bangkok, 1995.
- Handbook on fact-finding and Documentation of Human Rights Violations, Forum-Asia, Thailand, 1994.

JJR